

DÜNYA DEVRİM DENEYİMLERİ

Kitabın Adı: Dünya Devrim Deneyimleri

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin bütün hakları
Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir

Yeni Dönem Yayıncılık

Sofular Cad. Sofular Mah. 8/3 Fatih / İstanbul

Tel&Fax: 212 533 32 57

www.mucadelebirligi2.net

**DÜNYA
DEVİRİM DENEYİMLERİ**

ÖNSÖZ

Mücadele tarihi sadece yerel-ulusal deneyimlerden oluşmaz. Kapitalizm, doğuşundan itibaren küreseldir, bir dünya sistemidir. Onun yaratıcısı olarak işçi sınıfı, tarihin gördüğü en enternasyonal sınıftır. “Proletaryanın vatanı yoktur!” Dünya kapitalizmine karşı mücadelesinde proletarya, biçim olarak ulusal, öz olarak enternasyonal bir savaş yürütür. Sınıfsız-sömürsüz bir dünya kurma işini üstlenen proletarya, bu enternasyonal görevinde, her şeyden çok kendi evrensel mücadele birikimine dayanır. Dayanmak zorundadır. Uluslararası komünist hareket, enternasyonal proletaryanın bu evrensel deneyimlerini bir araya getirmek, bu deneyimlerden süzülüp gelen mücadele araç, biçim ve yöntemlerini; strateji ve taktikleri her ülke işçi sınıflarının önüne koymakla yükümlüdür. Devrimci proletarya, savaşımının bu evrensel yönünü kendi “ulusal” koşullarıyla kaynaştıracak ve zafere ulaşmasını bilecektir. Bu çalışma Türkiye ve Kürdistan komünistlerinin mütevazı katkısı olarak görülmelidir.

Elinizdeki çalışma, kolektif bir çalışmadır ve 1999 yılında “Mücadele Birliği” dergisinde dizi olarak yayımlanmış yazıların derlenmesinden oluşmaktadır. Süreli bir yayında yer alan bu yazıların, evrensel tarihimizin belirli uğrakları hakkında bilgi edinmek, deneyimlerden faydalanmak isteyen okura derli-toplu sunulması bir zorunluluktur. Öte yandan böyle bir derli-toplu sunuş, bazı küçük değişiklikleri kaçınılmaz olarak gerektirdi. Süreli bir yayında bölümler halinde yayımlamak, ister istemez sık tekrarları gerektirir. Bu çalışmada tekrarların önemli bir bölümü çıkarılmıştır. Öte yandan süreli yayında güncel politik ge-

lişmelere paralel olarak göndermelerde bulunmak, okura sık sık ülke gerçekliğini anımsatmak, güncel politikalarla bağlar kurmak gerekli ve yerindedir. Ama böylesi bir toplu sunum, politik ortamın dinamik yapısı göz önünde tutulacak olursa, gereksiz yinelemelere ve isabetsiz vurgulara sebep olur. Üstelik çalışmanın üzerinden yıllar geçmiş ve sınıflar savaşımının güçler dengesinde çeşitli değişiklikler olmuşken... Redaksiyon sırasında bu noktalar dikkate alındı. Ve ayrıca anlatımda akıcılık sağlanmaya çalışıldı. Öz olarak öneminden hiçbir şey yitirmeyen bu çalışma, yukarıdaki sebeplerden ötürü bazı küçük biçim değişikliklerine uğradı.

Elinizdeki çalışmanın önemli bir boşluğu dolduracağına eminiz. Özellikle devrimci proletaryanın genç bölükleri için evrensel hazinenin küçük ama önemli bir bölümü bu çalışma sayesinde ulaşılabilir olmaktadır. Bu ve buna benzer çalışmalarla donanımını sağlamlaştıracak olan devrimci proletarya zafer yürüyüşünde önünü daha net görecektir.

GİRİŞ

*“Günümüze dek bütün toplumların tarihi, sınıf savaşım-
ları tarihidir.*

*“Özgür insan ve köle, patrisyen ve pleb, senyör ve serf,
lonca ustası ve lonca emekçisi, -kısaca, ezenle ezilen, sürekli
bir çatışma halinde, bazen gizli bazen açıkça, ya toplumun
devrimci bir biçim değiştirmesiyle ya da çatışan sınıfların bir-
likte çöküşüyle sonuçlanan, kesintisiz bir savaşım yürüttüler.”*

(Marx-Engels, Komünist Parti Manifestosu)

Bu sınıf savaşimleri, özellikle son yüz elli yıl içerisinde de-
ğişik bir biçim ve içerik kazandı. Feodalizmin yıkılmasıyla bir-
likte, uzlaşmaz sınıf karşıtlığına dayalı son sınıflı toplum olan
kapitalizm ve onun mezar kazıcısı proletarya ortaya çıktı. Daha
önce sınıf savaşimleri sonucu gerçekleşen büyük altüst oluşlar-
dan sonra, bir sömürücü sınıfın yerine bir başka sömürücü sınıf
geçiyor ve sömürü devam ediyordu. Proletarya ise kapitalizmi
yıkıp sömürüyü ortadan kaldırmakla kalmayacak, sosyalizmi
kurarak kendisi de dahil tüm sınıfların ortadan kalktığı komü-
nizme giden yolu açacaktı. Proleter devrimin diğer büyük al-
tüst oluşlardan içerik olarak, özsel olarak farklı yanı bu.
Tekniğin, teknolojinin, savaş sanayinin vb. gelişmesi ve bunlar-
ın sınıf savaşımına etkileri ise biçimsel farklılıkları oluşturuyor.

Proletarya ve ezilen dünya halkları kapitalizme karşı giriş-
tikleri savaşta birçok zaferler kazandılar, yenilgiler aldılar. Ko-
mün’le başlayan deneyimler, 1917 Ekim Sosyalist Devrimi’yle
birlikte kapitalizme ağır darbeler vurmaya başladı. Sosyalizmin

dünya ölçeğinde bir sistem haline gelmesiyle birlikte de, kapitalizm, bir daha ele geçirememek üzere tarihsel inisiyatifini yitirdi. Sosyalizmin bu tarihsel inisiyatifi ele geçirmesiyle birlikte, sınıfsal kurtuluş hareketlerinin artmasının yanı sıra, tüm dünyada sosyalizmden etkilenmeyen, sosyalizmle yakın ilişki içine girmeyen hemen hemen hiçbir ulusal kurtuluş hareketi kalmadı.

Yaşlı dünyamızda son yüz elli yıldır sosyalizm ve ulusal kurtuluş mücadeleleri veriliyor. Bu yüz elli yıllık süre içerisinde, kanlı kavgalı iç savaşlar, dış savaşlar ve çetin mücadeleler sonucunda birçok yerlerde devrimler başarıldı, birçok devrim ise ağır yenilgilerle sonuçlandı. Bazı yerlerde ise zafer elde edilmesine rağmen, yapılan yanlışlıklar ve hatalar sonucu ele geçirilen iktidar ya kaybedildi, ya da bugün halen eski sömürücülere büyük tavizler verilmeye devam ediliyor.

Bugüne kadar verilen mücadelelerde (gerek başarılı olan gerekse de yenilgiyle sonuçlanan) sayısız çeşitlilikte stratejiler, taktikler, mücadele araç ve biçimleri, savaş taktikleri, deneyler, dersler vb. yaşandı. Devrimi gerçekleştiren her ülkede sosyalizme ve proletarya diktatörlüğüne farklı yollarla ve biçimlerle geçildi. Özellikle, 1940'lı yıllarda faşizmin yenilgisi sonucu gerçekleşen Doğu Avrupa Demokratik Halk Devrimleri, bu devrimler sonucu ortaya çıkan halk iktidarlara; arkasından tüm bu ülkelerin sosyalizme kesintisiz geçişi; Çin, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Küba ve nihayet Vietnam Devrimi, tüm bunlar, dünya devrimci hareketi üzerinde derin etkiler bırakmış, onda esinler uyandırmıştı. Bu güçlü dalga, doğası gereği proletarya ile burjuvazi arasında sürekli yalpalayan ve daima güçlünün yanında yer alma eğilimi gösteren her ülkenin küçük-burjuvazisini de etkilemiş, küçük-burjuva siyasal akımların Marksizm'den ve sosyalizmden güçlü biçimde etkilenmesine yol açmıştır. Dünya devriminin bu güçlü dalgasının Türkiye ve Kuzey Kürdistan kıyılarına vurmaması; bu iki ülkenin küçük-burjuva siyasal akımlarını etkisi altına almaması düşünülemez. Öyle de oldu. İki ülkenin küçük burjuva hareketi hızla devrimcileşti. Marksizm'in etkisi altına girdi ve proletarya adına hareket ederek dünyanın hangi köşesinde ortaya çıkmış

olursa olsun devrim deneyimleriyle yakından ilgilenmeye başladı. Fakat bu ilgi hiçbir zaman onların küçük burjuva önyargılarının, bakış açılarının, dar görüşlülüğünün etkisi dışında olmadı. Küçük burjuva dünya görüşünün gölgesi onları her adımlarında izledi.

İşte, tam da bu noktada olayları, deneyimleri, koşulları... Marksist-Leninist bakış açısıyla çözümleyemeyen küçük-burjuva devrimcileri ile gelişen süreçleri ve tüm devrimleri, koşulları vb. diyalektik materyalist bakış açısıyla ele alan Marksist-Leninistler arasında bir ayrım ortaya çıktı. Küçük-burjuva devrimci siyasal akımların dünya devrim deneyimlerini ve Türkiye ile Kürdistan'ın koşullarını yanlış değerlendirmeleri onların iki farklı uca savrulmalarına yol açtı. Bunlardan, “şablonculuk yapmamak” adına sınıf savaşımını, devrimlerin yasalarını ve yaşanan deneyleri hiçe sayıp görmezden gelenler ve yine “şablonculuk yapmamak” adına “ülkemiz gerçeği” vb. saf-satarlarla, ülkelerimizde yaşanan sınıf savaşımını kendi kafalarındaki “şablon” a oturtmaya çalışan ama bunda bir türlü başarıya ulaşamayanlar birinci grubu oluştururken; Marksizm-Leninizm’i çarpıtarak, ülkelerimizde yaşanan gelişmelerin, çatışmaların ne anlama geldiğini Marx, Engels, Lenin’in kitaplarında arayan ve bulamayınca da kafası karışıp yolunu şaşırarak “Marksist-Leninistler”imiz ya da dogmatiklerimiz ikinci grubu oluşturmuştur.

Her olayın özel ve genel yanları, bunları birbirinden ayıran ve birbirine bağlayan çizgileri vardır. Ve yine özel ve genel yanlar diyalektik bir birlik oluştururlar. Özel geneli içerir, genel de özeli. Diyalektik materyalizm, bütün özel olanların aynı zamanda şu ya da bu şekilde geneli içerdiğini de kabul eder.

Tarih, tarihten-geçmişten ders çıkarmayanların sayısız hezimetleriyle doludur. Tarih sayfalarına hezimete uğrayanlar olarak geçmek istemeyen her hareket, parti, örgüt... geçmiş devrim deneyimlerinden, insanlığın yüzyılları bulan muazzam birikimlerinden tecrübeler edinmeli, dersler çıkarmalı. Bu da yetmez, özümsemeli ve yarını yaratacak olan o büyük eyleme geçmişin ışığında yön vermelidir. Bu görev, önüne tarihin dev-

rimini koyan büyük iddia sahibi komünistler için ertelenemezdir.

Ayaklanmaların yaşandığı ve daha büyük kalkışmaların, ayaklanmaların sancılarının bugün her alanda daha çok hissedildiği ve deyim yerindeyse burjuva dünyasının pimi çekilmiş bir bombanın üzerinde oturduğu bir dönemde, korkularının had safhaya ulaştığı, en aciz bulunduğu bir dönemde yığın hareketine, kalkışmalara, ayaklanmalara önderlik edebilmek, onları doğru hedeflere yöneltmek geçmişin devrimci bir biçimde irdelenmesinden, tahlilinden geçiyor. Gerek Türkiye ve K.Kürdistan'ın otuz yıllık savaş geçmişi, gerekse de dünya devrim deneyimleri böylesi derslerle doludur.

Kapitalizmden sosyalizme ve oradan da komünizme giden süreç tektir ve bunun belli yasaları vardır. Ama bu yasaları kabul etmek, onlara göre hareket etmek, özgül olanı göz ardı etmek anlamına gelmez. Örneğin, sosyalizmi inşa etmek ve karşı devrimi ezmek için proletarya diktatörlülüğü şarttır. Fakat bunun biçimi her ülkenin özgül koşullarına göre değişecektir, şimdiye kadar da öyle olmuştur.

Dünya devrim deneylerini bu bakış açısıyla değerlendirmek, başarılarından ve hatalarından dersler çıkarmak her devrimci hareketin devrime ve halklarına karşı sorumluluğudur. Bu çalışmamızda çeşitli devrim mücadelelerini incelemeye ve hatalarından dersler çıkarmaya çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN

“BULGARİSTAN’IN 1905’İ” EYLÜL AYAKLANMASI

Hem Komünist Enternasyonal’in hem de Bulgaristan Komünist Partisi’nin (BKP) deneyimlerinden geniş ölçüde yararlandığı Eylül Ayaklanması, Bulgaristan tarihinde büyük öneme sahiptir; keza, komünist önder Georgi Dimitrov onun için, “Bulgaristan’ın 1905’i” demektedir. Eylül Ayaklanmasına geçmeden önce, 1923 Eylül’ünü hazırlayan koşullara kısaca göz atmakta yarar var.

1920’li yıllar dünyada sosyalist etkinin doruklarına ulaştığı dönemlerden biriydi. Genç Sovyet Cumhuriyeti’nin o büyük devrimci etkisinin her yerde elle tutulur biçimde görüldüğü, uluslararası proletaryanın Avrupa’da ve birçok yerde iktidara oynadığı bir süreçti. Bununla birlikte faşizmin ilk kıpırdanışları da bu dönemde ortaya çıkmaya başladı.

Bulgaristan 1921’lerde bu iki olgunun da iç içe geçtiği bir tablo sergiliyordu. İktidarda demokratik bir parti olan Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği’nin (BHÇB) hükümeti bulunuyordu. Küçük ve orta köylülüğün partisi olmakla birlikte, içinde yer yer kulakların da bulunuyor olması BHÇB’nin, politikada doğru bir çizgi izlemesini zorlaştırıyordu. Buna rağmen, BHÇB’nin yaratmış olduğu demokratik ortam, işçi sınıfının ve onun komünist partisi olan BKP’nin gelişmesinin zeminlerini oluşturdu.

yordu. BHÇB bir iktidar partisi olarak, temelde küçük- orta köylülüğün ve işçi sınıfının yararına bir politika güdüyor, burjuvazinin elindeki olanakları kısıtlıyordu. Ülkedeki ikinci büyük güç, bünyesinde işçileri, zanaatçıları, gençliği ve öğrencileri barındıran BKP idi. Bunun yanında orta ve tekelci burjuvazi ile kulaklar BHÇB ve BKP karşısında bir güç olmaktan uzaktılar. Bunlar BHÇB hükümetinden açıkça rahatsızlık duyuyor ve iktidarı istiyorlardı. İlhamlarını İtalyan faşistlerinden alan bu burjuva güçlerin yaptıkları ilk şey, güçlerini birleştirmek oldu. Makedonyalı aşırı milliyetçiler ve orduda bulunan gerici güçlerle de bağlantıları olan burjuvaların birliği, Birleşik Halk İlerici Partisi (BHİP), Demokrat ve Radikal partilerin oluşturduğu MEŞRUTİ BLOK'la birlikte hayat bulmuş oldu. Amaçladıkları şey bir hükümet darbesiyle BHÇB'yi iktidardan düşürerek, devlet erkini ellerine almak, böylece iktidarlara ve egemenlikleri önünde engel gördükleri BHÇB ve BKP'yi ortadan kaldırmaktı. Burjuvazi güçlerini birleştirip hükümet darbesine hazırlanırken, karşı cephede ise henüz birleşik bir mücadelenin sözünü etmek mümkün görünmüyordu.

Tam da böylesi bir dönemde BKP burjuvazinin faşist bir hükümet darbesi tezgahlandığını isabetle tespit ederek güçlerini bunun üzerinde yoğunlaştırdı. Yığınlar arasındaki faaliyetlerinin esas yönünü buraya kaydırды. Yine üyelerini ve komsomolları silahlandırıyor, ordu içinde devrimci hücreler kuruyordu, kısacası burjuvaziyle ciddi bir kapışmaya hazırlanıyordu.

BKP kısa zaman önce (1923 Ocak'ında), Komünist Enternasyonalin 1922 sonlarında yapılan IV. Kongresi'nin kararları ışığında, işçi-köylü demokratik iktidarı hedefini programına almıştı. (BKP, işçi-köylü demokratik iktidarı hedefini proletarya diktatörlüğü hedefine bağlı olarak ele alıyor ve ona proletarya diktatörlüğüne ulaşmada bir basamak görevini yüklüyordu.) Diğer taraftan ise BHÇB'nin Bulgaristan'daki rolünü tam anlamıyla kavramaktan yoksundu, bu yüzden BHÇB ile demokratik bir iktidarı hedeflemiyor, Çiftçi Birliği'ni BKP bayrağı altına çağırıyordu. BKP bunu yapmakla bir yandan işçi-köylü ittifa-

kının devrimde oynayacağı rolü açığa çıkarıyor, diğer taraftan, köylülüğün temsilcisi durumundaki BHÇB'nin önemini göz ardı ediyordu. Bu onun kısa süreli de olsa politikada büyük bir yanılı karşıısında bırakırken, BHÇB de BKP karşıısında doğru, tutarlı bir politika gütmüyordu. Zira o, savaşını emekçi sınıflar ile burjuvazi arasında değil, kır ile kent arasında görerek zaman zaman BKP'ye karşı tutum alabiliyor, işçi-köylü ittifakıyla burjuvaziye karşı bir savaşı öngörmüyor ve nüfusunun çoğunluğunu oluşturan köylülerin tek başına iktidar olması gerektiğini savunuyordu. Bu yanlış politika sonucu BKP'nin, faşist hükümet darbesi tezgahlayan burjuvaziye karşı proleterlerin ve köylülerin silahlandırılması önerisi, BHÇB'nin korkuları yüzünden (proleterlerin eline silah vermek istemiyordu) yaşama geçirilmedi. Kısaca özetlersek, Bulgaristan'daki iki büyük devrimci güç burjuvazinin güçlerini birleştirdiği ve hükümet darbesine hazırlandığı bir sırada birleşik bir mücadeleyi, mücadele birliğini yanlış politikalar sonucunda yaşama geçiremiyordu. Ama yaşamın bu yanlışını düzeltmesi uzun zaman almayacaktı.

1922 yılında burjuva blok (Meşrutî blok) Sovyet Rusya'ya karşı savaşan karşı-devrimci Beyaz Orduların komutanı Vrangel (Vrangel'in karargahı Bulgaristan'da bulunuyordu) ile görüşmelere başladılar. Bu görüşmeler, BHÇB hükümetini düşürmek için hazırlanan komplonun öngününe denk geliyordu. BKP bunun karşıısında kent ve kırlarda mitingler ve protestolar düzenleyerek, kitlelerin faşist komploya karşı tepkilerini örgütlemeyi başardı. Yığınlar Vrangel'in karargahının silahsızlandırılmasını ve komplocuların cezalandırılmasını istiyorlardı. BHÇB'nin durumun ciddiyetini kavraması beraberinde bir dizi önlem almasını sağladı. Beyaz Ordu ve Meşrutî Blok'a karşı alınan tedbirler sayesinde burjuvazinin ilk kompo denemesi suya düştü. BKP bununla birlikte uyanıklığı elden bırakmadan Vrangel ordusu içinde "Vatana Dönüş Komiteleri" kurarak ordunun bozulmasına ve dağılmasına yardımcı oldu, Vrangel ordusunda bulunan birçok asker ve subay, Sovyetlerin çıkardıkları aftan da yararlanarak Sovyetlere geri döndü.

Burjuvazi ilk yenilginin ardından, 1922 kışında ikinci

darbe girişimini gerçekleştirmek için harekete geçti. Meşrutî Blok taraftarlarına Tırnova'da toplanma çağrısı yaptı. Burjuvazinin niyetini anlayan BHÇB aynı günde aynı yerde şekerpancarı üreticilerinin Kongre'sini topladı. Ayağa kalkan köylü kitleleri Kongre'yi anti-faşist protesto mitingine çevirdiler ve komplocuları kovdular. Burjuvazinin ikinci darbe girişimi de böylelikle bozguna uğratılmış oluyordu. Gösterilerde BKP de aktif olarak yer aldı. Böylece yaşamın kendisi, politik yanlışlarına rağmen, pratikte BKP ile BHÇB'yi birbirine yaklaştırıyordu. Ancak bu durum fazla sürmedi ve politik önyargılar pratiğin önüne geçti.

Faşist hükümet darbesinin her iki denemede de başarısızlığa uğramış olması tehlikenin sona ermesi anlamına gelmiyordu. BHÇB bunu anlayamadı; keza aynı yanlış BKP için de geçerliydi. BHÇB tehlikenin sona erdiğini düşündüğünden burjuvaziye karşı mücadelesine ara vererek bu kez mücadelesini kırsal alanda önemli bir taraftar desteği kazanmaya başlamış olan BKP'ye karşı vermeye başladı. Zira BKP'yi ittifaktan çok mücadele edilmesi gereken bir güç olarak görüyordu, böylece BKP üzerindeki baskısını yoğunlaştırdı. Diğer taraftan BKP, BHÇB karşısında doğru bir politika gütmüyordu, BHÇB'yi burjuvaziyle aynı çizgide görüyor, ona burjuvaziye biçtiği rolün aynısını biçiyordu.

Gerek BHÇB gerekse BKP 1923 yılı başlarında doğmuş bulunan devrimci koşullardan yeterince yararlanamadı. Meşrutî Blok'un hükümet komplosu iki kere başarısızlıkla sonuçlansa da tehlike henüz sona ermemişti. BHÇB ve BKP bunu görmedi, ittifaklar konusunda içinde buldukları bilinç bulanıklığı nedeniyle, güçlerini burjuvazinin tamamen ezilmesi ve işçiköylü demokratik iktidarı kurulması hedefine yöneltecekleri yerde, güçlerini birbirine karşı yönelterek, aynı zamanda faşist hükümet darbesi için gerekli koşulları da oluşturmuş oluyorlardı. Bu birinci büyük yanlışlarıydı.

BHÇB ve BKP birbirleriyle mücadele ederken, burjuvazi de kuşkusuz ki boş durmuyordu, bir taraftan BHÇB ile uzlaşmaz görünürken diğer taraftan da hükümet darbesi girişimle-

rine hız vermişti. Buna rağmen 1923 yılı Nisan'ında yapılan seçimlerde BHÇB birinci, BKP ise ikinci parti olarak çıkmış, burjuvazi ise tam bir hezimete uğramıştı. Komplo hazırlıkları hızlandırıldı, burjuvazi zorla iktidara gelecekti. BHÇB ile BKP birbirleriyle uğraşadursunlar, burjuvazi hükümet darbesini Makedonyalı aşırı milliyetçilerin ve Ordu birliğinin (ordudaki gerici subaylardan oluşuyordu) desteğiyle 8 Haziran'ı 9'una bağlayan gece hayata geçirdi. Birkaç saat içinde Sofya'da bulunan devlet dairelerini ele geçiren burjuvazi ciddi bir direnişle karşılaşmadı, darbeciler Sofya'da iktidarlarını ilan ettiler. Ancak koşullar devrimciydi ve darbecilere değil BHÇB'ye BKP'ye hizmet ediyordu.

9 Haziran faşist hükümet darbesinin yığınların öfkesini toplaması çok sürmedi. Ülkenin birçok yerinde anti-faşist yığınlar faşist hükümet darbesine, burjuvaziye karşı direnişe geçerek ayaklandılar. 11 Haziran'da başlayan ayaklanmaya yüz binden fazla çiftçi ve proleter katılmıştı. "Birçok yerde, komünistlerle çiftçiler arasındaki hareket birliği kuruldu. Ayaklanma bilhassa Tırnova, Şumen, Plovdiv, Karlova, Kazanlık, Pazarcık, Lom, Şviştof, Karpol, Orahova, Bela Statina, Varna vs. kazalarda kitlesel nitelik almıştı. İsyancılar Şumen'i kuşattılar, Radomir, Troyan, ayaklanmaya ve Betovgrat kasabalarını zaptettiler." (Bulgaristan Komünist Partisi Tarihi, sf.108) 11 Haziran'da başlayan ayaklanmaya ilk başlarda BKP de katıldı. Pleven parti örgütü yığınları ayaklanmaya çağırdı, devrimci komiteyi kurdu, çiftçilerle birlikte hareket etme ve parti köy örgütleriyle bağlantı kurma gibi önemli kararlar aldı ve kasabaları kuşattıkları bir sırada BKP Merkez Komitesi imzalı, tarafsız kalmalarını buyuran bir karar aldılar ve savaşı durdular.

BKP, tarihi bir hata yaparak, ayaklanmanın başına geçerek hareketi birleşik bir merkez altında toplamaya, zoru örgütleyerek iktidara yöneltmeye, sürekli yeni hamlelerle zafer kazanmaya çalışmak yerine, büyük bir sorumsuzlukla "tarafsız" kalmayı seçti. BKP'nin yapması gereken şey tam da PLEVEN parti örgütünün yaptığı gibi ayaklanmanın başına geçmek, çiftçilerle ve diğer ayaklanmacılarla bağ kurarak Sofya üzerine yü-

rümekti. BKP, bu kararıyla ikinci defa büyük bir yanılığın içine düşüyordu.

BKP'nin bu tarihi hatası ayaklanmacıların birkaç gün içinde bütün ülkede yenilmesini ve ardı sıra katliamları birlikte getirdi. BKP'nin ayaklanma karşısındaki tarafsızlık politikası temelde BHÇB üzerine yanlış değerlendirmelerinden kaynaklanıyordu, keza BKP, BHÇB'ye burjuvaziyle aynı rolü biçiyor ve yaşanan çatışmaları da kır ile kent burjuvazisinin arasındaki iktidar savaşı olarak değerlendiriyordu. BKP Merkez Komitesi ayaklanma karşısında tarafsız kalacağını açıklarken durum iç savaşa evrilirse bu kararı yeniden gözden geçireceğini belirtiyordu. BKP faşist hükümet darbesinin önemini yeterince kavrayamamıştı, çünkü faşist hükümet darbesi görünürde BHÇB'ye yönelirken özünde demokratik ortamın ortadan kaldırılması ve devrimci güçlerin ezilmesi hedefini içeriyordu. Ancak faşist hükümet darbesinin başarıya ulaşmasında kuşkusuz ki tek başına BKP sorumlu tutulamazdı. BHÇB de başarısız iki darbe girişiminden sonra uyanıklığı elden bırakmış, güçlerini BKP ile birleştirip burjuva güçlerin üzerine yürümek ve onları ezmek yerine güçlerini BKP karşısında yoğunlaştırarak büyük bir tarihi hata işlemişti. Özet olarak 9 Haziran faşist darbesi BKP ve BHÇB'nin yanlış politikalarıyla başarıya ulaştı. 9 Haziran sonrası Bulgaristan'ın tablosu şöyleydi: BKP ve BHÇB devrimci durumdan yararlanamamış, işçi-köylü demokratik iktidarı kurabilecekken faşizm iktidara gelmişti.

1923 Eylül'ünün hemen öngününde Bulgaristan'daki durum buydu. 9 Haziran faşist hükümet darbesinden sonra burjuvazi ayaklanmayı da bastırılmış olmasına rağmen iktidarda rahat değildi, keza BKP hala eski gücünü koruyor ve büyük bir tehlike arz ediyordu, burjuvazi bir yandan ayaklanmacıları yargılamaya başlarken diğer yandan BKP üzerindeki baskılarını da yoğunlaştırdı. BKP burjuvazi tarafından illegaliteye itiliyordu. BKP'ye yönelik tutuklamalar arttırıldı.

EYLÜL AYAKLANMASI

BKP 9 Haziran taktiğini hemen mahkûm etmedi, ancak Komünist enternasyonal hemen harekete geçerek Bulgaristan'daki durumu incelemiş ve derhal müdahale etmişti. Komünist Enternasyonal BKP'nin 9 Haziran taktiğini mahkûm ederken partinin Pleven örgütünün taktiğini doğru buluyordu. Komünist Enternasyonal BKP Merkez komitesini uyarıyordu. Bunun yanında Parti örgütlerinin görüşleri de Komünist Enternasyonalin görüşleriyle çakışıyordu. Parti kitleleri ve uluslararası proletarya nezdinde mahkûm edilmiş olan 9 Haziran taktiği BKP merkezi tarafından hemen mahkûm edilmese de partinin 5-7 Ağustosta yaptığı toplantı büyük öneme sahip;

“9 Haziran hükümet darbesi, iktidar meselesini buhrana düşürdü. Bu buhrandan kurtulmak için kitlelerin işçi-köylü hükümeti adına silahlı ayaklanmadan başka çıkar yolu yoktur” kararını alarak, 9 Haziran'da yaptığı hatayı düzeltmeye girişti. BKP hedef olarak işçi-köylü demokratik iktidarı hedefini ortaya koyuyordu, bu da ancak sağlam bir işçi-köylü ittifakı temelinde gerçekleşebilirdi.

Böylece komünist önder G.Dimitrov'un Bulgaristan'ın 1905'i dediği Eylül ayaklanmasının hazırlıklarına başlandı. BHÇB ile tek cephe üzerine görüşmeler başlatıldı BHÇB bunu olumlu karşılayarak BHÇB için “*faşist yönetimi devirme savaşında... Komünist partisiyle omuz omuza el ele yürümekten başka çıkar yolu olmadığı...*” yanıtını verdi. Teknik, askeri hazırlıklara başlandı. Kurulan ayaklanma komitelerine BHÇB temsilcileri de katılıyordu, hazırlıklar birlikte yürütülüyordu. BKP Merkez Komitesi yönetiminde ayaklanma hazırlıklarını yürütmek üzere askeri-teknik komite kuruldu. Ayaklanma hazırlıkları sürerken Merkezi Komitesi sekreteri Todor Lukanof ayaklanma karşısında bir tutum takındı. Ayaklanmaya karşı çıkıyor ve BKP'nin yakında yapılacak olan seçimlere hazırlanması gerektiğini, seçimlerde birinci parti olarak çıkacaklarını ileri sürüyordu. BKP Merkez Komitesi Lukanof karşısında bir tutum tıkanmadı. BKP'nin Lukanof'a karşı tavırsızlığı (zayıflığı) ve Lukanof'un karşı çıkışı, ayaklanma hazırlıklarını zora

sokuyordu. BHÇB ve BKP ayaklanma hazırlıklarını sürdürürken burjuvazi de boş durmuyordu. Kısa zaman içinde, ayaklanma hazırlığını sezen burjuvazi önlemlerini arttırdı, hedefi BKP'ye darbe vurmaktı. 12 Eylül'de kitlesel tutuklamalar başlatıldı. Yaklaşık iki bin kişi tutuklandı, parti kulüpleri, örgütleri kapatıldı. Parti ve sendika yayınları durduruldu, yasaklandı. Şimdi hedef BKP Merkez Komitesine darbe indirerek ayaklanmayı başsız bırakmaktı. Ancak burjuvazinin çabaları boşa çıkmış ve BKP Merkez Komitesinden yalnızca Hiristo Kabakçiyef'i tutuklayabilmişti.

Tarihin hangi döneminde iktidardaki gerici sınıflar tahtlarını tehlikede görmüşlerse, yukarıda örneklediğimiz benzer girişimlere başvurmuşlardır. 1923 Eylül'ünde Bulgaristan'da yaşanan bu durum ile 1917 Temmuz'unda Rusya'da yaşanan durum bu anlamıyla büyük benzerlikler göstermektedir. 1917 Temmuz'unda iktidarda burjuvazi ve onun uşakları olan Menşevik ve sosyal-devrimcilerin bulunduğu Rusya'da Lenin'in 17 Nisan'ında isabetle tespit ettiği gibi bir ikili iktidar söz konusuydu. İktidarda gerici ve sosyal şovenler, sokaklarda ise Sovyetler. Ancak Şubat'la birlikte doğmuş olan bu durum böyle devam edemezdi. İşte 1917 Temmuz'u yığınların Bolşevik Parti'nin etkisi altına girmeye başladıkları ve bunların sokaklarda en canlı biçimde hissedildiği dönemdi. Ekim 1917 Sosyalist Devrimi'ni hazırlayan, bu anlamıyla da önemli bir dönüm noktası sayılan Temmuz gösterilerinin ardından, tahtlarını tehlikede gören burjuvazi, Menşevik ve sosyal-devrimcilerden oluşan gerici iktidar, gelişebilecek bir ayaklanmaya karşı önlemlerini arttırmaya başladı (tıpkı 1923 Eylül'ünün hemen öngününde Bulgaristan'da olduğu gibi) Bolşevik Parti üzerindeki baskılar ve gerici terör arttırıldı;

“Bolşevik Partinin üzerine çullandılar, ‘Pravda’nın’, redaksiyon bürosu tahrip edildi, ‘Pravda’, ‘Soldastkaya Pravda’ (Asker pravdası) ve diğer bir dizi Bolşevik gazete kapatıldı. Kızıl Muhafızlar silahsızlandırılmaya başlandı. Petrograd garnizonunun devrimci birlikleri başkentten uzaklaştırılıp cepheye nakledildi. Cephe gerisinde tutuklanmalar oldu, 2 Temmuz'da

Lenin'i tutuklama emri çıktı." (Stalin, Eserler cilt-XV, sf.223)
Tarihin cilvesi dedikleri de bu olsa gerek.

Aslında ayaklanmaların ilk çarpışmaları 12 Eylül'de yapılan tutuklamalardı. Sofya'da siyasi grev başlatıldı. BKP Merkez Komitesinin 15-20 Eylül oturumunda Todor Lukanof'un direnmelerine rağmen 22 Eylül'ü 23 Eylül'e bağlayan gecede ayaklanmanın başlatılması kararı alındı. Ayaklanmayı yönetmek üzere kurulan Genel Askeri-Devrim Komitesine Vasil Kolarof, Georgi Dimitrov ve Gavril Genof seçildiler, ayaklanma kararları parti ve ayaklanma komite ve örgütlerine gönderildi.

Ayaklanmanın 22 Eylül'ü 23'üne bağlayan gecede başlatılması kararına rağmen; Ayaklanma bazı noktalarda vaktinden önce başladı, 13 Eylül'de Mıglıj köyünde başladı, köy alındı ve köyde işçi-köylü iktidarı ilan edildi, yine 19 Eylül'ü 20'ye bağlayan gece Stara Zagora'da ayaklanma başladı. Bazı ilçeler kontrol altına alındı, buralarda kahramanca çarpışmalar olduysa da diğer ayaklanma merkezinden yardım alamadıkları için güçlerini toplayan düşman tarafından yenilgiye uğratıldı. Ayaklanmanın ölümcül hatalarından birisi; zamansız ayaklanmak ve diğer ayaklanmacılardan tecrit olmanın yanında onları zora sokmak.

Ayaklanma başladığında durum şuydu; Ayaklanmanın ilk günlerinde Kuzey-batı bölgesinde bulunan Vratsa, Vidin, Ferdinand, Berkovitse, Bela, Slatine, gibi merkezler ayaklanmacıların denetimine geçti (buralarda ayaklanmacıların başında Askeri-Devrim Komitesi bulunuyordu) yine Zom kasabası ele geçirildi (kışla alınmamıştı). Ayaklanma Stara Zagora ve kuzeybatı bölgelerinin dışında İhtiman, Donya, Banya, Razloğ, Pazarcık, Peştere, Popovca, Grudevo ve Nevipazar kazalarında ve daha birçok yerde patlak verdi ancak ülkenin nabzını elinde tutan Sofya'da büyük hazırlıklara rağmen ayaklanma başlatılamamıştı, yine Plovdif, Ruse, Varna, Şumen, Pleven, Burgas gibi önemli merkezlerde hazırlanmalarına rağmen ayaklanmadılar. Ayaklanma büyük merkezlerin dışında gelişerek etkisini büyük ölçüde azalttı ve en önemli merkezlerin ayaklanmaya katılmaması, ayaklanmacıların zor durumunda kalmasına yol açtı.

Böylece burjuvazi büyük merkezlerde istediğini yapabildi, güçlerini topladı ve rahatlıkla ayaklanmacıların üzerine yürüdü. Güçlerini istediği yerden istediği yere aktarabiliyor ve manevra yapabiliyordu. Bu, büyük merkezlerin desteğinden yoksun ayaklanma güçleri için açıkça ölüm anlamına geliyordu. Böylelikle Eylül Ayaklanması başarısızlıkla sonuçlanmış oluyordu. Burada kısa da olsa 1905 Rusya'sında yaşanan Aralık Ayaklanmasının derslerini hatırlayacak olursak, yukarıda aktardığımız durum daha iyi anlaşılacaktır. Stalin ayaklanmanın yenilgisinin dersleri üzerinde dururken şöyle diyor;

“Üçüncüsü şunun için, çünkü ayaklanma dağınık ve örgütsüzdü. Moskova savaşırken, Petersburg sessizdi...”

Stalin'den aktardığımız pasajın ortaya koyduğu tarihi ders, Eylül Ayaklanmasının zayıf yanlarından biri olan, ayaklanmanın dağınıklığı ve büyük merkezlerin ayaklanmamasının büyük bir yenilgiye yol açacağıdır. Ayaklanma burada da saldırgan değil savunucudur, yenilginin temel nedenlerinden birini de işte bu temel hata oluşturdu.

Sofya'da ayaklanmanın başlatılamamasının bir nedeni olarak gösterilen Askeri-Devrimci Komitenin ele geçirilmesi ve Dimitir Giçef'in öldürülmesi ise bize böylesi bir ayaklanmada ayaklanmanın zafere kadar götürülebilmesi için ayaklanmayı yönetecek Merkezi organların iyi korunması gerektiği kadar, ayaklanmanın yönetici organlarının kendi yedeklerini oluşturmasının da ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu Eylül Ayaklanmasında ihmal edilmiştir. Yine her ayaklanmanın ilk şartı, altın kuralı olan ayaklanmanın savunucusu değil saldırgan olması gerektiği burada unutulmuş yönlerdendir. *“...Bir kez ayaklanmaya geçildi mi, en büyük kararlılıkla hareket etmek ve saldırıya geçmek zorunludur. Savunma her silahlı ayaklanmanın ölümü demektir.”* (Engels). Tüm bunların yanında BKP'nin en azından ordunun en önemli birliklerinden bazılarını kendi tarafına kazanamamış olması, bir bütün halinde ordunun ayaklanmanın karşısında yer alması sonucunu doğurmuştur.

Bütün bu tarihi derslerin yanı sıra, BKP'nin Eylül Ayaklanmasına ilişkin çıkardığı dersler arasında şunları da sayabili-

riz; BKP'nin tam anlamıyla Bolşevikleşememiş olması, sağlam bir ayaklanma önderliğinin kurulamamış olması, siyasal propaganda ve ajitasyonun yetersiz olması, ihmal edilmesi, milis faaliyetinin zayıflığı, aydınların ayaklanma tarafına çekilememiş olması, bazı parti örgütlerinde ayaklanma sorununda yaşanan karasızlığın devam ediyor olması... ve esasında bir bütün olarak ortaya koymak gerekirse, ayaklanmanın bir sanat olarak ele alınmamış olması. İşte 1923 Eylül Ayaklanmasının yenilgisinin temel nedenleri.

Eylül 1923 Ayaklanmasından da görüyoruz ki, bir ayaklanma ancak bir sanat olarak ele alınırsa başarıya ulaşabilir. Teknik ve askeri hazırlıkların yanı sıra, proletarya ve ittifak güçlerinin en sıkı birliğinin sağlanması, ayaklanma güçlerini yönetecek merkezi etkin bir önderliğin zorunluluğu, hem moralmen hem de fiziki anlamda burjuva güçlerin dağıtılması, orta sınıfların tarafsızlaştırılmasının sağlanması, etkin ve güçlü bir milis ağının kurulması, ayaklanma güçlerinin savunucu değil saldırgan olması ve bir kez ayaklanmaya geçildikten sonra kararlılıkla hareket edilmesi ve saldırıya geçilmesi, sürekli yeni hamlelerin örgütlenmesi, ayaklanmanın başarısı için şarttır. Ayaklanmanın zayıf yanlarından biri olarak önümüze çıkan milis örgütlenmelerinin yeterince önemsenmemesi ise en açık biçimde ayaklanma başladığında kendini hissettirdi, uzun bir zamandır üzerinde yoğunlaşmış bulunduğumuz milis örgütlenmesi, ayaklanma ve öncesinde her anlamda büyük bir önem teşkil ediyor. Düşman güçlerini yıpratana, birliğini, moralini bozana onu sürekli tetikte durmaya zorlayan, ayaklanma bölgeleri arasında canlı bağı oluşturacak olan, örgütlenmesi itibariyle düşman güçleri arasına sızabilen, cephe gerisinde bir dizi askeri eylem örgütleyebilen, her yerde olan ama aslında hiçbir yerde olmayan bu hareketli askeri birliklerin BKP tarafından ihmal edilmesinin acı sonuçları Eylül Ayaklanmasında açıkça görüldü.

BKP, Eylül ayaklanmasının yenilgisine rağmen ondan devrimci sonuçlar, tecrübeler çıkarmasını bildi. G. Dimitrov Eylül 1923 ayaklanmasını, 9 Eylül 1944 devriminin genel bir provası ve Bulgaristan'ın 1905'ine benzetirken bunun haklı gururunu yaşıyordu.

Gerçekte 1905 Rus Devrimi, 1917 Ekim'inin bir genel provası rolündedir, keza Sovyetleri yaratan bu devrim yıllar sonra Sovyet iktidarını doğurmuştu. Ama 1923 Eylül'ü ile 1905'i benzer kılan bir nokta daha var ki değinmeden geçemeyeceğiz. Bu nokta oportünistlerin ayaklanmalar karşısındaki tutumunu göstermesi açısından dikkate değerdir ve öğreticidir. 1905'in hemen öncesinde Rus oportünisti Plehanov, proletaryaya hararetle silah kullanmasını öğrenme ve silahlanmanın zorunluluğu üzerine vaazlar verirken, Aralık Ayaklanmasının hemen ardından 'silah kullanılmamalıydı' diyerek "*Onun önemini, olayların genel gidişi içindeki rolünü, daha önceki savaşım biçimleri ile ilişkisini çözümlemek için en küçük bir çaba göstermeksizin pişman olan aydın rolü oynamakta ıvecenlik göster...*"mıştı (Lenin). Oysa marksistler için asıl sorun, böyle bir deneyimden sınıf savaşımı için gerekli dersleri çıkarmak, önemini kavramak, daha önceki savaşım biçimleriyle ilişkisini çözmektir. Çünkü ancak bunu yapmaya yetenekli olanlar yarının o büyük eylemine yön verebilirler, tıpkı Lenin ve Bolşevik Parti gibi.

Gelelim 1923 Eylül Ayaklanmasının hemen ardından BKP içinde yaşanan tasfiyecı eğilimlere. Ayaklanmanın yenilgiye uğramış olması BKP içindeki tasfiyeciler için bir fırsat oldu ve seslerini yükselttiler. BKP tasfiyecileri de tıpkı 1905'te Plehanov'un yaptığı gibi BKP'nin 9 Haziran taktiğini savunarak Eylül ayaklanmasına karşı bayrak açtılar. Onlar Eylül Ayaklanmasını 'maceracılık ve akılsızca hareket' olarak nitelendiriyor ve BKP'nin hem Eylül taktiğini mahkûm etmesini hem de Komünist Enternasyondan çıkması gerektiğini savunuyorlardı. Özcesi onlar da Plehanov gibi tarihin belli bir kesitinde ortaya çıkmış bulunan bu deneyimden faydalanmak, onun önemini kavramak, dersler çıkarmak, geçmiş savaşım biçimleriyle bağı kurmak için en ufak bir çaba göstermeksizin küçük-burjuva aydınlar gibi bu büyük deneyim ve onun öğretilerini burun kıvrımayla karşılıyorlardı. Böylece 1923 Eylül Ayaklanmasını tarihsel materyalist açıdan ele alanlar bu eylemi 9 Eylül 1944'te başarıya ulaştırmayı bildiler.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA BULGARİSTAN

1923 Eylül Ayaklanmasından sonra, Bulgaristan'da yaşanan sınıflar mücadelesinde incelenmesi gereken ve günümüz koşullarına aktarılacak pek çok devrimci deneyimi barındıran yıllara; 1941-1944 yıllarına geliyoruz. Bu yıllar, Bulgaristan açısından, Eylül '44 ayaklanmasına giden yolun açıldığı yıllar olmuştur. Tarihte eşi görülmemiş büyük bir fedakârlıkla ve kahramanlıkla emperyalizme, kapitalizme ve faşizme karşı savaşan Bulgar proletaryası, ezilen halkları ve Bulgaristan komünistleri, dünya devrimci hareketine nice deneyim ve birikim kazandırmışlardır.

1 Eylül 1939 yılında faşist Hitler ordusunun Polonya'ya saldırmasıyla başlayan II. Dünya Savaşı, Fransa ve İngiltere'nin Almanya'ya savaş ilan etmesiyle devam etti. Savaşın emperyalistler arasındaki çelişkilerden doğduğu doğrudur. Ancak onlar bir konuda hem fikirdiler: Bu da Sovyetler Birliği'nin varlığından duyulan korku ve onun yeryüzünden silinmesine duyulan yoğun istek. Bu yüzden başta İngiltere ve Fransa, Almanya'ya karşı söz düzeyinde kalabilecek bir savaş yürütüyor, silahlarını Sovyetler Birliği'ne çevirmenin yollarını arıyorlardı. Aksi halde Sovyetler Birliği'ne güneyden yapılabilecek bir saldırı için bekletilen Suriye'deki Fransız askerlerinin ve Yakın Doğudaki İngiliz uçaklarının başka ne anlamı olabilirdi?

23 Ağustos 1939'da Sovyetler Birliği ile Almanya arasında saldırmazlık paktının imzalanması, birçok ülkede olduğu gibi Bulgaristan'ın geniş halk yığınlarının ve BİP yani Bulgar İşçi Partisi'nce (Bulgaristan Komünist Partisi, Bulgaristan İşçi Partisi'yle 1938-39 yıllarında birleşmiş ve Bulgaristan İşçi Partisi'nin adını almıştı) Sovyetler Birliği'ne karşı emperyalist bir cephe oluşturma planlarının iflası olarak değerlendirildi. Ancak bu değerlendirmeden sonra BİP, Bulgaristan'ın ve diğer Balkan devletlerinin Sovyetler Birliği'ne yöneltilecek bir savaşta emperyalizmin saflarına katılması tehlikesini görmeye başladı. O zamana kadar herhangi bir emperyalist yağma ve talan savaşına karşı Balkan devletleriyle birleşik bir mücadele politikası yürüten BİP, gelişen yeni durumlar karşısında bu birleşik müca-

delenin Sovyetler Birliği'ne dayanması gerektiği yargısına vardı. Yargı doğruydu, Balkan Bloğu, Sovyetler Birliği'nin yanında yer almalı ve ona dayanmalıydı. Bu yargının BİP'in anti-kapitalist, anti-emperyalist ve anti-faşist mücadelede Bulgar halkı ve proletaryasını harekete geçirmede başlangıç olarak büyük önemi olmuştur.

Öte yandan Bulgaristan burjuvazisi de kendi politik yaklaşımını ve eğilimini belirlemeye başlıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın gerek hazırlık aşamasında olduğu gerekse başladığı yıllarda, Bulgar burjuvazisi kapitalist çelişkilerden kurtuluş yolu olarak varlığını Sovyetler Birliği'ne savaş açmak için yanıp tuşan emperyalist güçlere dayandırıyor.

Ve bütün hazırlığını emperyalizm ve faşizm yanlısı politikalarına uygun olarak yapıyordu. Çar III. Boris, 1940 başlarında tamamen monarşist ve faşistlerden oluşan bir hükümet kuruyor, başkanlığına da Çar'a ve Alman emperyalizmine sadakatiyle ün salan Profesör Bogdan Filov getiriliyordu. Kurulan yeni hükümet hemen halka yönelik şiddet ve zor içeren önlemler almaya başladı. Nisan'da Sivil Seferberlik Yasası ilan edildi. Yaz aylarında Hitler askerleri gizlice ülkeye yerleştiriliyor, faşist gençlik örgütleri kurulup bunlar "Brannik" adı altında toplanıyor ve nihayet 1941 başında da toplama kamplarının meydana getirilmesine karar veriliyor. Alınan bütün önlemler Bulgaristan'da anti-faşist hareketin gelişip güçlenmesini önlemeye yönelikti. BİP ise bu durum karşısında burjuvazinin Bulgaristan'ı emperyalist savaşa sürükleme çalışmalarını açığa vuruyor, ülkede gizli olarak bulunan Alman faşistlerinin derhal kovulması ve Sovyetler Birliği ile yardımlaşma anlaşmasının imzalanması sloganlarını yükseltiyordu. Ajitasyon ve propagandasını bu temele oturtan BİP, sanayi ve tarım işçilerini, geniş halk yığınlarını harekete geçiriyor, bütün kapitalist merkezlerde binlerce kişinin katıldığı gösteriler ve grevler örgütlüyordu. Bu gösteriler o kadar artmıştı ki, 1 Mayıs 1940'da işçi gösterileri ve grevleri yasaklanıyor, greve katılanlara 8 yıla yaklaşan ağır hapis cezaları veriliyordu. Ancak burjuvazi, karşısında tahmin ettiğinden daha büyük bir güç buluyordu. Bu ise Alman emperya-

lizmi yanlısı politikalarını hayata geçirmesini güçleştiriyordu. Gerek kapitalizmin erişmiş olduğu aşama gerek sınıflar arası çelişkilerin keskinleşmesi Bulgaristan'da devrimci bir duruma doğru yol alındığının sinyallerini veriyordu.

Bulgar hükümeti tam da yoğun protestoların yükseldiği bir dönemde diplomatik alanda yeni bir durumla karşılaştı. 1934 yılından beri diplomatik ilişkiler sürdürdüğü Sovyetler Birliği, dostluk ve yardım paktı önerisinde bulunuyordu. Bulgar hükümeti 1940 sonlarında, 1941 başlarında gelen bu öneriyi hemen reddetme kararı aldı. Ancak halkın tepkisinden çekindikleri için de Sovyetler Birliği'nden gelen bu öneriyi gizli tutmanın önlemlerini almaktan geri durmadı.

Bulgar hükümetinin yapılan önerileri gizli tutma çabaları sürerken Bulgaristan İşçi Partisi, bütün ülkeyi, Sovyetler Birliği'nin yaptığı öneriyi açıklayan ve kamuoyunu bu öneriyi desteklemeye çağıran bildirilerle donatıyordu.

İlk Sofya'da başlayan Bulgar-Sovyet paktı yanlısı eylemler, kısa sürede birçok semti ve bölgeyi etkisi altına almaya başlamıştı. Fabrikalarda meclis meydanında, köylerde gerçekleştirilen eylemler polisin onca tutuklama ve saldırılarına rağmen artıyor, Bulgar hükümetini ve burjuvazisini zor durumda bırakıyordu. Sadece BİP örgütleri değil, başta İşçi Gençliği Birliği (RMS -remses'ler diye bilinir) olmak üzere özellikle 8 Aralık 1940'ta üniversite bayramı gününde düzenledikleri Sovyet önerisini destekleme hareketini güçlendiriyordu.

Bulgaristan İşçi Birliği adlı işçi örgütlenmesi, 1941'e doğru faşist devletin bir organı haline gelmiş ve BİP içinde faaliyet yürüten pek çok anti-faşist sendikacı saflardan uzaklaştırılmıştı. Aktif sendika militanlarının polis operasyonlarına, tutuklamalarına ve toplama kamplarına gönderilmelerine yol açan bu süreç, ele geçmemiş pek çok militan sendikacıyı illegal faaliyete geçmek zorunda bırakmıştır.

Ocak 1941'de Sofya'da Bulgaristan İşçi Partisi Merkez Komitesi'nin yedinci plenumu düzenlendi. Plenumda geniş emekçi yığınlarının anti-emperyalist ve Bulgar-Sovyet paktı uğ-

runa verdikleri mücadelelerinin BİP'in sloganları ve politikaları doğrultusunda yürüttükleri vurgulanarak partinin iyi bir siyasal eğitim ve örgütlenme faaliyeti başardığı saptandı. Ayrıca Plenumda, Georgi Dimitrov'un 'Emperyalist Savaşa Karşı Mücadele' başlıklı yazısındaki görüşleri esas alınarak; savaşın, dünyanın paylaşılmasına yönelik yapılan bir emperyalist savaş olduğu, birçok ülkeyle birlikte Bulgaristan'ı da etki altına alarak genişleyeceği kararına varılıyordu.

Plenum, Bulgar-Sovyet paktının imzalanmasına ilişkin yükselen halk hareketinin geniş bir halk cephesi halinde örgütlenmesini, ödev olarak ortaya koyuyordu. Parti militanlarına ve partinin politikası doğrultusunda hareket eden pek çok parti örgütü ve kurumlarına büyük görevler yükleyen Yedinci Plenum, emekçi yığınlar arasındaki parti çalışmalarına ve anti-faşist hareketin ilerleyişine büyük hız kattı.

1 Mart 1941'de Bulgar hükümeti, Bulgaristan'ı faşist blok'a katan üçler paktını açık olarak imzaladı. Müttefik adı altında ülkeye giren Alman askerleri birçok demiryolu kavşağı, elektrik santrali ve benzin depolarına muhafız komando vasfıyla koruma olarak yerleştiriliyor, kundakçı tümeninden aktarılan iki yüzden fazla nazi askeri, Alman yetkilileri ve Bulgar ordusunun belirlediği merkezlere Bulgar askeri kıyafetiyle yerleştiriliyorlardı. Elektrik, demiryolu, rafineri ve ulaşımın birçok merkezine el koyan Alman askerleri, herhangi bir anti-faşist eyleme karşı hazırlık yapıp daha baştan kaleyi içten fethediyorlardı. Öte yandan Bulgar burjuvazisi ve onun hükümeti, imzalanan anlaşmanın barışa ve Sovyetler Birliği'nin çıkarlarına ters düşmediği yolunda beyanatlar vererek halkı yanıltmaya çalışıyordu. Ancak, gerek Sovyetler Birliği hükümetinin gerekse de Bulgaristan İşçi Partisi'nin anlaşmanın özünü açığa vuran açıklamaları halkı yanıltmaya yönelik tüm çabaları boşa çıkarıyordu. BİP, bu koşullarda bir halk hükümeti için savaşıma geçilmesi gerektiği sonucuna varıyordu. BİP bir yandan faşizme karşı henüz bir silahlı mücadelenin erken olduğunu düşünüyor, bir yandan böyle bir mücadelenin başlayabilmesi için ihtiyaç duyulan politik ortamın oluşmasını hızlandırıcı örgütsel faali-

yetlerde bulunuyordu. Çünkü halkın az da olsa bir kesiminde, küçük-burjuva ve aydın kesimlerde hatta işçiler arasında bile şovenizmin varlığı tümenden kalkmış değildi. Üstelik Bulgaristan'ın Alman faşizminin işgaline uğraması ve Romanya ve Macaristan'da olduğu gibi bir askeri savaş olmadan gerçekleşmişti. Halk henüz savaşın ağır ekonomik yıkım gücünü sırtında hissetmiyordu. Üstelik o sıralar (Nisan '41) faşist orduların Yugoslavya'ya saldırısı ve Yunanistan'ı istila etmesiyle devam eden dönemlerde Bulgaristan hükümeti Alman emperyalizminin 'kendisine bahşettiği' Trakya ve Makedonya ile halkın şoven duygularını körükleyici ve Hitler ordusuna karşı minnet duygularını pekiştirici propagandasını arttırıyordu. Ancak halkın büyük bir çoğunluğu bu faşist propagandanın etkisine girmedi. Her yerde; köylerde, şehirlerde, okullarda hatta ordu içinde işgalci Alman ordularına karşı tepkiler yükselmeye başladı.

BİP, Hitlerci faşistlerin komşu halklara yönelik nefret ve düşmanlığı körükleyen politikalarını açığa çıkarıyor, bildirimler yoluyla komşu Balkan ülkelerine yapılan saldırıları kınıyordu. Ayrıca BİP, Yugoslav ve Yunan savaş esirlerine yardım ve onları kurtarmaya yönelik çalışmalar organize ediyor, Bulgar emekçilerinin onlara yardım etmesinin olanaklarını yaratıyordu. İşçi Gençler Birliği (RMS) de ayrıca bu yardım toplama işinde aktif faaliyet yürütüyordu. BİP, aynı zamanda yığınsal anti-faşist direnişi büyütmeye ve geliştirmeye devam ediyor, işçileri birçok yerde grev ve protesto gösterileriyle ayaklandırıyordu. Faşizmin yüzünü açığa vuran yoğun propagandanın etkisiyle işçiler ekonomik savaşımının yanı sıra sabotaj eylemlerine de yöneliyorlardı.

BİP'in 1941'in başlarında faşist Hitler egemenliğinin ve Bulgar monarşist-faşist diktatörlüğünün gerçek hedef ve amaçlarını açıklama yolundaki örgütleyici ve açıklayıcı çalışmaları, yığınların faşizme karşı ideolojik ve siyasal olarak aydınlanmasına yol açıyor ve anti-faşist mücadelenin niteliksel bir sıçrama gerektirdiği duruma hazırlık çalışması yapmış oluyordu.

SİLAHLI MÜCADELEYE GEÇİŞ

Bulgaristan'da anti-faşist mücadelede silahlı savaşıma geçiş 22 Haziran 1941'de faşist Hitler ordusunun Sovyetler Birliği'ne saldırmasıyla başladı. BİP Merkez Komitesi bu saldırıdan iki gün sonra, yani 24 Haziran 1941'de bir oturum düzenledi. Oturumda Politbüro bir özel organ kurulması kararı aldı. Bu özel organ, doğrudan Parti Merkez Komitesi'ne bağlı bir merkez askeri komisyon ile BİP'in ilk İl Komitelerinde oluşturulacak askeri komisyonlardan meydana geliyordu.

Bulgaristan İşçi Partisi, özellikle de 1923 Ayaklanması döneminden çıkardığı dersler ışığında hareket ediyor, bu iş için hazırladığı ve planladığı bütün askeri taktik ve stratejilerini, örgütlenmesini, geçmişin belki acı ama güçlü deneyimleriyle zenginleştiriyordu. İşte bunun için BİP, işe savaşı ve yeri geldiğinde silahlı halk ayaklanmasını tek merkezden yönetecek merkezi bir örgüt kurmayla başlıyordu. Bu amaçla kurulan Askeri Komisyon'un başına Merkez Komite üyesi bir kişi getiriliyor ve doğrudan doğruya Politbüro üyesi tarafından da denetleniyordu. Parti yönetiminin yeniden örgütlenmesi, Merkez Komite'den tüm parti il komitelerinin yenilendirilmesine kadar vardırdı. Her il komitesine, derhal askeri il komisyonları kurma görevi veriliyor; görevlerinin, buldukları illerde silahlı mücadeleyi örgütlemek ve yönetmek, ordu içinde illegal faaliyet yürütmek, silah temin etmek gibi birçok yönü belirtiliyordu. Tamamen partinin siyasi yönetimince denetlenecek bu komitelerin bir üyesi tarafından yönetilecek il askeri komisyonlarının parti il komitelerinin, işleyişleri ve görevleri o kadar ayrıntılı düşünülmüş ve planlanmıştı ki, kimin kimi denetleyeceği kimin kimden emir alacağı karara bağlanıyordu. Böylelikle parti il komitelerinin yardımcı savaş organları olarak kurulması uygun görüldü.

Silahlı savaşımın başlıca biçim ve yöntemini partizan eylemleri olarak belirleyen parti, bunları yürütmek için derhal silahlı birlikler ve müfrezeler oluşturmaya, kundakçılık ve sabotaj eylemleri için de savaş grupları kurulmasına karar verdi. Parti, özellikle emekçi yığınların sabotaj eylemlerinin yükseltilmesi,

ordu içinde, illegal örgütlenme ve propaganda faaliyetleri yürütülmesi, örgütün tüm ajitasyon ve propoganda faaliyetlerine ağırlık verilmesi, tüm anti-faşist güçlerin tek bir cephede birleştirilmesi gerektiğini vurguluyordu. Ve BİP Merkez Komitesi Politbürosunca alınan kararlar derhal parti il örgütlerine yollanıyor; alınan kararların ayrıntılı bilgileri MK Organizasyon Sekreteri ile görüşmelerde incelenip harekete geçiliyordu.

Burada dikkati çeken nokta Bulgaristan İşçi Partisi'nin silahlı mücadeleye karar verdiği ve silahlı mücadelenin nasıl yürütüleceğine dair hedefler belirlendiği andan itibaren üç hafta gibi kısa bir sürede tüm hazırlıklarını tamamlamış olmasıdır. Örneğin, Politbüro oturumundan sadece iki gün sonra ilk partizan grubu kurulmuştu bile. BİP kısa sürede bir savaş partisine dönüştürülmüştü.

BİP silahlı mücadele yürütme kararı alırken, bunu Bulgaristan'ın Hitlerci işgalden ve monarşist-faşist diktatörlükten kurtarılması, halk demokrasili bir iktidarın kurulması ve başta Sovyetler Birliği olmak üzere tüm halklarla enternasyonal birliğin oluşturulması sloganını yükselterek yapıyordu. Politik stratejisini, sosyalist devrim istemlerine göre ayarlayan BİP, Alman emperyalizminin işgalinin ortadan kaldırılması, monarşist-faşist diktatörlüğün yıkılması işini proleter devrimci sınıfa dayandırıyor. Sosyalizm için mücadele etmeyi, geniş halk yığınlarını da içine alacak büyük bir savaşıma dönüştürmeyi hedefliyordu. Ancak Bulgaristan İşçi Partisi'nin bunu yapabilmek için, silahlı savaşıma geniş halk yığınlarını çekebilecek bir şiar ortaya koyması gerekiyordu. Böylelikle BİP, 'ulusal bağımsızlık' ve 'halk demokrasili iktidar' sloganlarını yükseltmeye karar verdi.

Artık BİP savaşı yeni örgüt ve mücadele araçlarıyla yürütüyordu. Zengin mücadele araç ve yöntemlerin kullanılması, Bulgaristan İşçi Partisi'nin öne çıkan özelliklerinden biridir. Tüm ülkelerdeki silahlı savaşı yürüten organ olarak Merkez Askeri Komisyonu'nun kurulması buna bir örnektir. Yine partinin ağırlıklı olduğu illerde kurulan ve illerde savaş yürüten İl Askeri Komisyonları da bir başka örnektir. Bunların dışında

partizan birlikleri, savaş grupları, üretime sabotaj düzenleyen gruplar bundan yaklaşık bir yıl sonra ise Vatan Cephesi Komiteleri oluşturulması gibi daha bir sürü mücadele yöntemleri ve savaş organları kuruluyordu. Bulgaristan Komünist Partisi sahip olduğu zengin deneyimlerinden de yaralanarak yürüttüğü savaşın ihtiyaçlarına uygun mücadele araç ve yöntemlerini cesaretle bulup uygulayabilme yetisine sahipti.

SAVAŞ-SABOTAJ GRUPLARI VE PARTİZAN BİRLİKLERİ

Bulgaristan İşçi Partisi silahlı savaşıma başladıktan sonra ilk önce üç veya beş, bazen daha fazla kişiden oluşan savaş ve sabotaj grupları daha aktif bir silahlı faaliyet yürütmeye başladı. Köy ve kentlerde kurulan bu silahlı gruplara, Parti, daha çok silahlı savaşımda deneyim sahibi, sınanmış militanları alıyordu. Başlıca görevleri faşist işgalcilere ve onlarla ittifakta bulunan Bulgar askeri güçlerine darbeler indirmek, parti toplantılarının ve yöneticilerinin güvenliğini sağlamak, faşist işgalcilere ayrılan erzak depolarını imha etmek ve silah elde etmektir. 1941 ortalarında başlayan eylemlerde Alman kurmaylarına ait komutanlık binalarının, kışlaların, depoların istihbaratlarının toplanması ve kundaklanması, demiryolu hatlarının, trenlerin, vagonların havaya uçurulması, telefon ve her türlü haberleşme araçlarının kesilmesi, karakolların basılıp silahların ele geçirilmesi gibi birçok eylem, savaş ve sabotaj gruplarınca düzenleniyordu. Ayrıca bütün bunların yanı sıra komünistlere karşı savaşan faşistler cezalandırılıyor, otomobillerine bomba konuluyor, toplama kamplarında bulunan anti-faşistleri kaçırma girişimleri düzenleniyordu. Özellikle yoksul köylülerin desteğiyle Almanlar için ayrılan ürünler ateşe veriliyor, harman makineleri ve değirmenler bozulup işlevsiz hale getiriliyordu. Sayısız eylem düzenleyen partinin savaş ve sabotaj gruplarını İşçi Gençler Birliği (RMS)'nin kentlerde ve kırlarda oluşturduğu savaş ve sabotaj grupları da büyük çaplı eylemleriyle destekliyorlardı. 1941 ortalarından 1942 sonuna kadar polisin resmi kayıtlarına beş yüzden fazla eylem geçmiş oluyordu.

Daha çok ulaştırma ve endüstri işletmelerinde yoğunlaşan eylemlere geniş yoksul ve emekçi kesimler de katkıda bulunuyordu. Çalışamaz duruma getirilen makineler ve fabrikalar, bozuk ve hatalı üretilen ürünler Bulgaristan ekonomisine zarar verecek boyutlara ulaşıyordu. Anti-faşist mücadelenin başını çeken işçiler, bu tür eylemlere yönelmenin yanı sıra kendi hakları ve talepleri için de eylemler düzenliyor, birçok işyerinde grev ilan ediyorlardı.

Bulgaristan'da silahlı mücadelenin başlamasından sonra en ağır basan güç partizan hareketidir. Bu hareket 24 Nisan 1941'de BİP MK Politbüro oturumundan hemen sonra başlatılmıştı. Kısa zamanda ülkenin her yerinde oluşturulmaya başlanan bu illegal silahlı gruplar sabotaj gruplarına göre daha geniş tutuluyor ve yine başlarında Parti ve RMS Komitelerinden üyeler bulunuyordu. Pek çok il, ilçe ve köylerde oluşturulan bu gruplar 1943 sonrası kurulacak olan partizan birliklerinin temelini oluşturacaklardı.

Askeri faaliyetleriyle varlığını duyurmaya başlayan partizan birlikleri, emekçilere cesaret veriyor, onları harekete geçiriyor ve Alman'ların Sovyetler Birliği topraklarına girmiş olmasının yol açtığı karamsarlığı dağıtıyordu. Ayrıca bu oluşum halkın geniş silahlı savaşının yolunu açıyordu.

Öte yandan, yurt dışında siyasi mülteci olarak bulunan pek çok yetenekli parti militanı ve kadrosu, savaşmak için Sovyet denizaltıları ve paraşüt birlikleriyle gruplar halinde Bulgar topraklarına gelmeye başlıyorlardı. Bulgaristan dışından gelenlerin yıllara dayalı tecrübe ve askerlik bilgileri savaşın geliştirilmesinde ve partinin savaş gücünün arttırılmasında önemli bir rol oynamıştı. Öyle ki Bulgaristan'da partizan hareketi düşmandan ağır darbeler yemesine karşılık, 1942 baharında hatırı sayılır bir olgunluğa ulaştı ve gelişimini hızlandırdı.

Karakol basma, silah ele geçirme, faşistleri cezalandırma, sabotaj eylemleri düzenleme gibi pek çok eylem gerçekte partizan grupları, aldığı pek çok yenilgiye, kadrolarının öldürülmesi veya yakalanmasına rağmen güçlenmeye devam ediyordu. Silahlı savaşım tecrübesini gün geçtikçe geliştiren BİP,

illegaliteye daha fazla ağırlık veriyor, hareketin sürekliliğini sağlayıcı önlemler alıyordu. Yoksul ve emekçi kitlelerle olan bağlarını güçlendirmeyi ihmal etmeyen parti, yok olan her partizan grubunun yerine yeni bir partizan grubu oluşturulabiliyor, öldürülen ya da tutuklanan her savaşçının yeri hemen dolduruluyordu. Ancak partizan hareketi silahlı mücadelede birçok başarılar elde etmiş olmasına rağmen 1942 yılı sonuna kadar silahlı mücadelede temel bir biçim olarak öne çıkmamıştı. Kadro sayıları partizan birliklerine göre daha az olmasına karşılık, savaş ve sabotaj gruplarının eylemlerinin sayısı daha fazlaydı. Fakat partizan hareketi sayıca durmadan artıyor ve gittikçe aktifleşiyordu. Böylece, ezilen yığınların benimseyip sahip çıkacakları silahlı bir güç haline gelebilmek için savaş tecrübesi ve deneyim elde etme sürecini hızlandırıyor. Ayrıca faşist Alman ordularının 1941 yılı Aralık ayı başlarında Moskova önlerinde bozguna uğraması ve 1941-1942'nin kış aylarında Kızıl Ordu'nun güçlü saldırılar gerçekleştirmesi Bulgaristan'daki ezilen yığınların ve emekçilerin coşkusunu artırıyor. Bulgar halkı BİP'in yaptığı çağrılar üzerine, onun öncülüğü altında partizan hareketine katılıyor, büyük fedakârlıklarda bulunuyor kahramanca savaşmaya başlıyordu.

Bulgaristan devrim tarihinin bu dönemi, egemen sınıfın ekonomik ve politik kriz içine girdiği koşullarda silahlı mücadelenin nasıl öne çıktığını ve böylesi koşullarda ileride iktidar organlarına dönüşecek olan ayaklanma organlarının; silahlı mücadeleyi yürütecek örgüt biçimlerini (milis, partizan birlikleri, gerilla grupları vb.) oluşturmanın nasıl yaşamsal bir önem kazandığını gösteriyor. Şüphesiz, 1923 Eylül Ayaklanması'nın deneyimleri ve o tarihten 1940'lı yıllara kadar geçen mücadele dolu yılların birikimi Bulgaristan İşçi Partisi'ne bu yetenek ve esnekliği kazandırmıştı. Bütün bu süreç, koşullarda köklü bir değişiklik meydana geldiğinde mücadele biçimlerinde ve örgüt biçimlerinde de bir değişikliğe gitmenin ne kadar önemli olduğunu ve dahası BİP'in bu değişikliği nasıl büyük bir yetenekle yerine getirdiğini gösteriyor.

ORDU İÇERİSİNDE DEVRİMCİ FAALİYET

BİP, silahlı mücadele yürütmenin yanı sıra faşizmin başlıca silahlı gücü olan orduyu etkisiz hale getirmek, özellikle tabanında yer alan, emekçi kesimden gelmiş olan asker yığınlarını devrimcilerin saflarına çekmek, onları anti-faşist savaşıma kazanmak için çalışmalar yürütüyordu. Başlangıçta ‘Doğu cephesine tek bir asker vermeyelim’ ve ‘Yugoslav partizanlarıyla kardeş olalım’ sloganlarıyla çalışmalarına başlayarak asker yığınları arasında illegal örgütlenme ve propaganda faaliyetlerine girişiyordu. Yürüttüğü propaganda ile Bulgar askerlerine, Bulgar burjuvazisinin ve devletin şoven politikalarını anlatıyor, yürütülen savaşın emperyalist-kapitalist ve faşist yüzünü açıklıyor, böylesi bir savaşıma katılmakla ezilen yığınların sömürü, sefaletten ve esaretten kurtulma mücadelelerine ihanet etmiş olacakları anlatılıyordu. Ayrıca komşu ülkelere savaşmak için gönderilen Bulgar askerlerine oralardaki ulusal kurtuluş hareketlerini destekleme çağrısı yapılıyordu. Yapılan propagandanın pek çok asker üzerinde olumlu etkisi oluyor; çok sayıda Bulgar askeri BİP’in çağrılarını dikkate alıp bu çağrılar ışığında savaşıma hazır olduğunu çeşitli yollarla ifade ediyordu.

Parti yönetimi ve Merkez Askeri Komisyonu ordu içinde parti faaliyeti yürütme işini titizlikle ele alıyordu. Politik ve askeri yönden öne çıkan Sofya Garnizonu’na özel önem verildi. Bu garnizonla doğrudan Merkez Askeri Komisyon’daki askeri işler yöneticisi ilgileniyordu. Aynı şekilde ordu içindeki çalışmalara Askeri İl Komisyonları da titizlikle eğilip çalışmalar yürüttüler. Kısa sürede tümen, alay, tabur ve bölüklerde üçer kişilik illegal birlikler oluşturuldu. BİP ve RMS öncülüğünde yapılan ordu içi devrimci faaliyetler, kısa sürede 50-60 kişilik grupların oluşmasını sağladı. Kimi faaliyetler öylesine büyük olumlu sonuçlar veriyordu ki, geniş bir illegal faaliyet sonucu, bir alayın faaliyet yürüttüğü alandaki bütün kilit noktalara anti-faşist askerler yerleştirilmiş oluyordu. Elden ele komünist, devrimci yayınlar dolaşıyor, siyasi mültecilerle karşılaştığında görmezlikten geliniyor, ordu içinde emre itaatsizlik olayları artıyordu. Hatta kimi zaman askerlerin yanısıra astsubayların bile

bu askeri faaliyetlere katıldığı oluyordu.

Askerlerin pek çoğu komşu Balkan halklarına yardım etmekten de geri durmuyorlardı. Savaşmak için giden Bulgar askerleri Yugoslav partizanlarına birlikler halinde katılıyor, yine aynı amaçla gönderilen kimi Bulgar askerleri Yunanlılarla işbirliği yapıyordu. Hatta bunların içinde BİP ve RMS taraftarı komünist askerlerden Yunanistan Komünist Partisi'ne katılanları bile vardı.

Orduda gelişen olayların kendisi için tehlike sinyalleri verdiğini anlayan monarşist faşist diktatörlük telaş içinde, ordu içindeki devrimci faaliyetleri açığa çıkarıcı operasyonlar düzenleniyor ağır ceza yasaları çıkarılıyordu. Birçok BİP ve RMS'li veya taraftarı komünistler, anti-faşist askerler tutsak alınıp işkenceden geçiriliyor, kurşuna diziliyor, yolda idam ediliyordu. Ancak tüm bunlar ne BİP'in ne de RMS'nin çalışmasına engel olamıyordu. Sonuçta pek çok garnizon ve kışlalarda meydana gelen olaylar Nisan 1942'de Bogdon Filov'un başkanlık ettiği hükümetin Çar Boris tarafından düşürülmesine yol açmıştı. Artık, ordu, gittikçe Alman faşizmi yanlısı monarşist faşist Burjuvazinin güvenebileceği bir silahlı güç olmaktan çıkıyordu. O zamana kadar yürütülen ordu içi illegal örgütlenmeler ve devrimci faaliyetler Bulgar komünistlerinin ordunun bir kesimini kendi saflarına katma, böylece genel bir silahlı halk ayaklanması durumunda orduyu parçalama savaşımına güçlü bir temel sağlamış oluyordu.

VATAN CEPHESİNİN KURULUŞU

1941-1942 yılı kış aylarında Kızıl Ordu'nun faşist Hitler ordusu karşısında elde ettiği başarılar, Bulgar işçi ve emekçilerine yüksek bir moral aşıyordu. Ancak 1942 yaz sonralarında genel durum hiç de iç açıcı değildi. Batıda rahata kavuşmaya başlayan Hitler ordusu bütün askeri gücünü Doğu Cephesi'ne sevk ediyordu. Bulgar burjuvazisinin anti-faşist mücadeleye yönelik saldırılarını daha fazla şiddetlendiren bu kısa moral üstünlük dönemi geniş emekçi yığınlarda moral bozukluğuna ve geri çekilmeye yol açmadı. Anti-faşist hareket güçlenerek

devam ediyordu. Bulgaristan’da devrimin nesnel varlığı anti-faşist hareketi geliştirip güçlendiriyordu. 1941 yılı sonbaharında Bulgaristan İşçi Partisi (BİP) Merkez Komitesi bütün anti-faşist gençleri Vatan Cephesi’nde birleşmeye çağırıyordu. 1941-1942 kış aylarında ise durum anti-faşist bir cephenin kurulmasının koşullarını olgunlaştırıcı bir yönde geliyordu. Özellikle Kızıl Ordu’nun Moskova, Tula gibi yerlerde elde ettiği başarılar geniş halk yığınlarını cesaretlendiriyor anti-faşist mücadelelerinin zaferle sonuçlanacağı inancını güçlendiriyordu.

Bu koşullar içerisinde 17 Temmuz 1942’de, yurtdışından yayın yapan, partinin ‘Hristo Botev’ radyosu Vatan Cephesi’nin kuruluşunu ilan ediyordu. Programın hazırlanmasını, Dimitrov başkanlığında Vasil Kolorov’un yardımıyla Dış Büro üstleniyordu. Program on iki maddeden oluşuyordu. İlk beş maddede; Bulgaristan’ın faşist savaş katılmasına izin verilmemesi ve işgalcilerin kovulması; emperyalist, faşist devletlere yiyecek ve hammadde satışının durdurulması ve başta Sovyetler Birliği olmak üzere Balkan halkları ve barış yanlısı devletlerle dostluk ve dayanışma kurulmasına ilişkin konular yer alıyordu. Son yedi maddede ise; faşizme karşı savaşta esir alınanların serbest bırakılmaları, halkın siyasi hak ve özgürlüklerinin geri verilmesi, ordunun faşizmin bir askeri gücü olmaktan çıkarılması, bütün sivil-faşist örgütlerin kapatılması, Bulgaristan’ın ve Bulgar halkının özgürlük ve bağımsızlığının sağlanması gibi maddelere yer veriliyordu. Genel olarak program, emperyalist bağımlılığa karşı verilen savaşımın monarşist-faşist diktatörlüğün yıkılması mücadelesiyle birleşmesini öngörüyordu. Genel demokratik sloganlar burjuva demokrasisinin sınırları dahilinde kalıyor, ekonomik olarak da, üretim araçlarının toplumsallaştırılması dahil kapitalist sömürünün ortadan kaldırılmasından söz edilmeyerek sadece halkın ve ülkenin emperyalist bağımlılık sonucu sömürülmesinden kurtulacağı belirtiliyordu. Ayrıca programda anti-faşist mücadele ve görevler öne çıkarılırken, anti-kapitalist ve sosyalist mücadelenin sözü edilmiyordu. Amaç başta işçi sınıfı olmak üzere bütün anti-faşist güçlerin (bunlara burjuvazinin muhalif kesimleri de dahil) Vatan Cep-

hesi çatısı altında toparlanması ve faşizme karşı geniş bir savaşıma gidilmesi idi. Bulgaristan İşçi Partisi, Vatan Cephesi'ni emperyalist bağımlılıktan kurtuluş ve halk demokrasisi bir iktidarın kurulması savaşımının ulusal platformu olarak görüyordu.

O yıllarda Bulgaristan bilindiği gibi faşist işgal altındaydı ve ülkenin egemenleri bu faşist işgalcilerle işbirliği içindeydi. Sınıfsal mücadelenin başını çeken BİP, Nazi işgaline karşı çıkan, ülkesinin bağımsızlığını savunan ve savaşmak isteyen ya da savaşanlara destek vermek isteyen aydın, sanatçı, küçük-burjuva ve burjuvaların oluşturduğu geniş bir anti-faşist kesimi o koşullar içerisinde göz ardı edemezdi. Etmedi de. Bu kesimleri ve kendi güçlerini "Vatan Cephesi" altında ve daha çok bağımsızlıkçı bir program temelinde savaşa süren BİP, zaferle birlikte sosyalizme yönelebilmek için Vatan Cephesi üzerindeki proleter hegemonyayı güçlendirme yoluna gitti. O dönem koşulları içerisinde bunun en etkin yolu ise (bugün de en geçerli yol), proletaryanın kendi bağımsız politik zor araçlarını yaratmasıydı. BİP de öyle yaptı ve Vatan Cephesi içerisindeki faaliyetleri yanında, kendisinin örgütlediği Halk Kurtuluş Ordusu'nu kurdu. 9 Eylül 1944'de zafer ilan edildikten sonra kurulmaya başlanan halk milislerinin ve halk ordusunun çekirdeğini de yine bu Halk Kurtuluş Ordusu oluşturuyordu. Böylece BİP, zaferden sonra da silahlı gücü elinde bulundurarak, Vatan Cephesi Hükümeti üzerindeki proleter hegemonyasını koruyordu. Bu silahlı güç ve proleter hegemonya sayesinde BİP, hem toplumsal dönüşümleri sağlıyor, hem de sosyalist inşayı gerçekleştiriyordu.

Bulgaristan'da öncülüğünü komünist partinin, yani Bulgaristan İşçi Partisi'nin (BİP) yaptığı, proleter ve ezilenleri temel alan devrimci sınıf hareketi, faşist Alman emperyalizminin açık işgali nedeniyle ulusal bir yön de taşıyordu. Bu koşullarda BİP, Vatan Cephesi'ni kurma çalışmalarında birçok güçlkle karşılaşmıştır. Orta ve küçük burjuvazinin bir kesimiyle yürütülen cephe faaliyetleri, bu kesimlerin yarattığı engeller nedeniyle sancılı geçmiştir.

Yeni örgütsel düzenlemelere gidilerek parti ve RMS kadrolarının öncülüğünde başlatılan Vatan Cephesi'ni kurma çalış-

maları Vatan Cephesi komisyonunun oluşturulmasıyla Eylül 1942’de başlatıldı. İlk iş olarak bazı burjuva partilerin liderleri, burjuva çevreler ve aydınlarla ilişkiler kuruldu. Bulgaristan’ın işgal altında olması ve bazı burjuva kesimlerin emperyalist işgale karşı çıkmaları nedeniyle BİP’in bu politikası anlaşılır bir durumdur. Fakat yabancı işgal koşullarında bile burjuvalarla bir ittifakın kalıcı olamayacağını BİP’in Vatan Cephesi deneyimi yeterince gösteriyordu. Kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda hareket eden burjuva muhaliflerle yapılan tüm görüşmeler doğallığında olumsuzlukla sonuçlandı. Başını BİP’in çektiği anti-faşist hareketle arasına kalın çizgiler çeken burjuva muhalefetten bir temsilcinin ifadesi her şeyi özetler şekildedir; *“Biz şimdi hükümetin düşürülmesini istiyoruz. Ancak gereksiz yere sosyal sarsıntılar, isyan, iç savaş olmadan, kan dökülmeden... Değişiklik zamanı geldiği, koşullar olgunlaştığı zaman, Çar Boris, gerekli dönüşümü yapacaktır...”* Kapitalist sistemin kendi iç çelişkileri ve bunalımlarının yanı sıra, emperyalizme olan bağımlılığın giderek kendi sınıfsal çıkarlarını tehlikeye düşürdüğünü gören bu burjuva muhalifler, her şeye rağmen burjuva toplumu ortadan kaldıracak bir harekete katılmayacaklarını ortaya koymuş oluyorlardı. Siyasi parti liderleri ve faşist olmayan burjuva muhaliflerinden umudunu kesmeyen BİP, bir yıl boyunca onlarla diyaloguna devam etti. Ancak BİP, bir yılın sonunda bütün bu görüşmelerin boş bir çaba olduğu ve zaman kaybetmekten başka bir şeye yol açmadığını nihayet anlamıştı. Parti böylece, 1943 ortalarında bu sözde kurtarıcılar olmadan Vatan Cephesi’nin Ulusal Komitesi’ni oluşturmaya karar vermek zorunda kaldı.

BİP’in bu süre boyunca küçük-burjuva örgütlenmelerle yaptığı Cephe görüşmelerine gelince, geniş emekçi köylü katmanları arasında etkin bir gücü olan ve anti-faşist bir yol izleyen BHÇB’nin iki kanadıyla da diyaloga geçildi. Örgütün sağ kanadını temsil eden “Vrabça-1” öneriyi reddederken, sol kanadı temsil eden “Pladne” başlangıçta Alman-Sovyet savaşının patlak vermesinden ve ülkede artan faşist saldırılardan korkuya kapılıp, devrimci güçlerle herhangi bir güç birliğine gitmeye

yanaşmadı. BHÇB'nin bu kanadı, ancak sonradan Komünist Parti'nin ısrarlı çabaları sonucu Vatan Cephesi'ne katılma kararı aldı. Liderliğini Kimon Georgiev'in yaptığı "Zveno" grubu da Vatan Cephesi programını ve önerisini kabul edenler arasında yer aldı. Yine küçük-burjuva bir örgüt olan Sosyal-Demokrat Partinin sol kanadı da cephe önerisine olumlu cevap verdi, ancak; 'iktidarın şiddetli karşı hareketine yol açabilecek acele hareketlere girmemek' şartıyla.

Ancak, bütün bu süre boyunca BİP'in asıl ilgi odağı halk yığınları ve örgütleri oluyor. Örneğin, zaten yerel yönetimlerinde önceden çalışma yapmış olduğu Genel Tarım ve Orman Kooperatifleri, Halk Tüketim Kooperatifleri, Halk Bankaları Birliği, Esnaf Birlikleri, Bulgar Yazarlar Birliği gibi pek çok örgütlenme içerisinde, ayrıca ilerici aydın ve sanatçılar arasında Vatan Cephesi Komiteleri oluşturuluyordu. Bir güç örgütü ko-numunda olan ve bağımsız sınıf politikasını ısrarla sürdüren BİP'in öncülüğünde Vatan Cephesi Komiteleri her yerde kurulurken, Partinin savaş ve sabotaj grupları eylemlerini sürdürüyor, partizan birlikleri genişleyip müfrezeler haline dönüşüyordu.

HALK-KURTULUŞ AYAKLANMA ORDUSU

1943 yılı başlarında gerçekleşen büyük Stalingrad zaferinin Bulgaristan'daki anti-faşist mücadeleye etkisi büyük oldu. Doğu cephesinde Sovyet Kızılordu'sunun kazandığı bu zafer cephe gerilerinde Almanlara karşı savaş yürüten tüm anti-faşist mücadelelere hız kattı. Bundan dolayı Bulgaristan'da silahlı mücadelenin gittikçe artan bir şekilde yoğunlaşıp hızlanacağı bir döneme giriliyordu. 1943 yazında partizan birlikleri gönüllülerin katılımıyla genişledi ve müfrezelere dönüştü. Yine aynı yıl Çar Boris'in ölümüyle ekonomik ve politik kriz daha da derinleşti. BİP Merkez Komitesi 1943 Eylül'ünde bunalımdan devrimci bir çıkış için yararlanmanın yollarına işaret ediyordu. Parti MK'sı yayımladığı bir bildiriye düşmanın her türlü saldırısına karşı Bulgar halkını açık savaşıma çağırıyor, Vatan Cephesi bayrağı altında birleşerek Alman yanlısı iktidarı alaşağı

edip gerçek bir halk demokrasili iktidar kurmanın bunalımdan tek çıkış yolu olduğunu söylüyordu. Yine BİP MK'sı Ekim 943'te yayımladığı bir genelgede tüm parti örgütlerine ve üyelerine şu görevleri yüklüyordu: *“Emekçi kitlelerin Vatan Cephesi hükümetinin kurulması zorunluluğu konusunda aydınlatılması, faşist Hitler askerlerinin ülkeden kovulması için bir savaşımın kaçınılmazlığı, tüm parti, RMS, sendikal, askeri, partizan ve bunun gibi güçlerin geniş ölçüde silahlandırılıp seferber edilmeleri ve tüm devrimci halk güçlerinin Vatan Cephesi çatısı altında seferber edilip silahlandırılmaları.”*

Kızıldoru'nun Stalingrad zaferinden sonra BİP MK'sının anti-faşist güçlerin yığınsal bir ayaklanma hazırlığına girişmesi gerektiği kanısına varmasıyla birlikte, silahlı mücadelenin daha üst boyutlarda sürdürülmesi zorunluluğu pratikte kendisini dayatıyordu. Başlangıç olarak BİP, partizan birliklerinin, işçi ve köylüleri, ordu saflarında bulunan yoksul ve devrimci güçleri ayaklanmanın ana güçleri olarak belirledi. Ayrıca daha yüksek boyutta sürdürülecek bir silahlı savaşım için yeni bir örgütsel yapı hazırlığına girişti. Ülkede merkezi on iki savaş bölgesi oluşturdu. BİP MK her bölgede askeri yönetim-kurmay, tüm kurmayların yönetimi için de genel kurmay oluşturdu. Parti Merkez Komitesi siyasal olarak genelkurmayı yönetiyordu. Bölge komitelerinin yönetimini ise BİP İl Komiteleri ve MK vekilleri üstleniyordu. Bu yeni yapılanan silahlı güçler, Halk-Kurtuluş Ayaklanma Ordusu (HAO) adını aldı. Bu, devrimci ve silahlı bir halk ayaklanmasına hazırlıkta güçlü ve önemli bir adımı ifade ediyordu. Ayrıca BİP MK ve HAO genelkurmayı partizan müfrezeleri üzerinde önemle duruyor, onları silahlı halk ayaklanmasının öncüsü, ayaklanma ordusunun özü, Vatan Cephesi Halk Kurtuluş Ordusu'nun savaş organları olarak nitelendiriyordu. MK yayımladığı bir bildirisinde partizan birliklerinin misyonu ve görevlerini açıklarken şöyle diyordu: *“Partizan birliklerinin... Vatan Cephesi'nin halk güçlerini genel silahlı ayaklanmaya hazırlaması ve aktifleştirmesi çalışmalarında olduğu gibi, ayaklanmanın örgütlenmesi ve gerçekleştirilmesinde de birinci derecede görev yüklenmeleri gerekir...”*

Partizan hareketinin askeri yönetimi, 1943 yılının Mart ayına kadar BİP MK Merkez Askeri Komisyonu tarafından gerçekleştiriliyordu. Ancak bu tarihten sonra bu görevi Halk Kurtuluş Ordusu genelkurmayı üstlendi. Ayaklanmaya hazırlanılması için maddi ve nesnel koşulların oluşmasını bekleyen parti, bu süre boyunca savaş grupları ve partizan birliklerinin yürüttükleri mücadele sayesinde savaş deneyimi ve becerisi elde etmişti. Şimdi silahlı bir halk ayaklanmasının, ayaklanma yoluyla demokratik halk devrimini gerçekleştirmenin koşullarını gördükçe, partizan birliklerini Vatan Cephesi bayrağı altında geliştirip daha sonra da HAO'da birleştirme yoluna gidiyordu. O aşamaya kadarki süreyi "stratejik savunma dönemi" olarak nitelendiren BİP, silahlı bir halk ayaklanmasını örgütleme ve gerçekleştirme görevini partizan birliklerine yükleyerek, artık sadece "saldırı stratejisi"yle hareket edeceğini ilan ediyordu. Böylece tek merkezden yönetilen hızlı ve atak silahlı saldırı grupları, silahlı mücadelede belirgin bir güç halini almıştı. Bu aynı zamanda BİP'in 1923 Eylül ayaklanmasından çıkardığı sonuçların pratikte gerçekleşmesi anlamına geliyordu. BİP giriştiği bütün politik ve pratik mücadelesiyle Eylül ayaklanmasının tekrarı olabilecek bir yenilgiyi yaşamamaya kararlı görünüyordu.

Devrimin koşulları, halkın ve gençliğin devrim saflarına yoğun katılımıyla olgunlaşıyor, HAO büyük bir savaş gücü durumuna geliyordu. Partizan hareketi gelişip sağlamlaşmaya devam ediyordu. Üstelik RMS vasıtasıyla devrimci gençlik de HAO'nun en büyük yardımcıları durumundaydılar. RMS'nin genç militanları partizan birliklerine ya da müfrezelerine katılarak veya bağlantılar kurarak, keşifçilik yaparak, istihbarat toplayarak, lojistik sağlayarak yardımcı oluyorlardı. Silahlı savaşında partizan hareketinin önemi kadar RMS'li devrimci gençliğin okullarda, fabrikalarda, mahallelerde ve en önemlisi de ordu içindeki devrimci faaliyetlerinin önemi büyüktü. Yine aynı şekilde savaş ve sabotaj grupları partizan hareketinin özgül koşullarından dolayı örgütsel ve askeri faaliyet yürütemediği yerlerde -ki bunlar çoğunlukla büyük kentler oluyordu- eylem-

ler gerçekleştiriyorlardı. Sadece 1943 yılı içerisinde bin sekiz yüzün üzerinde bombalama, suikast, kundaklama ve bunun gibi eylemler yapmışlardı. Yaptıkları bu eylemler sonucu özellikle başkentte Nazi ajanları içinde korku uyandırıyor, tüm faşist güçleri kendilerini hiçbir yerde güvende hissedemeyecekleri duruma düşürüyorlardı. Ayrıca, yoksul halkın, işçi-emekçilerin ve köylülerin gittikçe yükselen desteği partizan hareketine güç ve canlılık katıyordu. Tüm imkanları seferber eden Bulgaristan halkı, idam cezaları, kurşuna dizmeler ve başlarının kesilip teşhir için sergilenmesi cezalarına rağmen mücadeleden yılmıyorlardı. Savaşın yıkıcı etkisiyle artan sefalet ve işsizlik, kapitalist bunalımın etkisiyle katlanarak büyüdükçe emekçi halk ve işçi sınıfı BİP'in öncülüğünde Vatan Cephesi komitelerinde yer alıyor, kentlerde partizanların öncülüğünde mitingler ve grevler düzenliyor, işgaller gerçekleştiriyor, köylerde yine partizanlara yardım ve yataklık dahil her türlü açık desteklerini sunuyorlardı. Öte yandan faşist ordu ise dağılmaya başlıyordu. Önceden devrimci saflara tek tek ya da küçük gruplar halinde katılan askerler artık büyük gruplar halinde katılıyorlardı. Hatta Aralık 1943'te hudut kıtası askerlerinin bir kısmı örgütlü bir şekilde Makedonya partizanları tarafına geçerek ilk asker partizan taburu olan "Hristo Botev Taburu"nu kurmuşlardı. Daha sonra asker-partizan taburlarının sayısı artmaya başladı.

Burada, silahlı halk ayaklanmasına ve devrime hazırlık kapsamında ordu ve hatta polis içinde çalışmanın önemine işaret etmek gerekiyor. Başka devrim deneyimleri gibi, Bulgaristan devrimi de, ordu içinde (ve eğer koşulları yaratılırsa polis içinde) çalışmanın, bu burjuva militarist kurumları sadece dış darbelerle değil, içten yürütülecek bir çalışmayla da çökertmenin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Özellikle zorunlu askerlik kuralına dayalı daimi ordularda, askerlerin ezici bir kesimi asker üniforması içerisindeki işçi, yoksul köylü ve emekçi halktan gelen gençlerdir. Bir anlamıyla bunlar, asker giysisi içindeki işçi ve yoksul köylülerdir. Bu yüzden, emekçi sınıflar devrimcileştikçe ve sınıf mücadelesi sertleştikçe toplumdaki bu durumun orduya (ve hatta polise) yansımaları, orada

bölünmelere yol açması ve erlerin büyük bir bölümünün devrim saflarına kayması kaçınılmazdır. Bundan dolayı gelecekteki bu bölünmeye temel hazırlayacağı için, ordu içinde yürütülecek çalışmanın başlangıcı ne kadar zayıf olursa olsun şimdiden başlatılmalıdır.

Bulgaristan'da silahlı mücadelenin geldiği aşama, devrimin maddi koşullarının gücünü ve büyüklüğünü gösteriyordu. 1944 yazına gelindiğinde Bulgaristan'da 11 partizan tugayı, 43 müfreze ve çok sayıda küçük savaş grupları silahlı mücadelenin başını çekiyordu. Savaş ve sabotaj grupları hariç bu savaş örgütlerinde on sekiz binden fazla partizan yer alıyordu. BİP'in yönetiminde Bulgaristan halkının kapitalizme, faşizme ve faşist işgalcilere karşı üç yıl boyunca yürüttüğü silahlı mücadele ile tarihinin en büyük ve fedakârlık sayfaları yazılmış oluyordu. Otuz binden fazla partizan ve parti sempatanı öldürülmüş, yüz bin savaşçı işkencelerden geçirilerek tutsak alınmış, on binlerce siyasi tutuklu kamplarda ve zindanlarda kaybedilmişti.

9 EYLÜL 1944 AYAKLANMASI VE ZAFERİ

İşçi sınıfının ve köylülüğün yanı sıra küçük burjuva ve aydın kesimi de içine alan Vatan Cephesi'nin, devrimin yaklaştığı günlerde sahip olduğu komite sayısı sekiz yüz civarındaydı. Bu arada BİP öncülüğünde hareket eden işçi sınıfı da kendi bağımsız sınıf politikasını sürdürmeye devam ediyordu. Yine işçi sınıfı faşist iktidarı devirmek için silahlı savaşımı yükseltiyordu. Ancak Bulgaristan'da devrimin nesnel koşulları proletaryanın iktidarı tek başına ele geçirerek sosyalist bir devrimi gerçekleştirmesine imkân tanımıyordu. Gerek öne sürülen talepler, gerekse de devrim için ayağa kalkan güçlerin sınıfsal bileşimi, gerçekleşen devrime halk devrimi karakteri verirken; proletaryanın burjuva iktidara yönelik onun devlet aygıtını parçalayarak kapitalist sistemin varlığına son vermek istemesi ona sosyalist bir yan da katıyordu. Alman faşizminin açık işgalinin yarattığı koşullar sonucu işbirlikçi olmayan bazı burjuva güçlerin devrime katılımı, devrimin bu güçlü karakterini gölgele-

miyordu. Nitekim zayıf olan bu burjuva güçlerin 9 Eylül zafereinden hemen sonra devrimi yarı yolda bırakma girişimi halk güçleri tarafından anında püskürtüldü. Bulgaristan devrimi tarihi, proletaryanın öncülüğünde, halkın silahlı ayaklanmasına dayanarak gerçekleşen, 1940'lı yıllarda birçok Doğu Avrupa ülkesinde de zafere ulaşan demokratik halk devrimlerinden biri olarak geçti. Ve bütün demokratik halk devrimlerinde olduğu gibi Bulgaristan'da da devrim, iktidarın proletarya ve müttefikleri tarafından ele geçirilip bir geçici devrim hükümetinin kurulmasıyla sonuçlanıyordu. Bu, demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçişi sağlaması, ele geçirilen iktidarın merkezi, hızlı ve otoriter yöntemlerle korunması için gereken koşulları sağlıyordu. Devrimde, BİP aracılığıyla proletaryanın hegemonyası, onun sosyalist devrime doğru kesintisiz yol almasının güvencesiydi. Halk ordusunun varlığı ve Vatan Cephesi içinde komünistlerin ağırlıkta olması, Vatan Cephesi hükümeti içinde kilit noktaların BİP'in elinde olması ve bu yolla tabandan eylemle tepeden eylemin birleştirilmesi, karşı-devrimci güçlerin tekrar iktidarı ele geçirmelerinin önündeki başlıca engeldi. Halk ordusu ve devrimin silahlı güçleri devrimden önce silahlı halk ayaklanmasının başlıca araçları iken, devrimden sonra, devrimci iktidarın korunmasının ve sürdürülmesinin başlıca organları oldular.

BİP daha Temmuz 1942'de Vatan Cephesi programını ilen ederken şunları söylüyordu: "*Bundan dolayı, Vatan Cephesi, en yakın mücadele aracı olarak, şimdiki halk düşmanı, Hitlerci, ihanet içindeki hükümeti düşürmeyi ve yerine gerçekten ulusal bir hükümeti kurmayı öngörmüştür.*" Vatan Cephesi'nin programının tamamı geniş kesimlerce kabul görürken Vatan Cephesi hükümetinin kurulmasına ilişkin propaganda da yayılıyordu. Devrimin artık iyice olgunlaştığı Ağustos 1944'te ise MK yayımladığı bir bildiriyle, tüm Parti örgütlerini, yöneticileri, üyeleri ve tüm Bulgar halkını, Vatan Cephesi hükümeti kurma hedefiyle silahlı ayaklanmaya başlamaya çağırıyordu.

Hitler faşizminin henüz güçten düşmediği ve Bulgaristan'daki işgalini tüm gücüyle sürdürdü 1942 yılında, BİP'in Ge-

çici Devrim Hükümeti ve Cephe sorununu ele alması, bu sorunları düşünsel ve programatik düzeyde çözüme kavuşturup bunun için pratik faaliyete girişmesi, partinin uzak görüşlülüğünün ve devrimci Leninist karakterinin bir başka örneğiydi. BİP, faşizmin açık işgali altında bile, devrimci durum doğuramaz iktidar konusundaki ciddiyetinin bir ifadesi olarak derhal Cephe ve Geçici Devrim Hükümeti sorununa el atmıştı. Çünkü o, “aşırı muhalefet partisi” olarak kalmaya yeminli müzmin oportünistlere hiçbir bakımdan benzemiyor; burjuva egemenliği yıkmayı sözde değil gerçekte kabul etmiş bir partinin ancak bu şekilde Leninist kalabileceğini biliyordu.

BİP Politbürosu ve HAO Genelkurmayı işe bir ayaklanma planı hazırlayarak başladılar. Ayaklanma merkezi olarak da önemli ticaret ve sanayi merkezi olan Sofya’yı seçtiler. Bütün partinin birlikleri kent merkezlerine doğru harekete geçerek, bazı ordu birliklerinin desteği ile belirli yerlerde Vatan Cephesi iktidarı kurulması çalışmalarına başladılar. Ayrıca ayaklanmanın kentlerdeki ve köylerdeki emekçilerin aktif ve kitlesel güçlü gösterileriyle, grev ve mitingleriyle desteklenmesi isteniyordu. Kısa sürede tüm parti örgütleri, Vatan Cephesi komiteleri, savaş grupları, devrimci sendikalar, gençlik ve askeri güçler hazır duruma getirilmişti.

BİP MK’nın harekete geçme işareti vermesiyle 4 Eylül’de Adliye Sarayı önünde büyük bir gösteri düzenlendi. Ancak, ayaklanmaya hazırlık açısından gerçek dönüm noktası 5 Eylül’dü. Çünkü Sovyetler Birliği “... *Sovyetler hükümeti... Bulgaristan’la her türlü ilişkiyi kesiyor ve SSCB ile savaş durumunda yalnız Bulgaristan’ın değil, çünkü aslında Bulgaristan şimdiye dek SSCB ile savaş durumundadır, fakat Sovyetler Birliği’nin de Bulgaristan’la artık savaş durumunda olduğunu bildirir*” diyerek faşist Bulgaristan’a savaş ilan ediyordu. Bu durum emekçilerin coşkuya kapılmalarına neden oldu. Çünkü Kızılordu’nun Bulgaristan’da bulunması demek, devrimci güçlerin silahlı halk ayaklanması çalışmalarını için büyük bir destek demektir.

Aynı günün akşamı BİP MK Politbürosu ve HAO Genel-

kurmayı bütün askeri ve politik güçlerin aynı anda harekete geçmeleri, gösteri ve mitinglerin yanı sıra politik genel greve gitmeleri için de işaretini verdi. İlk olarak Tramvay işçilerinin başlattığı grevler, kısa sürede birçok kentte grevler ilan edilme- siyle sürdü. Grevlerle, gösterilerle ayağa kalkan işçiler ve emek- çiler işgaller yapıyor, faşistleri cezalandırıp cezaevlerini basarak siyasi tutsakları kurtarıyorlardı. Birçok köylerde de halk, Vatan Cephesi komitelerinin ayaklanmasından bir-iki gün önce hare- kete geçip, buldukları yerdeki devlet kurumlarını ele geçir- mişlerdi. Ayaklanmanın başlamasıyla birlikte, ordudaki dağılma hızlandı ve birçok asker devrimcilerin safına geçti. Elbette ki bu ayaklanmada en büyük rol partizan birliklerine aitti. Yaptık- ları yüzlerce baskınla halk yığınlarına silaha sarılma cesareti veriyorlardı. Bunda, SSCB'nin HAO'ya paraşütle yolladığı silah yardımlarının da etkisi büyüktü.

Bu arada, ileride kurulacak hükümetin hangi partilerden oluşacağına da karar verilmişti. Vatan Cephesi Ulusal Komite- si, BİP'in, hükümetin 16 bakanlıktan oluşması önerisini kabul etti. Sonuçta BİP, BHÇB ve "Zveno" partilerine dörder, Sosyal Demokrat Partiye ve bağımsızlara da ikişer bakanlık verilmesi kararlaştırıldı.

BİP'in yönetimi tarafından yapılan tüm hazırlıklar ve Kızı- lOrdu'nun Balkanlar'a doğru ilerlemesinin yarattığı elverişli koşullar sayesinde, 8 Eylül'ü 9 Eylül'e bağlayan gece başkentte ve merkezinde polis kuvvetlerinin etkisiz hale getirilerek faşist iktidara son darbenin vurulması kararlaştırıldı. Düşman bir anda neye uğradığını şaşırılmıştı. HAO Genel Kurmayı Sofya'daki kuvvetlerini önce askeri kurumlara, merkez postanesine ve gar- lara yöneltti. Sofya'da önemli yerlerin ele geçirilmesinde de bölge yollarını tutan savaş gruplarının yardımı büyüktü. Kısa sürede karakol binaları ve cephaneler ele geçirildi. İşçiler si- lahlandırılıyor ve anında "halk milisleri" meydana getiriliyordu. O ana kadar, gizlilik içinde tutulan ayaklanma planı ve başlama saati, Vatan Cephesinin Bulgar halkına radyodan yayınladığı bir bildiriyle duyuruluyor yığınsal bir halk ayaklanması için hare- kete geçmeleri isteniyordu. Savaş grupları, "halk milis kuvvet-

leri genelkurmayı”na dönüşüyor, kırsal alandaki partizan birlikleri de kentlere ilerleyerek Vatan Cephesi komitelerinin iktidarı ele geçirmelerini kolaylaştırıyordu.

Kısa sürede ayaklanma tüm ülkeyi sardı. Faşist iktidarın gücü tümünden kırılmıştı. Bütün devlet kurumları ele geçirilmiş, bütün iletişim ağına el konulmuş, ülkenin bütün stratejik noktaları tutulmuştu. Karşı-devrimci devlet görevlileri ve askerler, zararsız hale getirilerek tutuklanmıştı. İktidar, başında BİP’in bulunduğu Vatan Cephesi’nin eline geçmişti. Vatan Cephesi hükümeti ilan edildi ve artık Bulgar işçi ve emekçileri büyük kahramanlıklar ve fedakârlıklar sonucu kazandıkları zaferle birlikte, sosyalizm yolunda yürümeye başlamıştı.

İKİNCİ BÖLÜM

GÖK İMPARATORLUĞUNDAN SOSYALİZME: ÇİN

17. yüzyılda Çin, köylü savaşlarıyla sarsılıyordu. Ming hanedanlığı iyice güçten düştü ve 1644'te dağıldı. Bunu fırsat bilen Mançuryalı Çingler (Mançu Hanedanlığı) başkent Pekin'i alarak kendilerini yeni imparator ilan ettiler. Yerel soyluluk ile işbirliğine girerek ülkenin hakimi oldular. Yeni imparator, egemenliğinin ne derece zayıf temellere sahip olduğunu bildiğinden, çareyi, ülkesini dış dünyadan tecrit etmede buldu. Çin, kendi içine kapandı.

Fakat bu sıralarda Avrupa'da dünya tarihini derinden etkileyen gelişmeler yaşanıyor. Avrupa, kapitalizm yoluna girmiş, coğrafi keşiflerle birlikte kolunu dünyanın dört bir yanına uzatmıştı. Uygarlık yüzü görmemiş halklar, barbar kabileler beyaz adamın yenilmez gücüne tanık oluyordu. Ulaşılan her kara parçası sömürgeleştiriliyor, altın ve gümüş Avrupa'ya taşınıyor, dev köle pazarları kuruluyor... Dünyanın hiçbir köşesinde hiçbir halkın kendi halinde yaşaması imkanı kalmıyordu. Çin'in de bu gelişmelerden nasibini alması kaçınılmazdı.

Avrupalıların (başta Hollanda ve İngiltere'nin) Çin limanlarına ulaşmasıyla sınırlı bir ticari ilişki gelişmeye başladı. 18. yüzyılın sonlarına doğru, ama özellikle 19. yüzyıldan itibaren ti-

caretin ve ticarete açılan liman kentlerinin arttığını görüyoruz. Kapitalist dünya Çin limanlarına adımını atar atmaz, kendi karakterini de getiriyor. Rüşvet ve yolsuzluk geliyor, yozlaşma artıyor ve para her şeye egemen olmaya başlıyor. Çinli memur ve tüccarlar arasında bir işbirlikçiler sınıfı nüve halinde ortaya çıkıyor. İmparatorun onca tecrit çabaları, şimdi limanlara boşaltılan metada somutlaşan kapitalizm tarafından boşa çıkartılmaktadır. Çin toplumu, limanlardan meta olarak giren afyon ile değişim sürecine girmiştir: “*Tarih, sanki bütün bu insanları yüzlerce yıllık uyumsuzluklarından kurtarmadan önce sarhoş etmek zorunda kalmış gibi görünmektedir.*” (Marx).

İmparator, durumun kötüye gittiğini görerek ticareti sınırlamaya kalkışır. Limanlardaki afyonun bir kısmını yaktırır. Bunu fırsat bilen İngilizler, Kanton’u (bir liman kenti) topa tutar. Böylece I. Afyon Savaşı olarak bilinen 1839-42 savaşı patlak verir. Çin yenilir. Pek çok ödün, imtiyazlar ve savaş araçları karşılığında barış yapılır. Çin’in gelecek onyıllardaki kaderi belirlenmiştir: Batıya bağımlı olmak.

TAİPİNG KÖYLÜ SAVAŞLARI

Savaş Çin’in belini büktü. Önü iyice açılan kapitalist ticaretle rekabet edemeyen yerli sanayi yıkıma uğradı. Savaş haraçları ve ödenen tazminatlar, halkın sırtına fazladan binen vergi demektir. Zaten yoksul olan köylülük tümüyle sefaletle mahkûm edildi. Öte yandan savaş, İmparatorluğun güçsüzlüğünü gözler önüne serdi. Toplum, savaşın yarattığı yıkım sayesinde alttan alta kaynaşıyordu. Sonunda İmparatorun korktuğu şey başına geldi. Müthiş bir köylü ayaklanması patlak verdi. Ayaklanma, kapitalist ilişkilerin yeşermeye başladığı Güney Çin’de 1850 yılında gerçekleşti. Bu bölge, Batı kapitalizmiyle girilen temas nedeniyle, dinsel, kültürel ve düşünsel anlamda modern ilişkilere açıktı. Köylü savaşları halini alan ayaklanma güneyden kuzeye doğru yayıldı. 1850-64 arasında tam ondört yıl boyunca devam eden bu devrimci fırtına, ulaştığı her yerde devrimci iktidarlar yaratarak, hanedanlık Çin’indeki köhnemiş kurumları süpürüp attı.

Taiping köylü savaşları ilkel komünist fikirlerin ışığında gelişti. Prensler, yerel soyluluk ve toprak sahipleri bir bir devrildi. Toprak, köy topluluklarının ortak kullanımına sunuldu. Hareket, Mançu Hanedanlığına ve toprak sahiplerine yöneldiğinden anti-feodal bir hareketti. Batılılar, burunlarının dibinde yayılan bu köylü savaşlarına, başlarda kayıtsız kaldı. Hatta onun ilkel komünist niteliği, düşünsel gıdasını ilkel Hristiyanlıktan aldığından harekete sempati bile duydular. Fakat çok geçmeden, ayaklanma tüm yabacılara karşı gelişmeye başladı. Yabancı Mançu Hanedanlığını hedeflediği kadar, yabancı kapitalist egemenliğini de hedefliyordu. Kendileri için bir tehdit haline gelen köylü isyanının bastırılması, Hanedanlık kadar Batılı kapitalistler için de bir zorunluluk haline geldi.

Bu arada İngiltere yeni ticari tavizler ve ayrıcalıklar elde etmek için fırsat kolluyordu. Çinli yetkililerin bir tekneye tartışmalı bir şekilde el koymasıyla beklediği fırsat doğdu ve savaş başladı. 1856-60 arasında meydana gelen bu savaş, II. Afyon Savaşı olarak bilinir. Fakat bu savaş, hiç de İngilizlerin umduğu gibi gelişmedi. I. Afyon Savaşında karşılarında sadece İmparatorluğun güçsüz ordularını bulan İngilizler kolay zafer kazanmışlardı. Bu kez iş değişti. Köylü savaşlarının fırtınalı ortamında, üstelik isyan tam da yabancılara yöneliyorken, İngilizlerin saldırısı halkı harekete geçirmeye yetecekti. Tıpkı Napolyon'un İspanya seferinin, orada gerilla taktikleri temelinde gelişen bir halk savaşı yaratması gibi, bu saldırı da Çin halkının topyekün bir savaşını doğurdu. İngiliz birlikleri Kanton'da masum halkı ve tüccarları katletti. *"İngiliz hükümetinin kor-sanca politikası, bütün yabancılara karşı Çinlilerin tümünün, bu evrensel ayaklanmasına yol açmış ve ona bir ölüm-kalım savaşı niteliği vermiştir."* (Engels)

Taiping isyanı, askeri alanda kendini kanıtlamış bulunuyordu. Gittiği her yörede tüm halkı harekete geçiriyor, gerilla taktikleriyle düşmanı güçsüz düşürüyor, aldığı ekonomik önlemler sayesinde (topraklara el koyarak köylülerin ortak kullanımına vermek) güçlü bir kitle tabanına sahip bulunuyordu. İmparatorluk askerlerinin ve yerel soyluların, ayaklanmanın üs-

tesinden gelememiş olmasını bu durumu açıklar. Bu altüst edici savaşa üçüncü taraf olarak giren İngilizler, sadece Çin ordularıyla değil aynı zamanda köylüler yığınıyla da savaşmak zorunda kaldı. Savaş, kelimenin tam anlamıyla halk savaşıydı. Çin halkı, kullanabileceği her türlü aracı ve yöntemi savaşın hizmetine sunuyordu. Hongkong’da Avrupalıların ekmekleri arsenikle zehirleniyor, ani gece baskınlarıyla yabancılar kılıçtan geçiriliyor; ayaklanmacılar, silahlı olarak gizlice bindikleri ticari teknelerde yolcu ve mürettebatı öldürerek tekneyi ele geçiriyor, eğer bunu yapamazsa kendisiyle birlikte tekneyi batırıyor; ulaşabildikleri tüm Avrupalıları kaçıırıp öldürüyor, göçmen olarak buldukları ülkelerde silahlı ayaklanmalar gerçekleştiriyor vb. vb. İngiliz ordusu için düşman, her yerde ve hiçbir yerde. Çin halkının hiçbir harp kuralına tabi olmayan savaşı “uygar” Avrupa’da hor görmeyle karşılanıyor ve uyguladığı vahşet dolaşısıyla ürperti yaratıyordu. Engels, “uygar” dünyanın kibar hanım ve beylerine şu gerçeği hatırlatmak zorunda kalıyordu: *“Kısacası, Çinlilerin korkunç gaddarlıkları üzerinde şövalyelik taslayan İngiliz basının yaptığı gibi ahlak tartışması yapacak yerde, (...), bunun gene de bir halk savaşı olduğunu anlamamız gerekir. Ve halkçı bir savaşta, ayaklanan ulus tarafından kullanılan araçlar, ne düzenli savaşın genel olarak kabul edilen kurallarına, ne de herhangi bir başka soyut ölçüte göre; yalnızca ayaklanan ulusun uygarlık düzeyine göre ölçülebilir”* (Sömürgecilik Üzerine, s.136)

Ne kadar dudak bükerse büksün ve “misilleme” amacıyla ne kadar vahşet uygularsa uygulasin, İngilizlerin bu savaşta hiçbir gerçek başarı şanslarının olmadığı açıktı. Fakat halk savaşı, sadece Güney Çin ile sınırlıydı. Gerici Kuzey, Köylü Savaşlarından bitkin düşmüştü ve onu Avrupalılardan çok kendi iç düşmanı korkutuyordu. Dört uzun savaş yılından sonra 1860’da İmparatorluk yenilgiyi kabul ederek barış imzaladı. Şimdi sıra Köylü Savaşını bastırmaya gelmişti.

Taiping isyanı büyük bir devrimci fırtına yaratmış olmasına, kurduğu yerel devrimci iktidarlar ve aldığı devrimci önlemlerle köylüler arasında kök salmış olmasına, devrimci

ordular yaratmış olmasına rağmen... o, herşeyden önce bir köylüler savaşıydı ve tarih boyunca gelişen kırsal hareketlerin temel zayıflıklarını taşıyordu. Geniş bir alana yayılan kırsal hareketler merkezilikten uzaktır. Bağrında, kendini güçten düşüren büyük çelişki ve çatışmalar taşır. Köylüler, kendi toprakları söz konusu olduğunda kıyasıya dövüşür ama kendi toprağından uzaktaki bir savaşta kararsızdır. Ve ilk fırsatta toprağına dönmek ister. Birbirinden kopuk ve yalıtık birimlerden oluşur, vs. Ondört yıl süren bu büyük isyan, kendi başına zafer kazanması için gereken maddi koşullardan yoksundu. İngiltere ve Fransa'nın aktif desteğini alan Mançu Hanedanlığı, 1864'te ayaklanmanın üstesinden geldi.

Taiping Köylü Savaşlarının üzerinde uzunca durmamız boşuna değil. Çin devrimi tarihi için önemli sonuçları var. İlk olarak, Çin tarihinin dönüm noktalarından biri olan bu isyan, kendinden sonraki gelişmeleri derinden etkilemiştir. Ve daha önemlisi, yaklaşık 70-80 yıl süren köylü savaşlarının ateşleyicisidir, teşvik edicisidir. Onmilyonlarca köylünün hayatına malolan bu savaşlarda Çin köylü yığınları devrimci eylem tarafından eğitilmiş, bir araya getirilip örgütlenmiştir. Yığınların devrimci enerjisini açığa çıkarmak ve devrimci birikim sağlamak konusunda Taiping Ayaklanması büyük kazanımlar sağladı. Çin devrimi yaklaşık bir yüzyıllık mücadelenin ürünüyse, bunun en önemli aşamalarından biri, Taiping İsyanı'dır. İkincisi, o, eski Çin'in artık tümüyle yere serildiğinin en ufak bir değişim ve gelişmeye açık olmadığına ifadesidir. Bundan böyle gelişecek her ilerici hareket, isterse kısmi reformları hedefliyor olsun, kurulu düzenle sert çatışmalara girmek zorundadır. Her türlü değişime yeteneksiz olan Hanedanlık yıkılmaksızın hiçbir gerçek ilerleme kaydedilemez. Üçüncüsü, Batı'nın elde ettiği ödünler sayesinde kapitalizm kıyı bölgelerde (Güney ve Güney-Doğu Çin) hızla gelişecek, Çin proletaryasının tarih sahnesine çıkmasını sağlayacaktır. Dördüncüsü, hangi temelde gelişirse gelişsin, gerçek bir ilerlemeyi hedefleyen her hareket, sadece Mançu Hanedanlığına karşı değil Batılı kapitalistlere karşı da gelişmek zorundadır. Taiping Ayaklanması bunun en açık kanıtını sunmuştur.

YARI-SÖMÜRGELEŞME VE “ESKİ ÇİN”

1870’lerle birlikte Çin’de bazı temel sosyo-ekonomik değişiklikler gerçekleşiyor. Bu tarihten itibaren Çin yarı-sömürgeleşme sürecini yaşarken, kapitalist üretim ilişkileri, Güney ve Güney-Doğu Çin’den başlamak üzere hızla gelişiyor. 1870’ler dünya tarihi açısından da önemli bir dönüm noktasını ifade ediyor. Paris Komününün yenilgisinden sonra Avrupa, devrimlerin olmadığı otuz yıllık “barışçı” döneme girer. Lenin’in deyiimiyle, bu dönemde “*Bati, burjuva devrimlerini tamamlamıştır. Doğu ise henüz onlar için olgunlaşmamıştır*”. Bu yıllar, aynı zamanda, kapitalizmin dönüşüm sürecidir. 1900’ün başından itibaren egemenliğini ilan edecek olan emperyalizmin ekonomik özü olan tekeller, 1870’lerden itibaren nüve halinde ortaya çıkar.

Şu halde bu dönem, gerek Çin açısından, gerekse dünya tarihi açısından nitel bazı değişimlerin yaşandığı dönemdir. Tekellerin ekonomik hayatta egemenlik kurmaya başlamasına paralel olarak, dünyanın, gelişmiş uluslarca paylaşılması da tamamlanmaktadır. Yeryüzünde sömürge ve nüfuz alanı olmayan kara parçası yok gibidir. Sadece birkaç ülke emperyalist devletler arasındaki çelişkilerden dolayı henüz paylaşılmamıştır. (Çin ve Osmanlı İmparatorlukları gibi). Yine de mevcut koşullarda bu gibi ülkelerin ele geçirilmeye çalışılmadığı anlamına gelmez. 19. yüzyılın sonlarında pay kapma mücadelesinin kızıştığını görüyoruz. Ruslar, Porth Arthur limanını işgal ediyor. Fransızlar Çin ile girdikleri savaşı kazanarak bazı limanların 99 yıllığına kiralanması dahil pek çok ödün elde ediyor. Japonlar 1894-95 savaşında Tayvan adasını Çin’den alıyor; Almanlar Şanztung’a saldırıyor vb. Emperyalistler her fırsatta Çin’e saldırarak toprak parçaları ve tavizler elde ediyorlar. Tümünden parçalanmasının veya egemenlik altına girmesinin önündeki tek engel emperyalist devletler arasındaki derin çelişkilerdir. Çin, birden fazla emperyalist devletin etkisine girer. O, artık bir yarı-sömürgeci.

Kapitalist ilişkiler ticaret ve hammaddelerin taşınması vb, limanların iç bölgelere bağlanmasını gerektirdiğinden, demiryolları inşa edilir. Kuşkusuz demiryolu ağı, uçsuz bucaksız bir

ülke için çok sınırlıdır ve yalnızca yakın bölgeleri limana bağlar. İç bölgeler (Batı ve Kuzey Çin) bu gelişmelerden uzak, kendi içine kapalı küçük dünyasında yaşamaktadır. Kıyı bölgelerde ise kapitalizmin alabildiğine hızlı bir gelişimi yaşanır. Böylece ikiye bölünmüş bir Çin oluşur; kapitalist ilişkilerin egemen olduğu ilericu Güney, feodal ilişkilerin egemen olduğu gerici Kuzey. Bir bütün olarak ele alındığında, kapitalizm, Çin ekonomisinde henüz geri planda kalmaktadır. Burjuva sınıf güçsüz olduğundan, burjuva hareket daha bir süre devrimci temellerde değil reformcu-liberal temellerde gelişecektir. Mançu Hanedanlığına gelince... Hiçbir yeniliğe ve değişime yetenekli olmayan, emperyalist devletlerin gölgesinde yaşayan ama hala egemenliğini sürdüren bu feodal yapı, bir yandan güçlenmekte olan burjuva milliyetçi hareketin baskısı, diğer taraftan emperyalistlerin işgali sonucu çıkarları sarsılan yerel feodallerin baskısı arasında sıkışmakta ve “eski güzel günlerin” özlemine duymaktaydı. 1899’da Kuzey eyaletlerinde patlak veren Yihotuan Ayaklanması, Hanedanlığın bu özlemine yansıtmaktaydı. “Mançuları destekleyin, yabancılara ölüm!” sloganıyla kendini ifade eden ayaklanma, nesnel olarak anti-emperyalist bir ayaklanma olmasına karşın gericiydi. Hanedanlık, ayaklanmayı açıktan desteklemeye cesaret edemedi. 1901’de yenilen ayaklanmadan sonra, Boxer protokolü (Kesin Protokolü) imzalandı. Protokolün bir tarafında ayaklanmayı bastıran sekiz devlet, diğer tarafta ise Hanedanlık vardı. Protokol, sadece imparatorun yarı-sömürge durumunu tescil etmekle kalmadı, aynı zamanda Mançu hanedanlığının ve temsil ettiği feodal-monarşik sistemin iktidarda kalmasını sağlayan hükümler getirdi. Tarihin oynadığı garip oyuna bakın ki, “eski Çin” emperyalistlere karşı harekete geçiyor fakat varlığını emperyalistlere dayanarak sürdürebiliyor!

Yihotuan Ayaklanması, eski Çin’in son atılımıydı ve görüldüğü gibi, kaderi, emperyalistlerin Çin’deki kaderiyle birleşmişti. Demek ki, devrim, anti-emperyalist temellerde gelişmeksizin başarıya ulaşamayacaktı.

Çin, çok yönlü çelişkiler yumağı haline gelmiştir. Feodal-

bürokratik yapıyla burjuva sınıf arasında, emperyalist tekellerle yerel sanayici ve tüccarlar arasında, köylülerle toprak sahipleri arasında, monarşik yapıyla geniş yığınlar arasında... bir dizi çelişki üstüste yığılmış, çözülmesi olanaksız Gordion düğümü teşkil etmektedir. Bu düğüm ancak devrimin kılıç darbesiyle kesilip atılabilir. Asya halklarının uyanış dönemini açmış olan 1905 Rus Devrimi gündeme geldiğinde, yarım asırlık devrimci mücadeleyi ardında bırakan Çin'in durumu buydu.

Devrimler, tarihsel birikimin ürünüdürler. Tarih tarafından hazırlanırlar. Devrimler sözkonusu olunca çoğu kez, öncülerden, onların bilinçlerinden, taktik ve stratejilerden... Başka bir şey görülmez. Hatta bazıları, tüm gelişmeleri sadece liderlerin eylemleriyle açıklamaya kalkar. Oysa devrim, bir yığın eylemi olarak, yığınların devrimci pratik ve birikimine dayanır. "*Devrim bir nitel sıçramadır. Yaşanan devrimci pratik ise, bu nitelik sıçraması için büyük bir temel sağlar.*" (Uğur Dağlı). Kitlelerin uzunca bir döneme yayılan devrimci pratikleri ve buna paralel olarak gelişen örgütlü mücadele, devrimci birikim dediğimiz süreci oluşturur. Devrimci pratik (devrimci eylem) olmaksızın kitlelerin eğitilmesi mümkün değildir. Ve tüm bir tarihsel dönem boyunca meydana gelen irili ufaklı mücadeleler, ortaya çıkan çok çeşitli biçimler ve araçlar kitleleri eğitip bilinçlendirerek devrimci birikim sağlar. Kuşkusuz devrimci birikim tek başına devrimin başarısı için yetmez, ama o olmaksızın devrimin başarı kazanması söz konusu değildir. Başarı için bu devrimci birikimden en iyi şekilde yararlanmasını bilmek, onu güncel pratiğe uyarlayabilmek gerekir.

Bu açıdan, buraya kadar anlattığımız dönem, Çin devrimi için muazzam bir birikim sağlamıştır. Sonraki pratikte hem bu birikimden yararlanacak, hem de yeni deneyimler ışığında devrimci birikim zenginleşecektir.

Devrimlerin tarih tarafından hazırlanmasına gelince... Her devrim, eskiyen kurumların toplumsal gereksinimleri engellemesi sonucu gündeme gelir. Toplumsal gereksinimler, kendilerine engel olan kurumları, yeterli güce ulaşmadığı için belli bir süre aşamayabilir (ki bu, güç biriktirme dönemidir, devrimci

birikim dönemidir). “...ama bu gereksinmeyi her zorla bastırma girişimi, onu, engelleri parçalayınca kadar, daha da belirgin bir duruma getirmekten başka bir sonuç vermeyecektir.” (Engels). Mançu Hanedanlığı ve emperyalistler, toplumsal gelişmeleri zorla bastırma girişiminde bulundular. Böylece onun, daha köklü bir devrimi hazırlamasını sağladılar.

Burada söylenenler, devrimlerin evrensel özellikleridir. Her devrim, bu evrenselliğin üzerine kendi ulusal giysisini geçirir. Tarihsel gelişimin koşulları ülkeden ülkeye farklılık gösterdiğinden, devrimin nesnel gücü ve devrimci birikim alanlarında belli bazı farklılıklar çıkar ortaya.

1911-1913 DEVRİMİ (ŞİNHAY DEVRİMİ)

Çin’de burjuva hareket 1890’lardan itibaren yaygınlık göstermeye başladı. Burjuva hareketi ikiye ayırmak gerek: başını Kang Yuvey’in çektiği liberal demokratik hareket ve başını Sun Yatsen’in çektiği devrimci demokratik hareket. Liberaller, toprak sahipleri ile birlikte hanedandan bir anayasa koparmaya çalışmaktadır. Devrimci demokratlar ise hanedanlığı yıkmak, demokratik cumhuriyeti kurmak için mücadele ederler. Lenin, 1912 yılında yazdığı bir makalesinde, Sun Yatsen’den övgüyle bahseder. Avrupa’nın burjuvalarının “fahişeleştiği”ni belirten Lenin, “*fakat Asya’da hala dürüst, militan ve tutarlı demokrasiyi temsil edebilecek yetenekte olan, 18. yüzyıl sonu Fransa’ındaki büyük kahinlerin ve büyük eylem insanların değerli arkadaşı bir burjuvazi var*” der. Tabii, ihanete hazır bir liberal burjuvazi de, diye ekler. Tüm bunları mücadele süreci içinde göreceğiz. Biz yine 1890’lara dönelim.

Çıkan pek çok yayında yığınlar emperyalistlere ve hanedanlığa karşı harekete geçmeye çağırılmaktadır. Emperyalistlerin, Çin gümrük ve maliyesi dahil herşeyi denetim altında tutuyor oluşu, “yabancı boyunduruğu”na karşı derin bir öfke birikmesine yol açıyordu. Uzun yıllar boyunca biriken bu öfke, Asya’nın uyanışını başlatan 1905 Rus devrimiyle harekete geçti, patladı. Çin sürekli büyüyen ve sertleşen anti-emperyalist eylemlere sahne oldu. 1905-1907 Amerikan mallarını boykot,

1908 Japon mallarını boykot, 1909 yılında emperyalist tekellerin ele geçirdiği Hunan dağ işletmelerinin geri alınması için başlatılan hareket, emperyalistlere tanınan demiryolu inşaa ve işletme ayrıcalığının kaldırılması için mücadele vb. bir dizi eylemi saymak mümkün. Emperyalist işgal ve sömürünün yarattığı öfke, kapitalist ilişkilerin görece gelişkin olduğu Güney Çin’de sürekli bir kaynaşmaya sebep oluyordu. Japonların 1910 yılında Kore’yi işgal etmeleri liberalleri bile çileden çıkardı. Hareket sertleşti. Anti-emperyalist eylemler, hanedanlık karşıtı bir muhteva kazandı. Gösteriler ayaklanmaya dönüştü.

“Orta Çin’in büyük bir idari, sınai ve ticaret merkezi olan Vuçang garnizonunun 10 Ekim 1911 yılında başlayan devrimci ayaklanması Mançurya hanedanlığının tahttan indirildiğini ilan etti. Hupei eyaletinin örneğini izleyen öteki ondört Çin eyaleti 1911 yılının sonunda Çing hükümetine (hanedanlık hükümeti-bn) karşı bağımsızlığını ilan ettiler. 29 Aralık 1911’de Nanking’de toplanan devrimci eyaletler delegeleri Sun Yatsen’i Çin Cumhuriyetinin geçici başkanlığına seçtiler. Sun Yatsen başkanlığındaki geçici hükümet burjuva demokratik bir anayasa kabul etti; Çin’in tarihinde ilk kez demokratik özgürlükler ve yurttaş hakları ilan ediliyor, kadınlara oy hakkı tanınıyor, zorunlu askerlik hizmeti getiriliyor ve halkın son derece düşük olan hayat standartlarını yükseltmek için gerekli önlemler alınıyordu.” (Asya ve Afrika Ülkelerinde Ulusal Sorun, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s.163)

Devrim hızla yayıldı. Gelişmelerin ve devrime dönüşen eylemlerin kendiliğinden karakterde olduğu düşünülmemeli. Zaten kurulan geçici devrim hükümeti ve alınan önlemler böyle olmadığını gösteriyor. Tüm eylemleri organize eden, bu doğrultuda propaganda ve örgütlenme yapan yığınla burjuva örgüt ve yayın var. Bunların en başta geleni 1905 yılında kurulan ve programı Sun Yatsen tarafından hazırlanan “Çin Devrimciler Birliği” örgütüdür. Sun Yatsen programda ünlü “üç halk ilkesi”ni formüle ediyor: milliyetçilik, demokrasi ve halkın refahı. (Sun Yatsen bu üç ilkeyi 1924 yılında yeniden tanımlayacak, sosyalizmin güçlü etkisinde kalarak sola kaya-

cak ve “milliyetçilik, demokrasi ve sosyalizm” üç ülkenin yeni formülasyonu olacaktır.) Program burjuva devrimci harekete güçlü bir zemin sundu.

Devrimci hükümetin icraati meselesinde iki noktaya dikkat çekmek gerekiyor. Birincisi, devrimden hemen sonra yığınların maddi yaşamlarının iyileştirilmesi için somut önlemlerin alınmaya çalışılmış olması ve yığınlara tanınan hak ve özgürlüklerdir. Eğer bir devrim, gerçek bir halk devrimi olarak yığınlara dayanmak istiyorsa, daha ilk adımında halk kitlelerine somut kazanımlar sağlamalıdır. Çin devrimi bunun için uğraştı ve bu onun kazanımıdır. Ne var ki bir dizi öznel ve nesnel etken sebebiyle sonuna kadar ilerleyemedi. Örneğin toprak devrimini -ki, feodalizmin kökten tasfiyesi anlamına gelir- gerçekleştirmedi... bürokratik devlet aygıtını dağıtamadı. Çünkü kurulu hükümet bu konularda açık ve net bir programa sahip değildi. 1905 programı, bazı noktalarda ucu açık bırakıldığından, farklı yorumlara tabiydi. İşte burada ikinci önemli noktaya gelmiş bulunuyoruz: Açık ve somut programa sahip bir Geçici Devrim Hükümetinin önemi. Çinli devrimciler daha devrimden önce, açık ve somut programa sahip bir hükümeti net bir şekilde ortaya koyamadıklarından devrimin atacağı adımlar güdük kaldı. Bu güdüklükte, elbette nesnel koşullardan kaynaklanan yetersizliklerinde payı da büyüktü. Tartışmalar ve uzlaşmazlıklar, birliğin feshini getirdi. Yerine ulus, devlet ve birlik sözcüklerinden oluşan Kuomintang adlı yeni bir parti kuruldu.

Devrim hanedanlığı kaldırdığını ilan edip önlemler aldı. Ama emperyalistler, cumhuriyeti ve yeni hükümeti tanımadıklarını ilan ettiler ve topladıkları gümrük vergilerini hanedanlık hükümetine vermeye devam ettiler. Çin maliyesini ellerinde tutan emperyalistler, böylece, yeni kurulan hükümeti başlıca gelir kaynaklarından yoksun bıraktılar. Daha da ileri gittiler. İç savaşa amirane bir tavırla müdahale ederek “düşmanlığa derhal son verilmesini” istediler. Hanedanlık hükümetinin başkanı Yün Şikay bu durumu fırsat bilerek harekete geçti. Sun Yatsen ile görüştü. Geçici başkanlığın kendine devri karşılığında imparatorun tahttan feragat etmesini sağlayacağını bildirdi. Cum-

huriyetçiler öneriyi kabul ettiler. İmparator 1912 Şubat’ında tahttan çekildi. Ardından Sun Yatsen istifa etti ve yerine Yün Şikay geçti.

Evrensel bir yasadır. Devrim, egemen sınıfın sadece politik araçlarına değil, derhal ve kesin olarak onun ekonomik gücüne de yönelmeli, egemen sınıflara hayat veren mali ve ekonomik muslukları kesmesini bilmelidir. Paris Komünü’nün hatalarından birinin Ulusal Banka’ya el koymamak olduğu bilinir. Çin devrimi de aynı hatayı yaptı. Ama o, eğer feodal egemenliğin gelir kaynaklarına yönelecek olsaydı, kaçınılmaz olarak emperyalistlerle çatışmaya girecekti. Oysa Çinli devrimciler, “emperyalizmi tarafsızlaştırma taktiği”(?) güttüklerinden, bunu yapamazlardı.

Emperyalistlerin müdahalesi liberallerin devrime sırtını dönmesi için yetti. Devrimin gerileme dönemi başlamış oldu. Cumhuriyetçiler, parlamento seçimlerinden zaferle çıkacaklarına ve böylelikle gericiliği dizginleyebileceklerine inanıyorlardı. Parlamentonun kutsallığına inanan şu zavallı düşünce nice devrimin başını yemiştir. Oysa yığın eylemlerine dayanmayan, silahlanmış halkın gücüne dayanmayan “yukardan eylem” başarılı olamaz. Nasıl ki “yukardan eylemi” kullanmayan “aşağıdan eylem” savunucusu anarşist düşüncenin başarı şansı yoksa. Çin burjuvaları bunu anlayamadılar. Seçimlerde Kuomintang partisi 596 sandalyeden 269’unu aldı. Yün Şikay parlamento-daki Kuomintang üyelerini tutuklattı. Güney’in devrimci generalleri Kuomintang saflarını tutunca görevden alındılar. Nanking’de ayaklanma meydana geldi. Çin tarihine “ikinci devrim” olarak geçen ayaklanmalar Temmuz-Eylül 1913’te kanla bastırıldı. Devrim ezildi. Sun Yatsen ve diğer önderler yurtdışına sürgüne gittiler. Hanedanlık yıkılmış, biçim olarak cumhuriyet kurulmuştu. Ama yarı sömürge sistem ve feodal egemenlik hala ayakta idi. Çin sürekli bir politik bunalımın içine sürüklendi. Gericici Kuzey ve devrimci Güney arasında çelişki ve ikili hükümet devam ediyordu.

Devrimin yenilgisinin nesnel ve öznel nedenleri var. Birincisi, kapitalist ilişkilerin zayıf oluşu, burjuva ve proleter sı-

nıfların da güçsüz oluşunu getiriyordu. Devrimin asıl öznesi olan bu toplumsal güçlerin zayıflığı, devrimin daha doğuştan güçsüz oluşuna yol açıyor. İkincisi, feodal sınıf, soyluluk ve komprador sınıflar emperyalistlerce desteklendiğinden güçlü durumdaydı. Üçüncü olarak, devrimci burjuva sınıfın, “*henüz Çin halkının geniş yığınlarının devrime yeterince katılımlarını sağlayamamış*” (Lenin) olması, sadece parlamenter yoldan devrimi ilerletmeye çalışmış olması, baştan kaybetmeye mahkum bir yaklaşımdı. Ve dördüncüsü, devrimin emperyalizme yönelmemiş olması önemli bir hata oldu. Oysa her gerçek halk devrimi, karşısında sadece “kendi” egemenlerini değil, uluslararası sermaye güçlerini de bulur. Bunu dikkate almayan, hazırlıklarını ve güçler hesabını bu gerçeğe göre yapmayan bir devrim, eninde-sonunda bu düşmanla çarpışmak zorunda kaldığında yenilgiden kurtulamaz.

DEVİRİMİN KAZANIMLARI

Çin devrimi yarım kalmış bir devrimdir. Eski Çin’i tümüyle ortadan kaldırmayı başaramadı. Buna rağmen “*Çin’de devrimci demokrasi, halkı uyandırma, ülkeye tutarlı biçimde demokratik kurumlar kazandırma yolunda çok şey kazandırmıştır.*” (Lenin) Her şeyden önce, halk yığınlarına gerçek bir iç savaş sınavından geçme şansı sundu. Onları pratiğin içinde eğitti. Yenilgiye uğrayan devrimin yan ürünleri olarak bir dizi reformlar gerçekleşti.

“*Ancak devrimlerde bu tür yarım zaferler, diyor Lenin, eski rejimden böyle zorla alınmış, acele tavizler, iç savaşın çok daha tayin edici, çok daha şiddetli, halk kitlelerini kapsayan yeni etapları için en emin garantidir. Halk da iç savaş okulundan boşuna geçmez. Bu zorlu bir okuldur ve karşı-devrimin zaferleri, öfkesi, gericilerin taşkınlıkları, eski iktidarın asilere karşı vahşi oç alma eylemleri vs. de kaçınılmaz olarak müfredata dahildir. Fakat ancak iflah olmaz, müşkülpesentler ve yaşlı, bunak mummyalar halkın bu ızdıraplı okuldan geçmek zorunda olmasından yakınabilirler; bu okul, ezilen sınıflara iç savaşı yürütmeyi ve devrimde zafer kazanmayı öğretir. Modern köleler*

kitlesinde, sindirilmiş, duyarsız ve bilgisiz kölelerin içlerinde sonsuza dek bastırıldıkları ve köleliklerinin utanç vericiliğini görmüş olan köleleri en büyük tarihsel kahramanlık eylemlerine götüren o kini biriktirir.” (Seçme Eserler, C:4, s.308)

Çin halk yığınları, başarısız olan devrimle bu iç savaşın acılarıyla dolu okuluna adımlarını atmış oldular. Devrimin başka hiçbir kazanımı olmasa bile, tek başına iç savaşın okulundan geçmiş olmak, büyük bir kazanım olarak kaydedilmelidir. Çünkü pratiğin ateşinde kavru lan yığınlar, uzun yıllar boyu benzer iç savaş deneyimlerinden geçerek sonunda zafere ulaşacaktır.

Yaşanan deneyim ayrıca şunu da göstermiştir ki, Çin’de ilerlemenin önünde temel engel olan feodalizmin bütün biçim ve görünümüleriyle yok edilmesi bir zorunluluktur. Ama bu işe girildiği anda, Çin’deki emperyalist egemenlikle çatışmaya girmek kaçınılmazdır. Şu halde ilerlemek için feodalizme ve emperyalist boyunduruğa savaş açmak olmazsa olmazdır. Bu gerçeğin yaşanarak görülmüş olması devrimin bir başka kazanımıdır.

ÇİN’İN MARKSİZMLE TANIŞMASI VE EKİM DEVRİMİNİN ETKİLERİ

Karşı-devrim, Ocak 1914’te parlamentoyu lağvetti. Yün Şikay taç giyeceğini, yani imparator olacağını açıkladı. Ve bu iş için 9 Şubat 1916 tarihini belirledi. Fakat olaylar umduğu gibi gelişmedi. Japonlar Mayıs 1915’te Çin’e “21 Talep” diye anılan bir liste sundu. Bu taleplerin kabulü, Japonya’nın sömürgesi olmayı kabul etmek demektir. Yün Şikay direnemedi ve taleplerin bir kısmını kabul etti. Halk büyük tepki gösterdi. Ordunun bazı birlikleri isyan etti. Japonya’nın baskısı ile devrimci yığınlar arasında sıkışan Yün Şikay 1916 Mart’ında istifa etti.

Çin, 1917’de müttefikler safında savaşa girdi. Tıpkı Osmanlı İmparatorluğu’nun, hemen tüm emperyalist gruplarla ilişkili olmasının sağladığı “hareket alanını” kullanarak, kaybettiği toprakları geri almak umuduyla Almanların yanında savaşa girmesi gibi, Çin’de İngiliz-Fransız-Rusya ittifakının safında sa-

vaşa girdi. Bu arada ikiyüzbin Çinli işçi, anlaşma gereği Fransa'ya gönderildi. Bu işçiler orada Marksizmle tanıştılar ve yurtlarına döndüklerinde Marksizmin canlı yayıcıları oldular. Fakat Marksizmin Çin'de yayılmasında etkili olan asıl olay, Büyük Ekim Devrimi oldu.

1905 Rus devrimi nasıl Asya halklarının uyanışını sağladıysa, Ekim Devrimi de tüm dünyayı aynı şekilde sarstı, ayağa kaldırdı. Asya'dan Afrika'ya, Avrupa'dan Latin Amerika'ya kadar bütün kıtalarda güçlü bir fırtına yarattı. Proleter devrimler çağının perdesini açtı. Kapitalizmin dünya egemenliğine ölümcül bir darbe vuran Ekim Devrimi, sermaye sınıfının tarihsel inisiyatifini elinden aldı. Bu andan itibaren kapitalizm daima savunmada kalırken, sosyalizm yükselişe ve saldırıya geçti. Ekim Devrimi, dünya tarihini bir daha asla “olağan” seyirini izlemeyecek denli altüst etti. Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler bağımsızlık mücadelesinde güçlü bir müttefik kazanmış oldular. Türkiye, Afganistan, İran ve Moğolistan, Ekim Devrimi'nden hemen sonra, Sovyet Rusya'nın yardımlarıyla bağımsızlıklarına kavuştular. Avrupa proletaryası, yeni Ekimler yaratmak için ileri atıldı. Devrim dalgası Kıta Avrupa'sını boydan boya sardı. Savunmaya geçen burjuvazi, devrimi bastırabildiği anda faşizme yöneldi. Kapitalizmle sosyalizm arasındaki mücadele belli bir dönem faşizme karşı mücadele biçimine büründü. Bütün bu gelişmelerin ve burada sayamayacağımız daha nicelerinin odağında Ekim Devrimi yer aldı.

Sovyet Rusya devrimle birlikte Çarlık Rusya'sının gizli anlaşmalarını yayımlamış ve her türlü işgal ve sömürüye son verme yoluna gitmişti. Bu çerçevede, Çarlık rejiminin Çin'le yaptığı eşitsiz anlaşmaların feshedildiğini, Çin hükümetiyle derhal görüşmelere başlamak gerektiğini açıkladı. Emperyalistlerin baskısı sonucu kukla Pekin hükümeti Sovyet hükümetiyle görüşmeyi kabul etmedi. Ama devrimci Güney'de durum değişti. Sovyet Rusya'nın önerisi büyük heyecan ve coşku yarattı. Ona güven ve sempati duyulmasını sağladı. Aydınlar, başta Lenin'in eserleri olmak üzere, Marksizmin temel eserlerini Çince'ye çevirdiler. Tam da bu dönemde Birinci Emperyalist

Savaşa son veren Versay anlaşması imzalandı. Anlaşma, Çin’de büyük bir düş kırıklığı yarattı. Sovyet Rusya’da ise Kızıl Ordu Kolçak ve Denikin’i bozguna uğratarak Çin sınırına kadar olan bölgeleri temizledi. Sovyet hükümeti 20 Ağustos 1919’da Çin’e bir çağrı daha yayımladı. Bu çağrıda, Versay Anlaşması’nın “Çin’i ikinci bir Hindistan ya da ikinci bir Kore haline getirmekten başka bir amacının olmadığı” vurgulanıyor, Çin halkının tek dostunun ve müttefikinin Rus işçi ve köylüleri olduğu belirtiliyordu.

Egemenlik amacıyla değil, sömürü ayrıcalığı koparmak amacıyla değil... Çin’e kardeşçe elini uzatan Sovyet işçileri, devrimci Güney’in sevgi ve hayranlığını kazandı. Güney hükümeti ilk kez sağlam ve dostane bir müttefik buluyordu. Ve doğal olarak sosyalizme sempati artıyor marksist düşünce hızla yayılıyordu.

ÇİN KOMÜNİST PARTİSİ

Ekim devriminin tüm dünyada devrimci bunalımı derinleştirdiği koşullarda kurulan Komünist Enternasyonal (KOMİNTERN), Avrupa’da gelişen devrimlere eğildiği kadar Doğu’da yükselmekte olan ulusal kurtuluş mücadelelerine de dikkatle eğildi. Uluslararası sermaye egemenliğine karşı proletaryanın uluslararası savaşım organı olan Komintern, bütün ülkelerin işçilerini ve dünyanın ezilen halklarını emperyalist-kapitalizme karşı mücadelede bir araya getirerek, sosyalizm savaşının güçlenmesini sağlıyordu. Birçok ülkede komünist propaganda gruplarının örgütlenmesine katılıyor, çeşitli ülkelerdeki mücadeleler arasında eşgüdümü sağlıyor, onlara izlemeleri gereken yol hakkında önerilerde bulunuyor ve uluslararası dayanışmayı geliştiriyordu.

1920’de Çin’e gelen Komintern militanları, burada ilk komünist grupların örgütlenmesinde doğrudan görev aldılar. Bu grupların çalışmalarına yardım ettiler. 30 Haziran 1921’de, aralarında Li Taçao, Çan Dusuy, Mao Zedung ve başkalarının bulunduğu bir grup ve iki Komintern üyesi (gözlemci olarak bulunuyordu), Çin Komünist Partisini kurdu. Program ve tüzük

hazırlanması sonraya bırakıldı. Bu işte bizzat Komintern'in tavsiyelerine uyuldu. Kuruluş kongresinde henüz net bir programatik hat ve işleyiş kuralları saptanmış değildi. Kuşkusuz doğacak boşluğu Komintern dolduracaktı. Onun yönlendiriciliği, bu belirsizliği ve sakıncaları kaldırdı.

Kuruluş kongresinde iki ayrı görüş çıktı ortaya. İki proletaryanın güçsüz olduğunu, bu yüzden gevşek bir parti örgütlenmesine gidilmesi gerektiğini ve parlamenter mücadeleye ağırlık verilmesinin doğru olacağını savunan sağ çizgi; diğeri burjuva partilerle her türlü işbirliğini reddeden ve doğrudan işçi sınıfı iktidarını hedefleyen sol çizgi. Kongre sol çizgiyi benimsedi. Belirtmek gerekiyor. Benimsenen çizgi "bir çocukluk hastalığı" olan "sol komünizm"di. Ama yeni doğmuş bir parti için mazur görülebilecek bir hastalık. Zira bir komünist partisi mücadelesi içinde zamanla çelikleşir, bolşevikleşir. Ancak bu şekilde leninist parti adına hak kazanır. ÇKP bu çocukluk evresinden, sağ ve sol sapmalardan geçerek çelikleşmek zorundadır. Bu konuda Komintern ona yol gösterecek, ellerinde doğan bu çocuğu yetiştirecektir.

ÇKP, sol sekterlik döneminde çok yavaş büyüdü. Ama işçi sınıfının örgütlenmesi için canla başla çalıştı. Başta Şangay, bir dizi sanayi kentinde grevler örgütledi. Fakat Sun Yatsen'in lideri olduğu Kuomintang'la işbirliğine yanaşmıyordu. ÇKP bu sol çıkışıyla leninist devrim anlayışının en temel taktik ilkelerine ters düşüyordu. Neydi bu ilkeler?

"a. her ülkede, bu ülkelerin işçi hareketleri için yol gösterici talimatlar hazırlanırken, ulusal özelliklerin ve ulusal özgülüklerin dikkate alınması,

b. proletarya kitlesel bir müttefik –bu müttefik geçici, yalpalayan, emniyetsiz ve güvenilmez olsa da- sağlamak için her ülkenin komünist partisi tarafından en küçük imkandan bile mutlaka yararlanma,

c. milyonlarca kitlenin politik eğitimi için tek başına propaganda ve ajitasyonun yetmeyeceği, bunun için kitlelerin bizzat kendi politik deneyimlerinin gerekli olduğu doğrusunun dikkate alınması..." (bkz. Stalin, Eserler, C:9, s.261)

ÇKP işte bu temel taktik ilkeleri göz ardı ederek, söylemde olanca kesinliğine rağmen, gerçekte proletaryayı yalnızlaştırıyor ve devrimi güçsüzleştiriyordu. Proletarya ve yığınlar kendi pratik deneyimlerinden öğrenir. Devrimci mücadele dışında onları eğitmek olanaksızdır. ÇKP ilk başlarda işte böyle bir hataya düşmüştü. Komintern'in ısrarlı çabaları, yol göstericiliği zamanla meyvesini verdi.

Nihayetinde Komünist Enternasyonal Yürütme Kurulu (KEYK), 12 Ocak 1923'te, "Kuomintang Partisi karşısında ÇKP'nin tavrı üzerine" özel bir karar aldı. Kararda "*Çin için odak noktasını oluşturan sorun emperyalistler ve onların içindeki feodal temsilcilerine karşı bir ulusal devrimdir*" deniyor ve Kuomintang'la işbirliğine girilmesi öneriliyordu. Karara karşı çıkanlar olduysa da, Li Taçao ve diğer enternasyonalist komünistlerin çabaları ile karar hayata geçti. (bkz. Üçüncü Enternasyonal'in Kısa Tarihi, Bilim Yay.) ÇKP, bağımsızlığını korumak kaydıyla Kuomintang'a girdi. Ocak 1924'te gerçekleşen I. Kuomintang Kongresi ittifakı onayladı. Aynı kongre Sun Yatsen'in üç halk ilkesini yeniden tanımladı: milliyetçilik, demokrasi ve sosyalizm. Kuomintang, çeşitli sınıfların blokunun partisi haline geliyor ve ulusal devrimci hareketi temsil ediyordu. Daha doğru bir söylemle, ulusun devrimci sınıflarının siyasal ittifakını temsil ediyordu. Devrimin içinden geçmekte olduğu aşama "tüm ulusun birleşik cephesinin devrimi"ydi. Devrimci hükümetin merkezi Kanton eyaletinde olduğundan bu döneme "Kanton dönemi" denmektedir.

1919 Mayıs'ında yaygın öğrenci eylemleriyle başlayan devrimci kalkışmalar hızla büyümekte, yoğun grev hareketleriyle, protesto gösterileriyle ve köylü hareketiyle birleşmekteydi. 1925-1927 devrimine gelirken durum buydu.

ÇİNLİLERİN 1905'İ: 1925-1927 DEVRİMİ

Çelişkiler yumağı olan Çin, bir türlü durulmuyordu. Devrime büyüyen olaylar Şangay'da patlak verdi. Çinli bir işçinin Japon ustabaşı tarafından dövülerek öldürülmesi bozkırı tutuşuran kıvılcım oldu. 30 Mayıs 1925'te, 200 bin işçi olayı pro-

testo etmek için greve çıktı. Öğrenciler harekete destek verdi. Gösterilere ateş açıldı. Yığınların öfkesi herşeyi önüne katan bir sel olup aktı. Emperyalistler, devrimin bastırılması için silahlı mücadeleye giriştiler. Komintern Çin devrimiyle dayanışmak için tüm dünyada gösteriler örgütledi. “Elinizi Çin’den çekin” şiarıyla düzenlenen eylemler, Doğu’daki Çin devrimini Batı’ya yakınlaştırdı. Devrimin uluslararası birleşik cephesini güçlendirdi. Çin, emperyalistlerle uluslararası komünist hareketin kapışma alanı haline geldi. Devrimde sadece Çin’in “iç güçleri” değil, uluslararası devrim ve karşı-devrim güçleri iradelerini ortaya koymuş oluyordu.

Çağımız devrimleri karşısında yalnızca kendi iç düşmanlarını değil, aynı zamanda uluslararası sermaye güçlerini de buluyor. Yani devrim, ulusal ve uluslararası karşı-devrim ittifakı (kapitalistlerin ittifakı) ile boğuşuyor. Karşılığında her devrim, sadece kendi ülkesindeki TÜM DEVRİM GÜÇLERİNİ BİRLEŞTİRMEK’le yetinemez. O aynı zamanda uluslararası komünist hareketi ve devrim güçlerini arkasına almak durumundadır. Şöyle ifade edelim: Ülke içinde kapitalistlerin ittifakına karşı işçi sınıfı ve emekçilerin ittifakı; uluslararası arena da emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve tüm dünya gericiliğinin ittifakına karşı uluslararası komünizm güçlerinin, proletaryanın ve ezilen halkların ittifakı... İşte günümüz devrimlerinin saflaşması bu şekilde olmaktadır.

Komintern, mevcut koşullarda Çin devriminin ulusal kuruluşu bir devrim olduğunu ve bütün ulusal devrimci güçlerin birleştirilmesi gerektiğini belirtti. ÇKP ile Kuomintang arasındaki ittifak tam da bu anlama geliyordu. Kurulan devrimci hükümetin merkezi Kanton’da olduğundan, devrimin bu dönemine (aşamasına) “Kanton Dönemi” denmektedir. Kanton döneminde proletarya, köylülük, kent küçük burjuvaları ve büyük burjuvazinin bir kısmı, yani tüm bir ulus, devrim saflarında yer alıyordu.

ÇİN DEVRİMİNİN ÖZGÜL ÖZELLİKLERİ

Çin, kırsal bölgelerinde feodal kalıntıların güçlü olduğu bir ülkedir. Bu alanlarda tüccar sermayesi ile feodal kalıntılar iç içe geçmiştir. Köylülük, feodal ortaçağın en vahşi yöntemleriyle sömürülmektedir. Emperyalizm ise bu feodal-bürokratik yapıyı destekleyip beslemektedir. Çin'de devrimin feodal kalıntılarla birlikte emperyalizme yönelmesi bundandır.

Stalin, Çin devriminin ayırıcı özelliklerini şöyle sıralar. Özetle...

“a. bir burjuva demokratik devrim olan Çin devrimi, aynı zamanda sivri ucu emperyalizmin egemenliğine yönelen bir ulusal kurtuluş devrimidir.

b. Çin'de ulusal burjuvazi son derece zayıftır ve bu, Çin proletaryasının devrimde önder rol oynaması için uygun zemin hazırlamaktadır,

c. Sovyetler Birliği'nin varlığı, deneyim ve yardımlarıyla Çin devriminin işini kolaylaştırmaktadır.” (bkz. Eserler, C:8, s. 302)

Çin devriminin en önemli özelliği, devrimci ordu meselesidir. Çin'de devrim, kendi ordusuna sahiptir. Askeri meseleler Çin devriminde çok önemli bir yer tutmaktadır ve devrimin kendi ordusuna sahip oluşu, büyük bir olanaktır. Bilindiği gibi, o güne kadar ayaklanan halk yığınları ya silahsız olurdu ya da kötü silahlanmış. Ordunun ele geçirilmesi için devrim ile karşı-devrim arasında kıyasıya bir mücadele verilir, eğer devrim, orduyu parçalamayı ve belli bir bölümü kendi yanına kazanmayı başarabilirse zafer elde edilebilirdi. *“Çin'de olaylar başka bir seyir aldı. Çin'de eski hükümetin birlikleri karşısında silahsız halk değil, devrimci ordusu tarafından temsil edilen silahlı bir halk duruyor. Çin'de silahlı devrim, silahlı karşı-devrime karşı mücadele ediyor. Çin devriminin özelliklerinden ve üstün yanlarından biri budur. Çin'de devrimci ordunun önemi de işte burada yatar.”* (agy, s.305-306). İki ayrı hükümetin (İKİLİ İKTİDAR) yıllar boyu yan yana bulunmasında, devrimin kendi ordusuna sahip olmasının payı büyüktür.

Çin devriminin bir başka özelliği, sayısı yüzmilyonlarla

ifade edilen geniş köylü yığınların (ve özellikle yoksul köylülerin) devrim için taşıdığı muazzam önemdir. Bu büyük kitlenin devrime kazanılması, devrimin başarısı için olmazsa olmaz bir koşuldur. Ve Çin’de köylü yığınlarını devrime kazanmak için tarım devrimi zorunlu bir adımdır. Tarım devrimi, burjuva demokratik devrimin temeli ve özüdür.

KUZEY SEFERİ VE ULUSAL İTTİFAKIN DAĞILIŞI

Devrim ile karşı-devrim, devrimci Kanton hükümetiyle karşı-devrimci Pekin hükümeti arasındaki mücadele, silahlı savaş düzeyinde devam ediyordu. Devrimin kendi silahlı askeri birliklerine sahip olması, görmüş olduğumuz gibi, Çin devriminin üstün yanlarından biriydi. Şunu da ekleyelim: Sovyetler Birliği Çin devrimini her yönden destekliyordu. Kuomintang’a (devrimci hükümete), kendi askeri birliklerini örgütlemesi için yardım eden SSCB, Sovyet subaylarını göndererek, Çin’de Vampu Askeri akademisinin kurulmasına yardım etti. Ayrıca Çin’e para ve silah yardımında bulundu.

Çin devriminin ilerleyişine devrimci ordunun ilerlemesi eşlik ediyordu. Ve tersten, devrimci ordu yeni zaferler kazandıkça devrim yeni alanlara yayılıyordu. Böyle bir ortamda, Temmuz 1926’da, devrimci ordunun kuzey seferi gündeme geldi. Karşı-devrimci kuzey orduları karşısında başarılı sonuçlar alan Güney orduları bir dizi kenti ele geçirdi. Ordu ilerledikçe Kuzey’deki köylüler ayaklanıyor, ilerlemeyi kolaylaştırıyordu. Bölgeler birbiri ardına devrimci hükümetin egemenliğine girdi. Savaş süresince komünistler, kurtarılan bölgelerdeki işçi ve köylü yığınları örgütlemeyi sürdürdüler. Ordunun zaferlerine paralel olarak ÇKP güçlenmekteydi.

Bu gelişmelerin, özellikle ÇKP’nin güçlenmesini, burjuvaları ürküteceği aşikardı. İşin aslı burjuvazi daha Kuzey seferinden önce komünistlerin güçlenmesinin önünü almaya uğraşmaktaydı. Kuomintang’ın lideri Sun Yatsen Mart 1925’te ölünce, ordu komutanı (Genel Kurmay Başkanı) Çan Kayşek, hükümet üzerindeki gücünü artırmaya başlamıştı. Çan Kayşek, 20 Mart 1926’da, Kanton’da komünistleri tutuklattı. ÇKP ile

Kuomintang arasındaki ittifaka ilk ciddi darbe böylece vurulmuş oluyordu. Belirtmiş olalım: komünistlerin tutuklanması Çan Kayşek'in kişisel özelliklerinden kaynaklanmıyordu. Tam tersine, bu tavır devrimin ulaştığı düzeyde, ulusal burjuvaların sallantılı konumun arttığını, artık yavaş yavaş karşı-devrime doğru yol aldığını gösterir. Tamamen karşı-devrim kampına geçmesi için devrimin biraz daha ilerlemesi ve burjuva egemenliğin tehdit altına girmesi yetecektir. Buna bir de emperyalistlerin, Kuomintang'ı (burjuvaziyi) komünistlerden ayırmak ve ittifakı bozmak için yaptığı baskıları ekleyelim. Emperyalistlerin, Kuomintang hükümetini Nisan 1927'de, ancak Çan Kayşek'in ordularının işçi ve komünistlere karşı vahşi katliamlar düzenlenmesinden sonra tanınması, emperyalistlerin Çin ulusal burjuvazisine yönelik baskısını açıkça göstermektedir. Ulusal burjuvazinin komünistlere karşı tavırları böylece anlaşılır hale gelir.

Burada bir noktayı açıklayalım. Kimileri, ulusal burjuvazinin bu sallantılı konumuna bakarak ÇKP'nin ittifaka girmesini bir hata olarak görüyorlar. Gerek o yıllar troçkistlerce ve gerek bugün aynı çevrelerce savunulan bu görüş, tümüyle yanlıştır. Üstelik Komintern'e ve Stalin'e kara çalmayı amaçlıyor. Oysa Komintern (ve Stalin), leninist devrim anlayışını ortaya koyarken, ne kadar güvenilmez olursa olsun bütün ittifak olanaklarından yararlanmak gerektiğini ifade etmişti. Komintern ve Stalin, Çin ulusal burjuvazisinin bu sallantılı ve güvenilmez durumunu biliyorlardı. Buna rağmen ve bunu gözeterek ittifak yapmayı zorunlu gördüler. Devrimin gelişim çizgisi bu görüşü tümüyle doğruladı. Ulusal burjuvazi belli bir dönem için devrimde yer aldı. Öte yandan Komintern, ÇKP'nin ideolojik-politik-örgütsel bağımsızlığını mutlaka koruması gerektiğini sürekli vurguladı. ÇKP'yi bu noktada sert bir dille defalarca eleştirdi. Çin devrimine ilişkin politikalarında Komintern ve (Stalin) marksist çizgiyi somutlamıştır.

Kuomintang, ulusun tüm devrimci sınıflarının birleşik cephesini simgelemektedir. Çan Kayşek'in komünistleri tutuklamasıyla, Kuomintang içindeki sağ ve sol kanatlar arasındaki

ayrılık su yüzüne çıkmaya başladı. ÇKP'ye gelince... Çen Dusuy önderliğindeki MK, ittifakı bozmamak adına saldırılara tavırsız kaldı. Çen Dusuy çizgisi sağ tasfiyecilikti. İttifakı bozmamak adına proletaryanın ideolojik-politik ve örgütsel bağımsızlığını tehlikeye düşürüyor, işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takıyordu. Bu Menşevik çizgi, köylü yığınlarının enerjik eylemlerine (ki bunlar tarım devriminin pratikteki yansımalarıydı), devrime zarar verdiği gerekçesiyle karşı çıkıyor... İşçilerin eylemlerini, “burjuvaziyi ürkütmemek” için engellemeye çalışıyordu. Stalin, “Çinli komünistler arasında, maddi ve hukuki durumlarını iyileştirmek için yaptıkları grevleri istenmeyen bir şey olarak gören ve işçilere greve gitmemeyi tavsiye eden yoldaşlar olduğunu biliyorum. Bu büyük bir hatadır; yoldaşlar. Bu, Çin’de proletaryanın rolünün ve özgül ağırlığının vahim bir biçimde küçümsenmesidir” derken tamamen haklıdır. ÇKP merkezine egemen olan bu sağ tasfiyeci çizgi, ÇKP’nin bağımsız bir güç olarak gelişmesine engel olduğundan ilerde uğranılan yenilgide önemli bir pay sahibi olacaktır. Öte yandan proletaryanın bağımsızlığını korumanın önemi, bir kez ortaya çıkmış olacaktır. Daha 1848 devrimleri döneminde Marx ve Engels tarafından altı çizilen ve 150 yıl boyunca bütün deneyimlerin kanıtladığı proletaryanın bağımsızlığını korumak zorunda oluşu gerçeği, bugün de devrimin başarısı için en temel koşulu oluşturmaktadır. ÇKP, bu önemli gerçeğin üzerinden atlamakla partiyi ve proletaryayı güçsüz düşürdü. Böylece Kuomintang içindeki sağcılar cesaretlenirken, sol kanattaki kararsızlığı artırmaktan başka bir şey yapmadı.

Çan Kayşek, Kuzey seferi sonrasında Kuomintang’daki komünistlerin ÇKP’den istifa etmesini ve Sun Yatsen’in “üç halk ilkesine” koşulsuz boyun eğmesini istedi. ÇKP’nin bağımsızlığını tümenden ortadan kaldırmayı amaçlıyordu. Ayrılık kendini dayattı. Komintern, sol Kuomintang ile ittifaka gidilmesini, sağcıların tecrit edilmesini önerdi. Böylece Kuomintang ikiye ayrıldı. Merkezi Nanking’de olan karşı-devrimci Kuomintang ve merkezi Vuhan’da bulunan devrimci Kuomintang. Ama bağlar tümenden kesilmemişti. Özellikle sol Kuomintang’ın

küçük burjuvaları Çan Kayşek ile köprüleri tümünden atmış değildi. Komintern ÇKP'yi birçok kereler uyararak, tarım devriminin geliştirilmesi gerektiğine, ordunun siyasal eğitimine önem vermek gerektiğine, işçi ve köylü yığınların silahlandırılması gerektiğine vb. işaret etti. Ama sağ tasfiyeci merkez, sorununa gerekli dikkati gösteremedi.

Şubat 1927'de, Şanghay'da yaklaşık 500 bin işçi genel greve gitti. Genel grev ayaklanmaya dönüştü. Ayaklanmanın başında ÇKP'nin önder kadrolarından Çu Enlay vardı. Karşı-devrim ayaklanmayı kanla bastırdı. Fakat işçiler yılmadılar ve Devrimci Konsey kurdular. 20 Mart gecesi tekrar ayaklanan proletarya bu kez Şanghay'ı ele geçirdi. Çan Kayşek'in orduları, işçiler katledilirken şehir kapılarının dışında seyirci kalmıştı. Ama şimdi işçiler şehri ele geçirmişken işe karıştı. ÇKP genel merkezinin talimatı üzerine kapılar Çan Kayşek'in birliklerine açıldı. Çan Kayşek, Devrimci Konsey'i tanımadığını bildirek işçilerin derhal silahlarını teslim etmelerini istedi. İşçilerin cevabı red oldu. Bunun üzerine saldırıya geçen sağcı Kuomintang birlikleri, gösteri düzenleye işçileri mitralyöz ateşiyle biçtiler. 12 Nisan'da başlayan bu kanlı kıyım, aynı zamanda Çan Kayşek'in karşı-devrimci devlet darbesi oldu. Ulusal burjuvazi tamamen karşı-devrim kampına geçmiş oluyordu.

Sol Kuomintang'ın küçük burjuva önderleri de devrimden yüzgeri dönmeye başladı. 15 Temmuz'da ÇKP'nin Kuomintang'dan ihraç edildiği açıklandı. Komünistler bir dizi kentte ayaklanmalar düzenleyerek buna cevap verdiler. En son ayaklanma Aralık 1927'deki Kanton işçi ayaklanması oldu. Sovyet şiarıyla ayaklanan Kanton proletaryası da yenilmekten kurtulamadı.

DEVİRİMİN YENİLGİSİ

Burjuvalar karşı-devrim kampına geçmiş, kentlerdeki ayaklanmalar, öznel hataların da katkısıyla yenilgiye uğramıştı. Devrim dalgası geri çekiliyordu. Böylece büyük kalkışmalar, ÇKP'yi güçten düşürdü. İşçi sınıfı safalarında dağınıklık ortaya çıktı. Bir devrim dönemi daha yenilgiyle kapanıyordu.

Komintern, 1928 yılında, Çin devriminin gelişim seyrini değerlendirdi. Hatalara işaret etti ve gerekli dersler çıkardı. Devrimi şöyle özetliyordu: “Çin devriminin uluslararası önemi çok büyüktü. Şanghay’da 30 Mayıs 1925’te Çinli işçilerin kurşuna dizilmesi, korkunç bir devrimci hareketin alevlenmesi için bir işaret oldu. Çin’in en büyük sanayi merkezleri –Şanghay, Tientsin, Havkov, Kanton ve İngiliz sömürgesi Hong Kong-, köylülerin Çinli toprak sahiplerine ve eşrafa karşı kitle hareketleri dalgasını çıkaran devrimci kitle grevlerinin alanı haline geldi.

“Geniş ulusal devrimci hareketin daha bu başlangıç evresinde ulusal burjuvazi, devrimci mücadeleyi yalnızca militaristlere karşı mücadele, emperyalistlerin boykot edilmesi vs. gibi ulusal görevlerle sınırlamaya çalıştı. Devrimci yükselişin başlamasıyla hemen hemen eş zamanlı olarak karşı devrim güçlerini örgütlemeye başladı.(...)”

“1926 yazında başlayan Kuzey seferi, bir dizi eyaletin ele geçirilmesi, bir dizi gerici militarist grubun yenilgisine ve dağılmasına, kitle hareketinin çok büyük bir büyümesi eşlik etmekteydi. (...) Şanghay’daki muzaffer ayaklanma, ulusal devrimci hareket içindeki proletaryanın hegemonyası sorununu ortaya attı, yerli burjuvaziyi nihai olarak gericilik kampına itti ve Çan Kayşek’in karşı devrimci devlet darbesine yol açtı.

“İşçilerin iktidar uğruna mücadelede bağımsız eylemleri ve her şeyden önce tarım devrimine doğru gelişen köylü hareketinin yükselişinin sürmesi, Kuomintang’ın küçük burjuva kanadı önderliğinde oluşturulan Vuhan hükümetini de karşı devrim kampına itti. Fakat devrimci dalga artık düşüşe geçmişti. Bir dizi ayaklanma ile (...) işçi sınıfı ve köylülük, devrimin yenilgisini önlemek için iktidarı emperyalistlerin, burjuvazinin ve toprak sahiplerinin elinden almaya çalıştılar. Fakat bunu başaramadılar. Bu devrimci dalganın son büyük fırtınası, Sovyetler şiarı altında tarım devrimini Kuomintang’ın yıkılması ve proletarya diktatörlüğünün kurulması ile köylülüğün diktatörlüğünün kurulması ile birleştirmeye çalışan kahraman Kanton proletaryasının ayaklanmasıydı.” (III. Enternasyonal’de Devrim Aşamaları, s.212-213) (abç)

Komintern, 1925-1927 devrimini işte böyle özetliyor. Tüm- müyle nesnel olarak, sınıfların tavrını, bunun devrimin gelişim seyriyle bağını, devrimin seyrinin ise sınıfların çıkarları ve sa- vaşımıyla ilişkisini... ortaya koyuyor.

Yenilgide kuşkusuz ÇKP merkezine egemen olan sağ tas- fiyecî çizginin de etkisi oldu. Proletaryanın bağımsızlığına gölge düşüren, ÇKP, yığınların gözünde Kuomintang'dan far- kını ortaya koyamadı. Kuomintang, sosyalist görünebilmek için her yolu denemişti. Komintern'e üye olmak için başvurdu. Fakat Komintern bunu kesinlikle kabul etmedi. Zira Kuomin- tang'ın üyeliğini kabul etmek, onun sosyalizmi bir örtü olarak kullanmasına ve böylece yığınları aldatmasına yardım etmek anlamına geliyordu. Oysa Kuomintang, ulusal devrimci bir par- tiydi. Daha ötesi değil. Komintern, her türlü yardıma karşın Kuomintang ile arasındaki ayrım çizgisini net bir şekilde ortaya koyuyor, yığınların kandırılmasına imkan bırakmıyordu. Fakat ÇKP'ye egemen olan uzlaşmacı çizgi, bu ayrımı yeterli belir- ginlikte ortaya koymadığından, Kuomintang'ın devrimci görü- nümünü güçlendirdi. Kuomintang karşı-devrim kampına geçtiğinde, yığınlar onu hala devrimci olarak görüyordu. Üste- lik Çan Kayşek hala sosyalist literatürü kullanarak kitleleri al- datmaya çalışıyordu. Emekçiler, ancak pratikte, yaşayarak Kuomintang'ın gerçek niteliğini görecekti. Sonuçta, devrim sü- recinde Kuomintang, ÇKP karşısında güçlü kalmıştı. Komü- nistler, kentlerde ayaklanmalara giriştiğinde kırsal alanlardan ve genel olarak yığınlardan geniş bir destek bulamadıysa, bunun bir sebebi yukarıda belirtilen hatadır.

Ordu, büyük oranda Kuomintang'ın etkisi altındaydı. Ko- münistler, ordu içinde etkinliklerini artırmak için yoğun çabaya girmemişlerdi. Kuomintang karşı devrim kampına geçtiğinde ÇKP'nin elinde az sayıda birlik kaldı. Ve bu birlikler de kırsal alanlarda üslenmişti. Kentlerdeki ayaklanmaları destekleyeme- diler. Yenilgide bu zaafın da payı oldu. Kentlerdeki ayaklan- malar ise askeri anlamda yeterince hazırlanmadığı gibi, işçi ve köylü kitleler arasında iyi bir örgütlenme çalışmasına da giri- şilmemişti. Ayaklanmanın bir sanat olarak ele alınması gerek-

tiği marksist ilkesi doğruluğunu bir kez daha ortaya koymuştu. Ayaklanmayla oynamaya kalkanlar ağır bir bedel ödemek zorunda kaldılar. Yine de şu gerçeğin altını çizmek gerekiyor: Tüm hazırlıksızlığa karşın ayaklanmalar bir zorunluluktan doğmuştu. Proletarya ve komünistler ya savaşmadan teslim olacaklar, ki bu durumda doğacak zararlar ayaklanmanın yenilgisiyle uğranılacak olan zararlardan kat kat fazla olurdu ya da büyük bedeller ödemek pahasına savaş meydanına çıkacaklardı. Marx'ın dediği gibi, “eğer savaşıma kesin başarı olasılıkları olmadan girilmeseydi, tarih yapmak elbette çok kolay olurdu.” Proletarya ikinci yolu seçti: kahramanca ayaklandı. Ve ayaklanmaların evrensel kuralları işledi, hazırlıksız partiyi ve proletaryayı kötü sona götürdü. Proletarya, geniş köylü yığınların hareketliliğini kendi hareketi düzeyine çıkartmadığı ve onlarla gerekli organik bağları kurmadığı için, karşı devrimle savaşta yalnız kaldı. 1911 devriminde burjuvazinin başına gelenler, şimdi proletaryanın başına gelmişti. Kahramanlar zafer için yetmedi. Parti ve proletarya safları verdiği kayıplarla seyrekleşti. Devrim, parti ve proletarya toparlanmak ve güç biriktirmek için geri çekildi.

EŞİTSİZ GELİŞEN DEVRİM

Devrimin yenilmesiyle birlikte ÇKP çok büyük bir güç kaybına uğradı. Mart 1927'de ÇKP'nin üye sayısı 60 bini buluyordu. Komintang tarafından yasaklanıp illegaliteye geçmeye zorlanan ÇKP, kentlerdeki ayaklanmaların ezilmesinin ardından, yani 8-10 ay gibi kısa bir süre sonra üyelerinin %80' ini yitirmiş, üye sayısı 10 bine düşmüştü. Ayaklanmalar sonrası komünist avı başlatıldı, işçiler kurşuna dizildi. Çatışmalarda Kızıl Ordu mücadelesini çok ağır koşullarda sürdürmek zorunda kaldı.

Kanton ayaklanmasının yenilgisinden hemen sonra, Şubat 1928'de Komintern Çin devrimini masaya yatırdı. Devrimin gelişimini, geçmiş hataları ortaya koydu... dersler çıkardı. İçinden geçilmekte olan dönemde “devrimci kitle hareketinin ulusal ölçekte yükselmesinin sözkonusu olmadığı” sonucuna varan Komintern, ÇKP'nin önüne, sayısı onmilyonları bulan işçi ve

köylüleri mücadeleye çekmek; onları eğitmek, Parti etrafında örgütlemek ve günlük mücadelelerini yönetmek... görevlerini koydu. Ve şu önemli saptamayı yaptı:

“Bu arada, şu andaki durum, bazı bölgelerde köylü hareketinin daha da gelişmesine karşılık, bazı sanayi merkezlerinde işçi hareketlerinin... benzeri görülmemiş bir beyaz şiddetle karşı karşıya kalarak belli bir ölçüde ölüşü göstermekte olduğunu nitelenmektedir.” (III. Enternasyonalin Kısa Tarihi, Bilim Y. s: 318). Komintern Çin’de devrimci hareketin eşitsiz gelişimini saptayarak, daha o zamandan, Çin devriminin ilerleyeceği o kendine özgü yolu görmüştü. Çin, merkezi yapısı (ve otoritesi) son derece zayıf, kırsal alanlarında kendi içine kapalı ekonomik biçimin (feodal biçim) egemen olduğu ve tarım devriminin gündemde bulunduğu bir ülkedir. Ulaşım ve iletişim çok yetersizdir. Askeri teknik, o dönemde günümüzle kıyaslanamayacak denli geridir. Dahası, devrim kendi silahlı birliklerine (ordusuna) sahiptir. Buna birden fazla emperyalist ülkenin Çin üzerinde nüfuz mücadelesi verdiğini ekleyelim. Çünkü bu nüfuz mücadelesi Çin egemenlerinin iç çelişki ve çatışmalarını artırmakta, şiddetlendirmekte. İşte böylesi özgün koşulların bir araya gelmesiyle, Çin’de, bütünsel bir devrimci gelişim yerine, birbirinden ayrı parçalarda farklı düzeylerde gelişen bir devrim gündeme geldi. Kimi bölgeler devrimin varlığından ve dünyadan bihaber kendi halinde yaşıyor, kimi yerler karşı-devrimci dikta altında hareketsiz duruyor, kimi yerlerde çetin koşullarda illegal devrimci faaliyet sürüyor, kimi yerlerde ise bizzat Kızıl Ordu birliklerinin korumasıyla Sovyet bölgeleri (Sovyet düzeninin hakim olduğu bölgeler) kuruluyor... Bu çok parçalı, eşitsiz gelişim, özgün tarihsel ve toplumsal koşulların ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Kentler yenilerek ağır baskı altında bir durgunluk içine girmişken, devrim kırsal alana daha yeni ulaşmış bulunuyordu. Gelişmekte olan tarım devrimi, her geçen gün yeni alanları ateşliyor, yine “Sovyetleşmiş köylü bölgeleri” yaratılıyordu. Komintern, tarım devriminin ilerletilmesi, Kızıl Ordu birliklerinin geliştirilmesi ve tek bir Çin Kızıl Ordusu şeklinde birleştiril-

mesi, kentlerde ve kırdada eşgüdümlü genel eylemler için hazırlık yapılması gerekliliğine işaret etti.

Ağustos 1930’ da şu önemli görüşü dile getirir, Komintern: *“Kızıl Ordunun en güvenli bulunduğu bir Sovyet bölgesinde Sovyet hükümeti oluşturulur. Sovyet hükümeti de tarımsal ve anti-emperyalist programını belirler ve bunu formüle eder; açıklar ve sağlam bir bölgesel temele dayanarak programını uygulamaya koyar; sonra bu bölgesel temel gerektiği gibi kurulduğunda ve Kızıl Ordu güçlendiğinde parti Çin’de, kural olarak, emperyalizmin saldırılarını hedef alan bir ya da birkaç büyük sanayi merkezini, genellikle büyük kentleri güvenlik altına almayı görev edinebilir ve edinmelidir.”* (agy, s:426)

Çin Devriminin özgül özelliklerini belirginlikle ortaya koyan Komintern, ÇKP’ ye gönderdiği Ekim 1930 tarihli mektupta, *“Sovyet olmayan bölgelerde köylü hareketini oluşturmayı, burarlarda gerilla savaşını geliştirmeyi, en büyükleri de dahil, kentleri bir köylü karışıklıkları çemberiyle sarmayı”* önerdi. (agy s: 427) Böylece Çin Devriminin bilinen gelişimi formüle edilmiş oluyordu. Devrimci savaşında ÇKP’nin geliştireceği taktik ve stratejinin temeli Komintern tarafından böylesine berak ve sağlam bir şekilde açıklandı.

KUOMİNTANG’IN SOVYET BÖLGELERİNE SALDIRILARI VE “UZUN YÜRÜYÜŞ”

Sovyet bölgeleri zorlu mücadelelerle ve Kızıl Ordu’nun başarılı savaşlarıyla sürekli genişliyordu. Güney Çin’deki Sovyet bölgeleri delegeleri, 1931 yılında toplanarak Birinci Sovyet Kongresi’ni gerçekleştirdiler. Merkezi bir Sovyet hükümeti kuruldu. Devrimin eşitsiz gelişimi, ulus çapında devrimci zaferler kazanmaksızın, belli bölgelerde Sovyet rejimi kurmaya olanak verdiğiinden, Geçici Devrimci Hükümet, Sovyet bölgeleriyle birlikte yaşama olanağına kavuşmuştu. Hükümet, yoksul ve orta köylülüğün yararına büyük mülk sahiplerinin topraklarına el konulmasını öngören bir toprak yasası çıkardı. Tarım devrimini ilerletti. Genişliyordu. Kızıl Ordu birlikleri başarılı savaşlar verdi. Sovyetleşmiş köylü bölgeleri genişlemeyi sürdürdü.

Kuomintang Hükümeti (Milliyetçi Çin Hükümeti), Sovyet bölgelerinin kendisi için bir tehdit unsuru olduğunun farkındaydı. 1930'dan itibaren askeri seferlere girişti. Sovyet bölgelerini dağıtmayı, devrimi ezmeyi hedefliyordu.

1931 Eylül'ünde Japonya Çin'i işgal etmeye başladı. Çin'deki toplumsal mücadeleler ve iç savaşlar bir kez daha çelişkiler yumağı haline geldi. Çan Kayşek'in orduları, Japonlar karşısında herhangi bir varlık gösteremedikleri gibi, ciddi bir savaşa da girmediler, Milliyetçi Çin'in orduları, Japonlarla savaşmak yerine, Kızıl Ordu'ya ve Sovyet bölgelerine saldırmaya devam etti. 1933 Ekim'ine kadar, her bir seferde bir öncekinden birkaç kat fazla kuvvet kullanarak, tam dört askeri sefer düzenlendi. Kızıl Ordu bu dört saldırıyı da başarıyla püskürttü. Ama kendisi de kayıplar verdi. Japonlarla ateşkes yapan Çan Kayşek, çok üstün kuvvetlerle, beşinci askeri sefere koyuldu, 1934 Eylül'ünde başlayan bu saldırıda bütün köyler ve tarlalar yakılıyor, her şey yok ediliyordu. "Ateş Duvarı" denilen ve Almanlar tarafından geliştirilen bu yöntemle milyonu aşkın köylü katledildi. Çan Kayşek'in ordularına bir Alman general komanda ediyor ve ordu, İngiliz-Fransız-ABD ve Alman araç-geçerleriyle donanıyordu. Açıkçası devrimin karşısında emperyalistlerin ve Çin burjuvalarının ittifakı vardı. Kızıl Ordu'nun bu saldırıyı göğüsleyebilmesi mümkün görünmüyordu. ÇKP, Sovyet bölgesinin terk edilmesine karar verdi. Meşhur "Uzun Yürüyüş" işte bu karar üzerine Ekim 1934'te başladı. Kızıl Ordu birlikleri zik-zaklar çizerek, geri dönüşler yaparak, kah bir kenti ele geçirip kah başka bir yöne dönerek, şaşırtmalarla... tam bir yıllık bir zaman diliminde 12 bin kilometrelik zorlu bir yol kat etti. Sürekli savaştı. Güney Çin terk edilmiş, Kuzey-Batı bölgelerine varılmıştı. Burada yeni Sovyet bölgeleri kuruldu. Kızıl Ordu birlikleri, güçlerinin çoğunu bu yürüyüşte yitirdi. Artık sanayi bölgelerinden, Taiping isyancılarının memleketinden uzaklaşılacak zorunda kalmıştı.

Fakat işler Kuomintang için de iyiye gitmedi. Japonlar 1935 Mayıs'ından itibaren işgali genişletmeye başladılar. Japon ordularıyla başa çıkamayan Çan Kayşek, Çin'in dağlık iç böl-

gelerine (Batı Çin) çekilmek zorunda kaldı. Milliyetçi Hükümet denetim ve otoritesini neredeyse tümünden yitirmişti. ÇKP ve Kızıl Ordu üzerindeki baskı hafifledi. İç savaş hala sürüyorsa da, şiddetinden ve hızından çok şeyler yitirmişti. Devrim, gelişiminin bir evresini daha tamamlamıştı, yeni bir yönetime girmek üzereydi.

ÇKP'NİN BİLEŞİMİ SORUNU

Çin Komünist Partisi, kuruluşundan itibaren proletarya saflarında çalışmaya özen gösterdiğinden, üyelerinin çoğu işçilerden oluşuyordu. 1926 yılında ÇKP üyelerinin% 66'sı işçiydi. Fakat devrim yenilip ÇKP illegaliteye itildiğinde kentlerde patlak veren ayaklanmaların kanlı bir şekilde bastırılması (ki 300 bin kişi katledilmişti) sonucu, ÇKP işçi üyelerinin büyük bir kısmını yitirdi. Savaşımın Sovyetleşmiş köylü bölgelerine kayması neticesinde ÇKP saflarında köylü üye oranı sürekli artarken, işçi oranı azaldı. 1930'lardan itibaren köylü üye oranı % 90'a çıkmıştı. Parti kazandığı başarılarla rağmen bu zaafını gideremedi. Komintern, 1928 yılından itibaren bu duruma dikkat çekmeye başladı. ÇKP'yi sürekli uyardı. Sanayi kentlerinde "Özellikle büyük kentlerdeki savaş sanayii işçileri ve demiryolcular arasında parti örgütlerinin kurulması" ve parti kadrolarının marksist-leninist öğretiyile donatılması için çalışmalar yapılmasını istedi. Çünkü, nüfusun ezici çoğunluğunun başka sınıf ve tabakalardan oluşuyor olması, bir komünist partisinin saflarında işçilerin ağırlıkta olması gerektiğini geçersizleştirmez. Bir komünist partisi yönünü her şeyden önce proletaryaya dönmelidir. Yalnızca politik anlamda değil, örgütlenme anlamında da, yani üyelerinin bilişimi anlamında da proleter parti olmalıdır. Bu, diğer sınıf ve katmanlara gidilmemeli, sadece proletaryaya gidilmeli demek değildir. Bu, proletarya hegemonyasının partinin bileşiminde de olması gerektiği, proletaryanın parti içinde sayıca ağırlık kazanması gerektiği anlamına gelir. Bu, evrensel bir kuraldır.

Bu gerçeği Mao da kabul ediyordu. 1930 yılındaki bir yazısında, "*partiyi proletarya temeline oturturmak gerektiğinden,*

proletaryanın önderliğinin devrimin başarısı için biricik yol olduğundan ve bunun kırsal alandaki mücadeleyle karşılıklı bağının kurulması gerektiğinden” vb. bahsediyordu. (bkz. Seçme Eserler, s:159). Buna rağmen parti Sovyet bölgelerinde başarı kazanıp güçlendikçe bileşimindeki köylü oranı arttı. Ve Sovyet bölgeleri devrimin cephe gerisi olmaktan çıkıp devrimci faaliyetin başlıca (ve zamanla biricik) alanı haline gelmeye başladı. Şehirdeki ağır polis baskısı altında çalışma yürütmek zordu. Ama bir komünist partisi sağlam bir illegaliteyle bu işin üstesinden gelmeksizin bir LENİNİST PARTİ olamaz. ÇKP kentlerde yetkin bir illegalite uygulayamadı. Parti merkezi Şanghay’daydı ve 1934 yılında tümünden çöktü. Dahası safalarına öyle yoğun ajan sızdı, militanlarından öyle çok “dönek” çıktı ki, örgütlenmesi bir türlü sağlam bir temele oturamadı. Şanghay’daki büyük darbenin ardından Parti merkezi Sovyet bölgesine aktarıldı. Kırsal alan başlıca faaliyet alanı ve bir “sığınma merkezi” haline dönüştü. En sonu “uzun yürüyüş” ün ardından Parti, sanayi merkezlerinden iyice uzağa düştü. Asıl eksiklik yetkin illegalite uygulayamamaktı. Ama Çin devrimcileri bu eksikliği görmek yerine şehirlerin güvenilirmez olduğu vb. gerekçelerle buraları neredeyse tümünden terk ettiler.

İKİNCİ İÇ SAVAŞIN SONU VE YENİDEN BİRLEŞİK CEPHE

Japon işgalinin yayılması döneminde Milliyetçi Çin Hükümeti ülkenin iç bölgelerine çekilerek oturup beklemeye koyulduğunda ÇKP ve Kızıl Ordu, Japon ordularına karşı gerilla savaşına girişmişlerdi bile. ÇKP’ye sempati artmaktaydı.

1935 yılında toplanan Komintern VII. Dünya Kongresi faşizme karşı savaşta birleşik cephe sorununu ele aldı. Aynı kongre, Çin’deki ulusal kurtuluş mücadelesinin sorunlarını dikkatle inceledi, bir karar aldı. Kararda, “*Çin Komünist Partisi ulusal kurtuluş cephesini yaygınlaştırmak için, Japon ve diğer emperyalistlerin haydutça saldırılarını püskürtmeye hazır olan tüm ulusal güçleri bu cepheye çekmek için her türlü çabayı göstermelidir*” deniyordu. ÇKP, Milliyetçi Çin Hükümetiyle (Kuo-

mintang) bir cephe kurmak için yoğun çaba harcadı. Pekin’de iç savaşın sona erdirilmesini isteyen sloganların atıldığı öğrenci gösterileri düzenlendi. Birleşik Cephe’nin kurulabilmesi için ÇKP, pek çok ödün verdi. Özcesi gerekli olan tüm esnekliği göstermesini bildi. Özellikle kitle eylemleriyle Kuomintang üzerinde baskı kurdu. Birleşik Cephe kurulması için kamuoyu baskısı oluşturdu.

Sonuçta, ÇKP, bağımsızlığını koruyarak, Kızıl Ordu’nun denetimini elinde tutarak (Kızıl Ordu Sekizinci Yol Ordusu adını almıştı). Kuomintang ile Birleşik Cephe’yi kurdu. Çan Kayşek’e karşı uyanıklığı elden bırakmadı. Anti-Japon Cephe, her açıdan ÇKP’ye ve Kızıl Orduya yaradı. ÇKP açık çalışma imkanına kavuştu. Üye sayısı hızla arttı. İkinci iç savaş sona ermiş, devrimin yeni bir aşamasına girilmişti.

Japon işgalinin hızla yayılması, zaten sefalet içinde yaşayan halkın hayatını daha çekilmez hale getirdi. Japonlar kıyı bölgelerinde istila alanlarını genişlettikçe iç bölgelere göç ediliyordu. Göç edenler sadece insanlar değildi. Sanayi tesisleri, makineler, eşyalar... hemen tüm Çin taşınmaktaydı. Tarlalardaki ürünler yakılıyor, köprüler havaya uçuruluyor, yollar tahrip ediyor, raylar sökülüyor... Milliyetçi Hükümet (Kuomintang) birlikleri Japonlar karşısında tutunamadığından, Japonların ilerleyişini yavaşlatmak için geride ölü bir Çin bırakarak herşeyi dağlık iç bölgelere götürüyordu. Ve bu dönemlerde bombalardan çok, yokluk, sefalet ve salgın hastalıklar insanların ölümüne yol açtı. Kentlerin cadde ve sokakları cesetlerden, cesetten farksız insan yığınlarından geçilmiyordu.

Gazeteci Edgar Snow, Kuomintang bölgelerindeki durumu anlatıyor: *“Çin’de milyonlarca insan açlık yüzünden öldü, bugün hala binlercesi o şekilde ölmektedir. Sarutsi caddelerinde ve köylerde henüz soğumamış cesetler gördüm. Açlık ve hastalık kurbanlarının düzineler halinde gömüldüğü sathi mezarlara tanık oldum. Yine de bunlar beni en fazla sarsan şeyler değildi. Beni mahveden şey, onları savunan silahlı muhafızlarıyla büyük vurgunlar yapmış zengin insanların, pirinç stoklarının, buğday stoklarının ve toprak ağalarının hala bulunmasıydı”*. Savaş

yoksul milyonlar için ölüm getiriyor. Milyonları ölüme sürükleyen açlık bir avuç karaborsacı ve tefeci simsarı zengin etmenin bir aracı haline geliyor. Depolar pirinç, buğday ve akdarı dolu. Ve insanlar açlıktan ölüyor. Bugün tüm dünyamızın başına musallat olan zalim ve saçma çelişkidir bu. Günümüzde aşırı üretimden, ürün fazlalığından kaynaklı pazar bunalımı yaşanırken, yüzmilyonlarca insan ölüm sınırında bir açlıkla boğuşuyor. Sadece daha fazla paraya satarak karların düşmesini engellemek amacıyla on binlerce ton sebze ve meyve tarlalarda çürütülüyor veya denizlere dökülüyor. Üstelik dünyanın dört bir yanında insanlar açlıktan ölüyor (!) Kapitalist toplumsal düzenin acımasız ve saçma çelişkisidir!.. Ve bu sömürü düzenine son verilmediği müddetçe daha pek çok milyonları ölüme sürükleyecektir.

Çin’de milyonlarca yoksul köylü Japon saldırıları yüzünden değil, bir avuç para hırsına yapılan tefecilik ve karaborsacılık yüzünden öldü. Milliyetçi Hükümetin kentlerinde köylü yığınlar kaderlerine boyun eğmiş ölüme yazgılı insanlar olarak çaresizlik içinde bekliyordu. Oysa Sovyet bölgelerinde ÇKP’nin yönlendirdiği köylü yığınlar savaşta harikalar yaratıyor, Japonlara aman vermiyordu.

BİRLEŞİK ANTI-EMPERYALİST CEPHE DÖNEMİ: 1937-45

1937 yılında iç savaş sona erdirilip tüm anti-Japon unsurlar birleşik bir anti-emperyalist cephe içerisinde bir araya getirildiğinde, ÇKP açık çalışma imkanına kavuştu. Birleşik cephe fikri, daha Komintern’in ilk yıllarına dayanır. Avrupa ülkeleri (kapitalist ülkeler) için “birleşik işçi cephesi” sloganını ileri süren Komintern, Doğu’nun sömürge ülkeleri için “birleşik anti-emperyalist cephe” şiarını atarak, tüm ulusal devrimci kurtuluşçu güçlerin tek bir çatı altında güçlerini birleştirmesi gerektiğini işaret ediyordu. Yaşanan deneyimler, faşizme karşı mücadelelerin çıkarımları... 1935 yılındaki Komintern 7. Kongresi’nde değerlendirilerek uluslararası sermaye güçlerine ve gericiliğe karşı mücadelede “esnek” olmak gerektiği, “sınıfa

karşı sınıf” gibi sol sekte yaklaşımın yerine proletaryanın müt-tefikler edinmeyi gözetmesinin doğru olacağı... sonuçlarına varıldı. “Halk Cephesi”, “birleşik işçi cephesi”, “birleşik anti-emperyalist cephe” sloganlarında ifadesini bulan yeni yö-nelim, Çin özgülünde “anti-Japon ulusal cephe”de ifadesini buldu. Başta iki temel güç olarak ÇKP ve Kuomintang olmak üzere, bütün “ulusal güçler” tek bir cephe içerisinde biraraya getirildi. Böylelikle hem ÇKP iki cephede savaşmaktan kurtuldu, hem işgal bölgeleri dışında yasal çalışma imkanını elde etti, hem de Japon emperyalizmine karşı başarılı savaşlar yürütmenin zemini güçlendi. Cephe politikasının ÇKP açısından nasıl faydalı olduğunu anlamak için, 1937’deki üye sayısı ile Japonların yenildiği 1945 yılındaki üye sayısını karşılaştırmak yeter. 1937’de ÇKP 40 bin üyeye sahipken, sekiz yıl sonra 1945’de bu sayı 1 milyon 200 bine ulaşmıştır. Birleşik anti-emperyalist cephe taktiği her açıdan ÇKP’nin büyümesini sağlamıştır.

Anti-Japon cephe kurulduğunda Kızıl Ordu “Sekizinci Yol Ordusu” adını aldı. Japonlar karşısında başarılı savaşlar yürüttü. İşçi-köylü ordusu olan Kızıl Ordu (Sekizinci Yol Ordusu), işçi ve köylülerden aldığı destekle büyüdü. Kuomintang birlikleri eski savaş taktikleriyle Japonlar karşısında hezimete uğrarken, gerilla savaşı ve hareketli savaş taktikleriyle savaşan Kızıl Ordu, Japon birliklerine ağır kayıplar verdiriyordu. Komünistlerin etkin oldukları bölgelerde savaşanlar sadece askerler değildi. Kadın-erkek, çocuk-yaşlı, bütün bir halk savaşa aktif olarak katılıyordu. Kızıl Orduyu böylesine yenilmez kılan da böylesine halkla bütünleşmiş olmaktı. Bir Japon, tuttuğu günlükte durumu şöyle özetliyor: “*Kızıl Ordu başıma ağırlar sokuyor. Biz Japonlar, yalnızca gündüz savaşabiliyoruz, ama Kızıl Ordunun gecesi gündüzü yok. ...Burada komünistlerin ne denli güçlü olduğunu öğreniyorum. Komünist etki, anti-Japon düşüncenin temelini oluşturuyor. Yüzelliye yakın kamyonumuz ve 50-60 bin askerimiz Kızıl ordunun hışmına uğradı. Komutanlarımızdan biri de ölenler arasında. Bu civarda kadınlar bile savaşıyor, el bombası atıyorlar. Subaylarımdan, bu bölgede yaşayan herke-*

sin öldürülmesi emrini aldım.”

Japonlar ilerliyor. Kadın-erkek bütün köylüleri kılıçtan geçiriyor. Kadınları seks kölesi olarak kullanıyor alıkoyuyor. Ama attıkları her adımda batağa biraz daha gömülüyorlar. Çin köylüsü, tarladaki ürünleriyle, yiyecekleriyle birlikte göç ediyor. Kızıl Ordunun yanında, o nereye giderse birlikte gidiyor. Japonlar kelimenin tam anlamıyla bomboş olan köylerden başka bir şey ele geçiremiyor. Japonlar için düşman hiçbir yerde. Ama düşman her yerde. Japonlar güçlü motorize birlikler oluşturmuşlar, her şeyi ezip geçmesi için tanklar imal etmişler... kuvvetleri üstün, kuvvetleri baş edilmez. Yola çıkacak ve gaza basacaklar, muzaffer olacaklar. Ama bir de bakıyorlar ki, daha dün yol olan yerler şimdi birer tarlaya dönüşmüş, geçit vermez bir çamur deryası halini almış. Kızıl Ordunun örgütleyip eğittiği halk, bir anda yollara dökülüyor, kazma kürekle yolları tarlaya çeviriyor. Japon motorize ekipleri bir tek kurşun atılmaksızın işte böyle hareketsiz bırakılıyor. Komünistler, köylüleri parti-zan birlikleri şeklinde örgütüyor ve eğitiyor. Bu birlikler rayları söküyor, pusu atıyor, Japonların cephe gerisine baskınlar düzenliyor. Japonlar belli bir cephe arıyor. Ama cephe yok. Cephe her yer. Ve karşılarında ellerindeki her şeyi silah haline getirecek savaştan koskoca bir halk var. Japonlar teknik olarak üstün. Ama teknik üstünlük, kullanılmak için altyapı gerektirir. Trenler ilerlemek için raya, motorize ekipler yola ihtiyaç duyar. Ve askerler besine. Çin halkı tüm bunları yok ederek düşmanın teknik üstünlüğüne darbeler indiriyor. Onu kendi koşullarında savaştan zorluyor. Japonların başına ağırlar nasıl girmesin!

Kızıl Ordu sadece bir savaş örgütlenmesi değil. O sadece silahlı askerlerden oluşmuyor. Gezici hastane, tiyatro grupları, eğitim ve propaganda ekipleri ve hatta üniversite... ne ararsanız var. *“Bu ordu Çin halkını mücadeleye çekmek için çalışan kocaman bir savaştan, örgütlenme, propaganda, yazım ve ajitasyon grubu”*. Sonuçta halkla bütünleşen, onları eğiten, örgütleyen ve harekete geçiren bir güç. Savaş boyunca sağlanan başarıların ve komünistlerin güçlenmesinin altında yatan gerçek işte bu!

Kuomintang, yığınların açlıktan ölümüne seyirci kalır,

hatta buna sebep olurken, ÇKP ve Kızıl Ordu, halkla bütünleşerek sürekli güçleniyordu. Sovyetleşmiş köylü bölgeleri genişliyor, tüm Çin’de komünistlerin saygınlığı ve etkinliği artıyordu. 1938 yılında “Sekizinci Yol Ordusu”ndan ayrı olarak “Yeni Dördüncü Ordu” kuruldu. Bu Kızıl Ordunun büyüdüğünü gösterir. Komünistler ve Kızıl Ordu’nun büyümesi, Kuomintang için endişe verici bir durumdu. Kuomintang birlikleri 1941 Ocak’ında Yeni Dördüncü Ordu’ya saldırarak 9 bin Kızıl Ordu askerini öldürdüler. Fakat saldırı halkta büyük bir öfke yarattı. Kuomintang teşhir ve tecrit oldu. Artık komünistlere yapılan saldırılar bile komünistlerin güçlenmesiyle sonuçlanmaktaydı.

Bu sırada II. Dünya Savaşı başlamış bulunuyordu. Alman-İtalyan-Japon faşizmi halkları boyunduruk altına almaya, ülkeleri talan etmeye koyulmuşlardı. Nazilerin 1941 yazında SSCB’ye saldırmasıyla tüm Avrupa, Asya ve K.Afrika savaş alanı haline geldi. Japonların Pearl Harbour baskınından sonra ABD’nin de savaşa girmesiyle, savaş Pasifik’e yayıldı. Böylece tüm yeryüzü savaşa sahne oldu.

Savaşın yayılması, herşeyden önce Japon askeri gücünün başka alanlarda da savaşmak mecburiyetini doğurdu. Askeri gücün bölünmesi Çin halkının Japonlara karşı savaşında elverişli bir ortam yarattı. İkinci olarak faşist ittifaka karşı dünya çapında yaratılan ve SSCB’nin içinde yer aldığı birleşik cephe, Çin’deki birleşik anti-Japon cephenin berkitilmesini sağladı. Üçüncüsü Nazilerin Stalingrad’ta durdurulması ve Sovyet Kızıl Ordusunun ağır darbeleri altında dağılması, tüm dünyada olduğu gibi Çin halkı arasında da Sovyetler Birliği’ne ve Sovyet düzenine olan sempatiyi artırdı. Komünistlere duyulan güven büyüdü. Nazilerin tamamen yenilmesinden sonra SSCB Japonya’ya savaş ilan etti. Mançurya’yı kurtardı. Japonların Çin’deki ana kuvvetlerini darmadağın etti. Böylece Çin halkının düşmanı yenilmiş oldu. Sovyet Kızıl Ordusu, ele geçirilen Japon silahlarının Çin Kızıl Ordusuna geçmesini sağladı. ÇKP ve Kızıl Ordu anti-Japon savaştan gücünü ve saygınlığını artırmış ve büyümüş olarak çıktı.

Komintern, ÇKP’nin kuruluşundan itibaren Çin devrimi-

nin odağında yer aldı. Ona yol gösterdi. Başarıların ve zaferlerin kazanılmasında büyük pay sahibi oldu. Çin devrimi ile uluslararası dayanışmalar örgütledi. Uluslararası komünist hareketin deneyimlerinden çıkardığı dersler ışığında ÇKP'yi teorik ve politik olarak donattı. Birleşik anti-emperyalist cephe taktiğinin hayata geçmesinde önemli ve etkin bir rol oynadı. Komintern, sağ ve “sol” sapmalara karşı mücadele eden ÇKP'ye her zaman yol gösterdi. Ona hatalarından arınması için yardım sundu. Eleştiriler yöneltti. Partideki proleter oranının azlığına dikkat çekerek, proleter hegemonyasının parti içinde de sağlanması gerektiğini ve kadroların Marksist-Leninist teori ile donanmasının önemine işaret etti. Müdahaleleriyle ÇKP'yi doğru çizgiye oturtmaya çalıştı ve çoğu zaman bunu başardı.

İÇ SAVAŞ VE DEVRİMİN ZAFERİ: 1945-49

Japon emperyalizmi yenildi. Savaş sona erdi. Şimdi uluslararası arenada sosyalizm güçleriyle kapitalist-emperyalist sistem arasındaki mücadele ön plana geçmişti. Savaştan en karlı çıkan emperyalist ülke olan ABD, bir yandan hegemonya mücadelesine ağırlık veriyordu. Öte yandan “komünist tehlike”nin önünü almaya çalışıyordu. Çin'de Kuomintang'ı destekleyen ABD, “iç savaş çıkmasını önlemek” için Kuomintang-ÇKP-ABD arasında üçlü görüşmeler yapılması için dayatıyordu. Ekim 1945'te görüşmeler yapıldı. Sovyetleşmiş köylü bölgelerinin dağıtılması, Kızıl Ordunun lağvedilmesi vs. ile bir dizi dayatma, kapitalistlerin gerçek niyetini açığa vuruyordu. Anlaşmaya varılamadı. Kuomintang birlikleri, Sovyet bölgelerine saldırıya geçti. Üçüncü iç savaş dönemi böylece başlamış oldu.

Kızıl Ordu, Japonlara karşı savaş döneminde epey deneyim kazanmış ve güçlenmişti. Geniş yığınlarla sağlam bağlar kurmuş, halk kitleleri arasında kök salmıştı. ÇKP üye sayısını 1 milyonun üzerine çıkarmış bulunuyordu. Üstelik Kızıl Ordu, silah ve teçhizat açısından hiç de güçsüz sayılmazdı. Bu koşullarda başlayan savaş, Kuomintang için tam bir felaket oldu. Kuomintang birlikleri, iki ay gibi kısa bir sürede ikiyüzbin asker

kaybetti. 1946 Ocak'ında bir ateşkes yapıldı. Barış görüşmelerine başlandı. Kuomintang zaman kazanmaya çalışıyordu. Görüşmelerden sonuç alınamadı. Kuomintang iyice teşhir oldu. Bu kez savaş daha sertleşerek sürdü. 1947 yılından itibaren Kuomintang birlikleri sürekli yenildi.

ÇKP ve Kızıl Ordu, hakimiyet kurduğu bütün alanlarda derhal toprak reformuna girişerek geniş köylü yığınları harekete geçiriyordu. Zira Milliyetçi Hükümet ile cephe protokolü buna izin vermiyordu. O dönemde ÇKP, sadece köylünün toprak sahibine ödemek zorunda olduğu kira bedelini indirmekle yetiniyordu. Ama şimdi cephe bozulmuş, iç savaş başlamıştı. Komünistler, programlarını Sovyet bölgelerinde hayata geçirecek kitleleri mücadeleye katıyor sürekli güçleniyordu. Adım adım ilerleyen Kızıl Ordu (Halk Kurtuluş Ordusu), birbiri ardı sıra kentleri ele geçirmeye başladı. Artık işin son aşamasına gelmişti.

Ama önce hükümet meselesinin çözüme bağlanması gerekiyordu. Bütün devrimlerde gördüğümüz gibi Çin devriminde de, daha kesin zafer kazanılmadan yani iktidar alınmadan hükümet meselesi gündeme geldi. Geçici devrimci hükümet, bu hükümetin sınıfsal bileşimi ve uygulayacağı programı, 1948 baharında ele alındı. Program henüz sosyalizme geçişin yolunu aydınlatmasa da, ilk elden uygulanacak politikaları ortaya koydu. İktidarın, tek başına proletarya iktidarı veya işçi-köylü iktidarı olmayacağı, çeşitli burjuva unsurların da (milli burjuvazi) iktidarda yer alacağı belirtildi. Bu halk demokrasisi iktidarıydı ki Çinli devrimciler bunu “Yeni Demokrasi” olarak adlandırmaktaydı.

Halk demokrasisi iktidarı ve halk cumhuriyeti, esasında İspanya iç savaşında somut olarak ortaya çıkmış bir biçimdir. Komintern bunu incelemiş ve formüle etmiştir. Böylece halk demokrasisi, bir sınıfsal ittifak iktidarı olarak gündeme geldi ve proletarya diktatörlüğüne geçişin bir biçimi oldu. Tüm Doğu Avrupa deneyimleri, bir-iki istisna dışında halk demokrasisi devrimleri olarak gerçekleşti. Çin devrimi de aynı yoldan ilerliyordu. Belirtmeye gerek yok ki halk demokrasisinin gerçek-

leştiği ölkelerde iktidarın sınıfsal bileşimi, ölkedeki güçler dengesine, iç ve dış faktörlerin etkisine göre değişmekteydi.

Geçici Devrimci Hükümet ve program meselelerini halleden devrim, hızla ilerlemeye başladı. Kızıl Ordunun peş peşe gelen zaferleri neticesinde Milliyetçi Hükümet, Formoza (Tayvan) adasına kaçtı. 21-30 Eylül 1949'da Pekin'de yapılan konferans, Çin halk Cumhuriyetini ilan etti ve Mao Zedung'u devlet başkanlığına getirdi. Yüz yılı aşkın süredir devam eden isyanlar ve toplumsal devrim mücadelesi böylece zaferle sonuçlanmış oldu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VIETNAM

1968 yılının hemen başında ABD kuvvetlerinin işgali altındaki Güney Vietnam'ın başkenti Saygon'da üst düzey bir yanki subayı, bazı kongre senatörleri ve yabancı konuklar önünde şu açıklamayı yapıyordu: ABD birliklerinin ellerindeki denetleme ve gözetleme aletlerinin tespiti dışında, bir Vietkon-glu tek bir pirinç tanesini bile haşlayamaz. Yankilerin kendi teknik üstünlüklerine bu tür abartmalar yapması neredeyse ulusal bir özellik halini aldı. Fakat, ilk ABD birliklerinin Saygon'a indiği 1965 yılından 68'e dek, üç yıl içinde yığıldığı malzeme ve elektronik kapasiteye tanık olanlar için, böylesi bir abartı fazla sayılmazdı. Elektronik endüstrinin o güne kadar ürettiği ne kadar hassas ölçüm cihazı, dinleme, gözetleme, kaydetme tekniği varsa, hemen hepsi Vietnam'daki ABD birliklerinin hizmetine verilmişti.

Yanki subayının bu açıklamayı yaptığı sıralar, Vietnam komünistlerinin öncülüğündeki Ulusal Kurtuluş Cephesi (NLF), çok kısa bir süre sonra başlama işaretini vereceği ve bir tek gecede 140 ayrı stratejik noktayı hedefleyen, 200 binden fazla silahlı insanı harekete geçirecek TET saldırılarının hazırlıklarını tamamlamakla meşguldü. Hazırlık büyük bir gizlilik içinde yürütüldü. Öyle ki bütün Yanki askeri garnizonlarına sızılmıştı. Ve işaret verildiğinde tüm hedeflere saldırı, 1.200.000 kişilik düşman askerini yere mıhlamış ve ona büyük kayıplar verdir-

mişti. Bu hedeflerin arasında Saygon'daki Amerikan büyükelçiliği de vardı. Vietnam halkının yılbaşı kutlamalarının rahatlığıyla Yankiler, elçilik çevresinde her zamankinden çok daha az nöbetçi bırakmışlardı.

Üç yıl içinde işgal ettikleri tüm toprakları adeta elektronik bir ağ ile donatan ve bir zincirin halkası gibi bütün bölgeleri birbirine bağlayan Yankiler, çok önemli bir ayrıntıyı unuttu. Bu zincirin halkalarında yüzlerce gedik açacak ve sızacak sayısı milyonları bulan halk, Vietnam halkıydı bu unutulmuş küçük ayrıntı. İlki 68 Tet bayramına (30 Ocak) rastlayan bu türden bütün halkın silahlı ayaklanması, birçok defa daha, bu kez büyük güçlerle tekrarlanacaktı. Ve nihai saldırı için 1975 yılına kadar bekleyen Vietnam halkı, 30 milyonluk nüfusu ile bu süre içinde, ulusal kurtuluşun kararlı savaşçısı haline gelecekti.

Bütün bir halkı ABD gibi en önemli emperyalist gücün karşısında zafere taşıyan komünistler, bu başarılarını neye borçlular? Amerikan emperyalizmi tarafından yaratılan, yüzyılın en kanlı vahşetine mi? Ho amcanın gayretine, Giap'ın askeri dehasına mı? Belki de şöyle söylemek gerekiyor: Çürüyen emperyalizm, ezilen halklar karşısında her zaman yenilmeye mahkumdur. Hangisi?

Hiçbiri ve hepsi. Kahramanları tarih mi yaratır, yoksa kahramanlar mı tarih yaparlar? İşte bu temel sorunun cevabında gizlidir Vietnam'ın büyük zaferi. Devrimin zaferinden yıllar önce aynı soruyla karşılaşan Ho Chi Minh, eline bir tebeşir alarak tahtaya bir çember çiziyor ve şunları söylüyor: "*Kahramanlar mı, tarih mi? Nerede başladığını bulun bakalım.*"

TARİH, COĞRAFYA VE İNSANLAR

Asya kıtasının güney-doğusunda, gittikçe daralan ve Avustralya kıtasına uzanan bir büyük yarımada yer alır. İşte burası Hindicini'dir. Adının nereden geldiğini merak edenlere ipucu: Yarım adanın bir kısmında Hindistan ve Hint kültürü yer alır. Yarım adanın diğer ucunda ise sarı ırktan bir halkın karmaşasını bulursunuz. Bu yarım adanın doğusunda boydan boya Vietnam yer alır. Kıyı boyunca dar bir şerit halinde kıvrılarak, kocaman

bir 'S' harfi çizer bu ülke. Ve tarihi boyunca dünyanın en büyük güçlerince sürekli istilaya uğramıştır. Önce, bin yıllık Çin İmparatorluğu'nun, sonra büyük Moğol akınlarının, daha sonraysa sırasıyla Fransa, Japonya, yine Fransa ve nihayet ABD'nin.

Her çağın kendine ait istilacı güçlerini adeta bir mıknaş gibi üzerine çeken bu toprak parçasının önemi nedir? Hemen belirtelim. Biz, herşeyi toprak parçasının konumuyla açıklayan "jeopolitik"çilerden değiliz. "Avrupa'dan Asya'ya köprü olan Türkiye'nin önemi" üzerine hikayeler dinleyerek yetişenler için, mantık ve sağduyuya aykırı gelmez jeopolitik kavramları. Ortadoğu'nun petrolü ve ulaşım yolları, Küba'nın ABD'ye yakınlığı, Mısır'ın Süveyş Kanalı... jeopolitikçiler her olayı ve gelişmeyi bu temel saydıkları noktaların coğrafik konumları üzerinden açıklarlar. Elbette, bütün bu sayılan coğrafi bölgelerin ülkeler üzerinde belli bir etkisi vardır. Ama belirleyici değildir. Belirleyici olan ulus ve dünya çapında sınıflararası savaşımın güç dengeleri ve gelişimidir. Jeopolitik önem, bu güç dengeleri üzerinde etki yapar. Nüfus hareketleri, tarihsel ve kültürel biçimleşme, ideoloji, güncel siyasal hareketler, bir ülkenin dünya ölçeğindeki konumu ve önemini etkileyen diğer faktörlerdir ve her biri en az jeopolitik kadar aktiftirler. Öyleyse, Vietnam topraklarını tarih boyunca bir işgal hedefi haline getiren özelliğın ne olduğu sorusuna yeniden dönelim.

Zengin topraklara sahip olduğu söylenemez. İki nehir deltası arasında dar bir kıyı şeridi boyunca, fazla zengin olmayan kömür yatakları, kauçuk ve pirinç yetişen ovalar ve birkaç korunaklı liman. Nüfus ise kalabalık sayılmaz. Ne pazar değeri var, ne de Çin gibi kalabalık imparatorlukların karşısında bir tehlike oluşturabilirdi. Bu özellikleriyle Vietnam toprakları "vazgeçilmez" sayılabilir mi? Hayır. Ama tarih boyunca Vietnam, başta Kamboçya ve Laos olmak üzere, Hindicini'nin diğer geri kalan parçaları için hem politik, hem kültürel, hem de coğrafi anlamda belirleyici bir öneme sahip olmuştur. Bu nedenle Hindicini'ne girecek bir güç, öncelikle Vietnam'ı teslim almalıydı.

Milattan sonra birinci yüzyılda ülkeyi istila eden Çinlilere

karşı savaş kıyı boyunca tüm ülkenin çoğunluğunu kaplayan tropikal ormanlarda, deltanın hemen arkasında başlayan ve sık ormanlarla kaplı dağ silsilesinde yaşayan halk tarafından yürütüldü. Ve böylece bu halk ilk büyük zaferine erişti. Bu büyük zaferi izleyen bin yıl boyunca Çin İmparatorluğu sürekli saldırdı. Vietnam halkı sürekli direndi. Bu bin yılın sonunda, Çin, Vietnam'ı ayrı bir ülke olarak kabul etmesine rağmen, saldırılarına devam etti. Ama artık karşısında sadece bağımsızlığını değil egemenliğini de korumaya çalışan bir halk vardı. Moğol istilası döneminde de halk, topyekün direnecek ve zaferler kazanacaktı.

Bu yıllar Vietnam halkının önemli bir çoğunluğunun, Hindistan kaynaklı Budizmi kabul ettikleri yıllardır. Budizm Hindistan'ın zengin topraklarında çok katı bir sınıf ayrımını temel alan Brahman dinine karşı ve ona bir tepki olarak doğan, sınıf ayrımını tanımayan, herşeyin gelip geçici olduğun öğütleyen tanrısız bir öğretiydi. Sınıf ayrımlarının erken gelişmesini engelleyen Vietnam'ın görece verimsiz ve Muson yağmurlarına teslim olan topraklarında, Budizmin hızla yayılmasına şaşmamalı. Buna bir de, Çin istilası ile gelen ve Çin felsefesinin temellerinden birini oluşturan Konfüçyüsçülüğün katı ahlaki tutuculuğuna dayanan öğretisinin baskıcı niteliği de eklenince Budizm bir anlamda Çin istilasıyla paralel olarak yayıldı. Budizm, bu istilaya tepki olarak Çinhindi halkları tarafından çoğunlukla kabul edildi. 16. yy'da nihayet Çin, Vietnam'da kurulan imparatorluğa kendisine vergi vermek koşuluyla bir barış anlaşmasını kabul ettirince, imparatorluk sarayı çevresinde nüfuz kazanmaya, Konfüçyüsçülüğü' de bu saray topluluğu aracılığıyla yayma yoluna girişti. Tüm dünyada olduğu gibi Vietnam'da da kapitalizm öncesi sınıflar savaşı, dinsel biçim alıyordu. Köylülerin feodal devlet egemenliğine karşı savaşırken Budizme sarılmaları, imparatorluk başkentinde ve sarayda yoğunlaşan memur ve bilginlerin çevresinde ise Konfüçyüsçülüğün tutulması bu nedenledir.

İlk çağların Roma İmparatorluğu'nda Hristiyanlar gizli dernekler halinde örgütlenir ve imparatorluğun temellerini kazarken, Çin istilası altındaki Vietnam topraklarında zırh giyinmiş

bir kadın, halkını silahlanmaya çağırıyordu. Bu kadın, halkının soylu kabilelerinden birinin yöneticisi olan kocasını yeni kaybetmişti. Kocasını öldüren Çin yönetiminin atadığı valilerden biriydi ve kadının yas giysilerini giymeye hiç niyeti yoktu. Bu kadın yanına kendi kızkardeşini alarak tüm halkı Çinli istilacılara karşı birleştirdi, bir çok başarılı savaştan sonra başkenti ele geçirdi. Fakat kurtuluş günleri uzun sürmedi. Daha büyük güçlerle yeniden saldıran Çin, bu iki yürekli kadını neredeyse ele geçiriyordu. Ama bu iki kızkardeş, Çinlilere teslim olmaktansa, kendilerini nehre atmayı yeğlediler. Bu iki yürekli kadının heykeli, hala daha Hanoi'dedir ve her gün yüzlerce Vietnamlı tarafından ziyaret edilir. Çünkü onlar, 1975'e kadar sürecek bir kurtuluş serüveninin ilk kahramanlarıydılar. Nice büyük kahramanlıklar, zaferler ve istilalara karşı direnişlerle dolu Vietnam topraklarında çocuklar, işte bu kahramanların hikayeleriyle büyüdüler. Ve bu sayede kendilerini, oldukça köklü ve tarihi bir mücadelenin sürekliliği içinde bir halka olarak duyumsadılar. Bu süreklilik duygusu, emperyalizme karşı savaşan komünist öncülerin halkı uyandırmak için sık sık kullanacakları bir yurtseverlik kaynağıydı. Bin yılların ötesinden gelen tarihi birikim, emperyalist dünyanın egemen gücüne karşı savaşan bir halkın en önemli silahlarından biriydi. Hem Ho Chi Minh, hem de General Giap, yazılarında sık sık bu kahramanlar geçidini yaratan yurtsever tarihi birikime atıfta bulunmuşlardır. 18.yy sonlarına sürekli işgal ve işgal tehdidi altında bulunan Vietnam topraklarında halkın yurtseverliği en yüce değer sayması boşuna değil. Giap, bu direniş ve kurtuluş savaşlarının feodal önderlik altında olduğunu, fakat tartışılmaz bir şekilde halkın kendi toprağını savunmak ve dövüşmek için bilinçli olarak ve kendiliğinden bu savaşları başlattığını belirtiyor ve şunları ekliyor: "Bunların halkçı karakterli ayaklanmalar ve savaşlar olduğu söylenebilir." Böylesi tarihsel birikimin üzerine şekillenen bir halk için ulusal-sınıfsal kurtuluşun yalnızca bir önderlik sorunu haline geldiğini, bütün devrim içinde tekrar tekrar göreceğiz.

FRANSA HİNDİCİNİ SÖMÜRGELEŞTİRİYOR

Misyonerlik, Hıristiyan dinini yayma görüntüsü altında gizlenen sömürgeci bir etkinlikti. Kıta Avrupa'sı ve İngiltere'de sanayi devrimi, kapitalizmi bir dünya sistemi haline getirmişti. Bu sistem içinde yeni pazarlar, ulaşım ağları, hammadde kaynakları için burjuvazinin göze alamayacağı çılgınlık yoktu. Salt bu amaçla İngilizler, Hindistan'da milyonlarca dokumacı zanaatçının ellerini kesmişti. Afrika limanlarından kalkan gemilerde 20 milyondan fazla siyah, köle olarak satılmak üzere Avrupa ve Amerika'ya taşındı. Bu gemilere binmekten kurtulanlar kendilerini şanslı sayamadılar. Çünkü onları, kendi topraklarında sömürgeci güçler için limanlar inşa etmek, yollar açmak, madenlerde zorla çalışmak gibi angarya ve sefalet bekliyordu. İşte bütün bu vahşet tablosunu yaratmak için kapitalizm, tanrının erdemleriyle yüklenmiş misyonerleri, ebedi mutluluğu taşımak maskesi altında dünyanın dört bir yanına gönderdi. Fransız misyonerlerinin yerleştiği alanlardan biri de Vietnam toprakları oldu.

19. yy'ın ortalarından itibaren Fransız sömürgeciliği, misyonerlerin güvenliğini bahane ederek, Güney Vietnam'a girdi. Kısa sürede üç eyaleti birbirine bağladı. Bu arada feodal Vietnam krallığı, başkenti Hue'de önemli karışıklıklar yaşıyordu. Bir yandan Çin, saray içindeki nüfuzunu kullanarak egemenliğini pekiştirmeye çalışıyor, diğer yandan da yerel feodal merkezi krallık karşısında özerklik savaşımı veriyordu. Krallık, Fransız işgaline karşı direnişe çağırılmayacak kadar güçsüz, çürümüş bir haldeydi. En sonu Fransız sömürgeci güçleri 1883'de krallık başkentine girecek, Hindicini'nin sömürgeleştirilmesinde en önemli aşamayı geçeceklerdi. Hemen ertesinde Laos ve Kamboçya da bu işgal topraklarına katıldı. Sömürgeci Fransa'ya karşı ilk ayaklanma, Mandarin topluluğundan geldi. Mandarinler, Konfüçyüsçü Çin geleneğine uygun olarak saray çevresinde bulunan memur ve eğitimci topluluğuydu. Konfüçyüsçü inançta bilgi kutsaldır. Bilgisizlik bütün kötülüklerin kaynağı olarak görünür. Mandarinler de feodal egemenlik çıkarlarına uygun olarak katı ahlakçı bilgi demetini halka taşırlar.

Sömürgeci işgalin Vietnam sarayını yok etmesiyle Mandarinler tamamen işsiz kaldılar. Eski konumları sarsıldı ve ölümkalım savaşı veren her sınıf gibi silaha sarıldılar. 1885'te başlayan ayaklanma, köylülerin de katılımıyla tam 12 yıl sürdü. Mandarinlerin başlattığı "Bilgiler ayaklanması"na bu denli yoğun bir halk katılımına şaşmamak gerekir. Ho Chi Minh, o yıllarda ve sonrasında Vietnam panoramasını şu sözlerle çiziyordu:

"Annamlıların (Vietnam'ın eski adı bn.) hepsi de Fransızların himayesi sayesinde ezilmişlerdir. Annamlı köylüler ise bu himaye yüzünden daha da beter ezilmişlerdir. Annamlı oldukları için ezilmişler, köylü oldukları için soyulmuşlar, malları yağma edilmiş ya da ellerinden alınmış. Kısacası perişan edilmişlerdir. Bütün ağır işleri gören, angaryayı çeken onlardır. Bütün parazitler, hürsuzlar, uygarlık taşıyıcıları ve ötekiler için üretim yapan onlardır. Ve cellatları bolluk içinde yüzerken, sefalet içinde yaşayan, mahsullerin iyi olmadığı yıllar açlıktan ölen onlardır." (Ho, Milli Kurtuluş Sav.)

Her ne kadar yurtsever duygularla bezenmiş ve ezilen köylü yığınlarının büyük desteğini almış bile olsa, eski saray çevrelerinin önderlik ettiği bir ayaklanma yenilgiye mahkumdur. Fransız sömürgeciler, Deltalarda oturan köylüleri dağlara sürdü. Fransızlar ilhaklarda göremeyeceğimiz... yalnızca klasik sömürgeciliğe özgü birçok uygulamayı da yaşama geçiriyordu. Örneğin Hıristiyan misyonerlere, kiliselere, zorla ele geçirilen topraklar bedava veriliyor ve yerli köylüleri, bu yabancı egemenliği altında çalışmaya zorluyorlardı. Avrupalı beyaz adama verilen topraklar çoğu kez 20 bin hektarı aşyordu. Kilise birçok bölgede toprakların çoğunu ele geçirmişti. Bunun dışında sömürgecilik eski toprak sistemini ve ölçüleri tamamen değiştirmiş, buna bağlı olarak vergiler iki, üç kat artmıştı. Ne var ki bu vergi yükümlülüğünden "Katolik" Avrupalılar tamamen muafı. Birçok köylü el konulan topraklarının vergisini ödemeye zorlanıyordu, bu amaçla en korkunç angaryalar yükleniyordu. Yol yapımı, liman inşaatı işlerinde korkunç ortamlarda ve silahların gölgesinde çalıştırılan modern köleler, kısa sürede salgın has-

talık ve açlıktan ölüyordu. Toprağını hala koruyabilen köylüler ise, silah zoruyla toprak sahibi Avrupalının yanında işçi olmaya yollanıyordu.

20. yy başlarında 1905 Rus Devrimi ve Japonya'nın yükselişi, doğu halklarında bir uyanışı teşvik etmişti. Çin, ulusal karışıklarla çalkalanıyordu. Bu dalganın Vietnam'a gelişi gecikmedi. Batılı emperyalistlere meydan okuyan Japon emperyalizmi, Doğulu burjuvaların ilgi odağı haline geldi. Yükselen Japon güneşine ithafen adını Dong Du (Doğuya Hareket) olarak seçen bir küçük-burjuva ulusçuluğu kısa sürede Vietnam halklarını etkiledi. Bu alt-üst oluş, 1908 yılında bir ayaklanma aşamasına vardı. Köylerden gelerek, tüm sömürgeci ayrımları reddeden memurlar, öğretmenler, köylüler katıldı. Başkentteki vali konağı kuşatıldı. Fakat Fransız ordusu büyük bir güçle başkente yüklenerek çok kan döktü. Küçük-burjuva önderler dar-madağın edildi, hapse atıldı. Tutarlı bir önderlikten yoksun kalan köylüler de bir kez daha sömürgeci zor karşısında boyun eğdi.

Yoğun olarak şehirlerdeki eski saray memurlarının, sömürgeci yönetimindeki yerli ordu birliklerinin ve aydınların içinde kümelenen burjuva kurtuluş hareketi, bu yenilgiden sonra da çalışmalarına devam etti. Tam Tam (aynı ideali paylaşanların örgütü anlamını taşıyor) ve Ezilen Asyalılar Birliği gibi, gizli dernekler, Çin'in Komintang bölgelerinde üslenerek, buradan Vietnam halkına yönelik faaliyet yürüttü. Burjuva kurtuluş mücadelesi 1924 yılında yeni bir aşamaya ulaştı. Aynı yıl Çin'de bir şehri ziyaret eden Vietnam'dan sorumlu Fransız genel Valisine bir suikast düzenlendi. Suikast başarısız oldu ama etkisi büyük oldu. 1925'ten itibaren politik amaçlı grev, toplantı ve gösteriler baş gösterdi. 27-28 yılında işçiler, ücret zammı, 8 saatlik işgünü, dayak cezalarının ve angaryanın kaldırılması gibi taleplerle direnişe geçtiler. Sürekli eylem, '29 yılında harekete köylüleri de kattı. Vietnam tarihinde ilk defa olarak işçi-köylü katmanlarına dayanan bir hareket doğuyordu. Sermayenin yönetimine karşı tarihsel yurtseverlikten alınan güçle verilen mücadeleye kim öncülük edecekti? Bu kritik sorunun cevabı 1930'da çözülecek.

Aynı yıl Çin Komintang'ının desteklediği ve yasal örgütler aracılığıyla örgütlenmiş olan radikal burjuva ulusçusu Vietnam Ulusal Halk Partisi, belli bir kitlesel desteğe ulaşmıştı. Bu örgüt üzerinden Komintang'ın yoğun etkisi ve hesabı vardı. Parti, 1930'da iyi örgütlenmiş bir ayaklanmaya girişti. Önce, sömürgeci ordunun yerlilerden oluşan bazı birliklerinde ayaklanma oldu ve birkaç Fransız subayı öldürüldü. Ama hiçbir şey umdukları gibi gitmedi. Ayaklanmaya hazır olmayan halk, bütün gücüyle hemen harekete geçen Fransız birlikleri karşısında toparlanamadı. Radikal burjuvalar tam bir Blankist gibi davranmış, birkaç Fransız subayının öldürülmesiyle tüm halkın ayaklanmaya ikna edileceğini sanmışlardı. Yalnızca kendi partilerinin güçlü olduğu yerlerde eyleme geçmişlerdi. Halkın yükselen devrimci hareketliliğine dayanması gereken ayaklanma, bu Blankist tarz yüzünden bastırılmıştı. Ama nesnel köklere sahip olan hareket durmadı. Sadece, onu ileri taşıyacak öncüsünü bekliyordu. Radikal ulusçular şanslarını denemişler ve bu sayede halk üzerindeki etkilerini büyük ölçüde yitirmişlerdi. Onlar kenara çekildi ama devrim yoluna devam etti. Yeni bir öncünün doğuşu için Vietnam halkı fazla beklemeyecekti. Çünkü Ho Chi Minh'in yıllar süren çabaları sonuç vermiş, Hindini Komünist Partisi kuruluşunu 1930 yılında tamamlamıştı.

Komünistler, bu tarihi birikime nasıl bir şekil vereceklerdi?

FRANSA'DA GENÇ BİR VIETNAMLI

1930 yılının hemen başında Vietnam, komünistlerin önderlik edeceği bir ayaklanmaya hazırlanıyordu. Bu durumun nesnel gelişimini yukarda ele almıştık. Şimdi, tarih sahnesine ilk kez 1930 yılında çıkan ve sonra tüm Vietnam tarihine damgasını vuran komünistlerin nasıl örgütlendiklerine bir göz atalım. Bunun için 1930 Vietnam'ından, 20'li yılların Paris'ine geri dönelim.

O yıllarda Paris'te kafası biraz karışık ve Fransız Komünist Partisi'ne üye bir Vietnamlı, Lenin'in, L' Hümanite'de yayınlanan "ulusal ve sömürge sorunu üzerine tezler"i okuyordu odasında yalnızdı. Neredeyse 10 yıldır Paris'te yaşıyordu ve

Fransız sosyalistlerinin ezilen halklara ve bu arada Vietnamlılara karşı saygı ve sevgi beslediklerini gördüğü için bu partiye girmişti. Ama parti toplantılarında ilginç durumlara tanık oluyordu. Ne zaman söz alıp Vietnam'daki Fransız zulmü üzerine konuşsa, özellikle parlamenter kanattakilerin ekşimiş suratlarıyla ve gizlenmeyen aşağılanmalarıyla karşılaşıyordu. Bu duruma bir türlü anlam verememişti. Anlam veremediği başka şeyler de vardı. Tam da o günlerde partide II. Enternasyonal'de kalmak ya da 3. Enternasyonal'e girmek tartışmaları arasında çalkantılar yaşanıyor. Genç adam, bu konu üzerinde havada uçan bir sürü politik argümanın birçoğunu anlamıyor, ("sahi birinci enternasyonale ne olmuştu?"), ancak kendisi için önemli olan soruyu sormak cesaretini gösteriyordu. Hangi enternasyonal halklardan yanaydı? Yoldaşları cevap olarak ona, Lenin'in söz konusu makalesini vermişlerdi. Bu makaleyi okuduğu andaki duygularını genç adamın kendisinden dinleyelim:

"Bu tezde anlaşılması gereken güç politik terimler vardı. Fakat okuya okuya Lenin'in ne demek istediğini anladım. İçim duygu, açık görüşlülük, heves ve güvenle doldu. Sevinçten gözlerim yaşarmıştı. Odamda yalnız olduğum halde sanki kalabalığa hitab eder gibi bağırdım. 'Sevgili yurttaşlar. İşte bizim aradığımız bu, korkunç yolumuz işte burada'."

Genç adamın adı, halkın binlerce yıllık özgürlük aşkıyla tutuşan savaşın geleneğini ve tarihi birikimini toplumsal devrimle taçlandırarak olan Ho Chi Minh'dir. 40 yıl boyunca en sert silahlı savaşlardan geçerek 30 milyonluk Vietnam ulusunun tümüyle bir devrim savaşçısı haline getiren, bu yıllarda sırayla, Japonya, Fransa ve ABD gibi en büyük emperyalist güçleri dize getiren bu büyük komünist, aynı zamanda o denli alçak gönüllüdür. Ho Chi Minh şahsında Vietnam devrimi, evrensel Marksist ilkelere sıkı sıkıya bağlı, enternasyonalizmi bir an olsun elden bırakmayan, her adımda politik gelişmelere büyük bir etkide bulunan bir önderlik kazanmıştır. 20'li ve 30'lu yıllarda Vietnam'da teorik- kültürel birikim o denli geri bir düzeydedir ki, bir çok kişi Marksizmle yalnızca Fransız sömürgeciliği aracılığıyla tanışmıştır. Bunlardan biri de Ho Amca'dır.

Gemilerde miçoluk yapan ve fotoğrafçılık yaparak Paris'te geçimini kazanan, Vietnam halkının o taktığı adla Ho Amca, Marksizmle burada tanıştı. Zaman zaman bazı Paris gazetelerinde Vietnam ile ilgili yayınlattığı yazıları, kendi ana topraklarına dek ulaşmıyordu, ama Fransa'da bulunan Vietnamlı denizciler ve yerlilerden oluşan sömürge ordusunun askerleri arasında yurtsever-devrimci etkiler yaratıyordu. Ülkede o güne dek tek bir marksist eser yayınlanmamış görünüyor. İlk eserler Ho Amcanın bizzat yaptığı çeviriler ve kendi kaleme aldığı broşürler oldu. Paris'teki o küçük odada Ho Amca, Lenin'in makalesini okurken elinde ne denli büyük bir gücü tuttuğunu fark etmişti. 1900 yılı boyunca süren savaşçılık ve kahramanlık birikimine sahip bir ulusu, dünyanın en büyük güçlerine karşı zafenden zafere koşturacak güç, bu teoride idi. Bilimsel bilgi, çok önemli toplumsal bir güçtür. Bilimsel bilgiye önem vermeyen bir ulusunu büyük işler yapması da düşünülemez. Üstelik tüm ulusuna bu ateşi yılmadan taşıyacak ve hak ettiği ulusal önderliğe adım adım ilerleyecekti.

Hemen belirtelim. Ulusal sınırları içerisinde devrimin önderliği Ho Amcanın kişiliğinde somutlansa da, Vietnam devriminin uluslararası arenada çok önemli bir yönlendirici gücü vardı. Bu III. Enternasyonal'di, kısa adıyla Komintern.

Ekim Devrimi'nin ezilen halklar arasında etkisi muazzam oldu. Yıllar boyunca Çarlık zulmü altında ezilen tüm halklar, çok kısa sürede özgürlüklerine kavuştu. Finlandiya ve Polonya, kendilerini bağımsız ilan etmeden çok önce, bu hakkı Bolşevik Partisi onlara çoktan vermişti bile. Orta Asya steplerinde dört nala giden kızıl bayraklı atlılar, özgürlüğün ve ulusal uyanışın tohumlarını, doğunun tüm ezilen halklarına taşıdılar. Bolşevik devrim karşısında kutsal ittifak ilan eden Avrupalı burjuvalar, sırasıyla Alman devrimini, Macar Sovyetini ve İtalyan işçi konseylerini ezerek yok etti ve büyük bir gericilik dalgası başlattı. Avrupa bu dalgayla faşizme doğru yol alırken, devrimin fırtına alanları Asya'ya kaymıştı. Çin devrimi gücünü sürekli artırıyordu. Hindistan, Endonezya, Moğolistan, Afganistan gibi ülkelerde ulusal- sınıfsal alt-üst oluşlar yaşanıyordu. Bu somut

durum karşısında Komintern, soruna doğrudan el atma kararı aldı. Doğu halkları kurultayı ve Üniversitesi kuruldu. Komintern'in dünya kongresine katılan ve bir konuşma yapan Ho Amca şöyle haykırıyordu:

“Bütün Fransız sömürgelerinde bir yandan açlık artarken, bir yandan da halkın nefreti artmakta. Yerli köylüler ayaklanmaya hazırlar. Bir çok sömürgece ayaklandılar, fakat bu ayaklanmalar kanla bastırıldı. Bugün eğer köylüler sinmiş durumda ise bunun nedeni örgütsüzlük ve lidersizliktir. Komünist Enternasyonal, devrim ve kurtuluş yolunda bunlara yardım etmelidir.”

PARTİ DOĞUYOR

Komintern bu çağırışı cevaplandırmakta ve gelişen devrimi yönlendirmekte hiç gecikmedi. Hemen aynı yıl içerisinde (1924) Ho Amca, yanında birkaç Komintern temsilcisi olduğu halde Güney Çin'in en büyük kenti olan Kanton'a geldi. Bu yıllarda Kanton, Fransız sömürgeciliğine karşı savaşılan çeşitli devrimci grupların toplanma yeri idi. Yüzlerce Vietnamlı mülteci genç bu şehirde yaşıyordu. Ayrıca Çin proletaryasının ve ÇKP'nin en güçlü olduğu yerlerden biriydi Kanton. Çinli komünistlerin başarısı bu gençleri derinden etkiliyordu. Bu nedenle Ho Amca, Kanton'da doğrudan Komintern'in yönlendiriciliğinde bir politik akedemi kurduğunda, insan bulmakta hemen hiç zorluk çekmedi.

Akademide eğitim gören gençlerin sayısı kısa sürede ikiyüzü geçti. Hızlı bir politik teorik eğitimden geçen bu gençler Vietnam'a örgütsel faaliyet için gönderiliyordu. Ho Chi Minh, “Devrimci Gençlik Birlikleri” adı altında ilk örgütün temelini yine bu şehirde attı. DGB çiftliklerinde çalışanların yoğunlaştığı kuzey bölgesinde sağlam ilişkiler geliştirdi. Tabii illegal olarak. Ho Amcanın Komintern'de söylediği gibi, bu sömürgelerde halk ayaklanmaya hazır, yalnızca öncüsünü bekliyordu. DGB'nin etkisi altında gelişen hareket 27-28 yıllarında grevler ve yerel isyanlardan geçerek, 1930 yılında yeni bir aşamaya ulaştı.

1930 yılında biraz duralım, çünkü bu yıl başka açılardan

da önemli. Öncelikle Hindiçini Komünist Partisi'nin kuruluş yıllarıdır. Kanton'da bizzat Ho Amca tarafından eğitilen kadroların emekçiler içinde yaygın ilişkiler bulmasıyla birlikte, DGB'nin parti örgütü düzeyine yükseltilmesi ihtiyacı doğdu. Birliğin 1929 yılında sahip olduğu ve proletaryanın ağırlık kazandığı Kuzey bölgesi parti oluşumunu benimserken, bölgeci özelliklerin henüz aşılamadığı Orta ve Güney bölgesinde iki ayrı örgüt varlığını sürdürdü. Ancak Komintern'in bizzat görevlendirdiği Ho Amca, duruma hemen el koydu ve Hongkong'da yapılan bir birleşik kongreyle tüm örgüt parti oluşumuna kavuştu, adı Hindiçini Komünist Partisi'ydi.

Hindiçini Komünist Partisi, 2 Şubat 1930'da kuruluşunu ilan ederken, tüm işçileri, köylüleri, askerleri, gençleri ve öğrencileri, şu hedef ve önlemler etrafında mücadele etmeye çağırıyordu.

1- Fransız emperyalizmini, feodalizmi ve işbirlikçi Vietnam komprador takımını yıkmak.

2- Hindiçini'ni tam bağımsızlığa kavuşturmak.

3- Bir işçi-köylü ve asker hükümeti kurmak.

4- Emperyalistlere ait olan bankalara ve öteki işletmelere el koymak ve bunları işçi-köylü-asker hükümetinin kontrolü altına almak.

5- Emperyalistlere, gerici ve işbirlikçi Vietnamlılara ait bütün çiftliklere ve mallarına el koymak bunları fakir köylülere dağıtmak.

6- Sekiz saatlik işgününü uygulamak.

7- Tefeciliği, faizciliği ortadan kaldırmak ve fakir halkı ezen haksız vergilere son vermek.

8- Halk kitlelerine bütün özgürlüklerini geri vermek.

9- Eğitim imkanlarını sağlamak.

10- Kadın ve erkek arasındaki eşitliği uygulamak.

Bu basit, özlü ve emekçilerin anlayabileceği bir programı ortaya çıkarabilmek, bu programı yaşama geçirecek kararlılıkta ve inançta kadrolar yetiştirip disiplinli bir örgüt etrafında toplamak, ondokuz yüzyıldan fazla kahramanlık birikimi olan Vietnam halkının toplumsal kurtuluş yolunda geçilen en önemli

kilometre taşıdır. Bu program, herkes tarafından anlaşılabilir ve özlü niteliğiyle Vietnam’da son derece büyük bir etki yarattı. Ve 27 yılından başlayarak, ‘29 dünya bunalımının etkisiyle 1930 yılında zirveye tırmanan hareketi, bir anda toplumsal devrim düzeyine sıçrattı.

Yukarda 1930 yılında işçi-köylü ittifakına dayanan sınıf savaşmalarının nesnel koşullarının ve burjuvazinin bu ittifaka öncülük edebilmek için başlattığı fakat kısa sürede bastırılan ayaklanmayı açıklamıştık. İşte bu nesnel hareketlilik üzerine gelen ve Giap’ın söyleyişi ile; “Kapitalist gelişim aşamasından geçmeden sosyalizme ilerleyen ulusal demokratik halk devrimi” programı tüm ülkeyi sarsan bir devrimci rüzgarı arkasına aldı. Ve bu rüzgarın doruğunu, Nge Tinh eyaletinde kurulan Sovyetler oluşturdu. Hareket tarım bölgelerinde başladı. Parti programında yazıldığı gibi, tefeciler ve toprak sahipleri ortadan kaldırıldı, el konulan topraklar çiftçi komitelerine devredildi. Bu toprakların korunması ve gericilerin tasfiyesi için öz savunma komiteleriyle halk mahkemeleri kuruldu. Köylüler, geçtikleri her yerde yönetime el koyarak, yerine çiftçi komiteleri geçirerek, eyaletin başkentine doğru ilerledi. Burada çok şiddetli çatışmalar oldu. Fransız sömürgeciliği Nge Tinh Sovyet hareketi üzerine acımasız gitti. Tam 700 kişi idam edildi, onbinlerden fazla kişi de tutuklandı. Komünist partisi en önemli kadrolarını feda etti. Komintern’le ilgili bir görev nedeniyle o sırada hareketin bizzat başında bulunmayan Ho Amca, parti kadrolarını tek başına hareket etmekle, sekterlikle, cephe anlayışı taşımamakla ve hareketi diğer eyaletlere yaymak için girişimde bulunmamakla eleştirdi. Ancak, eleştiriler doğrultusunda hareketi yeniden başlatmak ne yurtiçi kadroları için mümkün oldu -çünkü pek az kişi kalmıştı- ne de Ho Amca için, -çünkü o da İngilizler tarafından Hongkong’da tutuklanıp hapse atılmıştı- Bir kez daha ayaklanmaya hazır kitleler, örgütsüz ve lidersiz kaldıkları için yenildiler. Ama harekettten geriye, Komünist Parti’nin daha kuruluşunun hemen başında büyük ihtiyaç duyduğu prestij ve deneyimi kalıyordu. Yüzyıllar sonra ilk kez köylüler kendi egemen feodallerine ve onların işbirliği

içine girdikleri sömürgecilere karşı, ulusal toplumsal devrimin bayrağı olan kızıl bayrağı açmışlardır. Genel prova yapılmıştı ve artık gerisi gelecekti. Komünistler, parti kuruluşunun hemen ertesine gelen bu ayaklanmanın ve yenilginin derslerini, bir kez daha onbeş yıl sonra yeniden hatırlayacaklardı.

KISA SÜREN BAHAR

30'lu yıllarda dünya proleter hareketi faşizm belasıyla savaşmaktaydı. Almanya, İtalya, İspanya Avrupa'da, Japonya ise Uzakdoğu'da faşizmin yayılcı emelini taşıyorlardı. Japonya Çin'e saldırmış ve Mançurya'yı sözde bağımsızlığına kavuşturmuştu. Japonya'nın Vietnam üzerinde işgal isteği çok açık dile geliyordu. Öte yandan Fransa'da anti-faşist halk cephesi kurulmuş; Fransız Komünistlerinin ve sosyal-demokratlarının etkin olduğu Halk cephesi iktidarı almıştı. Bunun etkileri hemen Vietnam'da görülecekti. Binlerce tutuklu serbest kaldı. Bir dizi yasal olanak ve tabii bu arada Komünist Partisi'nin "Ulusal Kongre" adı altında yarı-legal faaliyet yürütme olanağı yakalandı. Vietnam'da dengeler hızla değişmişti ve artık Parti'nin karşısında, "anti-faşist sömürgeciler" diye adlandırılan bir halk cephesi vardı. Japonya'nın işgalci eğilimlerini ve Fransız hükümetinin bu yeni durumunu değerlendiren Ho Amca, bu yıllarda bağımsızlık söylemini bir süreliğine ertelemekte hiç bir sakınca görmedi;

"Bugün için parti çok fazla istekte (bağımsızlık, parlamento gibi) bulunamaz. Böyle yaparsa faşist Japonların tertiplerine düşmüş olur."

Elbette bu taktik bizzat Komintern tarafından çizilmişti ve yalnızca proletaryanın enternasyonal çıkarlarıyla değil, ulusal çıkarlarla da birebir uyuyuyordu. Bu taktik başlı başına Vietnam komünistlerine "önce ulusal kurtuluş" diyen küçük-burjuva batağa saplanmadıklarını, her zaman ve her yerde proletaryanın enternasyonal çıkarlarını ön planda tuttıklarını ve ulusal kurtuluşu bu bütünün yalnızca bir parçası olarak ele aldıklarını gösteriyor.

Vietnam'da bağımsızlık şiarını bir süre erteleyen "Ulusal

Kongre” dönemi üç yıl sürdü. (1936-1939) bu yıllarda parti, genellikle kentlerde proletaryayla, kent aydınları ve öğrencilerle kaynaştı, kök saldı. Böylece ancak tutarlı proleter siyasetle proletaryanın kazanılabileceği, ulusal sorunun bu denli derin yaşadığı bir ülkede bile bir kez daha kanıtlanmış oldu. Kentlerde kurulan yaygın ilişkiler o düzeye vardı ki, ‘38 yılı 1 Mayıs’ında yalnızca başkent Hanoi’de “Ulusal Kongre” saflarında 50 bin kişi toplandı. Ancak Halk cephesi hükümeti yerine Nazi işbirlikçisi hükümetin Paris’te işbaşına gelmesiyle birlikte yeni bir beyaz terör dönemi açılmış oldu. Parti örgütleri tümüyle yeraltına çekildiler.

1940 yılında Japon ordusu Vietnam’a girdi ve Fransız sömürgeciliğini iki gün gibi kısa bir sürede teslim aldı. Bu, bir çeşit kayıkçı dövüşü sonunda Japonya, sömürmeye tam gaz girişirken, Fransız sömürgeci ordusu da, devrimci avı başlattı. Bu, komünist parti için çok tehlikeli ve önemli bir andı, kavgadan kaçmayacak, bu tehlikeli sürece tüm gücüyle yüklenecekti. Bu amaçla Ho Amca, 30 yıldır ayak basmadığı ülke topraklarına geri döndü ve hareketi bizzat yönetmek üzere parti örgütlerini topladı.

1945 AĞUSTOS DEVRİMİNE DOĞRU

‘41 yılında parti MK’sı tarihi önemde bir karar aldı ve Vietnam Kurtuluş Birlikleri’nin (Vietminh) kuruluşuna öncülük etti. Ho Amca, kırsal alan ve ormanlarda oluşturduğu parti okullarında militanları ve köylüleri, uzun sürecek bir gerilla savaşına hazırladı. Dünya devrimi ve gerilla savaşlarına ilişkin deneyimleri bu olullarda militanlara aktarıyordu. Parti okullarında eğitim, Vietnam devriminin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Vietnam, birbirinden tamamen tecrit edilmiş kırsal bölgelerle, kültürel gelişimin tümüyle dışında kalmış köylü yığınlarından oluşuyordu. Bu köylüler hem onyılların sömürgeciliğinden hem de çifte işgalden ötürü, ulusal bir uyanış ve ayaklanma içerisindeydi. Bu halkı eğitmeden, her kırsal bölgede parti okullarını açıp teorik ve kültürel bir birikim sağlamadan, ulusal-toplumsal kurtuluş için sağlam bir temel

yaratılamazdı. Vietminh birlikleri bu eğitim birlikleri sayesinde birçok köyde fiilen bir iktidar aygıtı durumuna geldiler.

Vietminh, Fransız birliklerinin yürüttüğü beyaz teröre karşı kendi savunma birliklerini oluşturdu. İşbirlikçi ve gerici unsurlar temizlendi, etkin propaganda faaliyeti yürütüldü ve silahlı ayaklanma için gerekli olan sağlam gerilla üslerini inşa etmeye girişti. Seçilen birkaç bölge bu iş için uygundu. Ama silah sorunu büyüktü ve kurulan ilk birliklerde birkaç çakmaklı tüfek ve mızraklardan başka bir şey yoktu. Bu noktada halkın yaratıcı kolektif dehası işe girişti. Bambu kamışlarından yapılan tuzaklar teker teker Fransız birliklerini avladı ve ele geçen silahlar gerilla birliklerine aktarıldı.

Bu dönemde Vietminh, silahlı ayaklanmaya doğrudan girişmedi. Yalnızca, kurtuluş komitelerini alabildiğini yaymaya ve ayaklanma için gerekli sağlam üs bölgeleri oluşturma yoluna gitti. Bu çabanın uzun süreli olacağı baştan hesaplanıyordu. Yalnızca gerilla savaşına özgü pusu, kendini savunma gibi biçimlerinin kurtuluşu getirmeyeceği, bütün bu gerilla faaliyetinin bir ayaklanmaya bağlanması gerekliliği çok iyi biliniyordu.

Burada Vietnam deneyiminin kırlara ilişkin önemli bir özelliğine dikkat çekmek istiyoruz. Vietminh, köylerin içindeydi, ormanların ulaşılmaz derinliklerinde ya da dağların doruklarında değil. Sadece küçük gruplar halindeki silahlı birlikler gerilla üslerinde tutuluyordu. Bu sayede Vietminh halkla ilişkilerini sürekli olarak canlı tuttu. Halkın uzağında ya da ulaşamayacağı bölgelerde savaşım yürüterek ve halktan yalnızca sempati ve lojistik bekleyerek gerilla mücadelesi yürütmek Türkiyeli Maocular ve gerilla savaşımına yüzeysel yaklaşanlara özgü bir savaşım biçimi olsa gerek. Her fırsatta Vietnam'ı örnek gösterenler, işin bu yönü üzerinde daha dikkatli durmalıdır. "bitsin bu açlık"

1944 yılı geldiğinde dayanılmaz boyulara varan beyaz terör ve açlık nedeniyle, hemen her yerde devrimci mücadele yükselişe geçti. Yeraltı grupları güçlendi ve mahalli silahlı birimler düşmana darbeler vurmaya başladı. O sıralarda Ho Amca yurtdışındaydı ve onun yokluğunda parti merkezi, ayaklanma çağ-

rısı yapma kararı aldı. Hatta günü dahi kararlaştırdı. Fakat yurtdışından geri dönen Ho Amca bu girişimin aceleyle başlatılmasını eleştirdi. Evet belki bütün ülkede silahlı mücadele yükseliyordu, açlık da inanılmaz boyutlardaydı (yalnızca 41-44 yılları arasında Japon işgalcilerinin korkunç sömürüsü nedeniyle iki milyondan fazla Vietnam köylüsü açlıktan öldü). Fransızların uyguladığı acımasız beyaz terör her yönde ayaklanmalara yol açıyordu. Fakat tüm bu gelişmeler ayaklanmanın zaferi için yeterli değildi. Ayaklanmayı bir sanat gibi ele almak gerekliydi. Ho Amca tam zamanında 1930 yılının derslerini hatırlatıyordu.

Ho Amca, genel silahlı ayaklanmanın zaferini engelleyen eksikleri şöyle tespit ediyordu: Silahlı mücadelenin gelişkin olduğu bölgelerde bile, sömürgeci gücü yok edecek bir çekirdek güç oluşmamıştı. Önemli olan tayin edici yerde tayin edici güçleri yoğunlaştırabilmek ve karşı gücün bu yoğunluğu elde etmesini engelleyebilmektir. Bu güç yalnızca birkaç bölgede sağlanabiliyordu. Ve eğer sömürgeci güçlerini yığarsa, dayanmak zor görünüyordu. Bu durumda, ayaklanmayı yönetebilecek, asıl vurucu gücünü oluşturabilecek ve tüm dağıntık güçleri toparlayacak bir başka oluşuma, Vietnam Kurtuluş Ordusu'na ihtiyaç vardı. Aralık '44 yılında bu organın ilk birliği en sağlam militanlardan oluşturuldu. Hazır olan fakat dağıntık bulunan güçler bu dönemde toparlandı, cephe gerisi siyasal temelde sağlamlaştırıldı. Düzenli ordu haline getirilecek güçlerin hareket planları inceden inceye hazırlandı ve ordu ilk eylemine girişti. Oluşturulan ilk birlikte yalnızca 34 kişi vardı. Fakat bu çekirdek gücün çevresi çok geniş bir silahlı yerel birlikler ve yarı askeri (milis) köylü gruplarınca çevrilmişti. Mahalli birlikler, milisler ve yerel ordu birlikleri, bu üç farklı düzeydeki silahlı gruplar "birleşik kumandanlık" altında koordine edildi. O güne dek, silahlı gruplar için zorunlu olmayan birleşik komuta, genel bir ayaklanma söz konusu olduğunda zorunluluk haline geldi.

Bütün bu hazırlıklardan sonra, siyasi çalışma, propaganda ve silahlı savaş temelinde ayaklanmanın ilk saldırıları başladı.

Komünistler silahlı ayaklanmayı tek bir darbe olarak düşünmüyorlardı. Aksine, ayaklanmalar ve silahlı saldırılar zinciri içinden geçerek düşmana her yerde ani baskınlar vererek, bu sayede onu alabildiğine güçten düşürerek, en nihai bir darbe için genel bir saldırı başlatmak biçiminde çizilmişti ayaklanmanın yolu. “İlk çarpışma başarılı olmalı” diyordu Ho Amca. “Bu başarı bize propaganda çalışmamız için en iyi malzemeyi sağlayacaktır”. Gerçekten de öyle oldu, ilk saldırı ve zafer halkın birçok bölgede ayaklanmasını getirdi. Düzenli ordu birlikleri çok hızlı hareket ediyor, her an başka bir bölgede ortaya çıkıyor, mahalli birliklerin ve milislerin katkılarıyla eylem gerçekleştirip yine hızla yer değiştiriyordu. Bu sayede hem işgalci gücün bir yerde yoğunlaşması engelleniyor, hem de gerilla gücünü koruyordu. Eğer mahalli silahlı gruplar ve milisler olmasaydı, düzenli bir savaş içinde başarı kazanmaları mümkün olmazdı.

Mart ‘45’te olaylar yeni boyutlar kazandı. Başkentte Japonlar o güne dek hükümette kalmalarına göz yumdukları Fransız sömürgeci yönetimini devirdi. İki kuvvet bazı bölgelerde savaşa tutuştu. Bu elverişli durumda Vietminh ilk kez açık siyasal bir gösteri yaptı. Bu gösterinin askeri değil ama siyasal önemi büyüktü ve taktik açıdan mükemmel bir zamanlaması vardı. Tepeden tırnağa silahlı yüzlerce savaşçı ellerinde kurtuluşun simgesi sarı yıldızlı kırmızı bayraklarla ormanın derinliklerinde yürüyüşe başladı, geçtikleri her yerde köylülerden açık destek aldılar. Bu gösteriyle Vietminh ilk kez açık alanda görünüyor ve ulusu temsil eden tek siyasal güç oluşunu herkese ilan ediyordu. Tüm halk bu gösteri yürüyüşü ile birlikte Vietminh’i gerçek temsilcileri olarak görmeye alıştılar.

AYAKLANMA VE DEVRİM

Ho Amca açısından başarılı bir genel ayaklanmanın hem iç hem de dış koşulları tamamen olgunlaşmıştı. İç koşullar olgundu, hemen tüm eyaletlerde Vietminh’in siyasal askeri gücü kabul ediliyordu, Kurtuluş Ordusu son darbeyi vuracak askeri teknik düzeye ulaşmıştı. Dış koşullar ise, iç koşullara büyük

destek sunuyordu. Avrupa’da faşizm yenilmiş, teslim olmuş ve birçok ülkede halk demokrasileri ilan edilmişti. Sovyet Kızıl Ordusu Mançurya’da Japon’ların ana kuvvetlerini darmadağın etmişti. Ve nihayet Ağustos’a kullanılan atom bombası Japonya’yı teslim aşamasına getirmişti. İktidarı fetheden son darbe tek bir işarete bakıyordu. Fakat, yine de çok önemli bir eksiklik vardı ve o da zamanında tamamlandı. Ho önderliğindeki Vietminh cephesi, kurtarılmış olan bölgelerde delegeler toplayarak bir halk kongresi oluşturdu. Bu halk kongresinde geçici hükümet ve başkan seçildi. Ho Amca ilan edilen Vietnam Demokratik Cumhuriyeti’nin ilk başkanı olarak genel bir ayaklanma işareti verdiği zaman bunun siyasal otoritesi çok daha muazzam oldu. Hatta öyle ki, kurtuluş ordusu henüz daha Hanoi’ye çok uzakken, halk ayaklanmış ve iktidarı ele geçirmişti bile. Tüm ulusu temsil eden bir hükümet adına verilen ayaklanma işaretiyle hızla şehirler üzerine yüründü. Japon birlikleri çok az direniş gösterdiler, çoğunlukla teslim oldular.

İç ve dış koşulların bu olağanüstü uygunluğu karşısında devrimin zaferi için girişilen ayaklanmada, sanıldığından çok daha az kan döküldü. Yine de komünistlerin öncülüğünde Vietnam ulusu bu zaferi kazanmak için korkunç acılara ve baskılara göğüs gerdi. Son üç yılda yalnızca açlıktan ölenlerin sayısı 2 milyonu geçiyordu. Vietminh’e destek oldukları için kafaları kesilip teşhir edilen, köyleri yakılıp yıkılan bir halk “bitsin bu açlık” çığılığı peşinde ayaklanıldığında Japon ordusunu kolayca teslim alabildi.

29 Ağustos 1945’te Vietnam Kurtuluş Ordusu birlikleri başkent Hanoi’ye girdiklerinde, kent zaten on gün önce ayaklanmış ve kurtulmuş bulunuyordu. Parti konferansı ve Vietminh ulusal komitesi 8 Ağustos’ta ayaklanma kararı aldığı anda, her yerde büyük saldırılar başlamış ve kentler ardı ardına düşmüştü. Bunu gören Hanoi halkı kendiliğinden ayaklandı ve silah olarak kendilerinden çok üstün olduğu halde şaşkın, dağınık ve moral olarak çökmüş Japon birliklerini kısa sürede teslim aldılar. Kurtuluş ordusu birlikleri bu olaydan on gün sonra Hanoi’ye girdiklerinde, güney bölgesinde ve Saygon’da çatışmalar devam

ediyordu. Nihayet 2 Eylül '45'te Ho Chi Minh, başkentin en büyük meydanında kürsüye çıkıp Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni ilan etti. Ho Amca, bu tarihi konuşmasında Japon faşistlere karşı kazandıkları zaferin, Avrupa'da Nazizmi deviren müttefik kuvvetlerinin zaferinin bir parçası olduğunu belirtmeyi ihmal etmedi. Vietnam ulusal demokratik devrimi faşizmi yerle bir eden Sovyet halklarının ve Avrupa emekçilerinin büyük zaferlerinin doğrudan bir uzantısıydı. Avrupa'da Bulgaristan, Çekoslovakya gibi ülkelerde devrimin başarısına Vietnam'ın başarısı ekleniyordu.

Tüm dünyayı vuran dört yıllık savaş nihayet bitmiş görünüyordu. Ama Berlin'de Brandenburg Kapısı'nın iki yakasında garnizonlarını karşılıklı kuran Sovyet ve ABD kuvvetleri arasındaki soğukluk, dört yıl sonra başlayacak olan yeni bir savaşın habercisi gibiydi: Soğuk savaş... Fakat Fransa Vietnam'da dört yıl bekleyemedi. Başkent Hanoi'nin en büyük meydanında yükselen Ho Amcanın sesi, Paris bankalarının hesap numaralarında hiç de iyi bir esinti bırakmıyordu. Dört yıl süren Nazi işgali sırasında Paris'in burjuvaları hiçbir ayrıcalıklarından mahrum kalmadılar. Oysa ayaklarında sandalet olduğu halde konuşan Ho Chi Minh, açık açık Fransız çıkarlarına Vietnam'da son verileceğini haykırıyordu. Böyle bir şeyi yapmak Hitler'in bile harcı değilken, Ho Amca da kim oluyordu!

ÖZGÜRLÜK TEHLİKEDE!

Fransa elini çabuk tutmalıydı. Hitler yenilmişti ama, savaşın asıl nedeni olan emperyalist yeniden paylaşım sorunu için son sözler henüz söylenmemişti. Görünüşe göre savaştan güçlenerek çıkan tek emperyalist ülke ABD oluyordu. Fakat ABD ordusunun önemli bir bölümü Avrupa'da, kalanı ise Pasifik'teydi. Fransız burjuvalarına emperyalist yayılma özgürlüklerini yeniden sağlayan General De Gaulle, toplayabildiği ilk ordu birliklerini sömürge kuvvetlere takviye olarak gönderdi. Nasıl olsa bahane hazırды: Japon birliklerinin Vietnam'dan çıkarılması. Bu bahaneyle İngiliz birliklerinin geniş yardımıyla Güney'deki deltaya asker çıkardı. Aynı günlerde, aynı baha-

neyle Çin'in Komintang birlikleri de Kuzey deltasına giriş yapıyor.

Vietnamlı için kabus olmalı. Tam da bin yıllık feodal egemenlik ve yüz yıllık sömürgeci rejim yıkıldı derken; Ho Amca önderliğinde demokratik bir cumhuriyete kavuşuldu derken... Üstelik saldıran, bu kez üç ülke: Fransa, İngiltere ve milliyetçi Çin. Vietnamlı için özgürlük bir düş müydü yoksa? 2 Eylül'de başlayan ve yalnızca üç hafta süren bir düş... Ama hayır, özgürlüğün bir düş olmadığını, uğruna ölünecek yüce bir gerçeklik olduğunu, işgalcilere karşı ayaklanan Güney Vietnam halkı kanıtlayacaktır. Saygon'da en büyük çatışmalar oldu. Üstün kuvvetlerle şehre giren İngiliz-Fransız kuvvetleri karşısında halk, yavaş yavaş, çarpışa çarpışa şehri terketti ve ormanlık alana çekildi. Sonraki günlerde işgalci ordu, Güney'de bulunan üç eyaleti daha ele geçirdi. Kuzey'de ise çok daha güçlü olan halk demokrasisinin yönetim organları aynı zamanda bir savaş organı olduklarını gösterdiler ve Fransız birliklerinin Kuzey'e doğru ilerleyişi engellendi, durduruldu.

Komünist Parti, mümkün olan en geniş cephe ile işgale karşı koyup savaşmak için Lien Viet (Halk Cephesi) oluşumuna ve ulusal meclis seçimlerine girişti. Bu cephede burjuvaların ve toprak sahiplerinin bir kısmı tarafından desteklenen Kuomintang partisi de vardı. Böylece bu parti işgale karşı yürütülecek savaşın cephesi içinde kalarak etkisizleştirildi.

Mümkün olan en geniş cephenin desteğini alarak savaş yürütmek, savaş sanatının en önemli ilkelerinden biridir. Fakat günümüz Türkiye ve Kürdistan'ında bu ilke öylesine çarpıtılmış ve en geri reformist hedeflere kullanılmıştır ki, ortaya atılan her birlik ve cephe girişimi, başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Oysa, 'birlik'te temel ilke, onun devrimci gelişime hizmet etmesidir. Vietnamlı komünistlerin birlik ve cephe girişimleri de bu doğrultuda şekillendi. Güney'de ilerleyen İngiliz ve Fransız birliklerine ve Kuzey'de tehdit edici varlığıyla beliren Çin Kuomintang birliklerine karşı Lien Viet, ulusun büyük çoğunluğunu temsil eden bir otorite olarak kendini kabul ettirdi. O anda daha uygun koşullarda savaşmak için komünistlerin böyle

bir otoriteye ihtiyaçları vardı. Ve ellerine geçen ilk fırsatta, Lien Viet içinde bir iç düşman gibi duran Kuomintang yanlısı partiyi dağıtacak, tümüyle tarihe gömecekti. Bütün dengeleri hızla alt-üst eden sıcak savaş ortamında, komünist parti, burjuvaları tasfiye etmeyi sağlayacak fırsatı yakalamak için çok fazla beklemeyecekti.

‘46 yılı başında Ho Chi Minh’in başkanlığındaki bir heyet Paris’e barış görüşmelerine gittiğinde, hiç kimse bu görüşmelerden gerçek bir barışın çıkacağını ummuyordu. Ne de olsa savaş bir denge durumundaydı. Ne Fransız birlikleri Kuzey’e ilerleyebiliyor, ne de Güney halkı gücünü yeniden toplayıp karşı saldırıya geçebiliyordu. Savaş nedeni olan bütün meseleler daha da ağırlaşmış olarak orta yerde varlığını sürdürüyordu. Böyle bir durumda Paris’te yapılacak masa başı görüşmelerinin anlamı açıktı: Her iki taraf ta, görüşmeler sırasında ortaya konan ödünlere bakıp karşı tarafın gücünü tartacak, kuvvetlerini bu arada soluklayıp, planları tazeleyecekti. Paris görüşmeleri, tam da beklendiği gibi, birçok konuyu çözmeden bıraktı. Fransa, Vietnam’ı bağımsız bir devlet olarak tanıırken, Güney’deki işgal bölgelerinde bağımsızlık referandumu yapılmasını ödün olarak sundu. Vietnam adına da, onbin kişilik bir Fransız birliğinin Kuzey’e, Japon birliklerinin teslimine eşlik için girişilmesi ödünü verildi. Her iki taraf da, savaşın yeni koşullarda daha da çetin geçeceğini anlamışlardı. Bu nedenle, Paris görüşmelerinden dönerken, daha uçakta, Güney’de Fransızların yeni bir cumhuriyet ilan ettiklerini duyduğunda, Ho Chi Minh çok kızmış ama hiç şaşırılmamıştı.

Paris anlaşmalarının en büyük kazancı, Çin Kuomintang birliklerinin Kuzey’i tamamen terk etmeye razı olmasıydı. Oduka kurnaz biri olan Çan Kay Şek, Vietnam topraklarında bulunan 200 bin kişilik ordusunun, güçlerini yeniden devrimci bir iç savaş için oluşturan Çin Kızıl Ordusu karşısında gerekli olacağını görmüş olmalıydı. Çin’i kurtarmak için Vietnam’dan sessizce çekildi. Hemen arkasından komünistlerin, Kuomintang yanlısı Vietnam partisini darmadağın etmesine de ses çıkarmadı.

DİRENME SAVAŞI

Paris görüşmelerine rağmen savaş hiç durmadı. Fransız birlikleri katliama hiç ara vermedi. Ortada bir teslimiyet, gerçek bir bozgun yoksa, savaş halinde burjuvazinin masa başı görüşmeleri yapmasının tek bir amacı vardı: Yeni bir güçle saldırmak için daha uygun koşullar yaratmak. Nitekim, her ne kadar karşılıklı olsa bile, verilen ödünler Fransızlara cesaret verdi. Hava birlikleri ve paraşütçü birliklerini, savaş gemilerini toparlayıp Kuzey'deki Haipong limanına sevk etmeden kısa bir süre önce masa başında Fransızlar Ho Chi Minh'e ipleri koparacak koşullar ileri sürüyorlardı. Haipong limanına indirilen paraşütçü birlikleri, gemilerden açılan top ateşi şehirde altı bin kişinin ölümlüyle sonuçlandı ve Kasım '46'dan itibaren adına "Direnme Savaşı" denilecek olan büyük mücadele resmen başlamış oldu. Direnme Savaşı, başkent Hanoi sokaklarında en çetin çarpışmalara sahne oldu. Fransa bütün gücüyle yüklenmesine rağmen, Hanoi çarpışmaları iki ay sürdü. Sokak sokak, ev ev yapılan çatışmalar sonunda Vietnam düzenli ordu birlikleri başkentten hemen gerisindeki ormanlık ve dağlık alana çekildiler.

Kentlerden kıra doğru Vietnam ordu birliklerinin başlattığı bu stratejik geri çekilişi biraz açıklamakta yarar var. Kimileri bu durumda halk savaşının yalnızca kırlarda verilebileceği, kentlerin böyle bir savaşta direnemeyeceği sonucunu çıkarmakta pek aceleci davranacaklar. Ama, yalnız halk savaşı değil, hiçbir savaş, böyle bir başağrısı hapı gibi formüle edilmiş ilkelere dayanmaz. Her savaş, ama özellikle halk savaşı, sınıflar savaşının her an ölçülebilir sonuçlarına ve bunun ortaya çıktığı politik güçler dengesine göre hareket etmelidir. Vietnamlı devrimcilerin kentlerden kırlara bu stratejik geri çekilişi, soyut halk savaşı formülasyonlarına değil, işte tam da bu somut güçler dengesine dayanıyordu. Her şeyden önce, Fransız kuvvetlerinin bütün güçlerini yığıldığı Kuzey'de Haipong ve başkent Hanoi'den başka büyük kent alanı bulunmuyordu. Tanklar, obüsler, uçaklarla Fransızların yüklendikleri kentlerde direniş, dişe diş iki ay sürebildi. Bu denli büyük güçler dengesizliği karşısında başkenti bırakmak en akıllıca iş olacaktı. Fransızların

bu iki büyük kentte yoğunlaştırdığı üstün güçlerini dağıtmaya zorlamak gerekliydi. Başkentten hemen gerisinde bulunan sık ormanlık ve dağlık alan, Fransızların üstün güçlerinin geçemeyeceği doğal bir engeli oluşturuyordu. Üstelik bu askeri strateji Vietnam'daki ekonomik koşullara ve sınıfların konumlanışlarına son derece uygundu. Modern anlamda proletaryanın sayısı, tüm Vietnam'da 50 bini geçmiyordu. Tarım proleterleri geniş plantasyonlara yayılmıştı ve sayıları iki milyonu buluyordu. Tüm nüfus içinde çoğu topraksız olan köylülerin oranı yüzde seksene varıyordu. Kırsal alanlar, birçoğu birbirinden tecrit edilmiş köylük bölgelere bölünmüştü. Her köy kendine yeter bir ekonomik yaşam sürdürüyordu. Böyle bir durumda kırsal alanlar, kent üretimine hemen hiç ihtiyaç duymadan, uzun yıllar sürecektir bir halk savaşının beşiği olabilirdi. Vietnam'da her şey, askeri güçler dengesi ve ekonomik durum, kentlerden kırlara doğru çekilmek için uygundu.

Fransızlar açısından başkentten ele geçirilmesi zaferi kazanmak anlamına gelmiyordu. Çünkü, Vietnam hükümeti teslim olmamış, bir direniş hükümeti halini almıştı ve merkezini kırsal alanlara taşımıştı. Sömürgeci Fransızlar, ellerini çabuk tutarak bu işi hemen bitirmek ve en gerekli olduğu sırada ekonomilerine büyük kan kaybettiren bu savaşı bir an önce sona erdirmek istiyorlardı. Bu amaçla 1947 yılında merkez yönetimin bulunduğu üç bölgelerine yoğun bir saldırı düzenlediler. Ne var ki, sık ormanlar ve dağlık arazi, bu örgü içinde yer alan köylük bölgeler büyük bir direniş hattı yaratıyor, Fransızlar gibi düzensiz bir savaşa hiç hazır olmayan bir ordunun gücünü çok çabuk tüketiyordu. Büyük direnişten ve kayıpların fazlalığından dolayı Fransızlar ordularını geri çektiler.

1948 yılı geldiğinde, artık bir şey çok iyi anlaşılmişti: savaş uzayacaktı. Her iki taraf için de zafer, kısa vadede ya da tek bir darbenin sonunda gelmeyecektir. Ne Fransız ordusunun direniş hükümetini bir anda teslim alma planları işliyor, ne de direniş hükümeti üstün kuvvetleriyle savaşan Fransız ordusunu bulunduğu mevziden sökebiliyordu. Fransız sömürgeci yönetimi yeni bir plan hazırladı. Buna göre güçleri tek bir bölgeye yoğunlaş-

tırıp tek hamlede işi bitirmektense işgali parça parça yayararak direniş hükümetinin etkinliğini azaltmak istiyordu. İşgal edilen her bölgede kukla bir yönetim ve kukla bir ordu belirirdi. Direniş hükümetinin bu işgal bölgelerindeki etkinliği böyle bir yöntemle tümünden kırılacaktı, hesap buydu. Bu amaçla Fransız birlikleri güçlerini olabildiğince yaydı; her bölgede karakollar kuruldu. Direniş hükümeti ve kurtuluş ordusunu belli mevzinin ötesinde varolmaya zorladı ve her adımda bu mevziyi biraz daha ileri taşıdı. Ancak her adımda kurulan karakollar, güçlerin iyice dağılmış bir duruma gelmesine yol açtı.

Vietnam halk ordusunun bu yıllardaki taktiği Fransız planlarını boşa çıkarmaya yönelikti. Bunun için önce düzenli ordu biçiminde örgütlenmiş olan halk ordusu, birbirinden bağımsız savaş müfrezelerine dönüştürüldü. Yeni savaş birimleri eskisinden çok daha küçüktü. Bundan sonra Fransızların zorladığı kurtarılmış bölge ve mevzi savaşı yerine; bu bağımsız müfrezeler Fransa'nın kontrolündeki bölgelerin derinliklerine kaydırıldı. Bu sayede savaş, tek bir hat ve mevzi üzerinden değil hemen bütün noktalardan sürdü. Böyle yapmakla Vietnamlı devrimciler, halk savaşını dogmatik bir tarzda ele almadıklarını, her duruma ve güçler dengesine ve düşmanın askeri hareket tarzına göre taktik değiştirebildiklerini kanıtladılar.

Türkiye ve Kürdistan'da yıllar boyu gerilla savaşı katı bir şematizm içinde algılandı, aşamalara bölündü ve hep düz bir çizgi halinde ilerleyerek zafere ulaşacağı zannedildi. En kaba biçimiyle halk savaşı, savunma-denge-saldırı aşamalarına bölündü. Her aşamaya göre bir örgütlenme ve taktik geliştirildi. Yaygın gerilla savaşı, hareketli savaş ve düzenli ordu savaşı gibi biçimlerin birbiri ardına dizileceği öngörüldü, ama hayat, burada çizilen krokilerden daha karmaşıktır. Hiçbir zaman, aşamalar mekanik bir sıra halinde birbirini izlemezler ve aynı şekilde, örgütlenmeler de bu mekanik harekete uygun şekilde gelişmezler. Eğer bir iç savaş, devrimci durumsa sözkonusu olan, her an ileri sıçramalar ve geri düşüşler kaçınılmaz olacaktır. Böyle bir durumda genel kroki ve planlar bir işe yaramaz.

Türkiye ve Kürdistan'da gerilla savaşı veren hemen her örgüt, Leninist Parti dışında bu mekanik aşamalar ve örgüt şemalarını savunageldi. Ulusal Kurtuluş Hareketi ise, son zamanlarda savaşın önlerine çıkardığı sorunları çözmek amacıyla giriştiği çabalarda, çoğu kez bu mekanik anlayışın dışına çıktı. Ancak, diğer tüm gerillacı gruplar, sınıf savaşımının gelişme düzeyine kendilerini uyduracaklarına tam tersini yapıyorlar ve tüm devrimci sınıf ve katmanları, kendi politik zor araçları tarafından belirlenen mekanik aşamaya uymaya çağırıyorlar. Sınıflar ayağa kalkmış, bir ayaklanma durumu doğmuş, ne gam! Eğer gerilla henüz müfrezeyi aşamamış ve savunma konumunu kıramamışsa, sınıflar da savunma çizgisinde ilerlemelidir. Ya da gerilla taktik kapasitesini ve gücünü artırmış müfrezeyi kat be kat aşmış olabilir; öyleyse yaygın gerilla savaşı değil, büyük güçlerin belli alanlarda toplandığı hareketli savaş gerekir. Öte yandan, halkın bulunduğu her noktadan, binlerce yerden savaşı yükseltmek imkanı olabilir. Olsun. Bu durum ne de olsa şemaya uymaz, halk beklesin, gerilla, yürüyüşünü mekanik şemaya uygun olarak tamamlasın hele...

Bu mekanik anlayışı en fazla içselleştirmiş olanlar, Türkiye ve Kürdistan'da yerel ayaklanmaları en yaygın olduğu dönemde, bu ayaklanmaları birleştirip bir üst düzeye sıçratmak için çabalamak yerine, kent yığınlarını ayaklanma yerine savunma çizgisinden öteye gitmemeye çağırıyorlardı. Çünkü onlar için savunma geçerliydi. Benzer bir yanlış Ulusal Kurtuluş Hareketi de işledi. Serhıldanların büyük güç olduğu ve devlet karşısında müthiş direndiği 93-95 yıllarında UKH, tüm bu ayaklanmaları ve kitle hareketini silahlı bir ayaklanma seviyesine yükseltmek yerine, kendi mekanik anlayışını hayata geçirmek için enerji harcıyordu. Yani gerilla savaşından hareketli savaşa geçişin hazırlıklarıyla meşguldu. Kentlerdeki kitlelerin geniş ayaklanmaları sayesinde bir süre için, kırsal alandaki büyük güçleri toplamayı ve kapsamlı baskınlar yapmayı başardılar. Fakat kentlerdeki kitlesel hareketin en militan unsurları salt bu amaçla kırsal alana çekildiler. Sonuç ne oldu? Mekanik anlayış iflas etti. Boş bırakılan, silahlandırılmayan, ayaklanma

örgütleriyle donatılmayan kentler, karşı-devrimin ağır baskınları karşısında bir süre geri çekildiler. Artık eskisi gibi büyük güçleri biraraya getirecek imkanı bulunmayan UKH ise, mekanik anlayışı darbelemek pahasına, hareketli savaş taktiklerinden yaygın ve küçük savaş taktiklerine geri döndü. Oysa ki, Vietnam örneği yeterince ve mekanik görüşlülükten uzak incelenseydi, Vietnamlı devrimcilerin bu gerilla savaşına nasıl esnek yaklaştıkları anlaşılırdı. Teorik kavrayışlarıyla gerilla savaşının sorunlarını çözümlenmeyenlerin, hiç olmazsa Vietnam örneğinden öğrenme şansları vardı.

SOĞUK SAVAŞ YILLARI VE VIETNAM DEVRİMİNE ETKİLERİ

1949 yılı her yönüyle önemli bir yıl. Dünya tarihine de soğuk savaşın başladığı yıl olarak geçecektir. 1946-'49 yıllarının barış hayalleri birden bire kendini II. Emperyalist savaştan çok daha büyük bir dehşet karşısında buldu: Nükleer savaş tehdidi! '46-'49 yıllarının barış ortamında emperyalizm, dünya halklarının sosyalizme yönelen sempatisini engelleyemezdi. Dünya komünist partileri önemli bir yükselişe geçince, emperyalist karşı-saldırı nükleer tehdit biçimine büründü. Bu karşı saldırının başını ABD çekiyordu. Önce Marshall planı ve yardımı hazırlandı. Bu plana göre ABD, Avrupa'da kapitalizmi tekrar ayağa kaldırıyor ve geri kalan tüm ülkelerde kendine bağımlı işbirlikçi sermayeler yaratma yoluna gidiyordu. Bu ekonomik ve siyasal saldırıyı askeri manevralar izledi. 1949 yılında NATO kuruldu. NATO hem sosyalist dünyaya karşı bir tehdit, hem de ABD'nin Avrupa üzerindeki egemenliğinin simgesi durumuna geldi.

Sosyalist sistemin bu karşı-devrim saldırısına cevabı net oldu. Doğu Avrupa ülkelerinde ardı ardına burjuvalar yönetimden kovuldu ve işçi-köylü ittifakına dayalı halk demokrasileri ilan edildi; proletarya diktatörlüğüne geçiş hızlandı. Fırtına aynı hızla doğuda da patlak verdi. Çin Devrimi, 1949 yılında muazzam bir başarıya imza atmış oldu. Bir milyar nüfusuyla Çin, emperyalizme bu yıllarda vurulan en büyük darbe oldu. Aynı

zamanda bu devrim, ABD'nin saldırganlığını artırmasının bir işareti gibiydi. ABD Haziran 1950 yılında Kore'ye asker çıkarıldığında, bütün dünyada emperyalist ve sosyalist sistem karşılıklı kılıçlarını çekmiş oluyordular.

Soğuk savaş yılları aynı zamanda klasik sömürgeci ilişkilerden yeni sömürgecilik ilişkilerine tamamen geçildiği yıllar oldu. Sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde sağlanan bir miktar sermaye birikimi, işbirlikçi sermaye gruplarının yaratılması ve emperyalist bağımlılığa uygun bir altyapının döşenmesi için zemin oluşturdu. Marshall yardımları bu birikimi pekiştirdi. Öte yandan sosyalist sistemin prestijiyile birlikte aynı zamanda ulusal-sınıfsal kurtuluş hareketlerinin gelişmesi, bu hareketlerin sosyalizme yönelmesi, emperyalizmi klasik sömürgecilik ilişkilerini değiştirmeye ve yeni sömürgeciliğe hızla geçmeye zorluyordu. Klasik sömürgeciliğin simgesi sayılan Hindistan, İngiltere ile olan ilişkilerini 1947'den sonra yeniden düzenledi ve bağımsızlığını kazandı. Malezya, Endonezya ve Afrika ülkelerinde bu mücadele silahlı savaş biçimlerine büründü. Buralarda bir süre sonra ulusal hükümetler kuruldu ve onlar da ardi ardına yeni sömürgecilik ilişkileri içine dahil edildiler. Soğuk savaşın temellerini atan bu yıllar, ulusal kurtuluşçu ideoloji açısından çok önemli bir gerçeğe işaret ediyordu: Emperyalist-kapitalist sistem içinde kalındığı müddetçe bağımsızlık bir hayaldir.

Tüm bu gelişmelerin Vietnam'a yansımaması düşünülemezdi. ABD kolunu ilk kez 1950 yılında uzattı Vietnam'a. Bu yıl içinde yüzlerce Amerikalı subay ve sermaye sahibi, danışmanlık ve yatırım amaçlarıyla Vietnam'a yeni sömürgeci bir çıkarma yaptılar. Hem buradaki Fransız işgalci ordusuna mali destek sunuyorlar, hem de ülke topraklarında yeni sömürgeci işbirlikçi ilişkiler geliştirmeye çabalyorlardı. Gerçekleştirdikleri yatırımlarla, bağımlı bir ekonomi yaratma yoluna girdiler.

BURJUVA GÜÇLERİN TASFİYESİ

Vietnamlı komünistler, bu yeni durumu ve değişen uluslararası dengeleri hesaba katmada gecikmediler. Düşman artık

farklı yöntemlerle gelen farklı cephelere bölünmüştü. ABD'nin varlığı işbirlikçi burjuva katmanları yaratmaya yönelmişti. Komünistler, o güne dek Lien Viet içinde varlığını sürdüren örgütsel durumlarını Vietnam İşçi Partisi adında bağımsız bir yapıya kavuşturdular. Ulusal birlik içinde yeralan, fakat en geri unsurları ve ulusal burjuvaziyi temsil eden örgütlülükler tasfiye edildi. Direnme savaşında ulusal yön ve sınıfsal yön arasında doğan derin çelişki, Vietnam İşçi Partisi'nin işçi-köylü egemenliğini sağlamlaştırmasıyla çözüldü. Sınıfsal kurtuluş, bu andan itibaren ulusal kurtuluşu arka plana iterek yedeğine aldı. Yerel yönetim organları örgütlenerek yeni egemenliğin sınıfsal özüne uygun tedbirler alınmaya başlandı. O güne dek ulusal kurtuluşun öne alınmasıyla bir süreliğine geri düşen bazı demokratik tedbirler peşi sıra gelir oldu. Ulusal hükümet, Fransız işgaline karşı, ulusal birliği korumak adına bu adımları savsaklamıştı. Bunun bir erteleme değil, yanlış bir bakıştan kaynaklı bir savsaklama olduğunu, VİP içinde yapılan tartışmalar açığa çıkarmıştı. Ulusal hükümet, yerel feodal ve toprak sahiplerini cephe içinde tutmak için toprak reformuna girişmemiş, yalnızca vergi ve kiralardan indirimi yoluna gitmişti. Sonuçta feodal egemenlik üretimi olağanüstü düşüyordu. Fransız birliklerinin ilk saldırısı sırasında bu ulusal birliği sağlamak önemliydi ve Vietnamlı komünistler bu konuda uyanık davrandıkları için haklıydılar. Fakat toprak sahiplerinin, feodal unsurların yalnızca siyasi etkinliğini kırmak yetmez, onların ellerindeki ekonomik güç de zaman içerisinde tasfiye edilmeliydi. Nitekim bu durum 1950'de önemli bir tehlikeyi beraberinde getiriyordu. Ekonomik varlığı ellerinden alınmayan bu gerici unsurlar, hem ekonomik koşulları köylüler aleyhine bozmuşlar hem de ekonomik güçlerini geliştirmişlerdi. Bunlar, işbirlikçi sermaye yaratmaya uğraşan ABD emperyalizminin Ulusal Cephe içerisindeki uzantısı durumuna gelebilirdi. Neyse ki '49 yılında emperyalist-kapitalist sistem ile sosyalist sistem arasında çelişkilerin keskinleşmesi ve bunların savaşımı, Vietnamlı komünistlerin de gözlerini açmıştı. Girişilen toprak reformu, işçi-köylü egemenliğini daha sağlam ekonomik temellere oturttu.

Siyasal ve ekonomik alanda tasfiye edilip iyice güçten düşen burjuva-gerici unsurların etkisinden kurtulan Lien Viet, 1950 yılından itibaren sosyalist blokun ve Çin'in büyük dostluğunu kazandı. Sovyetler ve Çin, Vietnam'da direniş hükümetini tanıdı ve siyasal, diplomatik ve askeri yardımlara başladı. Bu yıldan itibaren halk savaşı, çok daha yetkin savaş araçlarıyla yoluna devam edecekti. Fransız işgal birliklerinde savaş planı ise aynen devam ediyordu. İşgali parça parça yaymak ve bu bölgeleri binlerce karakolla denetlemek... Bu plan doğrultusunda 1951 yılında, başkent Hanoi'nin 50 km batısında bulunan Hoa Binh bölgesine saldırı başlattılar. Amaçları buradaki direniş kırıp, işgal bölgesi haline getirmektir. Oysa ki direniş hükümeti sosyalist sistemin askeri-teknik desteği ile eskisinden daha güçlü bulunuyordu. Üstelik Fransız işgal bölgelerinin derinliklerine dek yayılan gerilla birlikleri, yüzlerce karakolu abluka altına alabilecek pozisyona gelmişti. İşte bu nedenle direniş, Hoa Binh bölgesine yapılan saldırıyı yoğun bir güçle karşılama imkanı bulurken, Fransızlar diğer bölgelerdeki denetimini zayıflatmak pahasına Hoa Binh'e destek ve ikmal gerçekleştiremiyordu. Bu güç dengesi ve sınıfların konumlanışında direniş hükümeti, hareketli savaş taktiklerine başvurdu ve çok geniş bir mevzide Hoa Binh'e giren düşman kuvvetlerini kuşatarak, ona çok ağır kayıplar verdi. Fransızlar ise bu ağır çatışmaları ve günler süren kuşatmayı destekleyecek ikmal kuvvetlerine oldukça uzaktı; ne zaman bulabildi, ne de güç...

Hoa Binh bozgunundan sonra Fransa ve ABD arasında ilişkiler daha da arttı. Fransız birlikleri Amerikan bombaları atıyor, Amerikan konservesi yiyor ve Amerikan danışmanlarca yönlendiriliyor ama başarılı olamıyordu. ABD, işgalci birliklerin mali külfetinin yüzde seksenini karşılıyordu. Bozgun ise çıkar çatışmalarını daha da şiddetlendirdi.

1953 yılı geldiğinde Fransız generaller yeni bir hareket tarzına giriştiler. Karakolların fazlasıyla yayıldığını, çoğunun merkezi karargahtan uzak düştüğünü ve etkisizleştiğini, aksine karakolları yoğunlaştırmak gerektiğini öne sürdüler. Etkisiz ve uzak kalan karakollar büyük garnizonlarda toplandı. Askeri üs

merkezleri güçlendirildi ve çoğaltıldı. Birçok eyalete askeri yığınak yapılarak buralarda güçlü garnizonlar kuruldu. “Teğmenler Savaşı”ndan “generaller savaşı”na geçildi. Böylece güçler yaygın değil, merkez garnizon etrafında toplandı. Askeri üs çevreleri sürekli operasyon bölgesi haline geldi. Bu yolla gerillayı sürekli bir savunma durumunda tutmak istiyorlardı.

DİEN BİEN PHU ZAFERİ

Fransız sömürge ordusunun oluşturduğu bu tür üslerden biri de Dien Bien Phu ovasındaydı. Bu ovanın çevresi düzlük ve en önemlisi merkezi hükümetin konumlandığı bölgenin arkasına düşüyordu. Bu sayede Fransız generaller başkent ile Dien Bien Phu arasına sıkışan direnişin ana kuvvetlerini yok etmek için fırsat kollayabilecekti. Dien Bien Phu’ya paraşütçü birlikleri ve büyük kargo uçaklarıyla toplar, hafif tanklar, inşaat malzemeleri ve sağlam bir üs için ne gerekiyorsa yığıldı. Büyük bir havaalanı inşa edildi. Havaalanı çevresi karakollarla, tabyalarla güçlendi. Hendekler, sıra sıra tel örgüler ve nihayet ovayı çevreleyen tepelerde korunaklı mevziler, bu garnizonu ilk bakışta ele geçirilemez kılıyordu. Fransız sömürgeci ordusunun Dien Bien Phu üzerindeki hesapları çok büyüktü. Buraya yapılan büyük havaalanı ve korunaklar, uygun bir anda bu yüksekteki ovaya büyük ordu güçlerinin yığılarak biranda direniş güçlerinin kısıpaca alınacağını gösteriyordu.

Komünist parti, yeni adıyla Vietnam İşçi Partisi, bu önemli taktik hareketliliği bir toplantısında değerlendirdi ve önemli kararlar aldı. Çünkü bu hareketle Kuzey’in gerilla denetimindeki bölgelerinde sıkışıklık ortaya çıkmış, aynı durum diğer bölgelerde de hissedilmeye başlanmıştı. Parti, savaşa ilişkin aldığı kararı şöyle formüle etti: Dinamizm, inisiyatif, hareketlilik ve karar almada çabukluk. Bu, alabildiğine yaygın ve hareketli, eyleme girişmek için merkezi yönlendirmeyi beklemeden süreklileştirilmiş bir gerilla tarzı saldırı anlamına geliyordu. Bu, halkın büyük çoğunluğunun katılacağı tıpkı bir ordu gibi davranarak disiplin ve saldırganlıkla düşmanı alt edeceği, silahlı bir halk ayaklanması düzeyinde yürüyen bir kitle eylemiydi.

Aynı yıl içinde yapılan toprak reformu ve bunun sağladığı devrimci coşku ile köylü kitleleri partinin dinamizm ve sürekli eylem çağrılarına cevap verecek devrimci enerjiyi biriktirmişti. Halka ne verdiysen, onu alırsın. Eğer böyle siyasal eylemle oluşturulan milyonlar olmazsa, silahlı savaşım düzeyinde yürüyecek kitlesel bir hareketlilik yaratmak mümkün olmazdı. Hiçbir hamasi nutuk bunu başaramazdı.

Partinin bu konuda attığı ikinci önemli adım, komşu ülke Laos'ta kurtuluş mücadelesi yürüten marksist Pathet Lao örgütüyle mücadele birliğine girmek oldu. Çünkü Fransızların güç toplama ve ikmal yollarını açık tutma amacıyla Laos'ta konumlandığı büyük garnizonlara gereksinimi vardı. Nihayet '53 yılı sonlarında başlayan ve aralıksız Dien Bien Phu zafetine kadar sürecek olan büyük eylem, hem Vietnam hem de Laos'ta kitlesel silahlı ayaklanmalar zinciri biçiminde gelişti.

Bu altı ay boyunca hareket çok çeşitli biçimlere bürünüyordu. Kimi zaman küçük gerilla saldırıları, kimi zaman çok büyük güçlerle ve halkla birlikte yürütülen hareketli savaş... Ama sonuçta hepsi tek bir amaca, tek bir hedefe kilitlenmişti. Fransızların Kuzey'deki Dien Bien Phu ovasına asker ikmalini önlemek ve bu amaçla hareketliliği süreklileştirmek. Her bölgede bulunan merkezi garnizonlar, hem bölge kontrolünü kaybetmemek için, hem de imha olmamak için, bir başka bölgenin yardımına gidemiyordu. Eğer giderse, kendi bölgesini kaybetme tehlikesi vardı. Ayrıca, bu hareketlilik içinde çokça kan kaybettikleri için, değil bir başka bölgeye yardıma gitmek, kendilerinin merkezi bölgeden sürekli ikmal ve yardıma gereksinimleri vardı. Laos topraklarındaki en önemli garnizonlarda aynı duruma uğrayınca, Dien Bien Phu, adeta diğer bölgelerden tecrit bir duruma gelmiş oldu. Bu durumda Kuzey'deki direniş birlikleri, daha rahat koşullarda garnizona saldırı için hummalı bir hazırlıkla uğraşabilirdi.

Fransız birlikleri, Dien Bien Phu'da toplanmış olan direniş güçlerinin büyük yığınağını görünce şok oldular. Çünkü onlar, karşılarında yalnızca gerilla güçleri olacağını sanıyordu. Halkı hiç gözönüne almadan hesap yapmışlardı. Örneğin tam

teçhizatlı bir gerillanın bir günde yürüyebileceği yolu ve top, havan gibi malzemelerin bu çamur ve geçit vermeyen ormandan ne kadar sürede taşınabileceğini hesaplamışlardı. Oysa, oradan geçen bizzat halktı. Binlerce gerilla cepheye köylülerin bisiklet ve çek-çekleriyle çok daha hızlı gelmişti. Toplar ve havanlar parçalar halinde ve bisikletlere yüklü olarak elden ele geçiyor, bu sayede yirmi dört saat kesintisiz yolculuk yapıyorlardı. Bu sayede toplanan güç, Fransızların yaptığı hesabın üç katından fazlaydı. Çünkü her teçhizat, her mermi, bir gerillanın taşıyabileceği hızdan üç kat daha hızlı olarak halk tarafından cepheye taşınmıştı.

Tüm bölge halkının katıldığı bu denli yoğun bir hazırlık, yalnızca halkın, bizzat kendi siyasal ve askeri örgütlenmesiyle mümkün olabilirdi. Dien Bien Phu'da halk, gerilla güçleri büyük bir savaşa hazırlanırken evinde oturamazdı, tarlasında çalışamazdı. Silahlı eyleme bizzat halk katıldı. Sepetler içinde ekmek tekneleriyle, denetim çemberlerinden, karakolların yanı başından geçerek, top mermisi, havan parçaları, uçaksavarlar taşıdılar. Devamlı teçhizat ve yiyecek ikmali için sayısız yollar, koridorlar ve bağlantı noktaları kurdular; gece-gündüz düşmanın burnu dibinde siper kazdılar. Tıpkı düzenli bir ordu gibi. En az onun kadar disiplinli, en az onun kadar hazırlıklı.

Türkiye ve Kürdistan'da silahlı savaşım veren örgütlerin çoğunun, düzenli bir ordu savaşı denince akıllarına hep profesyonel gerilla kadroları ve savaşçılardan oluşan, müfrezeler ve alaylardan oluşan birlikler geliyor. Onlara göre halkın bu savaştaki yeri cephenin uzağındadır. Silahsız kitlelerin işi, bu adamlara göre, demokratik mücadeledir, savaşımı yürüten ise savaşçı birlikler... Ve bunun adına halk savaşı diyorlar. Oysa ki, düzenli bir ordu savaşı, tıpkı bir ordu gibi davranma alışkanlığını edinmiş, ortak siyasal hedeflerin bilinciyle disiplin altına alınmış milyonların kolektif enerjisiyle birlikte düşünülmezse, hiçbir anlam ifade etmez. Yüzbinler, milyonlar eğer aynı amaç için harekete geçiyor, aynı hedef etrafında yoğunlaşıyorlarsa, işte gerçek halk ordusu gücü budur.

1954 yılı Mart ayında Dien Bien Phu'da patlayan ilk kur-

şunla birlikte savaşın son perdesi açıldığında, yalnızca Kuzey halkı değil, tüm Vietnam ve Laos'ta harekete geçen halk ve savaş güçleri aynı amacın peşindeydi: Dien Bien Phu düşürülecek! Bulduğumuz bölgeden Dien Ovasına tek bir asker bile desteğe gidemeyecek... Dien Bien Phu tek bir meydana verilen bir muharebe değildi; milyonlarca Vietnamlının ve Laoslunun, gözüyle, kulağıyla üzerine titrediği, tüm benliğiyle enerjisini kattığı silahlı bir halk ayaklanmasıydı. Bu kampanyada yüzbinlerce köylü ve binlerce gerilla, bizzat savaşın cephesindeydi. Ve 13 Mart 1954'te Dien Bien Phu'da ilk bomba patladığında, hendekler, dikenli teller ve beton tabyalar arkasında kendini güvende hissederek Fransız subayların bütün bunlardan hiçbir haberi olamazdı.

Fransız subayları, kendilerine ve korudukları üssün sağlamlığına güveniyorlardı. Yeterince direneceklerine ve bütün yerleşim birimlerinden uzak olan bu ovada yapılan bir kuşatmanın hiç de uzun süre devam edemeyeceğine; yiyecek, içecek, mühimmat ikmal gibi sorunlar yüzünden bir süre sonra kuşatmanın kalkacağına inandılar. Oysa kuşatma ve saldırı tam 45 gün sürdü. Önce çevre karakollar ve tepedeki siperler düştü. Sonra da bu tepelerden havaalanına havan ve top yağmuru başladı. Yere inen uçaklar bir daha hiç uçamadılar. Laos'tan beklenen Fransız yardımı da bir türlü gelmiyordu. Havadan ancak paraşütle atılan yiyecek ve ikmal malzemeleri ise isabetli uçak-savar atışları nedeniyle oldukça yüksekte bırakılıyor ve çoğunlukla Vietnam kuvvetlerini besliyordu. Oysa Vietnam kuvvetlerinin bunlara ihtiyacı da yoktu. Örgütlü halk bütün bu sorunları hallediyordu. Ana karargaha son saldırı 1 Mayıs 1954 günü başladı ve tam yedi gün yedi gece sürdü. Dien Bien Phu garnizonu düştüğünde, ovada ölü halde yatan Fransız askerlerinin sayısı 16 bini bulmuştu. Bu zaferle birlikte neredeyse altı ay süren ve tüm ülkeyi baştan başa kapsayan büyük halk savaşı kampanyasında ise yüz onikibin Fransız öldürülmüştü. Dien Bien Phu'da sallanan beyaz bayrak, Fransa'nın Hindicini'ndeki macerasına da son noktayı koyuyordu.

Fransız ordusu tamamen imha olmasa bile, artık savaş az-

mini ve moral varlığını bütünüyle yitirmiş bulunuyordu. Bundan sonra sürececek savaş yalnızca daha çok Fransız askerinin ölümüne, daha büyük bozgunların yaşanmasına neden olacaktı. Geri dönüş yoktu. Fransa, Vietnam Direniş Hükümeti'ne resmen barış önerisi getirdi. Ho Chi Minh, bir kez daha Fransızlarla görüşmek için masa başına oturuyordu. Ama bu kez muzaffer bir ordunun komutanı olarak ve yenilmiş bir düşmanı teslim almak için imzasını atacaktı.

Cenevre'de yapılan görüşmelerde Komboç-Laos ve Vietnamlı yöneticiler hep birlikte bulundular. Fransa, bu üç ülkenin bağımsızlığını kabul etti, her üçünde de en kısa sürede seçimler yapılacaktı. Fransız ordusu tamamen Vietnam'dan çıkarken, Vietnam Halk Ordusu da 14. Paralelin kuzeyine çekilecek Güney Vietnam'da yapılacak halk referandumunun sonucunu bekleyecekti.

Fransa yenilmişti. Ama pusuda bekleyen bir başka emperyalist güç, özellikle Güney'de yoğunlaşan çıkarlarından vazgeçmeye niyetli görünmüyordu. ABD Vietnam halkının o güne dek yaşadığı vahşeti, acı ve işkenceleri aratacak bir çılgınlık için kolları sıvamıştı bile.

SIRA YANKİLERDE

Güney'deki Vietnam halkı, 1959 yılı geldiğinde silahlı halk ordusunun tamamen Kuzey'e çekilmesinin ve geride kalanların Cenevre anlaşmasına uymak amacıyla silahlarını bırakmasının bütün ağır sonuçlarıyla acı içinde yaşıyordu. Kaplan kafesleriyle ünlü Paolo Condor hapishane adası siyasi mahkumlarla dolmuştu. Phu Lai adlı tutukevinde altı bin siyasi mahkum bir gece içinde zehirlenerek katledilmişti. Diem-ABD ittifakı vahşetin her türlüsünü uygulamakta ustalaşıyordu. Bu vahşet uygulamaları, yakalanan devrimcilerin canlı canlı ciğerlerini sökmeye ve onları ölüme terk etmeye dek varıyordu. Bu şekilde öldürülen devrimci sayısı binleri bulmuştu. İkinci dünya savaşını sona erdiren çatışmalarda, sırf prestij adına Sovyet Kızıl Ordusuyla toplama kampı kurtarma yarışına giren ABD, şimdi Güney Vietnam'ı tümüyle bir toplama kampına çeviri-

yordu. Halk için ölümün nereden ve nasıl geleceği hiç bilinmiyordu.

'59 yılı geldiğinde artık ABD-Diem egemenliği elini çabuk tutmak zorundaydı. Çünkü, sadece Vietnam'da değil, tüm dünya çapında sosyalizmin öncülüğüne gittikçe daha fazla sayıda insan inanmaya başlamıştı. Uzay yarışında SSCB, bayrağı kaptı. Cezayir, kurtuluş savaşını kazanmak üzereydi. Ve Küba Devrimi, zaferini çoktan ilan edip ABD'ye kafa tutmaya başlamıştı. Bütün bunlara, Kuzey'in 1959 yılında olgunluğa ulaşan sosyalist adımları eklenince, emperyalist-kapitalist dünya, sosyalizmin bu atağına her zamanki karşılığını verdi. Güney'de kan oluk oluk aktı.

Vietnam'da çeşitli halk toplulukları yaşar. Bunların yerleşim alanları genellikle dağlık bölgelerdir. Yüzyıllar boyunca Vietnam, egemen toplumlarca ezilmiş, adeta dışlanmıştı. Bu azınlıklar, kendi içinde oldukça örgütlü, disiplinli ve silahlıydı. Önemli bir çoğunluğu ABD-Diem kliğinin yalanlarına kanarak, tutucu dinsel duyguların da etkisiyle, Kuzey'den göç etmişlerdi. Fakat Diem'in dizginsiz diktatörlüğü en çok bu halkları vurdu. Güney'de bu azınlık halklara estirilen şovenizm rüzgarı, en sonu onları isyan ettirdi. 1959 yılında birçok dağ köyünde, merkezi hükümete karşı girişilen silahlı ayaklanmalar görüldü. Artık ok yaydan çıkmıştı. Kuzey'deki sosyalist hükümet, aynı yıl içinde, Güney halkının kurtuluşu için seferberlik başlatmıştı. Güney'in dağlarında yaşamlarını sürdüren direniş liderleri yine aynı yıl bir araya gelerek uzun süren barışçıl mücadele döneminin yerine silahlı mücadeleyi yeniden başlatma kararı almışlardı.

Dağlardaki kadrolar, stratejik köycüklerdeki halkla ilişkiye geçiyor, öz savunma grupları örgütlüyor, gençleri orman ve dağların derinliklerindeki gerilla üs bölgelerine çekiyorlardı. Gerilla üssü deyince, burada, her türlü ihtiyacı karşılanmış, sığınakları, depoları, eğitim alanlarıyla bezeli bir yer akla gelmemeli. Aksine, Güney devriminin başlangıcındaki gerilla üslerinde doğru dürüst silah bile yoktu. Üçlü gruplar halinde örgütlenen birliklerde genellikle yalnız tek bir silah bulun-

yordu. Fakat bu silahı alan kişi, kukla birliklerden ya da işbirlikçilerden zorla alınmış bir silahla geri dönüyordu. Böylece hemen bütün bölgelerde kukla askerleri yalnız yakalanınca saldırıya uğruyor ve silahını kaptırıyordu. Yöneticiler paniğe kapıldılar. Çünkü bu olaylar, halkın silahlandığının açık göstergesiydi.

Sonraki adım, bu üslerdeki yerel gerilla birliklerinin stratejik köylerde ve diğer kırsal alanlarda kurulan öz savunma birlikleriyle işbirliği içinde askeri faaliyet yürütmesi oldu. Öz savunma birlikleri köyün içindeki ajanları ve düşmanı gözliyor, yerel birlikler de bunları yok ediyordu. Herşey gizlilik içinde yürütülüyor, bir karakol ya da bir ajan binlerce göz tarafından gözleniyor, izleniyor ve en zayıf bir anında silahlı birlikler bu hedeflere öldürücü darbeler vuruyordu. Köy toplulukları ajanlardan ve cellatlardan temizlendikçe örgütlenmenin de önü açılıyor, bundan böyle kukla birliklerin subayları kendilerinin ne kadar masum olduğunu, yalnızca verilen emirleri yerine getirdiklerini halka anlatmaya başlıyorlardı. Halk ise kurulan silahlı birliklere neredeyse akın ediyordu. Çünkü her birinin öcü alınacak en az bir tane yakını vardı.

“Ölümler canlılarla birlikte yürüyor”. Her türlü zorluğa, olanaksızlığa karşı güçlü bir düşmana karşı savaşmak için derin bir kin ve inanç gereklidir. Bu, Güney Vietnam halkında yeterince vardı. Kısa bir süre de olsa, ‘45 ve ‘54 yıllarında kurtuluşu yaşamışlar, ama hemen sonra kopkoyu bir karanlığa ve inanılmaz baskılara maruz bırakılmışlardı. Her seferinde de yardımlarına silahlı mücadele koşmuştu. Bu kez de aynı efsane kendini ilan ediyordu işte: Halk, kurtuluşun andını bir kez daha, 20 Aralık 1960’ta duydu. NLF (Ulusal Kurtuluş Cephesi) Güneyli devrimciler tarafından kurulmuştu.

Halk bir kez daha silahlı ve örgütlü olmakla tersi arasındaki farkı çok acı tecrübelerle görüyordu. Silahsız ve örgütsüz halk stratejik köylere zorla sürülüyor, acımasızca katlediliyor, tarlaları ve ürünleri yakıyor, aşağılanıyor, tecavüz ediliyor ve aç bırakılıyordu. Ama her şey 1960’tan sonra hızla değişecekti. Hızla silahlanan ve NLF bayrağı altında örgütlenen halk, ege-

menleri korkuttu. Önce ajanlarını ve sonra da cellatlarını teker teker kaybettiler. Ve en önemlisi de bu işi yapanlar, işlerini görüp sanki bir gölge gibi ortadan kayboluyordu. Diem'in silahlı kuvvetleri görülmez bir düşman tarafından sürekli ısırılan, hırpalanan bir kum torbasına dönüşmüştü. Önceki yıllarda iki kişinin yanyana gelip konuşmasını suç sayan yöneticiler, gösteriler düzenleyen, karakollara yürüyen ve yolları kesen halkı görmemezlikten geliyordu. Vietnam halkı bir kez daha şu temel düsturu kanıtlamıştı: Hayati sorunlarını çözmek isteyen bir halk, ilk önce silahlanmalıdır. Silahı alınan bekçi ve polisler, basılan silah depoları ve her yerde duyulan kurşun sesleri, gizli gizli yürütülen silahlanmanın açık habercisiydiler. Yöneticiler görmiyorlardı gerçi ama biliyorlardı. Örgütlülükleri hissediyor, çevrelerinin sıkı bir ağ gibi sarıldığını sezinliyorlar, ama bu giz perdesini aralayamıyorlardı. Halk, yaşanan tüm acılardan sonra bu kalın giz perdesinden tek bir sızıntının bile olmasını önlüyordu. Katliamlarını rahatça yürüten subaylar için artık halkın yaşadığı bölgeye gitmek, düşmanla çevrili bir mevziye girmek demektir.

Halkın arasına girmek, kurşunların vızıldadığı açık bir alanda kalmak kadar sinir bozucu ve yıpratıcıydı. Subay ve askerler bu yüzden ya bir ordu gücüyle halkın arasına gidebiliyorlar ya da tamamen karakolların içine çekiliyorlardı. Birçok karakol devriye görevini yerine getiremiyorlardı. Diem kuklaları stratejik köyler ve çevrelerindeki tüm denetimlerini kısa sürede yitirdiler. Halkın örgütlenmesi bu koşullar altında olağanüstü hızlandı. Ve halk artık kendi sorunlarını kendi çözmeye başlamıştı. İstedikleri bir şey olursa karakola yürüyor, istediklerini almadan geri dönmüyorlardı.

Devrim bu koşullar altında '61-63 yıllarında çok hızlı gelişti, yükseldi. Bu yoğun savaş yıllarında silahlı ve siyasal mücadeleye tam bir ayaklanmaya vardı. Binlerce karakol silahlı saldırıya uğradı. 550 tanesi boşaltıldı ve merkezi garnizonlara taşındı. Toplam 250 bin kukla asker savaş dışı bırakıldı. 1500 Amerikalı "danışman" bu büyük yükseliş döneminde savaş dışı bırakıldı.

Amerika, kendisi içinde olmasa bile, Vietnam'da halka karşı bir savaşa girişmişti. Bu savaş çok sınırlı Amerikan birlikleri ve temel olarak Diem'in kukla birlikleri aracılığıyla yürütüldü. En modern silahlar kukla orduya verildi. Savaş uçakları, zırhlı araç ve tanklar, toplar, havanlar ve helikopterler ve tabii tüm bunları kullanmayı öğretmek üzere binlerce Amerikalı danışman... Bu haliyle savaş, ABD için özel savaştı. Özel savaş kukla birlikleri aracılığıyla yürütülüyordu. Fakat kukla birlikler daha çok, köyünden zorla koparılmış ve askere alınmış gençlerden oluşuyordu. Çoğu çarpışmada bu genç askerler, en kritik aşamada kritik yardımlarda bulunuyordu ve çatışmanın seyrini değiştiriyorlardı. Gerilla birliklerine silahlı yardımda bulunuyorlar, kullanılması bilinmeyen silahlar hakkında bilgi veriyor, helikopterlerin nasıl düşürüleceğini gerillalara öğretiyorlardı.

'62-63 yıllarının kitlesel hareketleri de bu savaşta önemli bir yer tutar. Bu iki yıl boyunca tüm gösterilerde toplam 50 milyon kişinin bulunduğu tespit edilmiş. Nüfusu yalnızca 15 milyon olan Güney için halkın iki yıl içinde en az dört kez sokağa çıkmış olmasıdır. Yediden yetmişe örgütlü bir halk için şaşırtıcı bir rakam değil. '63 yılı sonunda binlerce stratejik köyü kapsayan büyük bir kitle hareketi başladı: "Çitleri Yıkma Hareketi". Yüzbinlerce köylü, zorla yerleştirildikleri bu köyleri yıkıyorlar, topluca kente ya da eski köylerine dönüyorlardı. Stratejik köy planı bu kitle hareketi temelinde boşa çıkarılmış, silahlı mücadele ile tersine çevrilmiş bulunuyordu.

ABD-Diem kliğinin hazırladığı özel savaş planları her yönüyle işlemez olmuştur. Bu planın işlemediğini görebilmek için ABD'nin çok sert bir tokata gereksinimi vardı. Bu tokat '64 yılında üst üste iki kez gelecekti. Birincisi, Bien Hoa havaalanı baskını, diğeri de, büyük Binh Gia çarpışmalarıydı.

1964'te, bir Ekim gecesi gerillalar, aylar süren eğitim, tatbikat ve hazırlıkların sonucu olan askeri bir operasyon için harekete geçtiğinde, savaşın kaderini değiştireceklerini belki de bilmiyorlardı. Hedefleri, çok iyi korunan bir havaalanıydı. Başkent Saygon'dan yalnızca 30 km uzaklıktaydı. Üstelik 70 kara-

kol, 18 gözetleme kulesi, bir mayın tarlası, beş sıra dikenli tel ve iki tabur asker tarafından korunuyordu. Bütün bu çevre korumaya, sürekli bölgeyi kontrol eden zırhlı batarya taburu, havaalanının içinde konuşlanan 2500 askeri ve yüz kurt köpeğini de ilave edin. Bu geçilmez duvarlar, içerdikleri öylesine büyük bir güvenlik duygusuna ve rehavete itmişti ki, sadece 15 dakika süren gerilla saldırısına karşılık bile veremediler. Sonuçta 21 tanesi ağır bombardıman uçağı olan 37 uçak havaya uçuruldu 250 kadar yanki öldürüldü. Buna karşılık, Vietnam gerilla güçleri tek bir kayıp bile vermediler. Nasıl olmuştu bu!

Bien Hoa havaalanı onlarca stratejik köyün ortasına kurulmuştu. Havaalanı yapımı için bu köylerin toprağına el konulmuştu. Üstelik buradan havalanan uçaklar, kendi topraklarına, akraba ve tanıdıklarının üzerine bombalar yağdırıyordu. Bien Hoa Havaalanı baskınını bir avuç gerilla başarmıştı ama örgütlenmesi binlerce kişiye aitti. Nöbetçilerin değişim saatleri, tel örgülerin ve mayın tarlalarının geçiş yerleri, içerinin ayrıntılı planı, herşey ve her adım, binlerce göz tarafından ablukaya alınmış havaalanına ilişkin binlerce detay gerilla birliklerine ulaştırılmıştı. Bu birlikler ormanın derinliklerinde haftalar süren talimler ve tatbikatlar sonucu hazırlanmıştı. Silahlar bu köylerde oturan halk tarafından içeri sokuldu. Gerillalar bu köylerde saklandı ve işaret verildiğinde onlarca savaşı, karanlıkta herşeyi elleriyle koymuş gibi buluyor, nerede ne ile karşılaşacaklarını iyi biliyorlardı. Tüm uçaklar, binalar ve kuleler bombalarla donatıldı. Ve sonra... bum! Baskına uğrayan düşman öyle şaşkındı ki, yankiler bu işi kukla askerlerin yaptığını sanıp onlarla çatışmaya girmişti. Kukla askerleri de yankilere cevap verdi. Bu karışıklıkta gerilla, nasıl geldiyse öyle sessiz ve kayıp vermeden geri çekildi.

ABD ve uşakları Bien Hoa'ya daha ne olduğunu anlayamadan, bu kez Binh Gia'da ikinci bir cehennem yaşadılar. Binh Gia, Saygon'a 65 km uzaklıkta, stratejik bir köydür. İlk kez bu alan üzerinde gerilla, gündüz harekatı deneyecekti. Yine bu operasyon için de gerilla haftalar boyu hazırlık yürüttü. Çevredeki ormanlara sayısız tuzaklar kuruldu. Bunun için yerel halk se-

ferber oldu. Stratejik köydeki karakolda dost askerler ayarlandı, böylece saldırı anında ilk ateşle karşılaşılmaı. Harekat yürütmek üzere bölgeye tek bir gerilla birliği gitmişti yalnızca. Ama bu profesyonel savaşılar, geniş bir yerel milis ağıyla desteklendi. Milisler köylere gündüz vakti sızacak yollar açtılar.

Gerillaların o güne kadar uyguladıkları temel taktik şuydu: hedefe saldır ve onları istediğin, daha önce hazırladığın alana sür. Binh Gia da bu taktik plana dayanıyordu. Gündüz vakti karakola saldırdılar. Saygon, büyük bir güç ve yedek birlik göndermek için harekete geçti. İlk gelen yedek birlikler geri çekilen gerillaların peşinden ormana girdi. Ama orada onları yüzlerce tuzak bekliyordu. Bir başka gerilla birliği zırhlı araç konvoyuna pusu hazırlamışti.

“...Herşeyden önce düşmanın iyice yaklaşmasını beklemek gerek. Sonra da öyle karışmak ki aralarına, kendilerini koruma çabaları felce uğrasın”.

Savaş alanı karmakarışıkı. Helikopterler inemeyince bombardıman uçakları günler boyu kendi adamlarına bomba yağdırdı. Zırhlı birlikler, aralarına sızan gerillalara ateş ederken birbirlerini yok ettiler. Köylü milisler, yerel gerilla birlikleri ve halk ordusunun profesyonel savaşıları tarafından hazırlanan askeri güç, Saygon’dan gönderilen her yedek kuvveti yok etti. Binh Gia’daki çatışmalar Aralık ‘64’te başladı, Ocak ‘65’e dek sürdü. Bu arada en büyük iki kent olan Saygon ve Hue’de kitlesel gösteriler oldu. Binh Gia çarpışmasında kazanılan her zafer halkı coşturdu. Bölgeye yeterince destek gitmemesi için kentler ayaklandı, ABD binaları ve hükümet binaları ateşe verildi. Böylece Binh Gia, yerel kuvvetlerin, milislerin, gerillanın ve kentlerin savaşı düşmanı kendi güçlerini belli bir yerde toplayamadan dağıtmak zorunda bırakılmasıyla zafere ulaştı. Bir ay sonra bölgeye girebilen düşman yıkılmış bir stratejik köy ve kendi bombalarıyla ölmüş yüzlerce kukla ordu askerinden başka bir şey bulamadı.

Bien Hoa ve Binh Gia, NLF’nin ilk büyük çaplı zaferi oldu. Havaalanı baskını, her türlü teknik önlemi istedikleri zaman aşabileceklerini ve kayıpsız geri dönebileceklerini kanıtladı.

Binh Gia’da ise, güpegündüz, üstelik yalnızca tek bir birlikle, ama tüm yerel halkı askeri eyleme çekerek, kentleri hareketlendirerek, meydan savaşı büyüklüğünde çatışmalara girebileceklerini gösterdiler. Kukla rejim iflas etmişti. Kentlerdeki kitlesel gösteriler buralardaki silahlı savaşımı hızlandırdı. Güney’in başkenti Saygon’da en iyi korunan askeri binalar bile her an havaya uçurulabiliyor, bir anda 250 Amerikan pilotu öldürülebiliyor, en önemli polis şefleriyle Amerikan subayları kendi inlerinde cezalandırılıyordu. 1965 yılında artık NLF savaşçıları, kukla ordu karşısında her cephede üstünlüğünü kanıtlamıştı. Her yerde onu savunma pozisyonuna itmişti. Çok kısa zamanda işi bitirilebilirdi. ABD için artık değişim zamanı gelmişti. Kukla ordu tarafından yürütülen özel savaşın yerine bizzat Amerikan kuvvetlerinin yer aldığı sınırlı savaş planına geçildi. Fakat bu hareket için, özel savaşın plan hazırlayıcısı General Taylor şunları söyleyecekti:

“Amerikalılar, Güney Vietnam’a planlı bir düşünceyle değil, içgüdüleriyle girdiler. İnsan ve maddi kaynak yönünden bu çok masraflı savaşa, çok geç ve çok fazla girişmişlerdir”. (Aktaran Giap, Halk Savaşının Zaferi).

Yankileri planlı bir düşünceyle değil, içgüdüleriyle harekete iten şey, karşılarındaki askeri gücü kavrayamamalarıydı. Daha önce karşılaşmadıkları bu devrimci kuvvetin, bir halk savaşının karşısında ne yapacaklarını şaşırıyorlardı. Bu savaş, onların anlama kapasitelerini, alışkanlıklarını ve potansiyel güçlerini aşılıyordu. Halk savaşını bir türlü anlayamadılar, Vietnam’da tam bir batağa saplandılar.

BİR HALK SAVAŞININ ANATOMİSİ

Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da “Halk Savaşı”nı savunan ve buna dayalı bir strateji izlediğini ileri süren devrimci akımların hepsi, “Halk Savaşı”nı öncünün işi olarak gördüler. Bu savaş anlayışında, emekçi sınıfların aktif rolünü görmemekle kalmadılar, aynı zamanda bu savaşın kendisini her zaman bir genel ayaklanmanın antitezi olarak ileri sürdüler. Bu yanlış anlayışa sahip olanlar, daha da ileri giderek, devrimci akımları

“halk savaşını savunanlar ve ayaklanmacılar” diye ikiye ayırarak kadar yanlışlıklarını derinleştirdiler. Ve bu yanlış, doğru luğu tartişılmaz kutsal bir Şey derecesine yükselttiler. Bu yüzden, “Halk Savaşı” anlayişını savunanlar, ayaklanmayı ve ayaklanma organlarını, halkın genel silahlanmasını ve yine bizzat halkın silahlı öz örgütlülüğünü kendi “Halk Savaşı” planlarında yok saydılar. İki ülkenin bir kısım devrimci akımlarında kronik bir yanlışlık haline dönüşen bu anlayişın, bu hatanın nedenlerini ve köklerini ele almak bu çalışmanın konusu dışındadır. Onun için, biz sadece bu kronik hatanın varlığına işaret etmekle yetineceğiz.

Vietnam devrimi ise, daha ilk adımda halkın silahlı örgütleriyle ve ayaklanmayla tanıştı. 1930 olayları ve Nge Tinh Sovyetleri, Komünist Partisi’ne önemli bir açılım yapma imkanı sağladı. Bu olayların dersleri ‘41-45 yıllarında tüm halkı zafere taşıdı. Ayaklanmayla başlayan hareket, yine silahlı genel bir ayaklanmayla sona eriyordu. Bu yüzden olsa gerek, Vietnam’da halk savaşının stratejisini çizenler, önlerine temel hedef olarak ayaklanmayı koydular. Halkın politik eğitimi, genel silahlanması ve silahlı mücadeleye doğrudan katılabilmelerini sağlayan örgütlülükler, halk savaşının üzerinde yükseleceği temel kaideli oluşturdu. Türkiye ve Kürdistan’da hep atlanan bu önemli nokta, Vietnam devriminin başlangıç noktasıydı. Vietnam bu perspektifle savaştı ve kazandı. Savaşla geçen uzun yıllar sonrasında kurulan NLF de, aynı politik birikiminden yararlanacaktı.

Türkiye ve Kürdistan halk savaşı plancıları, halkın silahlı ayaklanmasına hiçbir zaman yer vermedikleri için, ne genel silahlanmayı, ne de halkın öz örgütlülüklerini oluşturma yönünde adım attılar. Onlara göre halkın örgütlenmesi, söz konusu bölgenin “kurtarılmış bölge” statüsü kazandıktan sonra gündeme gelebilirdi. O büyük güne dek halk, evinde saklanılacak ev sahibi, ekmeğini paylaşacak sempatizan olsa yeterdi. Vietnamlı devrimciler öyle yapmıyorlar. Özel olarak gönderdikleri bir kadronun uzak bir dağ köyünü örgütleyebilmesi için on yıl boyunca, bölgede tek bir askeri faaliyet yürütmeden bekleyebili-

yorlar. Bu siyasi bakıl açısı, siyasi çalışmanın hiç yapılmadığı bir köydeki silahlı deponun basılmasını önlüyor. Siyasal yönden en gelişmiş kadrolar halkla iç içe, yirmidört saat onlarla birlikte. Politik gereklilik, askeri gerekliliği her zaman kontrol ediyor.

Vietnam’da halk savaşının örgütlenme şeması oldukça basitti. Giap’tan dinleyelim:

“Halk savaşı vermek için, silahlı kuvvetler; ana kuvvet birlikleri, bölgesel birlikler, milis ve kendini koruma birlikleri şeklinde uygun örgütlenme biçimlerine sahip olmalıdır. Ana kuvvet birlikleri, ülkenin herhangi bir yerinde çarpışmalarda kullanılacak olan hareketli birliklerdir. Bölgesel birlikler, bölgedeki silahlı mücadelenin dayanağını teşkil eder. Milis ve kendini koruma birlikleri, üretim faaliyetine devam eden ve üslerdeki halk iktidarının temel cihazı olan, halkın yaygın yarı-silahlı örgütlülükleridir”. (Giap, Halk Savaşının Zaferi).

Bu üç örgütlenme biçiminin Vietnam’da birbirine ne kadar sıkı bağlı olduğunu görmek gerek. Öz Savunma birlikleri, yani halkın yaygın silahlı örgütleri, köy ve kentlerde büyük bir gizlilik içinde barınan, bizzat yerel halk tarafından oluşturulan, gündüz tarlada, gece nöbette ve karakol çevresinde tuzaklar hazırlayan, düşmanın burnunun dibinde, gözünün önünde onu binlerce gözle çevreleyen, denetleyen, gerillayı gerilla yapan en önemli unsurdur. Bu güç olmadan gerilla ikmal yapamaz, istihbarat yürütemez, süpriz yapamaz. Silahlı kuvvetlerin bölgesel birlikleri ise, yalnızca yerleşim birimini değil, tüm çevreyi askeri açıdan değerlendirebilen, köy ve kentteki askeri faaliyetleri süreklileştiren, milisleri eğiten ve örgütleyen, sürekli ve yakın varlığıyla düşman kuvvetlerini savunmada tutan, güçlerin belli bir noktada odaklaşmasına izin vermeyen, tam gün çalışan insanlardan oluşur. Bölgesel birlikler olmadan öz savunma birlikleri kendi varlığını gizleyemez, süreklileştiremez. Yerel birlikler olmadan ana kuvvet birlikleri hızlı, hareketli ve inisiyatifli savaş geliştiremez, düşman kuvvetlerinin en yaygın şekilde dağılmasını sağlayan yerel birlikler sayesinde ana kuvvet birlikleri, düşmanın gücünü biriktirmesine izin vermeden onu büyük oranda hırpalayabilir. Ana kuvvet birliklerinin yüksek

hareket kapasitesi ve vurucu gücü olmadan yerel kuvvetler düşmana karşı bir anda yığılmış bir güçle sürpriz yapabilecek hareketlere girişemez.

Yalnızca bu örgütlülük değil, mücadele biçimleri bakımından da Vietnam devrimcileri tek bir biçime bağlı kalmıyor. Kitle mücadelesi, silahlı ve örgütlü halkın sıkça başvurduğu bir yöntem; ve halkın geniş kesimleri, bu kitlesel gösterileri silahlı savaşla uyumlulaştırma alışkanlığı kazanıyorlar. Örneğin bir bölgenin tek ulaşımını sağlayan uzun bir karayolu, bir anda verilen bir işaretle, milislerin ve halkın silahsız gösterileriyle dolup taşıyor. Arada kalan karakollar ise düzenli kuvvetler tarafından yok ediliyor. Ya da Binh Gia'da olduğu gibi, büyük kentlerdeki kitlesel gösteriler, isyan düzeyine yükseliyor ve bu sayede kentlerdeki merkezi garnizonların Binh Gia'ya yedek sevk etmesi engellenebiliyor.

Kısaca şu söylenebilir: Vietnam'da halk savaşı her düzeyde halkın silahlı ayaklanmasını temel almıştır. Her askeri operasyon bir ayaklanma provasıdır. Her büyük zafer, bir yerel ayaklanmanın sonucudur. Bien Hoa havaalanı baskınıyla başlayan yerel silahlı ayaklanmalar dönemi 1965 yılında ABD'nin Vietnam'a çok sayıda asker göndermesiyle daha da hızlanacak, silahlı ayaklanma yerel düzeyden ulusal düzeye sıçrayacaktı. Ulusal düzeydeki ayaklanmalar zinciri içinden geçen Vietnam halkının savaşı, karşısındaki muazzam bir gücü, ABD'nin 500 bin askerlik modern ordusunu tarihin en rezil ordusuna dönüştürecek ve bu rezil orduya duyulan öfke, tüm dünyada anti-emperyalist bir dalga başlatacaktı. Vietnam'ın sarı yıldızı, 68'in bir anda parlayıp sönen güneşini haber veriyordu.

SAM AMCA SENİ İSTİYOR

1968'in sıcak güneşi altında bir Amerikan piyade birliği, tam teçhizatlı olarak bir Vietnam köyüne yaklaşmaktadır. Biraz sonra bu köyde gerçekleşecek vahşet, tarihin en kara sayfalarından birini oluşturmaktadır. Charlie Kumpanyası adlı bu özel birlik, Johnson hükümetinin Vietnam'da uyguladığı pasifikasyon uygulamalarının alışılmış bir versiyonu için görevlendiril-

mişti. Köyün adı Mai Lai. Köyde yalnız çocuklar ve kadınlar var. Ama emperyalist-kapitalist ideolojinin süngere çevirdiği beyinleriyle ABD birlikleri için yaşayan her Vietnamlı bir düşmandır. Onlar, her yerden saran, binlerce gözle denetime alan, ilk fırsatta saldıran milyonlardır. ABD askerlerinin ırkçı-faşist biçimlenişlerine eklenen korkuları, ortaya yüzyıllarca unutulmayacak vahşet sahneleri çıkarıyordu. Mai Lai köyünde 450 kadın ve çocuk, çeşitli işkence, tecavüz vb. saldırılardan sonra hunharca katledildi. Bu katliamın görüntüleri tüm dünyada ABD vahşetini sergileyen en önemli kanıt oldu.

Bir başka görüntü... Napalm bombasının vücudunun büyük kısmını yaktığı küçük bir kız çocuğu çıplak olarak koşuyor. Ve bir yaşlı kadın, etrafını sarmış ABD askerlerinin şakağına dayadığı otomatik tüfekler arasında, Amerika'yı titreten büyük tehlikenin niteliğini sergiliyor.

Kuzey Vietnam'da kurulan hükümeti ilk tanıyan ülkeler olan sosyalist sistem ülkeleri, '56 yılından başlayarak, askeri-ekonomik ve diplomatik tüm desteklerini Vietnam Demokratik Cumhuriyetine sundular. Yalnızca SSCB'nin Kuzey'e 1966 yılında yaptığı ekonomik yardım 1 milyar doları geçiyordu. Ayrıca, Kuzey'e Amerikan bombardıman uçaklarının saldırısı üzerine, en son teknoloji ile üretilmiş 7000 uçaksavar füze sistemini yerleştiren yine Sovyetler oldu. Bu sayede Vietnam Demokratik Cumhuriyeti hava savunma birlikleri, 3000'den fazla ABD uçağını düşürdüler. '65 yılında Varşova Paktı toplantısında alınan kararda:

"Vietnam hükümeti istediği takdirde, Vietnam halkına yardım etmek üzere gönüllü gitmesine izin vermek de dahil, Amerikan saldırganlarının geri püskürtülmesi için her türlü yardıma hazır oldukları bildirilir" denilmektedir.

Dünya proletaryasının en ileri örgütlü kesimi olan sosyalist ülkeler işçileri, daha başından itibaren Vietnam'ın zaferi için elinden gelen yardımı esirgemedi. Ne var ki, emperyalist-kapitalist dünyanın küçük burjuva demokratları ve onların siyasal etkisini üzerlerinden atamamış olan proletarya, Vietnam savaşına karşı, devrimci tavır almak için '68 yılını bekledi. Nedeni basitti. Bunu Giap'tan dinleyelim:

“Sosyalist ülkeler kazanacağıımıza inandı. Ama ilerici dünya endişeliydi. Haklı olduğumuzu görüyorlardı, ama muazzam savaş makinesi karşısında cesaretlerini yitirdiler.”

Giap’ın sözünü ettiği ilerici dünya, yani kent küçük burjuvaları, aydınlar, sendikacılar ve onların etkisindeki geniş proleter kesimler, daha ‘60’lı yılların ilk yarısında başlayan ABD vahşetini, üzerlerine bomba yağan ilkokul çocuklarını, tonlarca bomba altında can veren Kuzey Vietnamlıları, ciğerleri sökülün, tecavüz edilen genç kadınları ve çocukları biliyorlardı. Vietnam halkının haklılığını kabul ediyorlardı ama 1 milyon 200 bin kişilik, en son teknolojiyle üretilen silahlarla donatılmış bir ultra modern ordu karşısında başarı şansı olmadığını düşündükleri için sesleri çıkmıyordu. Bu kısır döngüyü kıran Vietnam devrimcileri ve sosyalist güçler oldu. NLF’nin ABD ve kukla ordu karşısında ardı ardına kazandığı büyük zaferler, “ilerici dünya”daki bu endişeyi ortadan kaldırınca, ‘68 yılının baharında doruğa çıkan anti-emperyalist dalga başladı. Bu dalgayı yaratan tek başına NLF’nin başarıları değildi elbet. Ancak sosyalist dünya ile emperyalist dünyanın bütün çatışma noktaları, çelişkinin nabzı, Vietnam’da birleşmişti. Vietnam’da karşı karşıya savaşan basit iki ordu değildi. Bir yanda sosyalist dünya, bütün gücüyle ve teknolojiyle yer alırken, öteki tarafta emperyalist dünya, en son teknoloji ve parasıyla yer alıyordu. Dengeler ‘60 yılından itibaren durdurulamaz biçimde sosyalist güçlerin lehine çevrilince, “ilerici dünya” da harekete geçecekti.

ABD birliklerinin doğrudan bu savaşın tarafı olarak tümenler halinde Vietnam’a girdiği yıl olan 1965’te, devrimci birlikler ülkenin üçte ikisini kurtarılmış bölge haline getirmişti bile. Yalnızca Saygon ve belki birkaç kent dışında, bütün kırlık alanlarda gerilla denetimini kurmuştu. Burada bir parantez açıp kurtarılmış bölge kavramının da ülkede ülkeye, askeri, teknik, ekonomik ve siyasal gelişim düzeyine göre değişim göstereceğini belirtelim. Örneğin en klasik tanımını Çin devriminde gördüğümüz kurtarılmış bölgeleri, Vietnam’da görebilmek olanaklı değil. Çin devriminin kurtarılmış bölgeleri, tümüyle düşman güçlerinden temizlenmiş, halk iktidarının en önemli organları

nın kurulmuş olduğu adeta bir art cephe görevindedir. Vietnam'da kurtarılmış bölgeler savaşın art cephesi değil, cephesidir. Çünkü artık uçaklar, paraşüt birlikleri, bombardıman uçakları ve en önemlisi helikopter gibi araçlar sayesinde kurtarılmış bölgeler, düşman kuvvetlerinin asla giremediği cephe gerisi olmaktan çıkmıştır. Tam tersine, gerillanın en çok denetim altına aldığı bölgeler, her zaman sert saldırıların yapıldığı bölgeler durumundadır. Bu kurtarılmış bölgelerin özelliği, düşmanın politik etkinliğinin ve askeri etkinliğinin sürekliliğine son verilmiş olmasıdır. Bilindiği üzere '63-64 yılı saldırılarında 550 tane karokol ortadan kaldırılmış ve bunların daha merkezi karakollara taşınmaları sağlanmıştı. Kukla ordu ve ABD bu tür bölgeler üzerindeki etkinliğini, yüzbinlerce askeri gücü harekete geçiren süpürme hareketiyle ya da daha küçültülmüş operasyon birlikleriyle, pasifikasyon politikalarıyla yeniden tesis etmeye uğraşmıştır.

ABD'nin '65 yılında resmen Vietnam'a girişi, sınırlı savaş stratejisinin, özel savaş taktiklerinin yerini alması anlamına geliyordu. Ancak ABD'nin en kısa sürede, en keskin sınırlar içinde yürütmeyi planladığı sınırlı savaş, daha yılını bitirmeden sınırlarını aşacak, uzun bir savaşa dönüşecektir. Kamboçya ve Laos'a dek yayılmakla kalmayan, Kuzey'i de sürekli bombalamak zorunda kalan ABD, ne savaşı sınırlandırabilirdi, ne de en kısa sürede bitirme hayallerini hayat geçirebildi.

ABD ilk iş olarak 200 bini kendi askeri, 800 bin askerle beş ayrı eyalette, muazzam bir askeri hareket yürüttü. Bu hareketin yoğunluğunu anlatabilmek için şu örnek yeter. 20 km çaplı bir alana, tek başına böyle bir yere bile, 45 bin asker, yüzlerce uçak, top ve zırlı araçlar operasyona çıkarılıyor. Hemen her bölgede böylesine yoğun yaşanan büyük operasyonlarla ABD, kısa sürede tek darbeye zafere ulaşmak istiyor. Ancak NLF, başarılı gerilla taktikleriyle, '66-67 sezonunda 70 bin Yanki, 110 bin kukla askerini öldürüyor. ABD, ne denli büyük saldırı başlatırsa, yenilgilerinin ve kayıplarının çapı da o denli büyük oluyor.

Bu bir evrensel yasadır: devrimci dönemlerin yaşandığı

toplumlarda her zaman silahlı mücadele, kitle hareketliliğindeki muazzam olanaklarla birlikte görünür. Bu iki olgu birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu evrensel yasayı bilen VİP, 1966 yılında, silahlı savaşım ile kitle mücadelesinin birleştirilmesi konusunda özel çaba harcaması için kararlar alıyor. Elbette ki silahlı savaşımın yükselttiği kitle hareketi ya da kitle hareketinin besleyip güçlendirdiği silahlı savaşım, VİP'in aldığı bu karardan önce de var. Ancak bundan sonra kitle hareketinin ve silahlı savaşımın koordineli yürütülmesi daha bilinçli olacaktır. Bu kararlar ulusal çapta silahlı halk ayaklanmasına dönüşecek sürecin önemli bir adımıdır.

1966 yılında yüzbinlerce düşman askerini saf dışı bırakan gerilla mücadelesi 30 kenti saran bir kitle ayaklanması ile karşılanıyor. Şimdilik sadece ABD birliklerini ülkeye davet eden hükümeti protesto biçimini alan bu kitlesel gösteriler, devrimci cephenin şehirlerde sağlam mevziler elde ettiğinin bir kanıtı oluyor. Aynı dönemde kukla ordu içinde çözümler baş gösteriyor. Kitlesel ayaklanmalar sonrasındaki bir ay içerisinde 20 binden fazla asker kukla ordunun saflarından kaçıyorlar. Bu çözümler daha da hızlanacaktır.

1967 yılı Aralık ayında Ho Chi Minh, radyoda yaptığı bir konuşmada Amerika'nın savaşı artık kaybettiğinin anlaşıldığını söylüyor. ABD'nin elindeki bir tanesi hariç, tüm yedek tümenlerini Vietnam'a çıkardığı, 4000 uçak, 13 uçak gemisi, çeşitli atom silahları ve muazzam para kaynaklarıyla Vietnam'ı kuşatmaya aldığı bir dönemde; Ho Chi Minh zafer ilan ediyor. Elbette, bu muazzam savaş aygıtları karşısında nutku tutulanlar bu zafer ilanını pek erken buluyorlar ya da hiç inanmıyorlar. Oysa ki Ho Chi Minh'in sözleri, daha iki ay bile geçmeden ABD ordusunu felç eden mükemmel örgütlenmiş bir saldırıyla doğrulanıyor. Bu, bir halkın iyi örgütlenmiş bir savaşının neler yapabileceğinin parlak bir örneğidir. 30 Ocak 1968'de başlayan ünlü Tet saldırısı artık zafer yürüyüşünün geri dönülmez bir noktasında olduğunu ifade ediyor.

TET AYAKLANMASI

Sürekli olarak kurtarılmış bölgelere saldıran, ama kısa sürede geri çekilmek zorunda kalan Yankiler, toprağından zorla söküp aldıkları köylüleri kendi denetimindeki şehir varoşlarına yerleştiriyorlar. Bu bir denizi kurutma taktiğıdir. Fakat, tıpkı stratejik köylerde olduğu gibi bu uygulama da geri teperek karşı-devrimin yenilgisini hazırlayan bir silah haline dönüşüyor. Kent varoşlarında biriken kurtarılmış bölgelerin bilinçli emekçileri, '68 Tet saldırılarının toplumsal zeminini kuruyorlar.

ABD, kendini koruma tedbirlerine, teknolojisine ve parasına öyle çok güveniyor ki, Saygon çevresindeki ormanların 15 mil derinliklerinde bile bir gerillanın kurufasüleyeyi pişirmesi durumunda termal kamera ve gözcülerin bu durumu tespit edebileceğini iddia ediyor. Ama, Vietnam'ın yılbaşı günü olan 30 Ocak Tet bayramında, yüzbinlerce silahlı halk gücü harekete geçtiğinde, ABD Saygon elçiliğinde bile nöbetçiler uykuda yakalanıyor. ABD hep ormanın içinden zırhlı araçları, ağır silahlarıyla düzenli birlikler halinde ilerleyen bir ordunun çıkıp geleceğini düşünerek hazırlık yapıyor. Oysaki Tet saldırısını gerçekleştirecek ordu, şehir varoşlarında günler öncesinden yerleşiyor, silahlar saklanıyor, milis birlikler harekete geçiyor ve tüm gizli kitle örgütleri, ağızlarından tek bir laf bile çıkmayacak biçimde saldırının başlayacağı ana hazırlanıyorlar. Gerilla, saati geldiğinde ağaçlarla kaplı ormandan değil insanlarla dolu bir şehir ormanından çıkıp geliyor. Her birlik binlerce milis ve halk ilişkisiyle destekleniyor. Hangi termal kamera bu hazırlıkları tespit edebilir?

Tet saldırısında aynı anda 140 noktaya birden baskın yapan birlikler, sayısı milyonu geçen ultra modern düşman ordusunu felç ediyor. Temel özelliğı tekniğe dayanmak, haberleşmek ve güçlerini hızla bir alana toplayabilmek olan bu modern ordu, Tet saldırısında tüm üstünlüklerini yitiriyor ve yerinden kıpırdayamaz hale geliyor. Buna rağmen gerilla birlikleri şehirlerden hızla geri çekiliyorlar. Çünkü teknoloji üstünlüğü, baskının sürpriz etkisini bir süre sonra tersine çevirebilecektir. Hue kenti dışındaki tüm kentler bir anda gerilla tarafından terk ediliyor.

Hue'de işgal 25 gün sürüyor. Fakat bu da planın bir parçası, bütün güçlerini Hue'ye yığan Yankiler, bu şehrin dışındaki yerlerde denetimlerini zayıflatınca, NLF buralarda hızla etkinliğini kuruyor. Hue kenti terk edildiğinde geride zamanı gelince tekrar kullanılacak yüzlerce sığınak ve özel birimler bırakılıyor. NLF modern burjuva düzenli ordusunun temel çelişkisiyle sürekli oynuyor: Kazanmak için ya güçlerini yayarsın; bu durumda saldırılar gücünü yitirir ya da güçleri bir alana toplarsın; bu durumda da geri kalan bölgelerin mevzilerini kaybedersin. NLF birlikleri, hız, inisiyatif ve gizlilik adlı üç büyük silahla, burjuva düzenli ordunun bu büyük çelişkisini, onu yıkacak bir güce dönüştürüyor.

Tet saldırısıyla ortaya çıkan burjuva ordusunun hantallığına bir diğer neden, onun paraya ve teknik imkanlara bağlı olmasıdır. Burjuva ordu gücünün karşısında savaşan bir halk ordusu, tekniğe ve paraya dayanmayan, halkın yaratıcı gücüne bağımlı bulunan bir güç olduğu için halka yapılan bir saldırı, halkın devrimci ordusunu güçlendirir, disipline eder, birikimini artırır. Oysaki ABD ordusunda olduğu gibi tüm burjuva düzenli ordular, büyük çapta savaş malzemelerine ve teknolojiye yaslanmadan disiplini ve bütünlüğünü bile koruyamaz. Büyük çaplı savaş araçlarına ve teknolojiye sürekli bağımlılık, burjuva ordularında, sürekli artan bir lojistik destek ihtiyacını ortaya çıkarır. Vietnam'daki ABD ordularının sayıca büyük bir çoğunluğu, bu lojistik destek kanallarının açık tutulması için pasif konumda bulunuyordu. 500 bin ABD kuvvetlerinden yalnızca 70 bini operasyonlara gidebiliyor geri kalanlar ise, büyük malzemelerin akışını sağlayan yolları, köprüleri, havaalanlarını korumak, depoları, üretim alanlarını denetlemek gibi pasif savunma etkinliği içerisinde, olduğu yerde çakılı kalmak durumunda yaşıyordu. Giap, bu durumu çok iyi anlamış. Bir gazeteciyle yaptığı röportajda şunları söylüyordu:

“Yani biz onları, en fazla silaha, en fazla kazanma umuduna sahip oldukları bir anda yenilgiye uğratacağız. Çünkü bütün paraları ve güçleri boyunlarına bağlanmış bir taşla benzecektir... Ordu ne kadar tekniğe dayanırsa o kadar hantallaşır.”

ZAFERE DOĞRU

Artık Yanki birlikleri tamamen savunmadadır. Tet saldırısından sonra yeni ve daha güçlü bir saldırı bekleniyor. Fakat bu bekleyiş ve savunmada kalmak bile savaşı bir ordunun en büyük zayıflığıdır. ABD, beklenen saldırıyı karşılamak için silah ve malzeme yığıyor, korunma tedbirlerini kat be kat artırıyor. Fakat bir kez saldırma inisiyatifini, yani savaşın genel inisiyatifini NLF'ye kaptırmıştır. NLF, Mayıs ayında saldırıyor. Ve beklendiği gibi bu saldırı Tet'ten daha geniş çaplı, daha vurucudur. Bu büyük saldırı sonucunda Yankilerin Kuzey'e en yakın ve en büyük hava üssü olan Khe Shon düşürülüyor. Bu üs ilk başlarda tıpkı Fransızların Dien Bien Phu'su gibi ileri bir saldırı hattıydı. Fakat kısa sürede derin koruganları ve siperleriyle pasif bir savunma hattına dönüşmüştü. Nereden, ne zaman ve hangi güçle geleceği belli olmayan gerilla saldırılarının basını sonucunda Yankiler, Khe Shon askeri üssünü terk etmek zorunda kaldılar. Çünkü hareketli yedek birliklerinin tümü gerilla tarafından yok edilmişti. Yerlerine çakılı kalan pasif savunmayla Khe Shon daha fazla dayanamadı. Khe Shon üssü zaferi, savaşta savunulabilecek bir üssün olmayacağını kabul ettirmişti. ABD için sonun başlangıcıydı.

Yenilgi tüm pencerelerden Yankilere bakıyordu. Dünyanın en modern ordusu, aşağıladığı bir halkın karşısında geri çekiliyordu. Yıllardır kafasını omuzları arasına gömmüş "ilerici dünya" artık korktuğu bu güç karşısında konuşmaya başlayabiliyordu. '68 baharının isyancı sesleri ABD kentlerinde savaş karşıtı sloganlara dönüşüyordu. Daha düne kadar savaşa karşı seslerini çıkarmayanlar, yenilgi ortamının sağladığı etkiyle barış için uğraşmaya başladılar. '69 Ocak'tan itibaren ABD birlikleri Vietnam'dan kademeli olarak çekilmeye başladı. Kuzey Vietnam'a bombardıman kısa süreliğine durdu ve Paris görüşmeleri başladı.

1969 yılında NLF, denetiminde bulunan bölgelerde delegeler toplayarak bir Halk Temsilcileri Kongresi örgütledi. 11 Haziran 1969 yılında ilan edilen Geçici Devrim Hükümeti, Paris görüşmelerini yürütmek üzere görevlendirildi. Bu andan sonra

devrim, en önemli hedeflerinden ilkinde kavuşmuş oluyordu. Güney Vietnam'da devrim, halkı temsil eden bir devrim hükümetiyle taçlanmıştı. Bundan sonra, devrimin karşısında direnen kukla orduyu bastırmak ve onu destekleyen ABD'yi dize getirmek görevi bulunuyordu. Ne kukla ordunun, ne de '71'in sonunda tamamen geri çekilen ABD'nin Vietnam halkı üzerinde bir toplumsal etkisi kalmıştı.

Yankiler geri çekilirken kukla orduyu en son teknolojiyle donatmışlardı. Aynı zamanda, bu kukla orduyu korumak adına sık sık Kuzey'i bombalamaya devam ettiler. Bir yandan da Paris görüşmeleri sürüyordu. Kuzey'in bombalanması karşısında 1973'te Hanoi hükümeti ve GDH görüşmelerden çekilince kapitalist dünya paniğe kapıldı. Çünkü hala kurtarabileceği şeyler olduğunu düşünüyordu. Bombardıman durdu ve 27 Ocak 1973'te Paris görüşmeleri sonuçlandı. Buna göre ABD resmen savaştan çıkacak, en kısa sürede Güney Vietnam'da seçimler yapılacaktı.

NLF, bu görüşmeler sonucunda askeri faaliyetlerine bir süreliğine ara verdiyse de, halk, GDH çevresinde toplanmaya, köylerde devrimci iktidarların öz-savunma birliklerinin kurulmasını hızlandırmaya girişmişti. Yalnızca en üst organ olan GDH ile sınırlı kalmayan halk iktidarı, üstten eylemin, yani merkezi otorite olarak GDH'nin gücüyle hızla tabana yayılıyordu. Bu önemli gelişmeyi gören karşı-devrimci Saygon ordusu, Paris görüşmelerinde kabul edilen şartları ihlal etmeye başladı. ABD tarafından en son teknoloji ile donatılmış olan bu ordu, '73 sonunda, gerillaların denetiminde olan bölgelere büyük bir saldırı başlattı. Askeri faaliyetlerine ara veren NLF, bu saldırılara ilk anda karşılık veremedi. Bu nedenle birçok kurtarılmış bölge, Saygon ordusunun işgaline uğradı. VİP ve NLF bir araya gelerek bu saldırılara esaslı bir yanıt verilmesi için ortak hazırlıklara giriştiler. İlk yapılan iş cephe örgütünün Vietnam Halk Ordusu'na dönüştürülmesi oldu. Hareketli birlikler yeniden örgütlendi, silahlandı ve eğitimden geçirilerek gerekli mevzilere gönderildi. Bütün hazırlıklar tamamlandı, Vietnam Halk Ordusu (VHO) karşı saldırıya geçti. Hemen hemen tüm

bölgelerde aynı anda küçük muharebeler biçiminde yapılan saldırı, Saygon ordusunu güçten düşürdü. Çünkü ABD artık kaybedilmiş bir savaşa daha fazla para akıtmak istemiyordu. Saygon ordusu silah ve mühimmat yönünden gittikçe azalan oranlarda yardım görmeye başlamıştı. Vietnam Halk Ordusu'nun her saldırısı, teknoloji ve lojistiğe bel bağlamış Saygon ordusunun kaynaklarını kurutuyordu. Küçük küçük saldırılar Saygon ordusunun ateş gücünü kısa sürede %60 oranında düşürdü. Pasif ve savunma durumuna geçen Saygon ordusu, birçok kurtarılmış bölgeye dağılan birliklerini toparlamakta güçlük çekiyordu. Bu fırsattan yararlanan VHO, tüm ülkeyi baştan başa saran iletişim ağlarını ve ulaşım yollarını tesis ederek genel bir ayaklanma için tüm hazırlıkları bitirmeye girişti. Birlikler arasında denetim sağlandı, her bölgeye kolayca çıkılabiliyordu. Kentlerdeki ilişkiler silahlandırılıyor, eğitiliyor ve gizli örgütlerinde binlerce insan istihdam ediliyordu.

Saygon ordusu kentler ve çevresine toplandı. Fakat bu karşı-devrim ordusu, moral bozukluğu ve bozgunu yaşıyordu. Hiç bir alanda direniş gösteremiyor, elindeki malzeme güvendiği tek şey olduğu için her çatışmada bol bol bu malzemeyi kullanıyordu. Ne kadar malzeme ve silah kullanırsa, o denli çabuk sonuca ulaşacağını düşünen Saygon ordusu, kısa sürede dağılmaya başladı. Kuzey'e yakın kentler ard arda Halk Ordusunun eline geçti. Birçok şehirde halk kendiliğinden ayaklanarak, yerel silahlı milislerle birleşerek kentleri kurtarıyor ve Halk Ordusuna teslim ediyordu. Son darbe Saygon'da vurulacaktı. Nisan 1975'te Saygon kuşatılmıştı. ABD, Saygon'daki tüm Amerikalıların kenti boşaltmalarını istemişti. ABD Büyükelçiliğinin önu ülkeyi terk etmeye hazırlanan Yankiler ve kukla yöneticilerle doldu. Havaalanlarındaki tüm uçaklar yurt dışına kaçmaya hazırlanan yöneticilere çalışıyordu.

Halk Ordusu, Ho Chi Minh adı verilen askeri operasyonla Saygon'a doğru ilerleyince, halk Saygon'da ayaklandı; tüm askeri haberleşme ve ulaşım noktalarını ele geçirdi. Halk Ordusunun ilk birlikleri Saygon'a girdiğinde kent kurtarılmıştı bile.

Ne yazık ki, Ho Chi Minh, Güney halkını kurtuluşa taşıyan bu büyük zafer anlarını göremedi. Kendi adını taşıyan son büyük saldırıdan çok önce, 1969 yılında Ho Chi Minh yaşama gözlerini yummuştu. Sonsuzluğa uğurlanmadan hemen önce kaleme aldığı vasiyetnamesi şu cümlelerle bitiyordu:

“Son dileğim mücadele içinde birbirine kenetlenmiş halkımız ve partimizin birleşik, bağımsız, demokratik ve barışçıl bir Vietnam kurması ve böylece dünya devrimine onurlu bir katkıda bulunmasıdır.”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÜZYILIMIZIN KOMÜNÜ: KÜBA

Küba Devrimi, şimdiye kadar en çok incelenen devrimlerden biridir. Bunun yanında, genelde tüm dünyada, özelde ise Amerika kıtasında devrim mücadelesi veren halklar için her zaman bir esin kaynağı olmuş ve örnek teşkil etmiştir. İşte bu nedenle, 1959'dan beri ABD emperyalizmi tarafından önce askeri saldırılara, ardından ekonomik, siyasi, diplomatik abluka ve saldırılara uğradı, uğramaya devam ediyor.

Türkiye ve Kürdistan işçi sınıfı, emekçileri ve devrimcileri, yenilgilerden, hatalardan, uzlaşmalardan ders çıkaracağı gibi, zaferlerden de ders çıkarmalıdır. Bu anlamıyla incelenecek örneklerden biri de Küba'dır. Küba Devrimi'ni incelerken dikkat edilmesi gereken yön, onun özgül yanlarından çok evrensel yanlarıdır.

Küba'nın büyük devrimcisi Jose Marti'nin mücadelesinden esinlenerek yola çıkan Fidel Castro ve yoldaşları, başlangıçta tıpkı THKO'nun önderleri Deniz, Yusuf, Hüseyin ve diğerleri gibi Marksizm-Leninizmden büyük oranda etkilenmişlerdi. Ve yine THKO savaşçıları gibi mücadele içerisinde Marksizm-Leninizme daha çok yaklaştılar, onu kavradılar. Tarih, Deniz Gezmiş ve yoldaşlarına başladıkları işi bitirme fırsatı vermedi. Ve onlar, Kürt ve Türk halklarının umudu, geleceği olarak darağaçlarında katledildiler. Başlangıçta benzer durumda olan Fidel ve yoldaşları, çeşitli tehlikelerden, saldırı ve

katliam girişimlerinden kurtularak devrimi başardılar.

Granma'yla Küba kıyılarına doğru yola çıkarken, "56'da ya özgür olacağız ya da şehit" diyorlardı, ama savaşları 59'a kadar sürdü. Marksizm-Leninizmden çok etkilenmişlerdi ama yapmayı düşündükleri devrim demokratik, halkçı, anti-emperyalist bir devrimdi. Hatta devrimi yaptıktan sonra Fidel Castro, yaptıkları devrimin sağ veya sol bir niteliği olmadığını belirtiyor. "Bir tanım vermek gerekirse, devrimimiz hümanisttir" diyordu. Süreç içinde görüşleri olgunlaştı, nesnellik kendini dayattı ve devrim anti-emperyalist, anti-kapitalist niteliğiyle birlikte sosyalizme evrildi. Böyle olması da normaldi.

"Bu insanların, iktidarı ele geçirebileceklerini imgelediklerini varsayalım; ne zararı olur ki? Bendi çökertecek deliği açtılsa, selin kendisi, kısa sürede onları yanılısamalarından koparacaktır. Bu yanılısamalar, onlara daha büyük bir irade gücü verirse, bundan niye yakınmalı? Devrim yaptık diye övünen insanlar, daha ertesi gün ne yaptıklarına ilişkin hiçbir fikirleri olmadığını; yapılan devrimin, onların yapmaya niyetlendikleriyle uzaktan yakından benzeşmediğini hep görmüşlerdir. Bu Hegel'in, tarihin ironisi dediği şeydir, pek az tarihsel kişiliğin sakınabildiği bir ironi. Kendi iradesine karşın devrimci olan Bismark'a ve tapındığı Çar'la sonunda yumruklanmış Gladstona'e bakın". (Marx-Engels Seçme Yazışmalar-2, sf.195).

Engels'in Vera Zasuliç'e yazdığı mektupta da belirttiği gibi, herşey kişilerin veya partilerin öngördüğü biçimiyle gerçekleşmez. Gelişmeler nesnellik üzerinden yürür, ilerler. Ancak bu, bir devrimde liderlerin, partilerin veya programların önemi yoktur demek değildir. Nasıl ki tarihte bireyler, tarihsel ve toplumsal nesnel zemin üzerinde hareket ederek etkide bulunabiliyorsa, bunlar da nesnel zemin üzerinde etkide bulunabilirler.

Küba Devrimi'nden alınacak dersler epey fazladır. Ancak biz bunların öne çıkarılmasını, bugün Türkiye ve Kürdistan devrimi açısından yaşamsal önemi olan genel grev, Geçici Devrim Hükümeti, uzlaştırıcıların öne çıkması ve devrimin anti-kapitalist yönüne değinmeye çalışacağız.

DEVİRİMİNİN BAŞLANGICI: MONCADA KIŞLASI BASKINI

Elbette 1959’da gerçekleşen devrimin kökleri çok daha derinlerdedir. Bütün Latin Amerika ülkelerinde olduğu gibi Küba’da da bağımsızlık savaşları, mücadeleler, Amerikan müdahaleleri ve en önemlisi de darbeler gerçekleşmiştir. Ancak bu mücadele sürecine rağmen, 1959’da iktidarın alınmasıyla sonuçlanan sürecin pratik olarak başlangıcı Moncada Kışlası baskını olduğu için, Küba Devrimi’nin başlangıcı olarak bu baskını ele alabiliriz.

Batista 1952’de ABD desteğiyle “şafak” darbesini gerçekleştirdiğinde, amacı, seçimlerde oyların çoğunluğunu alacağı kesin olan Ortodoks Parti’nin bu başarısını engellemektir. Darbeye tepki sadece üniversite öğrencilerinden geldi. Bu sırada Fidel Castro da, Batista darbesinin ve yönetiminin yasadışı olduğunu gösterebilmek amacıyla, Havana Yüksek Mahkemesi’ne bir dilekçe vererek, anayasayı ihlal ettiği için Batista’nın cezalandırılmasını istedi. Fidel’in düşüncesine göre, “mahkeme, diktatörlüğün yasallığını onaylarsa, kendi gayri meşruluğunu da onaylamış olacaktır. Bundan çıkacak sonuç ise devrimin yasallığı olacaktır”.

Fidel Castro o dönemler Ortodoks Parti içerisindeydi ve devrimci kanadı temsil ediyordu. Arkadaşlarıyla birlikte illegal olarak çıkardıkları El Acusador’da (Suçlayıcı) Castro görüşlerini şöyle ifade ediyordu:

“İçinde bulunduğumuz an devrimcidir, siyasal değildir. Siyaset bunun için parası ve aracı olanların işidir. Devrim gerçek hizmet için, hakiki değer ve ideallerin taşıyıcıları için yolaçar; kendini adayanlar, bayrağı yüksek tutanlar için, Küba’yı kurtaracak olan devrimci parti, genç, devrimci ve kökü halkta olan bir önderliğe sahip olmalıdır.”

Bu görüşlerin olgunlaşmasıyla birlikte, Fidel ve arkadaşları Ortodoks Parti’den kopmaya başladılar. Batista’ya karşı olan direniş yanlısı üniversite öğrencilerini etrafında toplayan Castro, Movimiento (Hareket) adlı bir grup kurdu. Grup kısa sürede büyüdü ve çeşitli bölgelerde örgütlenmeye başladı.

Ancak ilk dönemlerde genellikle öğrenciler arasında örgütleniyordu. Bu dönemde Movimiento’da silahlı mücadele ve bunun temellerinin atılmasıyla ilgili tartışmalar yaşanmaya başladı. Tartışmalar sonucunda silahlı mücadelenin verilmesi gerektiği konusunda görüş birliğine varıldı fakat silah sağlanması konusunda görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bir grup silah satın almayı savunurken; Fidel, silah satın almanın “pahalı ve gereksiz” olduğunu, askeri kışlalarda çok sayıda silah bulunduğunu ve “yapılacak tek şeyin bunları ele geçirmek” olduğunu savunuyordu. Sonuçta Fidel’in görüşleri kabul edildi. Böylece Movimiento hem iyi bir çıkış yaparak adını duyuracak, hem de silah ihtiyacını karşılayacaktı. Baskın yapılacak kışla çok titiz bir şekilde seçildi. Bu, Havana’nın 900 km doğusunda, Oriente eyaletindeki Moncada Kışlası’ydı. Havana’daki kışla 20 bin askerle korunurken, Moncada bin askerle korunuyordu, ayrıca buraya gönderilecek destek kuvvetlerin 900 km yol aşım gelmesi hem zor olacak, hem de uzun zaman alacaktı.

Baskın günü olarak 26 Temmuz kararlaştırıldı. Çünkü kışla civarında 25, 26 ve 27 Temmuz günlerinde karnaval vardı. Baskından sonra karnavala gelen halkın arasına karışıp bölgeden çıkmak kolay olacaktı.

Önce, Oriente bölgesinde bir çiftlik kiralandı, silah ve malzemeler buraya taşındı. Daha sonra, 150 genç militan, küçük gruplar halinde bölgeye sevk edildi. Baskın planı şöyleydi: Kışlayı basmak için üç grup oluşturuldu. 20 kişiden oluşan ve Abel Santamaria yönetimindeki ilk grup kışlaya bakan hastaneyi ele geçirecekti. Raul Castro’nun yönettiği ve 6 kişiden oluşan diğer grup Adalet Sarayını ele geçirecekti. 90 kişiden oluşan ve Fidel’in yönettiği üçüncü grup ise kışlanın içine girerek, denetimi ele geçirecek ve silahları toplayacaktı. Hatta Fidel Castro, eylem başarıyla bittikten sonra Santiago radyosundan neler okunacağını bile sırasına göre ayarlamıştı. Ancak eylem Fidel’in planladığı gibi yürümedi. Birinci ve ikinci grup işlerini sessizce halletti. Ama Fidel’in yönettiği üçüncü grup, kendilerini gören bir nöbetçiye ateş etmek zorunda kalınca, kışladan içeriye girmeden çatışma başladı. Movimiento geri çekilmek zorunda

kaldı. Çatışmalar sonucu yakalanan 68 kişi işkence edildikten sonra kurşuna dizilerek katledildi. Kaçabilenlerden 32'si daha sonra yakalandı ve tutuklandılar. 50 kişi ise kaçmayı başararak diğer ülkelere sığındılar.

Fidel Castro da tutuklananlar arasındaydı. Baskından birkaç gün sonra, Gran Piedra dağında bir kulübede arkadaşlarıyla birlikte uyurken yakalandı. Askerlerin başındaki komutan onları öldürmedi, üstelik kışlaya da teslim etmeyerek doğrudan sivil makamlara teslim etti. Fidel Castro yargılanması sırasında "Tarih Beni Beraat Ettirecektir" adlı ünlü savunmasını yaptı. Bu savunmada, eğer Moncada kışlası baskınında başarılı olsalardı radyodan ilan edecekleri devrim kanunlarını Fidel şöyle ifade ediyordu:

"Devrimin ilk kanununun hedefi, halka egemenliğini vermek ve halk, değiştirmek ya da tamamen kaldırma kararını verinceye kadar 1940 Anayasası'nı devletin Yüksek Kanunu olarak ilan etmektir(...)

"Devrimin ikinci kanunu, 5 caballaria'dan aşağı toprakların, onları işgal eden bütün çiftçilere, aşağı kolonlara, kiracılara, ortakçılara, geçici olarak elinde tutanlara geri alınamaz ve devredilemez mülkiyetini veriyordu.

"Devrimin üçüncü kanunu, çiftçilere, üç yıldan beri tüm memurlara, büyük sınai, ticari ve maden kuruluşlarının karlarının yüzde 30'unu veriyordu.

"Devrimin dördüncü kanunu, çiftçilere, üç yıldan beri topraklarına yerleşmiş küçük çiftçiler için 40 bin arroba'lık bir kota ile şeker mahsulüne yüzde 50 oranında iştirak hakkını veriyordu.

"Devrimin beşinci kanunu, bütün hükümetlerin imtiyazları ile vesayet ya da şahitlik yolu ile devredilmiş malların müsadresini emrediyordu."

Bu hedeflerden de anlaşılacağı üzere, diktatörlüğe karşı bir halkçı devrim için silahlı mücadeleye başlayan Küba'nın devrimci gençleri, daha ilk girişimlerinde başarısızlığa uğradılar. Üstelik bu ilk eyleme katılan genç devrimcilerin yarıya yakını diktatörlük tarafından vahşice katledildi. Yargılama sonucu bas-

kına katılanlar ağır hapis cezalarına çarptırıldılar. Fidel Castro da 15 yıl hapis cezası aldı. Fakat 1955'te çıkan genel aftan yararlanarak tekrar serbest kaldı. Artık Movimiento'nun adı 26 Temmuz Hareketi idi.

Moncada Baskını'ndan çıkarılacak en önemli derslerden biri şudur: Devrimci hareketin çıkış/sıçrama yapması, büyük bir cüretle ileri atılmayı gerektiriyor ve en ağır bedelleri ödemeyi göze alarak ileri atılmayı gerektiriyor. Bu cüret ve gözü peklik ortaya konulduktan sonra, yenilgiler yengiye dönüştürülebilir. Askeri açıdan büyük bir yenilgi yaşayan Fidel Castro ve yoldaşları, bunu, devrimci politika açısından büyük bir çıkış, büyük bir sıçramaya dönüştürdüler. 26 Temmuz, büyük bir askeri yenilgidir, büyük bedellerin ödendiği gündür; ama aynı zamanda asıl önemlisi, 26 Temmuz, kendini halkının kurtuluşu davasına adayan devrimcilerin cüretli bir çıkışıdır, her türlü bedeli göze alan gözü pek bir saldırdır ve militanlar kahramanca dövüşmüşlerdir. Askeri açıdan savaşı kaybetmiş ama düşmana teslim olmamış, katledilmiş; tutsak edilenler de boyun eğmemiş, Fidel'in yaptığı gibi inançlarını haykırmışlardır. Ve tüm bunların toplamı, içinde yaşamaya zorlandıkları sisteme, egemen sınıfa ve onun devletine karşı şiddetli duygular içinde olan Küba halkını derinden etkilemiş; daha sonra ilk fırsatta 26 Temmuz Hareketi'nin safalarına katılmalarına yol açmıştır.

Birkaç ay sonra sürgün olarak Meksika'ya gönderilen Castro, orada, Granma'yla yapacakları çıkarmanın hazırlıklarına başladı. Castro, Meksika'daki Kübalı sürgünleri etrafında topladı ve onları yeniden örgütledi. Kendisi Granma seferinin teknik hazırlıklarını yaparken, İspanya iç savaşına katılmış olan bir general de diğerlerine gerilla eğitimi veriyordu.

Castro, bu sırada, Granma çıkarmasından 1959'da iktidarın alınmasına hatta oradan sosyalizmin inşasına kadar birlikte mücadele edeceği, Küba Devrimi'nin eşsiz komutanı Che Guevara ile de tanıştı. Che bu tanışmayı ve Granma Seferine katılmaya karar verişini çok özet bir şekilde "Savaş Anıları"nda şöyle ifade ediyor:

"O soğuk Meksika gecelerinden birinde tanıdım onu. İlk

konuşmamızın uluslararası politika üzerine olduğunu anımsıyorum. Aynı gece, birkaç saat sonra -tan ağarırken-, Fidel'in planladığı sefere katılacaklardan biri olmuştum.” (Savaş Anıları, s.8)

İŐİŐ SINIFI VE KOMÜNİŐ PARTİŐ

Küba da diğer Latin Amerika ölkeleri gibi sömürgecilik döneminde tek ürüne bağımlı hale getirilmiş bir ölkeydi. Ekonomi şeker kamışı ve şekere bağımlı olduğu için, bu ürünün piyasasındaki ufak bir dalgalanma Küba'yı hemen etkiliyordu. şeker piyasası da tahmin edileceği gibi, ABD'nin elinde bulunuyordu.

1850'li yıllara gelindiğinde şeker piyasasındaki durgunluk, bu alandaki yatırımcıların karlarını düşürdüğu için, ABD yavaş yavaş bu alandan çekilip yeni bir alana, sanayi alanına geçmeye başladı. Ancak bu alanda yeterli bir kar elde edebilmesi için öncelikle bu alanı geliştirmesi gerekiyordu. Çünkü Küba'da tam anlamıyla bir sanayi yoktu.

Fidel Castro ve arkadaşları Meksika'da Granma seferinin hazırlıklarını yaparken, Küba'da da sınıf mücadelesi sertleşmeye başlıyordu. Bu dönemde işsizlik oranı yüzde yirmiyeye yaklaşmıştı. Zaten sürekli işsizlik oranı yüzde onaltıydı. şeker sanayinin çökmesi ise işsizliğin kronik hale gelmesine neden oldu.

Castro ve arkadaşlarının silahlı mücadeleyi başlattığı dönemde, egemen sınıflar arasındaki çelişki ve çatışmaların artması, işçi sınıfı hareketindeki varolan hoşnutsuzluğun grevlere ve çatışmalara dönüşmesi, bu silahlı mücadelenin başarıya ulaşmasının nesnel zeminini oluşturuyordu. Örneğin, 1955 yılı sonlarında şeker sanayii işçilerinin genel greve gitmesi ve bu genel grevin bazı yerlerde barikat savaşlarına dönüşmesi, 26 Temmuz Hareketi'nin, silahlı mücadele ve kitle mücadelesi arasındaki bağ konusunda düşüncelerinin netleşmesini sağladı. 26 Temmuz Hareketi'ne göre, bu koşullar içerisinde bir halk ayaklanması gerçekleştirmek mümkündü.

Küba'da silahlı mücadelenin başlatılması karşısında Ko-

münist Parti'nin tutumu ise, bütün reformist-oportunist resmi ve yasal partilerin devrimci olan her gelişmeye karşı aldıkları tavrın aynısıydı. KP, Moncada Kışlası Baskını'nı hemen "darbeci, maceracı ve umutsuz bir eylem" olarak değerlendirdi.

KP'nin, silahlı mücadeleyi, gerici düzen partileri gibi böyle değerlendirmesi, 30'lu yıllardan beri yaşadığı gerilemenin bir sonucuuydu. Batista daha önce 1933'te "Çavuşlar Devrimi" ile işbaşına gelmesiyle birlikte KP üzerinde yoğun bir baskı uyguladı. Birçok komünist tutuklandı. Bu baskılarla birlikte Komünist Partisi, süreç içinde ideolojik-politik olarak iyice gericileşti. Anti-emperyalist ve anti-faşist politikaları terk eden, daha önce faşist dediği Batista Hükümetine destek vermeye başlayan KP, bu politikaları sonucu 1939'da Sosyalist Halk Partisi (PSP) adıyla yasallaştırıldı. Bu dönemden itibaren tamamen Batista destekçisi oldu, hatta Batista'nın hükümetine bile katılarak, bu hükümette iki koltuk sahibi oldu.

Sonraki dönemde Moncada Kışlası baskını Batista diktatörlüğü üzerinde şok etkisi yaratmış, bu nedenle diktatörlük önüne gelene saldırmaya başlamıştı. Bu saldırı furyasından PSP de nasibini aldı. Eylemcilerin arkasında komünistlerin olduğu söylentisi yayılıyordu. Bu nedenle PSP yasa dışı ilan edildi, partinin gazetesinin büroları basıldı, birçok yöneticisi tutuklandı. Bütün bunlar olana kadar PSP'nin görüşü tüm uzlaşmacı yasal partiler gibi, düzeni yıkmak değil, "şiddet ve acılar olmadan sağlanacak değişimler"di.

Ancak, 1958'de, 26 Temmuz Hareketi'nin başlatmış olduğu silahlı mücadelenin geliştiğini gören PSP, karşı-devrim safında yer almamak için bu harekete destek vermek zorunda kaldı. PSP'nin birçok kadrosu, yöneticisi ve üyesi dağlara çekilerek gerilla hareketine katıldılar.

Ashında bu tutum, onların, politikalarının iflasını kabul etiklerini ve bu yolla halka karşı bir özeleştirii verdiklerini gösterir. Çünkü, daha önce, 26 Temmuz Hareketi güçlenmeye başladığı dönemde KP, 26 Temmuz Hareketi'ni "ulusal burjuvazi"nin temsilcisi kendisini ise proletaryanın temsilcisi olarak görüyor ve 26 Temmuz Hareketi'ne bu bakış açısıyla yaklaşı-

yordu. Daha sonra, Hareket'in radikalliğini ve taleplerini görünce; 26 Temmuz Hareketi'ni küçük-burjuvazinin radikal kesimi, kendilerini ise yine proletaryanın temsilcisi olarak görmeye devam ettiler.

Küba'daki Komünist Parti'nin daha önceki yanlış yaklaşımına ve genelde de gelişmelere dogmatik, kalıpcı yaklaşan tüm partilere Castro, devrimden sonra, 1967'de şöyle diyordu:

"...Bizim anlayışımıza göre, eski yanlışları, her türden sekte tavrıları, devrim ya da devrimci teori üzerinde tekel kurduklarına inananlar tavrılarını terk etmelidir. Ve zavallı teori, bu süreçleri içinde neler çekmek zorunda kaldı; zavallı teori, nasıl kötüye kullanıldı ve nasıl hala kötüye kullanılmakta! (...) Marksist literatürün kendisi devrimci siyasal literatürün kendisi yenilenmelidir, çünkü otuz beş yıldır tekrarlanmakta olan klişeler, üslup ve şişirmelerle kimseyi kazanmadınız, kimseyi kazanamazsınız.

"...biz kendimizi marksist-leninist bir parti sayıyoruz, kendimizi bir komünist parti sayıyoruz. Ve bu kelimeler sorunu değil, gerçekler sorunu" (Sosyalizmi Kuracağız, Belge yay., sf. 47)

YENİLGİDEN ZAFERE: GRANMA SEFERİ

Moncada Kışlası yenilgisini bir zafere dönüştürmesini bilen Fidel Castro, sürgünde bulunduğu Meksika'da, diğer sürgünleri de çevresinde toplayarak mücadeleyi yeniden başlatmak için çalışmalara başladı. Ve 25 Kasım 1956'da, *"Her türlü malzeme ve insanla tıklım tıklım dolu olan Granma, ışıkları söndürülmüş olarak Tuxpan limanından denize açıldı"*. Granma'da bulunan 82 kişi fırtınayla, deniz tutmasıyla, tecrübesizlikle boğuşarak ve üstelik de yollarını kaybettikten sonra ancak 2 Aralık'ta Küba'ya ayak basabildiler. Ama, daha önce onları gören bir kıyı koruma gemisi durumu orduya bildirmişti. Bu nedenle, daha kıyıya ayak basar basmaz Batista ordusunun uçaklarının saldırısına uğradılar. O zaman içinde buldukları durumu Che şöyle aktarıyor:

"...içine düşüğümüz bataklıktan çıkmak için, saatler ge-

çirdik. Sendeleyerek sağlam toprağa ayak basmıştık, yönümüzü bulamıyor, bir gölgeler ordusu, beyinlerindeki bilinmedik bir aygıt tarafından yönlendiriliyorlarmış izlenimi veren bir hayatler ordusu oluşturuyorduk. Yolculuğumuz sırasında aralıksız yedi gün süren açlığı, deniz tutmasını, ayrıca üç korkunç günü arkamızda bırakmıştık. Meksika'dan ayrılışımızdan tam on gün sonra, güçsüzlük, yorgunluk belirtilerinin ve molaların sık sık kestiği bir gece yürüyüşünün ardından, 5 Aralık'ta, gün ağarırken, beklenmedik biçimde Alagrio da Pio denilen yere ulaştık.” (Savaş Anıları, s.13)

Bu ilk saldırıdan zar-zor kurtulan gerillalar, daha sonra büyük bir saldırıya daha uğradılar ve 82 kişinin birçoğu katledildi. Geriye kalan çok az sayıdaki gerilla ise (12-15 kişi) aç, susuz, yorgun, hasta, üstelik silahlarını da kaybettikten sonra, kendilerini en azından belli bir süre güvencede hissedebilecekleri Sierra Maestra dağlarına ulaşabildiler.

Böylece, Fidel Castro ve yoldaşlarının Batista diktatörlüğüne karşı başlattıkları mücadelenin Moncada Kışlası Baskını'ndan sonraki ikinci ayağı olan Granma Seferi de askeri olarak yenilgiyle sonuçlanmıştı. Ancak 12 kişi kalsalar da; Küba'daki nesnel durumun, devrimci ortamın Fidel Castro ve yoldaşlarının inançlı, kararlı, savaşçı tutumlarıyla birleşmesi sonucu, devrimci mücadele kesintiye uğramadı, savaş kısa sürede gelişti ve başarıya ulaştı. Bu anlamıyla, Küba Devrimi, nesnelğin öznel iradeyle birleşmesi sonucu, yani daha farklı bir ifadeyle söyleyecek olursak, nesnel ortama uygun mücadele biçimlerinde ısrar ve bu mücadele biçimlerini uygulamanın sonucu olarak, kısa bir sürede zafere ulaşmanın örneklerinden biridir. Fidel Castro'nun da belirttiği gibi:

“Davaya derinden bağlı, teoriyi bilen ve onu olgularla bağlantılı olarak yorumlayabilen inançlı devrimciler, ne yazık ki çok az. Ama eğer, böyle inançlı insanlar bir avuç da olsalar, mevcut olurlarsa, devrim için objektif koşulların varolduğu yerlerde, devrim olacaktır. Çünkü objektif koşulları tarih yapar, ama subjektif koşulları yaratan ise insandır.” (Fidel Castro, Sosyalizmi Kuracağız, sf.38)

26 Temmuz Hareketi, Granma'nın Küba'ya ulaştığı gün, Santiago de Cuba şehrinde bir ayaklanma planlamıştı. Böylece Granma Seferi daha etkili olacak, bu iki olayın çakışması kitleler üzerinde derin bir etki yaratacaktı. Ancak, Granma'dakilerin yolunu kaybetmesi ve fırtınaya tutulması sonucu planlanan günde Küba'ya ulaşamamaları bu planı da bozdu. 26 Temmuz Hareketi'nin şehirlerde sürdüreceği mücadeleden sorumlu olan Frank Pais, 30 Aralık'ta Santiago de Cuba'da bir ayaklanma başlattı, ancak Granma henüz ortalarda olmadığı için beklenen etki gerçekleşmedi.

26 Temmuz Hareketi'nin Granma Seferi'nden sağ kalan üyeleri Sierra Maestra'da gerilla mücadelesini başlatırken, şehirlerle bağlarını kesmemişler, özellikle başlangıçta öğrenciler arasında, daha sonra ise işçi ve emekçi halk arasında taban bulmaya başlamışlardı. Gerilla mücadelesinin yerli yerine oturduğu ve büyük başarılar kazandığı bir dönemde, şehirlerdeki kitle hareketi de iki büyük olayla birlikte ivme kazandı. Bunlardan birincisi; 26 Temmuz Hareketi'nin şehirlerdeki sorumlusu Frank Pais'in 30 Temmuz 1957'de Batista ordusu tarafından öldürülmesi sonucu, Santiago de Cuba'da genel greve gidilmesiydi. Küba işçi ve emekçileri 1930'lardan beri ilk defa politik bir greve gidiyorlar ve Frank Pais'in öldürülmesini protesto ediyorlardı. Genel grev kısa sürede barikat savaşlarına ve sokak çatışmalarına dönüştü, grev giderek tüm bölgeye yayıldı. Bu genel grev ve şehirlerdeki çatışmalar 26 Temmuz Hareketi'nin kırlardan sonra şehirlerde de kitleleri peşinden sürüklediğini ve Batista diktatörlüğüne karşı savaşırabildiğini gösterdi. Ayrıca, şehirlerdeki kitle mücadelesinin gücünü ve etkisini gören 26 Temmuz Hareketi liderleri, bu genel grevle birlikte, Batista diktatörlüğüne ve burjuvaziye nihai darbeyi gerilla mücadelesinin yanında şehirlerdeki kitle mücadelesi ve bir genel grevle vura-bileceklerini kavradılar.

Şehirlerdeki kitle hareketinin gelişimiyle ilgili ikinci büyük olay ise, Cienfuegos şehrindeki donanma ayaklanmasıydı. 5 Eylül 1957'de gerçekleşen bu ayaklanmada, donanmacılar kısa sürede diğer halk güçleriyle ve 26 Temmuz Hareketi üyeleriyle

birleşerek şehri tamamen ele geçirdiler. Daha sonra Batista ordusu, ancak tank ve bombardıman uçaklarının desteğiyle şehri geri alabildi.

Burada bir parantez açarak 26 Temmuz Hareketi'nin genel grev sorununa yaklaşımına değinmek gerekiyor.

Yukarıda gördüğümüz gibi, 26 Temmuz Hareketi'nin mücadeleyi başlatmasından sonraki ilk genel grev, Frank Pais'in öldürülmesi sonucu, halkın protestosuyla birlikte kendiliğinden bir şekilde gelişmişti ve politik bir nitelik taşıyordu. Daha sonra barikat savaşına dönuşen bu genel grev, 26 Temmuz Hareketi'nin denetimine girdi. Bu ilk genel grevde, 26 Temmuz Hareketi devrimden bir şeyler öğrenmeye başladı. Silahlı gerilla mücadelesine dayanarak, şehirlerde gerçekleştirilecek bir genel grevin diktatörlüğü yıkacağını düşünen 26 Temmuz Hareketi, Sierra Maestra dağlarında başarı üstüne başarı kazandıktan ve diktatörlüğü iyice yıprattıktan sonra uygun anın geldiğini düşünerek 9 Nisan 1958'de, Batista diktatörlüğünü yıkmak üzere şehirdeki işçi sınıfını genel greve çağırdı. Ancak, şehirlerde yeterince örgütlenmeden, işçi sınıfını harekete geçirecek, onları sürükleyecek bir güce ulaşmadan yapılan bu çağrı başarısızlıkla sonuçlandı. Genel grev gerçekleştirilemedi ve bunun sonucu olarak 26 Temmuz Hareketi içinde büyük bir moral bozukluğu yaşandı. Düşünce doğrudu ama zamanlama yanlıştı.

Nitekim bu düşüncenin doğruluğu daha sonra, 1 Ocak 1959'da iktidar alınırken kanıtlandı. Silahlı mücadeleyle son aşamaya getirilen devrimin ilerleyişini durdurmak ve onu uzlaştırmak için uğraşanları etkisizleştirmek ve iktidarı almak amacıyla 1 Ocak 1959'da Fidel Castro "Bütün İktidar Ve Yetki Asi Ordundur" sloganıyla Küba halkını bir genel greve çağırdı. Altı gün süren ve Küba'da hayatı felç eden bu genel grev, zaten çökmüş olan Batista diktatörlüğüne ve devrimi uzlaştırmaya çalışan güçlere nihai darbeyi vurdu. Batista diktatörlüğü yıkıldı. İktidar 26 Temmuz Hareketi önderliğinde halkın eline geçti.

Burjuvazinin soluğunu kesecek bir genel greve çok iyi hazırlanmak gerekmektedir. Zaferin mümkün olabilmesi için; halk

ayaklanması, gerillaların saldırısı ve bir genel grevi birleştirmek zorunludur. Bu zorunluluk, bugün Türkiye ve Kürdistan için de fazlasıyla geçerlidir. Silahlanmadan, askeri hazırlıklar, ayaklanma hazırlıkları yapılmadan gerçekleştirilecek bir genel grevin saldırıya uğramayacağını ve katliamla bitmeyeceğini söylemek için tamamen burjuva saflarda olmak gerekir. Bu nedenle, Türkiye ve Kürdistan’da bir genel grev çağrısı yapmadan önce, işçi ve emekçileri büyük bir yenilgiye uğratmamak ve katliamdan geçirmemek için genel silahlanma çağrılarını yapmak, silahlanmak, askeri hazırlıkları tamamlamak, ayaklanma organlarını hazırlamak gerekmektedir. Kısacası, zafere ulaşmak ve burjuvaziye nihai darbeyi vurmak için, silahlı halk ayaklanması ve genel grevi birleştirmek zorunludur.

GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ VE DEVİRİMİ UZLAŞTIRMA ÇABALARI

Granma Seferi’ne katılan 82 kişiden çoğunun katledilmesiyle alınan yenilgi, Sierra Maestra dağlarına ulaşan az sayıdaki insanın inatçı çabaları ve nesnel koşulların bir devrim için uygun olması sonucu kısa sürede atlatıldı. Özellikle köylüler arasında Batista diktatörlüğüne karşı yükselen tepki ve hoşnutsuzluk 26 Temmuz Hareketi’nin gerilla mücadelesi için muazzam olanaklar ortaya çıkardı. Köylülerin bu durumu, gerillanın kısa sürede güçlenmesini -çünkü gerilla ordusunun büyük çoğunluğu köylülerden oluşuyordu- ve tüm ülkede kök salmasını sağladı. Bundan sonra, başlangıçta yaşanan çeşitli deneyimsizlik, tecrübesizlik vb. eksiklikler kısa sürede giderildi. Kısa sayılabilecek bir sürede gerilla ordusu büyük bir güce ulaştı ve yeni yeni cephele açıldı.

Tam da bu sırada, yani 26 Temmuz Hareketi’nin güçlendiği ve Batista diktatörlüğünün çatırdamaya başladığı günlerde, devrimin artık somut bir olgu olduğunu gören ve onun diyalektik gelişimini çok iyi kavrayan Fidel Castro, Geçici Devrim Hükümeti hedefini açıkladı. GDH hedefini açıklamasının sebebi, 26 Temmuz Hareketi’nin iktidarı almaya kararlı olduğunu ve bu işte ciddi olduğunu kitlelere göstermek; bu yolla, toplumda

başlayan düzenden kopuşu hızlandırmak, işçi-emekçileri gerilanın yol göstericiliğinde savaştırmak ve ayaklanmaya hazırlamaktı.

Ancak, Fidel GDH hedefini açıklamadan hemen önce, hemen hemen her devrimde ortaya çıkan bir durum Küba'da da yaşandı. Devrim mücadelesinin başarıya ulaşacağını ve Batista'nın yıkılacağını anlayan bazı "temiz" liberal burjuva politikacılar düzeni kurtarmak ve en azından geçici hükümette yer alabilmek için Sierra Maestra dağlarına, Fidel'in yanına gittiler. Bunlardan biri, bir zamanlar gençliği peşinden sürükleyen ve Ortodoks Parti'nin ileri gelenlerinden biri olan Eduardo Chibas'ın kardeşi Raul Chibas'tı. Diğeri ise Batista'dan önceki hükümette Ulusal Banka'nın genel müdürlüğünü yapmış, böyle bir dönemde dolandırıcılık ve hırsızlık yapıyarak "temiz" kalmayı başarmış olan Felipe Pazos'tu. Bu iki burjuva liberal politikacı devrimin ileriye gitmesini engellemek, talepleri törpülemek ve 26 Temmuz Hareketi'ni Batista'sız bir Küba'ya ikna etmek için yola çıkmışlardı. Fidel ve yoldaşları bunların amaçlarını anlıyorlardı. Fakat o dönemde Küba'daki sınıflararası güçler dengesi 26 Temmuz Hareketi liderlerini bu liberal burjuvalarla bir anlaşma yapmaya zorladı. Che, liberal burjuvaların bu davranışını Savaş Anıları'nda şöyle açıklıyor:

"Bunun, hareket özgürlüğümüzü kısıtlayacak bir askeri program olduğunu biliyorduk, fakat aynı zamanda, Sierra Maestra'da kalarak istediklerimizi gerçekleştiremeyeceğimizi de biliyorduk. Uzun bir süre, askeri gücümüzü ve halkın Fidel Castro'ya duyduğu güveni, kendi iğrenç amaçları için kullanmak isteyecek birçok 'dostumuz' olacaktı. Bu 'dost'ların öncelikli amacı, Küba'da emperyalizmin egemenliğini, ona uşaklık eden, kuzeyli efendilerine sıkı sıkıya bağlı komprador burjuvazi aracılığıyla korumaktı." (Che, Savaş Anıları, sf.127 Yar Yay.)

Sonuçta, "Sierra Bildirisi" adı altında GDH programı Fidel ve bu iki liberal burjuva politikacı tarafından imzalandı. Bildirinin temeli, "bütün muhalefet partilerini, bütün sivil kurumları ve bütün devrimci güçleri içine alacak geniş bir yurtsever devrimci cephe" kurulması düşüncesine oturtulmuştu. "Geçici Hü-

kümet'in başkanlığına uygun bir kişinin atanması" ve "cumhuriyetin, geçici olarak herhangi bir askeri cunta tarafından yönetilmesinin kabul edilmeyeceği" gibi konularda da anlaşmaya varılan görüşmelerde 10 maddelik bir GDH programı kabul edildi. Bu program;

1- Sivil ve asker bütün politik tutsakların serbest bırakılmasını;

2- Radyo ve Basın için haberleşme özgürlüğünün, ayrıca anayasada yer alan insan ve yurttaşlık haklarının sınırsız güvence altına alınmasını;

3- Bütün belediyelere, önceden yerel sivil kuruluşlara danışarak geçici belediye başkanlarının atanmasını;

4- Halka ait paraların, ne biçimde olursa olsun, zimmete geçirilmesinin önlenmesini, bütün devlet organlarının verimini arttıracak önlemlerin alınmasını;

5- Yönetim kademelerinde kariyer yapmanın kurallara bağlı kılınmasını;

6- Bütün sendikalarda ve endüstri kuruluşlarında serbest seçimleri destekleyerek sendikal politikalarının demokratikleştirilmesini;

7- Hemen bir okuma-yazma kampanyasına ve yurttaşların topluma ve anayurtlarına karşı hak ve yükümlülüklerini kavramaları için eğitime başlanmasını;

8- Hedefi, işlenmemiş toprakları dağıtmak ve devlete ya da özel kişilere ait toprakların mülkiyetini eski sahiplerine tazminat ödenerek bu topraklar üzerinde üretim yapan yarıcı ve kiracılara devretmek olan bir toprak reformu için temellerin oluşturulmasını;

9- Paranın değerini korumayı ve devlet kredilerinin kazanç getiren girişimlere alınmasını sağlayacak sağlıklı bir mali politika uygulamasını;

10- Sanayileşme sürecinin hızlandırılmasını ve yeni işyerlerinin açılmasını karara bağlıyordu.

Bu programdan ve liberal burjuvalarla yapılan zorunlu uzlaşmadan 26 Temmuz Hareketi liderleri memnun değillerdi. Ancak daha önce söylediğimiz gibi, o anın koşulları içinde bu

uzlaşma zorunlu görülüyordu. 26 Temmuz Hareketi'yle birlikte imzalanan bu bildiriyle büyük bir zafer kazandıklarını sanan liberal burjuvalar Sierra Maestra'dan ayrılırken artık her şeyi yapabileceklerini sanıyorlardı. Kısa bir süre sonra nesnel gelişmeler ve savaş bu anlaşmayı pratikte bozdu. Ama buna rağmen, Bildiriye imza atan iki liberal burjuva 26 Temmuz Hareketi adına davranarak "Miami Paktı"na imza attılar. Ancak, burjuvalarla varılan bu zorunlu uzlaşma sonucu imzalanan Sierra Bildirisi'ne rağmen tedbiri elden bırakmayan, burjuvaziye bir an bile güvenmeyen ve gerilla ordusunu silahsızlandırmak bir yana, anlaşmadan sonra bile eylemlerine hız veren 26 Temmuz Hareketi liberal burjuvaların bu oyununu yerle bir etmesini de bildi.

"Oyun iyi hesaplanmıştı; Küba oligarşisinin en seçkin çevrelerinin temsilcilerinden oluşan bir grup, 'özgürlüğü savunmak için' Sierra Maestra'ya gelmiş ve bu kişiler Sierra dağlarının dışına çıkamayan gerilla önderiyle ortak bir bildiriye imza atmışlardı. Kartlarını Miami'de açmak için dağlardan ayrılırken, artık ellerinde istediklerini yapabilme özgürlüğü olduğunu düşünüyorlardı. Hesaplanmamış bir şey vardı ama: Politik manevraların etkisi, karşı tarafın gücüne bağlıdır; bu durumda, sözkonusu siyasi manevranın karşısında halkın silahları vardı. Gerilla ordusuna büyük bir güvenle yaslanan önderimizin olaya hızla müdahale edişi, ihanetin başarılı olmasını engellemiş ve Miami Paktı'nın sonuçları belli olduğunda, aylar sonra Fidel'in verdiği sert yanıt, düşmanı felce uğratmıştı." (age., sf.128.abç)

Söz konusu "Miami Paktı", Sierra Maestra Bildirisi'nden 5 ay sonra Devrimci Parti, Küba Halk Partisi, Otantik Parti, Yüksek Okul Öğrenci Birliği, Devrimci Direktuar ve Devrimci İşçi Direktuarı gibi ülke içinde pek bir faaliyeti olmayan, daha çok yurtdışında bulunan örgütler ve Sierra Maestra Bildirisi'ne imza atan iki liberal burjuva tarafından (bunlar kendilerini 26 Temmuz Hareketi temsilcisi olarak tanıttılar) imzalandı. Bu pakt özel olarak; ara çözümler için başka bir ülkenin arabulucu olabileceğini; düzene dokunmadan Batista'ya karşı görünen bazı

generallerin kuracağı bir cuntanın işbaşına getirilmesini; devrimci askeri güçlerin yani gerillanın silahlarıyla birlikte orduya katılmasını öneriyordu. Bu paktın imzalanmasına Fidel'in yanıtı çok sert oldu. Bu paktı imzalayan örgütlere 14 Aralık 1957'de gönderdiği mektupta, bu pakta kesinlikle katılmadıklarını, kendilerini 26 Temmuz Hareketi temsilcisi olarak tanıtanların böyle bir misyonları olmadıklarını belirterek, bu örgütlerin paktta ele alınan konuları gerçekleştirmeye çalışmaları halinde tüm ülkede genel grevi başlatacaklarını bildirdi. Gerillanın orduya katılması önerisine karşılık olarak da Fidel, düzenli ordunun dağıtılması önerisini getirdi. Ayrıca, Geçici Devrim Hükümeti ve onun programını, cumhurbaşkanlığı görevine Dr. Manuel Uruttia'nın getirilmesini ve başka bazı önerilerini de bildiren Fidel, mektubun sonunda şunları söylüyordu:

“Eğer koşullarımız, yani Birlik Bildirisi'nde adı kullanırken kendisine danışılmaya bile gerek görülmeyen, kendisini en büyük fedakârlıklara adanmış bir örgütün çıkar düşünmeyen koşulları reddedilirse, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonrada her çarpışmada, düşmandan ele geçirdiğimiz silahlardan başka silahımız olmadan, acıyla denenmiş halkın yardımından başka yardım görmeden ve önümüze koyduğumuz yüce amaçtan başka dayanağımız olmadan, tek başına savaşı sürdüreceğiz.” (age, sf.231)

Görüldüğü gibi Fidel Castro Geçici Devrim Hükümeti hedefini ve programını açıkladıktan sonra, birçok burjuva ayak oyunları ile karşılaşmış, devrimi uzlaştırma ve tasfiye çabalarına tanık olmuş ama devrime olan inanç ve kararlılığıyla tüm bu oyunları boşa çıkarmayı başarmıştı. Ancak bizim için burada önemli olan ve ders çıkartılması gereken nokta, GDH'nin ne zaman ve ne amaçla ilan edildiğidir.

Fidel ve 26 Temmuz Hareketi, devrimden yaklaşık bir buçuk yıl önce Geçici Devrim Hükümeti hedefini ve programını açıklıyorlar. Elbette bunu yaparlarken bir buçuk yıl sonra devrim yapacaklarını bilerek ya da tahmin ederek yapmıyorlar. Amaçları, yukarıda da açıkladığımız gibi, kitlelerdeki düzenden kopuşu hızlandırmak, işçi-emekçileri ayaklanmaya hazır-

lamak, onlara ne için mücadele ettiklerine ve yaşamlarını ne için feda ettiklerine dair somut hedefleri göstermekti.

DEVİRİM VE SOSYALİZME YÖNELİŞ

Fidel Castro ve yoldaşları devrimi uzlaştırma ve tasfiye çabalarına silahlı mücadeleyi yükselterek yanıt verdiler. Fakat, diktatörlüğün yıkılması sonucu kendi konumlarının da sarsılacağı anlayan liberal burjuvalar, küçük burjuvalar ve bunların temsilcisi olan örgütlerin devrimi uzlaştırmak için 26 Temmuz Hareketi'nin adını da kullanarak imzaladıkları "Miami Paketi" ve buna benzer tasfiye çabaları 26 Temmuz Hareketi'ne ve Fidel Castro'ya güç, eylem birlikleri ve Cephe'ye bakış konusunda da büyük tecrübeler kazandırmış, onların doğru yolu bulmalarını sağlamıştır. Daha önce, 12 Temmuz 1957'de iki liberal burjuva ile imzalanan Sierra Bildirisi'nde "bütün muhalefet partilerini, bütün sivil kurumları ve bütün devrimci güçleri içine alacak geniş bir yurtsever-devrimci cephe" fikrini savunan 26 Temmuz Hareketi, kendilerinin silahlı gücüne, mücadelesine ve adına dayanılarak, ama kendilerinin haberi olmadan "Miami Paketi"nin, bu "...geniş bir yurtsever devrimci cephe" tarafından imzalandığını öğrenince, bu konudaki bakış açısını değiştirmek zorunda kaldı. Miami Paketi'nı tanımadıklarını belirtmek için, Paketi imzalayan örgütlere yazdığı bildiride Fidel Castro bu konuda şunları söylüyordu:

"...güçler arası ilişkilerin bugünkünden çok farklı olduğu günlerde, birlik sözcüğüne, Küba'da, çok önem veriliyordu. Bunun ötesinde, en coşkulusundan en kayıtsızına kadar bütün güçleri birleştirme her zaman en olumlu davranış olmuştur.

"Ancak devrim için önemli olan birliğin kendisi değildir. Asıl önemli olan, birliğin temelleri, onun hayata geçiriliş biçimleri ve onu canlı kılan yurtsever düşüncelerdir." (age, s.219, abç)

"Birlik belgesinde anlaşılması kolay olmayan başka notalar da vardır. Herhangi bir savaş stratejisine sahip olmaksızın birleşmek olanaklı mıdır? Acaba Autanticos örgütü temsilcileri, hala başkentte yapılacak bir 'darbe'yi mi savunu-

yorlar? Savaş içinde bulunanlara vermeyip, eninde sonunda polisin eline geçmesi kaçınılmaz olan silahları biriktirmeye devam edecekler mi? 26 Temmuz Hareketi'nin savunduğu genel grev tezini sonunda kabul ettiler mi?" (Age, sf.225)

26 Temmuz Hareketi'nin ve Fidel'in görüşleri böyle savaş içinde olgunlaştı. Her devrimde olduğu gibi onlar da devrimden öğrendiler ve devrime öğretiler.

Silahlı mücadeleye ağırlık veren ve savaşı yoğunlaştıran 26 Temmuz Hareketi bu aşamadan sonra kısa sürede büyük başarılar sağladı. Che ve Camillo Cienfuegos komutasında kuzeyde ve batıda açılan yeni cepheler, Batista diktatörlüğünü iyice sıkıştırdı. Bu arada, ekonomik koşullar, işsizlik, sefalet ve bunların yanında diktatörlüğün baskı ve katliamları kitlelerin tamamen devrim saflarına geçmesinin, 26 Temmuz Hareketi'nin desteklenmesinin koşullarını beraberinde getirdi.

Bu süreçte en sert ve kapsamlı çatışmalar yaşandı. Çünkü diktatörlük, özellikle 8 Nisan genel grevinin başarısızlığa uğraması ve bunun 26 Temmuz Hareketi üzerinde yarattığı moral bozukluğundan yararlanmak için tüm gücüyle hareket ediyordu. Bunun için Batista ordusu tüm güçlerini seferber ederek denizden, karadan ve havadan büyük bir saldırıya geçti. Ancak bu saldırılar da sonuç vermedi ve halkla bütünleşmiş olan 26 Temmuz Hareketi saldırıları boşa çıkardı, orduyu büyük bir yenilgiye uğrattı. Artık diktatörlük ordusu çözülme sürecine girmişti.

1958'in sonunda gerillalar büyük bir atak yaparak hemen hemen ülkenin tümünde kontrolü ele geçirdiler. Son olarak 1 Ocak 1959'da adanın ortasında bulunan "Leoncio Vidal" kalesi kuşatıldı. Bir gün önce ise Batista özel uçağıyla Dominik Cumhuriyeti'ne kaçmıştı. O sırada kaledeki birliğin komutanı General Cantillo kendisinin ordu komutanı olduğunu ve Fidel Castro'nun talimatlarına göre hareket edeceğini bildirdi. Gerçekte ise bu bir zaman kazanma taktiğiydi. Çünkü, General Cantillo gerillaları oyalayarak Batista diktatörlüğünün bütün baş sorumlularının kaçmasını sağlıyordu. Nitekim, kendisinin başkomutan, Dr. Carlos Piedra'yı da devlet başkanı ilan ederek darbe yaptığını ve yeni bir cunta hükümeti oluşturduğunu bil-

dirdi. Ancak Fidel Castro çok zekice davranarak Cantillo'yu tanımadığını, ordu komutanlığına ise daha önce Batista'ya karşı bir darbe girişiminde bulunduğu için tutuklu bulunan Albay Barquin'i atadığını belirtti ve halka genel grev çağrısında bulundu. Fidel'in bu taktiği sayesinde ordu etkisiz hale geldi. Ertesi gün ise genel grev başladı ve etkisini hemen gösterdi. Bu sefer Fidel, Albay Barquin'i görevden aldı ve yerine gerilla komutanı Camillo Cienfuegos'u ordu başkomutanı olarak atadı. Genel grev altı gün sürdü ve tüm hayatı felce uğrattı. 8 Ocak 1959 günü Fidel Castro gerillalarla birlikte hiçbir engelle karşılaşmaksızın Havana'ya girdi ve halka hitaben bir konuşma yaptı. Devrim gerçekleşmiş, iktidar halkın eline geçmişti. Daha önceden, GDH ilan edildiğinde Cumhurbaşkanı seçilen Manuel Urritia uçakla Santiago'ya geldi, Miro Cardona Başbakan oldu. Fidel ise yeni kurulan hükümette gerilla ordusunu temsilen görev almıştı.

Devrimin hemen ertesinde 26 Temmuz Hareketi, devrimi halka mal etmek, halkın devrimi sahiplenmesini sağlamak ve GDH programını uygulamak için harekete geçti. İlk iş olarak tarım ve toprak reformundan başladılar. Daha ilk andan kabinede ve yönetimde çatlaklar, görüş ayrılıkları baş gösterdi. Çünkü herkes kendi sınıfının çıkarlarını düşünüyordu. Fidel, gerillanın gücüne dayanarak kendisi Başbakan oldu, Cumhurbaşkanı Urritia ise bir şey yapamayacağını anlayınca istifa etti ve ülkeden ayrılarak ABD'ye gitti.

Toprak reformuna başlanırken, hükümet el konan topraklar karşılığında toprak sahiplerine daha sonra ödemek koşuluyla bonolar veriyordu, hatta bunu ABD tekellerinin toprakları ve şirketleri için de yapıyordu. Kısa sürede tüm Küba'da topraksız ailelere toprak dağıtıldı. Ancak ABD, çıkarları zedelenmeye başlayınca Küba hükümetine bir nota yollayarak ABD'li yatırımcıların paralarının hemen ve nakit olarak ödenmesini istedi. Ardından da Florida'dan kalkan iki uçak Havana'yı bombaladı. Bu sırada SSCB, ABD'nin Küba'yı işgaline sessiz kalmayacağını bildirdi ve Başbakan yardımcısını teknik heyetle birlikte Küba'ya gönderdi. SSCB ile Küba arasında ekonomik anlaş-

malar imzalandı. Yanı başında ufacık bir adanın sosyalist kampa yönelmesi karşısında ne yapacağını şaşırın ABD, Küba'ya silah getiren bir gemiyi Havana Limanında batırdı, ardından Küba'dan aldığı şeker miktarını azalttı, Standart Oil ve Texacon adlı ABD petrol şirketleri SSCB'den gelen ham petrolü artırmayı reddetti. Buna karşılık Küba devrimci hükümeti bu iki şirkete el koyduğunu bildirdi. İngiliz Shell şirketi de aynı şeyi yapınca ona da el koydu.

Küba devriminin gittikçe devrimci önlemler aldığını ve sosyalizme yöneldiğini farkederek ABD emperyalizmi, bu gelişmeler üzerine Latin Amerika'da kendisine bağımlı ülkelerin ve Küba'nın dışişleri bakanlarını toplayarak, "hiçbir devletin (bu devlet Küba'ydı) Amerika Kıtası'nın güvenliğini ve dayanışmasını tehlikeye sokacak müdahalelerine göz yumulamaz" şeklinde bir karar çıkarttı. Küba hükümeti de bu karara karşılık bir milyon Kübalının katıldığı bir miting yaptı ve mitingde Fidel Castro halka, "*Adamız emperyalistlerin istilasına uğrarsa, Sovyet yardımını kabul eder misiniz?*" diye sordu. Halk ise beş dakika boyunca "*Evet*" diye bağırarak yanıtladı Fidel'i. Bunun üzerine Fidel Castro "Havana Bildirisi" adlı siyasi ve ekonomik programını okudu, hayata geçirmeye başladı ve seçimlerin devrimle uyuşmadığını ilan ederek proletarya diktatörlüğüne yöneldi.

Daha önce de söylediğimiz gibi, Küba Devrimini gerçekleştirenler, yapmayı düşündükleri devrimle yaptıkları devrim arasında büyük bir farklılık olduğunu gördüler. Nesnel koşullarla devrimden sonra süren sınıf çatışması onları sosyalizme götürdü. Bu yönüyle de Küba Devrimi, kapitalizm ya da sosyalizm arasında üçüncü bir yol olmadığını; ezilen ve sömürge devletlerin ya devrimlerini gerçekleştirerek sosyalizme yönelmek ya da emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı ve köle olmak zorunda olduklarını kanıtladı.

1961'e gelindiğinde Fidel Castro, devrimin sosyalist bir devrime dönüştüğünü ilan etti ve devlet yönetiminde bulunan burjuvalar birer birer görevlerinden uzaklaştırıldılar. Emperyalizmin saldırıları artınca ordunun sayısı yarıya indirildi ve halk,

milisler şeklinde silahlandırılarak Devrimi Savunma Komiteleri oluşturuldu.

Domuzlar Körfezi Çıkarması ve 1962 Füze Krizi'ni SSCB'nin desteğiyle başarıyla atlatan Küba, devrimden bugüne kadar emperyalizmin, özellikle de ABD emperyalizminin sürekli saldırılarına maruz kaldı. Bu, bazen askeri saldırılar, suikast girişimleri vb. biçiminde oldu, bazen de ekonomik abluka, ambargo vb. biçiminde sürdü, sürmeye devam ediyor. Ancak tüm bunlara rağmen Küba halkı sosyalizm yolunda ilerlemeye kararlı olduğunu her fırsatta gösteriyor. Yüzyılımızın komünü Küba, bugün sosyalizmin kalelerinden biridir. Emperyalistler tarafından sosyalizmden vazgeçmeye zorlanan Küba halkıyla en iyi enternasyonalist dayanışma, ülkelerimizde devrimi gerçekleştirmektir. Türkiye ve Kürdistan emekçi halkları iç savaşta zaferle çıkarak iktidarı alacak ve böylece başta ABD olmak üzere tüm emperyalistlere Ortadoğu'da büyük bir darbe indirerek bu enternasyonalist görevi başarıyla yerine getireceklerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

NIKARAGUA: SİLAHLA KAZANILANIN SANDIKTA KAYBEDİLMESİ

Son günlerde Nikaragua ile ilgili duyduğumuz haberler genellikle çatışma haberleri. Bu çatışmalar ise, devlet güçleri ile işçiler ve memurlar arasında gerçekleşiyor. 19 Temmuz 1979'da Sandinist gerillalar Somoza diktatörlüğünü yıkıp başkent Managua'ya girerek devrimi gerçekleştirdiklerinde, aradan 20 yıl geçtikten sonra bu manzaraların yaşanacağını orada bulunanlardan hiç birisi tahmin etmiyordu elbette.

Çünkü onlar, Somoza'yı yıktıktan sonra işçi ve emekçilerin, yani bugün devlet güçleriyle çatışmaya girenlerin iktidarını kurmak için yola çıkmışlardı. Peki ne oldu da, Somoza diktatörlüğü yıkılıp yerine halk iktidarı kurulmasına rağmen bugünlere gelindi? Şimdi bu soruyu yanıtlayabilmek için, devrim öncesine ve devrimden sonra yaşananlara kısaca bir göz atalım.

Nikaragua 16. yüzyıldan beri sürekli sömürgeci ülkelerin işgaline ve egemenliklerini kurmak için sömürgecilerin kendi aralarındaki rekabetlere sahne olmuştur. Önce İspanyol, ardından İngiliz, Fransız ve en son ABD emperyalizmi Nikaragua'yı sömürgeleştirmişlerdir. Bu rekabetten en sonunda galip çıkan ABD emperyalizmi, Nikaragua'da egemenliğini sağlayabilmek için sık sık askeri müdahalede bulunmak zorunda kaldı. 1925'te, artık Nikaragua'da istikrarın egemen olduğunu düşünen ABD, kuklalarını iktidara geçirerek askerlerini çekti. Ancak

iki ay sonra Muhafazâkarlar ve Liberaller arasında mücadele yeniden kızıştı, iç savaş çıktı. Amerika yeniden müdahale etti ve kısa süre sonra Muhafazakârlarla Liberalleri uzlaştırdı. Yapılan anlaşmaya göre hem Liberaller hem de hükümette bulunan Muhafazakârlar silahlarını Amerikan Deniz Kuvvetleri'ne teslim edeceklerdi. Bunun sonucunda iktidarı Liberaller ve Muhafazakârlar paylaşacaktı.

1927'de Liberal generallerin hepsi, anlaşmaya uygun olarak silahlarını Amerikan Deniz Kuvvetleri'ne verip teslim olunca, bir general bu anlaşmayı ihanet olarak kabul edip 300 adamıyla birlikte dağlara çekilerek direniş başlattı. Bu general, yıllar sonra devrimi gerçekleştiren Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne adını veren Augusto Cesar Sandino idi. Sandino, ülkedeki yabancı işgali ortadan kalkıncaya ve son Amerikan askeri de teslim olana kadar savaşacağını açıkladı.

Sandino, ulusalcı bir küçük burjuva devrimcisiydi. Ancak sosyalizmden de etkileniyordu. Bu nedenle örgütlenmesini daha çok işçiler ve yoksul köylüler arasında yapıyor ve "yalnız işçiler ve köylüler mücadeleyi sonuna kadar sürdürecektir ve zafer, onların örgütlü gücünün eseri olacaktır" diyordu.

Sandino ve savaşçıları, kazandıkları zaferler sayesinde hem işçiler ve köylüler arasında hem de tüm Latin Amerika'da sempati ve destek toplamaya başlamıştı. Sandino'yu bu şekilde yemeyeceğini anlayan ABD, askerlerini geri çekmeye başladı ve göstermelik seçimlerde kendi adamı olan Liberal Sacasa'yı başkan seçtirdi. Yeni başkan Sacasa'nın Sandino ile anlaşma yapmasından sonra, Sandino ve savaşçıları savaşa son verdiler.

Savaştan sonra tarım kooperatifleri oluşturmaya başlayan Sandino, gerçekleşmesi o dönem koşulları içerisinde Nikaragua'da mümkün görünmese de, emperyalistler ve işbirlikçilerinin çıkarlarına dokunan görüşleri nedeniyle, iktidar tarafından bir tehdit ve korku unsuru olarak görülüyordu. Ulusal Muhafızların şefi Anastasio Somoza Garcia'nın başkan Sacasa'yı kıskırtmasıyla birlikte Sandino'nun ortadan kaldırılmasına karar verildi ve ABD elçiliğinin de ortak olduğu bir komplo düzenlendi, General Sandino, başkan Sacasa'yla görüşmek üzere Baş-

kanlık Sarayı'na davet edildi ve görüşmeden ayrılırken, 22 Şubat 1934'te, Ulusal Muhafızlar tarafından katledildi. Böylece Sandino, egemen sınıfa, sömürücüler sınıfına güvenme ve onlarla uzlaşma hatasının bedelini yaşamıyla ödemiş oldu. Daha önceki ve sonraki tüm devrim deneyimleri de, küçük-burjuvazinin bu siyasetinin bedelinin hep aynı trajik son olduğunu sayısız kez kanıtlamıştı. 1936'da Ulusal Muhafızların şefi Anastasio Somoza Garcia bir darbeyle başkan Sacasa'yı devirdi ve kendisi başkan oldu. Baba Somoza'nın 1956'da ozan Lopez Perez tarafından öldürülmesinden sonra, büyük oğlu Luis Somoza Debayle devlet başkanlığına, küçük oğlu Anastasio Somoza da Ulusal Muhafızların başına getirildi. Daha sonra 1967'de Luis'in ölümüyle birlikte küçük oğul Anastasio devlet başkanı oldu ve 19 Temmuz 1979'da devrime kadar da Somoza ailesi ülkeyi kendi mülkleri gibi kullanıp sömürmeye başladılar.

FSLN'İN DOĞUŞU

“Özgür insanların generali” Sandino'nun katledilmesinden sonra Sandinist hareket dağıldı. Somoza, Sandino'nun güçlü olduğu Nueva Segovia'da oluşturmaya çalıştığı tarım kooperatiflerini de dağıttı. Fakat devrimci hareketin geriye düşüşü geçiciydi. Nikaragua'da gelişen kapitalizm, sınıfsal çelişkileri derinleştiriyordu. Kapitalizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte, işçi sınıfı hareketi ve komünist hareket de gelişti. 1944'te Nikaragua Sosyalist Partisi (PSN-Partido Socialista Nicaraguense) kuruldu. Fakat Somoza'ların faşist terörü altında geçen bir yılın sonunda yeraltına geçmek zorunda kaldı. Nikaragua'daki devrimci hareketin görece geri düşüşü 1960'lı yıllara kadar sürdü. 1959'da Fidel Castro ve yoldaşlarının Küba'da devrimi gerçekleştirmeleri, tüm dünyada olduğu gibi Nikaragua'da da devrimcilere coşku ve moral verdi. Küba Devrimi'nin verdiği bu güç ve moralle General Sandino'nun devrimci mirasını ve mücadelesini yaşatmaya karar veren devrimcilerden Carlos Fonseca Amador, Silvia Mayarga ve Thomas Borge biraraya gelerek Ulusal Kurtuluş Cephesi'ni kurdular. Daha sonra cephenin ismi FSLN (Frente Sandinista de Liberacion Nacional)

olarak değiştirildi. FSLN, 1969'da açıkladığı “Tarihi Programı”nda kuruluş amacını şöyle açıklıyordu:

“FSLN düşmanlarına karşı doğrudan mücadele yoluyla siyasi iktidarı ele geçirebilecek, halkımızın geçmişte maruz kaldığı sömürü ve sefaleti ortadan kaldıracak bir toplumsal sistemi kurabilecek bir ‘öncü örgüt’üne Nikaragua halkının sahip olma zorunluluğundan doğdu”.

O güne kadar Somoza diktatörlüğüne karşı mücadele eden çok sayıda örgüt vardı ve FSLN bunların bir araya gelmesi sonucu oluşuyordu. Örneğin, FSLN'nin liderlerinden Carlos Fonseca Amador, önceleri Nikaragua Sosyalist Partisi üyesiyken, daha sonra gerilla hareketine katılmış, en sonu Küba'ya geçmiş ve Che'yle tanışıp 1962'de Nikaragua'ya dönmüştür. Hem Küba Devrimi'nin tüm dünyada yarattığı etki hem de liderlerinin Küba'yla temas halinde olması FSLN'nin Küba'yı örnek almasına ve stratejilerini benzer yönde belirlemelerine yol açmıştır. FSLN önderleri, Sandinoculuğu Marksizm'le harmanlayıp Marksizm'in bir sentezine ulaşmayı amaçlıyorlardı. Küba Devrimi önderlerinin bunu başardığını düşündükleri için de onları örnek almaya çalışıyorlardı. Ancak bu örnek almada çeşitli hatalara da düştüler. Bu hatalardan en belirginini, bugün Türkiye ve Kürdistan'da da bazı siyasal akımlar tarafından benimsenen, “devrimde burjuvazinin bir kesimiyle ittifak” olarak ifade edebileceğimiz politikadır. Bu politika, elbette her ülke ve devrim için yanlış değildir. Hatta Doğu Avrupa devrim deneylerinde olduğu gibi gerekli de olabilir. Ama, burjuvazinin bir kesimiyle, üstelik çok özel koşullar içinde, çok sınırlı amaçlar ve sınırlı dönemler için yapılabilecek ittifakların geçici niteliği akıldan çıkarılmamalıydı. Doğu Avrupa'nın faşist işgal altında olması ya da Nikaragua'da olduğu gibi bir ailenin egemenliği gibi çok özel koşullarda dahi burjuvaziyle ittifak yapmanın şeytanla kol kola yürümek anlamına geldiğini ve bu “müttefikleri” bir düşman gibi kollamak gerektiğini devrimci bir parti asla unutmamalıdır. Bunun unutulduğu yerde, hareketin önderlerinin fiziki imhası ve hareketin tamamen dağılması gibi trajik bir sonun kaçınılmaz olduğu, yüzyılların sınıf mücadeleleri içinde sayısız

kez kanıtlanmıştır. Ancak FSLN'nin küçük burjuva devrimci önderliğinin Marksist bir dünya görüşünden ve politik öngöründen yoksun oluşu, Somoza'ya karşı "en geniş muhalefet" sakat anlayışıyla hareket etmesi, onun burjuvaziden kesin kopuşu sağlamasına engel olmuştur. FSLN içerisindeki Tercerista grubu (FSLN içerisindeki güçlü grup) "en geniş muhalefet" çizgisinde ısrar eden ve bunun için çaba sarf eden gruptur. Hatta bu tutumundan dolayı, FSLN içindeki bir başka grup olan "proleter" (TP-Tendencia Proletaria) tarafından "oportünistlik"le, "politik güçsüzlüklerini sağda ittifak ortakları arayarak telafi etmeye çalışmak"la, "burjuvazinin politik önderliğine boyun eğmek"le ve "State Department'le (ABD Dışişleri Bakanlığı) pazarlık yapmak"la suçlanıyordu.

"Tercerista"nın liderlerinden Humberto Ortega, burjuvaziyle ittifak yapmalarının nedenini şöyle açıklıyor:

"Nikaragua toplumunu oluşturan ekonomik ve toplumsal-politik güçlerin analizi bakış açısından zorunlu olarak Somozmin yıkılışı için olduğu kadar demokratik ve halkçı bir yöntemin işbaşına gelmesi için de Sandinist Halk Devrimi'nin yalnızca mütevazı, sömürülen ve ezilen kitlelere değil ama aynı zamanda Somozmin son bulmasından ve demokratik ve halkçı bir sürecin açılmasından yana olan ulusun geri kalan hali vakti yerinde ve burjuva kesimlerine de dayanmak zorunda olduğu sonucu çıkar. Buradan Nikaragua ve özellikle Somoza'yla ilgili olan Yanki politikasıyla temel olmayan belirli ilişkiler taşıyan anti-Somozist değişik burjuva güçlerle FSLN'nin İTTİFAK POLİTİKASI çıkar." (Ayıklama Üstüne, Humberto Ortega, Belge Yay., sf.61-62, abç.)

FSLN, kapitalizme karşı değil ama Somoza ailesine karşı "muhafif burjuvazi"yle ittifak yaparken, Küba örneğini olduğu gibi Nikaragua'ya uygulamaya çalışıyordu. Üstelik, Küba örneğini bilimsel bir yöntemle çözümlenmeden, orada yapılanların aynısını Nikaragua'da yapmaya çalışarak... Bunun sonucu olarak silaha, silahlı mücadeleye, askeri örgütlenmeye haklı ve doğru olarak ağırlık verirken; politik öncülük ve sınıfsal çelişkileri önemsememe yanlısına düştüler. FSLN önderleri şöyle

düşünüyordu: eğer tüm ağırlığı silaha, silahlı mücadeleye, askeri örgütlenmeye verirlerse, devrimden sonra, Somoza'nın devrilmesinden sonra ülkedeki tek silahlı askeri güç kendileri olacaktır ve burjuvazi, alınan ekonomik-siyasi önlemlere sesini çıkaramayacak, kaderine razı olacaktır. Çünkü, "Küba'da böyle olmuştur."

"...Batista'nın düşürülmesinden sonra görevlendirilen burjuva Urrutia hükümeti, iktidarın burjuvazinin elinden alınmasını engelleyememiştir. Tarım reformu konusunda çıkar çatışması çıktığında, ülkedeki tek gerçek güç faktörünü oluşturan Direniş Ordusu, halkın yanında olmuştur. Bakanların çoğunun kendisinden olmasının burjuvaziye bir yararı dokunmamıştır ve Urrutia hükümeti ve onunla birlikte burjuvazi Miami'de kaybolup gitmişlerdir." (Nikaragua'da Silahlı Mücadele, Yar Yay., sf.50, abç.)

Fakat FSLN önderlerinin göz ardı ettikleri bir şey vardı. Küba Devrimi'yle birlikte, uluslararası burjuvazi ve bu arada emperyalizm yeni dersler, tecrübeler kazanmıştı. Nikaragua burjuvazisi Somoza diktatörlüğünü devirmek için FSLN ile işbirliği yapıyorsa bunun tek nedeni: Somoza'yı, tek başına, FSLN'siz (yani silahsız) olarak yıkamayacağını gördüğü içindi. Aynı zamanda Nikaragua burjuvazisi, FSLN kadrolarını genç ve tecrübesiz buluyor, bundan dolayı da FSLN'yle ittifak yaptığında politik liderliğinin tehlikeye girmiş olacağını düşünmüyordu. "Muhafif burjuvazi"nin bu planlarını ve niyetlerini FSLN önderleri de görüyor, biliyorlardı. Ama, FSLN önderleri devrimi tehlikeye düşürecek ve kazanılmış ne varsa elden yitmesine yol açacak bu ciddi tehlikeye karşı örgütsel, sınıfsal, politik vb. önlemler alacaklarına, az sonra göreceğimiz gibi, devrimin kaderi üzerinde "kumar" oynamayı tercih ettiler. Aşağıdaki şu sözler, FSLN önderlerinin, "muhafif burjuvazi"nin niyet ve planları konusunda nasıl da son derece açık bir fikre sahip olduğunu gösteriyor:

"Somoza'ya karşı elde edilecek zaferin sonucunu muhafif burjuvazi şöyle düşlemektedir: yönetenler kendisinden, ölümler ise FSLN'den olacaktır." (Nikaragua'da Silahlı Mücadele, sf.51,

abç.)

“Muhalif burjuvazi”, bütün bu hayalleri gerçek olmaz ve işler FSLN ile açık bir çatışmaya dönüşecek olursa ABD’den yardım ummaktadır. Ne de olsa ‘muhalif burjuvazi’, ABD’nin Somoza’yı desteklemesine rağmen, yine de ona danışmadan hiçbir adım atmamaktadır. Devrimin liderlerinden Humberto Ortega, “muhalif burjuvazi”yle yapılan bu ittifakı Nisan 78’de şöyle değerlendiriyordu:

“Burjuvaziyle, en kuvvetli ve becerikli olanın partiyi kazanacağı bir açık kağıt oyunu oynamaktayız. Bu bir meydan okumadır ve Sandinist Halk Devrimi, eminiz ki, onu zafere dönüştürecektir”. (H. Ortega, Ayaklanma Üstüne, sf.62, abç)

Bugün Nikaragua’da yaşananlara baktığımızda bu kağıt oyununu FSLN’nin kaybettiğini ve sınıf savaşının kağıt oyununa benzemediğini; gerek devrimden önce gerekse de devrimden sonra burjuvaziyle tüm köprüleri atmak gerektiğini, iktidarı bir kez ele geçirdikten sonra burjuvaziye ve karşı-devrimi ekonomik, politik ve zor yöntemleriyle tarihin çöplüğüne atmak ve kendini hiçbir yasayla sınırlamayan devrimci demokratik bir diktatörlüğü tüm anayasal kuruntulara ve genel oy hakkı üzerindeki safsatalara kulak asmadan sömürücülerin üzerinden eksik etmemek gerektiğini bir kez daha öğrenmiş bulunuyoruz.

FSLN’DE GÖRÜŞ AYRILIKLARI

FSLN de, diğer Latin Amerika devrimci örgütleri gibi önce foko teorisini denemiş, Coco ve Bokay nehri çevresi ile dağlık Pancanasan bölgesinde gerilla cephesi yaratma çabaları başarısızlığa uğramıştır. Bu başarısızlıktan dersler çıkararak FSLN, bu deneyimden sonra Çin ve diğer Asya halklarının mücadelelerinden etkilenerek “uzun süreli halk savaşı” stratejisini benimsemiştir.

Bu strateji benimsendikten sonra 70-74 yılları arası 4 yıl süreyle askeri mücadeleye ara verdiler. 74 Aralığında tekrar eylemlere başlayan FSLN içerisinde görüş ayrılıkları ve bunalım ortaya çıktı. Tartışmalar 1975’te bölünmeyle sonuçlandı. FSLN

içindeki “uzun süreli halk savaşı” (GPP-Guerra Popular Prologonda) görüşüne ve askeri maceracılığa karşı çıkan, proletarya içinde çalışmak ve kök salmak gerektiğini savunan “proleter” (TP-Tendencia Proletaria) eğilimli Jaime Wheelock, Carlos Nunez, Luiz Carrion önderliğinde ayrı bir grup oluşturdular. 1976’da ise Daniel ve Humberto Ortega liderliğinde, kırlardan çok şehirlerde gerilla mücadelesini savunan “üçüncü güç” veya “Tercerista”lar ayrı bir grup oluşturdular.

Terceristalar 76’da ayrı grup oluşturduktan sonra, büyük yankılar yaratan eylemler gerçekleştirdiler. Özellikle şehirlerde büyük baskınlar yapıp, önemli kişileri rehin aldılar ve karşılığında birçok siyasi tutukluyu (Thomas Borge dahil) serbest bıraktırdılar. Bu süreçte diğer iki eğilim, yani “uzun süreli halk savaşı” grubu ile “proleter” eğilimi arka planda kaldı. Halk ise FSLN’yi bir bütün olarak görüyordu ama esasında desteğinin ve sempatisinin nedeni Terceristaların sansasyonel eylemleri. “Proleter” ve diğer eğilimler ise; *“İşçi sınıfının politik bağımsızlığı sağlanmadığı sürece diktatörlüğün şu anda düşmesinin yalnızca yeni bir burjuva egemenliğinin kurulmasına yol açabileceğine inanmaktadırlar”* (Nikaragua’da Silahlı Mücadele, sf.49)

Terceristalar şehirlerde gerilla mücadelesini savunur ve büyük eylemler gerçekleştirirken, kitle mücadelesi ile gerilla mücadelesi arasındaki ilişkiyi yanlış değerlendiriyor ve kitle mücadelesini küçümseyerek, onu gerilla mücadelesi için bir destek olarak görüyorlardı. Terceristaların liderlerinden komutan Humberto Ortega daha sonra bunu özeleştirel bir biçimde şöyle ifade ediyordu:

“Gerçek şu ki, biz her zaman kitleleri düşünmekle birlikte onları, gerilla seferberliğinin Ulusal Muhafız’a darbe indirmesini sağlayacak bir destek güç olarak gördük. Gerçekse tamamen farklıydı: Gerilla faaliyeti düşmanı ayaklanma yoluyla ezen kitleler için destek görevi gördü.”

FSLN askeri eylemlerine devam ederken, Ortega’nın bu görüşleri de yavaş yavaş olgunlaşıyordu. Çünkü gerçekleştirilen bütün eylemler, ayaklanmalar vb., gerilla mücadelesi ile kitle

mücadelesi arasındaki bağı nasıl kurulması gerektiği konusunda FSLN'ye büyük tecrübeler sağlıyordu. Ancak bu ve bunun gibi dersleri elde etmek, FSLN'nin o zamanki ideolojik ve politik seviyesini göz önüne alırsak, pek de kolay olmuyordu.

SOMOZA'YA KARŞI “BURJUVA MUHALEFET”

Somoza'ya karşı mücadelede “muhalif burjuvazi” gerçekten de çok güçlü ve radikaldi. Bunun en büyük sebebi ise, Somoza'nın ülkeyi kendi çiftliği gibi kullanması ve ailesi dışında hiçbir burjuvanın gelişmesine olanak tanımamasıdır. (Nikaragua'da 1978'de, işlenen toprakların %50'si ve sanayi işletmelerinin %40'ı Somoza'ya aitti). Bu nedenle, gelişmek ve pazardan pay almak isteyen diğer burjuva güçler; devlet aygıtını, kredileri, gümrüğü, nakliyatı, tarımı vs. denetiminde tutan Somoza'ya karşı savaşmak zorunda kalmışlardı. Dolayısıyla, FSLN'yle ittifak yapan bu “muhalif burjuvalar”, ilerici ya da demokrat oldukları için değil, sömürülenlerden yana olduklarından da değil; fakat çıkarları böyle gerektirdiği için bunu yapıyorlardı.

“Ancak, Nikaragua'daki politik durum onları, bayraklarının üstüne demokrasi sözcüğünü yazmaya ve kitlelere ekonomik tavizler vermeye zorlamaktadır.” (Nikaragua'da ki Silahlı Mücadele, sf.46)

Yukarıda anlattığımız nedenlerden ötürü “muhalif burjuvazi”, 1974 yılı sonunda UDEL (Union Democrática de Liberación-Demokratik Kurtuluş Birliği)'ni oluşturdu. UDEL içerisinde Sosyalist Parti ve çeşitli sendikaların yanı sıra, Ulusal Kurtuluş, Muhafazakar Ulusal Eylem, Ulusal Seferberlik, Sosyal Hıristiyan Partisi, Anayasacı Hareket, Muhafazakar Parti vb.leri vardı.

UDEL yayınladığı bir bildirimde amacını şöyle açıklıyordu:

“UDEL'in amacı Nikaragua'nın demokratikleşmesini sağlamak ve hanedanlık diktatörlüğünü yok etmektir. Yeniden Cumhuriyeti inşa etmek ve özgürlüğün ve çoğulculuğun sınırsız tanındığı köklü bir ekonomik-sosyal reform gerçekleştirmek istiyoruz.” (age, sf.92, abç.)

“Muhafif burjuvazi”nin bütün amacı, aslında altını çizdiğimiz sözcüklerden anlaşılıyor. Burjuvaların amacı; demokrasi ve cumhuriyeti yeniden inşa etmek, yani varolan kapitalist sistemi yıkmak değil, şans eşitliğinin yalnızca kapitalistler için varolduğu burjuva parlamenter sisteme ulaşmaktır. Onlar devrim değil, ekonomik-sosyal reform istiyorlardı.

Somoza, 10 Ocak 1978’de “burjuva muhalefet”in lideri konumundaki, “La Prensa” gazetesinin sahibi ve yöneticisi olan Pedro Joaguim Chamorro’yu öldürttü. Cenazesine 120 bin kişi katıldı. 23 Ocakta da “Adalet” ve “Chamorro cinayeti aydınlatılana dek ulusal grev” şiarıyla ulusal grev başlatıldı. UDEL burjuva karakterine uygun olarak, devrimci hareketi ve halk kitlelerini düzen sınırları içerisinde tutmak için çabalıyordu. Öldürülen Pedro Joaguim Chamorro da aynı amaç için çalışıyordu. FSLN ile ABD emperyalizmini uzlaştırmak ve Somoza’yı devirdikten sonra FSLN’nin tehlikesiz bir kesimiyle yeni hükümeti kurmayı hayal ediyordu. Burjuva bir hareket olan UDEL’in taktiği de buydu: Düzen sınırlarını aşmadan muhalefet etmek, Somoza’yı sıkıştırmak için FSLN ‘yi kullanmak... ama öncülüğü FSLN’ye kaptırmadan. UDEL bunu başardığında Somoza’yı devirebilecek ve sınıf olarak tüm çıkarlarını güvenceye alabilecekti. Bu nedenle 23 Ocakta başlatılan ulusal grevde “Şiddete Hayır”, “Sivil Grev”, “Barışçı Direniş”, “Evde Oturun” sloganlarını hakim kılmaya çabalıyordu. FSLN ise bu ulusal grevde başından beri doğru politika izledi ve ulusal grevi bir Halk Grevi’ne dönüştürme çağrısı yaptı. Bu grevle birlikte artık “muhafif burjuvazi” politik önderliğini kaybetmeye başladı. Grev, ezilen halk kitlelerinin kendi amaçları için harekete geçmesine vesile oldu. İpin ucunu kaçırdığını ve önderliği FSLN’ye kaptırdığını gören burjuvazi ABD’nin de baskısıyla grevi kırdı. Ancak artık çok geçti. Ve önderlik FSLN’deydi.

FSLN grevle yoğunlaşan kitle hareketiyle birlikte faaliyetlerini hızlandırdı. “Proleter ve uzun süreli halk savaşı” savunucuları fabrikalarda, okullarda, çiftlik vb. yerlerde ajitasyon-propaganda ve örgütlenme çalışmalarını yoğunlaştırdılar. Bunun sonucunda iş bırakmalar, grevler, sokak gösterileri

ve çatışmalar, ayaklanmalar artmaya başladı. “Tercerista” eğilimi ise askeri eylemlerine hız verdi. Garnizon basmalar, rehin almalar, kışlalara saldırılar, kamulaştırmalar vb. birbirini izledi.

Aslında FSLN’nin üç eğilimini de mücadeleye hız vermeye iten sebep, kitlelerdeki müthiş gelişmeydi. Ulusal Grevin en önemli özelliği, bu grevi işçi sınıfı ve burjuvaların birlikte düzenliyor olmalarıydı. Bu grevle birlikte, kendi amaç ve talepleri için harekete geçmeye başlayan kitleler, sadece burjuvaziye değil, FSLN’yi de aşmaya başladı. Kitlelerin savaşılaşması, bazı yerlerde kendiliğinden ayaklanmaya girişmeleri, FSLN’yi önlem almaya itti. Bu önlemler, bu kitleleri pasifleştirmek ve geri çekmeye yönelik değil; doğru ve haklı olarak, onları kendi öncülüğünde, örgütlü biçimde ayaklandırmaya yöneltmek biçimindeydi. Ve 9 Eylül 1978’de FSLN gerillaları Leon, Estelli, Chinandego ve Masaya gibi bazı şehirlere saldırıp halkı ayaklandırdı. Fakat Ulusal Muhafızlar bu şehirlere yoğun ateş altında tutup yerle bir ettiler. Bu durum üzerine FSLN 20 Eylül’de geri çekilmek zorunda kaldı. Bu ise, ayaklanan halkın katledilmesi demekti ve öyle de oldu. Özellikle Leon ve Estelli’de gençlerin tümü işkenceden geçirildikten sonra katledildi. Başarısızlıkla sonuçlanan ve Nikaragua tarihine “Eylül Ayaklanması” olarak geçen bu ayaklanma sonucu 6 bin kişi hayatını kaybetti.

Eylül Ayaklanması yenilgiyle sonuçlandı, fakat FSLN bu yenilgiden gerekli dersleri çıkarmasını bildi. Burjuva güçlerle girdiği ilişkiler ve ittifaklar nedeniyle, grev konusunda yanlış bir bakış açısına sahip olan FSLN’nin aşağıya aktaracağımız sözleri, Eylül Ayaklanması’ndan gerekli dersleri çıkardığını gösteriyor:

“Eylül olaylarından sonra aynı anda ve aynı stratejik alanda ulus çapında kitle ayaklanmasıyla, askeri kuvvetlerimizle cepheden bir saldırıyı ve işverenlerin aktif biçimde desteklediği ya da onayladığı bir genel grevi birleştirmek gereğini anladık...”

“Bu üç etkeni aynı an ve ortamda birleştirmeseydik, zafer mümkün olmayacaktı. Ulusal grev için sayısız çağrıda bulunmakla birlikte bunlar kitlesel bir saldırıya bağlanmamıştı...”

(Nikaragua Sandinist Devrimi, Henri Weber, sy. 69-70)

FSLN'nin burjuvalardan kopamaması nedeniyle, "işverenlerin aktif biçimde desteklediği ya da onayladığı bir genel grevi" cümlesini ayrı tutarsak, son derece olumlu dersler çıkardıklarını söyleyebiliriz.

UDEL dışında Somoza'ya karşı muhalefet eden başka burjuva örgütlükler de vardı. Hatta bunların bazılarının oluşturulması için FSLN çok çaba harcamıştı. Bu burjuva örgütlerin başlıcaları şunlardır:

Onikiler: 1977'de FSLN'nin çağrısı üzerine bir araya gelen aydın, din adamı, burjuva ve bağımsız on iki kişi tarafından kuruldu. "Burjuva Muhalefet" içerisinde FSLN'ye en yakın olan bu gruptu. Hatta kurulan bir çok oluşumda FSLN'yi Onikiler dolaylı olarak temsil ediyorlardı. Nikaragua'da FSLN'den sonra en önemli politik gücü Onikiler oluşturuyordu. Somoza'nın tutuklama emri çıkarmasına rağmen, sürgünden ülkeye döndüklerinde onları 40 bin kişi karşıladı. Onikiler devrimden önce kurulan geçici hükümette ve devrimden sonra kurulan yönetimde de görev aldılar.

FAO (Frente Amplio Opostior-Geniş Muhalefet Cephesi): 1978 ortalarında kurulan FAO da, Tutucu Parti ve Toplumcu Hıristiyanlar da dahil tüm burjuva muhalefeti birleşti. FAO'da tıpkı UDEL gibi, FSLN'yi uzlaştırmayı ve pasifleştirmeyi amaçlıyordu. Somoza'ya karşı tutarlı bir mücadele yürütmemesi ve FSLN'yi dışlama çabaları FAO'nun sonunu getirdi. 1978 Kasımı'nda FAO, Somoza ve ABD'yle -FSLN'ye rağmen- pazarlık masasına oturup "Aracı Komisyon"un Somoza'nın gitmesi ve FAO'nun hükümete katılımı konusundaki halk oylaması önerisini kabul edince, FSLN bu birlikten ayrıldı, ardından birçok örgüt de FSLN'yi izledi. 1979'da Somoza, referandumu ve bütün uzlaşma önerilerini reddedip, 1981'de süresi dolana kadar iktidarda kalacağını açıklayınca FAO kitlelerden tamamen tecrit oldu ve etkisini yitirdi.

MPU (Movimiento Pueblo Unido-Birleşik Halk Hareketi): Nisan 1978'de 22 halk örgütünü birleştiren bir yapı olarak kuruldu. Bu örgütlülükte FSLN, Komünist Parti (PS), sol örgütler,

dernekler sendikalar, kadın ve gençlik örgütleri yer aldılar.

MPU, semt, bölge, mahalle, sendika, işyeri vb. komiteler kurarak halkın politik örgütlenmesi ve bilinçlenmesini sağlamak amacıyla çalışmalar yürüttü. Aynı zamanda “Sivil Savunma Komiteleri”nin propagandasını ve kuruluş çalışmalarını da yaparak, halkın silahlı ayaklanması ve FSLN’nin silahlı mücadelesini birbirine bağlamaya çalışıyordu.

FPN (Frente Patriótica Nacional-Ulusal Yurtsever Cephe): FAO’nun etkisini yitirmesi ve dağılmasından sonra, FSLN yine “en geniş cephe” düşüncesini yaşama geçirmek için yeni arayışlar içerisine girdi. Bu sırada Somoza- ABD ve bazı burjuvalar kendi aralarında anlaşarak “Somoza’sız Somozizm” denebilecek geri bir proje üzerinde anlaşmaya vardılar. FSLN ise MPU ve Onikiler aracılığıyla bu projeyi bozmak ve FAO’dan ayrılanları yeniden etrafında toplamak için FPN’yi kurdurdu. Bu aynı zamanda FAO’nun yerini alacak, “muhalif burjuvazi”yi de içine alan “geniş bir ittifak” oluyordu. FPN’nin FAO’dan en büyük farkı, içinde burjuvazinin egemen olamaması ve FSLN’nin üç eğiliminin temsil edilmesiydi (FAO’ya sadece Terceristalar katılmıştı). FPN aynı zamanda Sandinistlerin önderlik edeceği bir genel grevin örgütlenmesini de üstlenmek üzere kurulmuştu.

MDN (Movimiento Democrático Nicaraguense-Nikaragua Demokratik Hareketi): Bu hareket de diğer burjuva hareketler gibi, kendi çıkarları temelinde düzenin devamını isteyen, fakat Somoza’nın da yıkılmasını bekleyen burjuva bir hareketti. Somoza yıkıldıktan sonra bazı demokratikleşmeler ve FSLN’nin hükümete girmesini istiyorlardı. Devrimden bir ay önce Kosta Rika’da kurulan geçici hükümette bu hareketin lideri Alfonso Robelo da görev almıştır.

İKİLİ İKTİDAR, GEÇİCİ DEVRİM HÜKÜMETİ, DEVİRİM VE UZLAŞMANIN SONU

1978’in 9 Eylül’ünde FSLN içindeki üç eğilim birleşik bir komuta yapısı oluşturdu. Bu, Somoza rejimine daha güçlü darbeler vurmak anlamına geliyordu, öyle de oldu. 26 Mart

1979'da da bu üç eğilim örgütsel birleşme düzeyine geldi. Bu dönemde özellikle kentlerde işçi sınıfının, halk kitlelerinin eylemlerinin, genel grevlerin yoğunlaşması ve bunların gerilla eylemleriyle desteklenmesi; kırlarda gerilla faaliyetlerinin artması Somoza diktatörlüğünü iyice sıkıştırdı. Somoza diktatörlüğünün hiçbir kurumu işlemez oldu. Diktatörlük sadece Ulusal Muhafızlara dayanarak, zor yoluyla ayakta duruyordu. FSLN içindeki üç eğilimin birleşme düzeyine geldiği Mart ayında Nihara'ya ikili iktidar durumu oluştu. Bir yandan semtlerde Sandinist Direniş Komiteleri (CDS-Comit'e de Defensa Sandinista), fabrikalarda sendika komiteleri ve geniş örgütlülüğe sahip diğer kitle örgütleri ikili iktidarın bir ayağını oluştururken; diğer yanda, Somoza diktatörlüğünü sadece ve sadece Ulusal Muhafızlar temsil ediyordu, çünkü işleyen başka bir kurum kalmamıştı.

Özellikle 79 Mayıs'ında sonra FSLN tüm ülkede geniş çaplı bir saldırıya girişti. Bu saldırı, sadece gerilla güçleriyle girişilen bir saldırı değil, Sandinist Cephenin tüm bileşenleri, işçi sınıfı ve halkın da katıldığı geniş bir saldırıydı. FSLN kuzey, güney ve batıda üç cephe birden açınca Ulusal Muhafızlar güçlerini buralara yığmak zorunda kaldılar ve böylece kentler bir ölçüde rahatladı. FSLN'nin 4 Haziran'daki Genel Grev çağrısıyla birlikte tüm ülkede yaşam felç oldu ve başkent Managua halkı ayaklandı. Bu sefer de Ulusal Muhafızlar güçlerini Managua'ya yığmak zorunda kaldılar, böylece de kırlar biraz rahatlamış oldu.

Bir yandan gerilla mücadelesi yürüten FSLN'nin öte yandan grev, işgal, gösteri vb. devrimci kitle eylemlerini örgütlemesi, kırsal alandaki gerilla mücadelesiyle şehirlerdeki devrimci kitle eylemlerinin; silahlı mücadeleyle halk ayaklanmasının diyalektik birliğinin, karşılıklı etkileşiminin ve devrimin diyalektik gelişiminin güzel bir örneğini veriyor. Gerek kırsal alandaki gerek şehirlerdeki gerilla eylemlerinin politik kitle eylemleriyle; silahlı mücadelenin halk ayaklanmasıyla eş zamanlı gelişimi devrimin zaferinde ve karşı-devrimin yenilgisinde önemli bir rol oynamıştı.

Tüm halkın ayaklanma durumunda olduğu bu süreçte, 16 Haziran 1979’da Kosta Rika’nın San Jose kentinde Geçici Devrim Hükümeti, Nikaragua Ulusal Dirilişi Demokratik Geçici Hükümeti adıyla kuruldu. Bu hükümet, yürütülen mücadelede izlenen ittifak politikaları gereği, halkın yanı sıra burjuvaların da temsilcilerinden oluşuyordu. Geçici Devrim Hükümeti’nde; Onikilerden Sergio Ramirez (üniversite profesörü), MDN lideri Alfanso Robela (zengin bir iş adamı), La Prencas gazetesinin sahibi Violetta Barrios de Chamorro (öldürülen Pedro Joaguim Chamorro’nun karısı -Chamorro ailesi Somoza’dan sonra ülkedeki en zengin ailelerden biridir) MPU’dan Moises Hassan ve FSLN’den Daniel Ortega yer alıyordu.

Görüldüğü gibi, Geçici Devrim Hükümeti, hemen hemen her ülkede gündeme gelen, devrimden önce mutlaka gerçekleştirilen bir hedef durumunda. Lenin’in dediği gibi:

“Halk hükümetle çatışma durumunda olduğuna göre ve yığınlar yeni bir düzeninin kurulmasının zorunluluğunu anladıklarına göre iktidarı devirmeyi amaç edinen parti, devirecek olan eski hükümetin yerini hangi hükümetin alması gerektiğini düşünmek zorundadır”. (Lenin, İki Taktik, sf.14)

Geçici hükümet 12 Temmuz’da Kosta Rika’da yabancı gazetecilere programını açıkladı. Geçici Hükümet’in içinde burjuvaların bulunmasından dolayı, programda özellikle ekonomi alanında alınan önlemler sınırlı tutulmuştu. Daha doğrusu 14 maddelik programda alınacak ekonomik önlemlerle ilgili hiçbir açıklama yoktu. Devrimden sonra da Somoza ailesi dışında hiçbir burjuvanın mülküne dokunulmadı. Özel sektör serbest bırakıldı. Programın daha birinci maddesinde şöyle bir ifade geçiyordu:

“Hükümet Somozacılığa geri dönüşü arzulayan partiler ve örgütler hariç, tüm Nikaragualı yurttaşların siyasal yaşama ve genel seçimlere katılımını, siyasal partiler kurulmasını güvence altına alacaktır.”

Ve 13. maddede;

“...bağımsız, bloksuz bir dış politika yürütülecektir.” ifadesi burjuva güçlere verilen tavizlerin göstergeleriydi. Oysa

1969’da açıklanan FSLN’nin “Tarihi Program’ında ekonomik önlemler bölümü çok daha ileri talepleri içeriyordu. “Bu tarihi Program”ın ekonomik önlemleri:

“Somoza ailesi tarafından yasadışı yollardan gasp edilmiş ve ülkenin zenginliklerini zimmete geçirme ve yağmalama yoluyla elde edilmiş mülklere, büyük topraklara, fabrikalara, işletmelere ve binalara, ulaşım araçlarına el konulması, madencilik, orman ve su kaynaklarının kullanımıyla ilgili tüm yabancı işletmelerin mülklerinin devletleştirilmesi, işletmelerin yönetiminde ve diğer el konulmuş ve devletleştirilmiş mülkler üzerinde işçi denetiminin kurulması, kolektif ulaşımın merkezleştirilmesi, tümüyle ülkenin iktisadi gelişimine hizmet edecek banka sisteminin devletleştirilmesi, bağımsız para biriminin yerleştirilmesi, Kuzey Amerika güçleri ve diğer güçler tarafından verilen yatırım mahiyetindeki borçların tanınmaması...”

FSLN’nin “Tarihi Programı” ve GDH’nin programı arasındaki farka baktığımızda, burjuva güçlerle girilen ittifakların FSLN’yi nasıl gerilediğini ve burjuvaziye nasıl tavizler verdiğini daha net görüyoruz. Oysa durum tam tersi olmalıydı.

Daha önce de söylediğimiz gibi, özellikle Doğu Avrupa ülkelerinin birçoğunda, 40’lı yılların devrimleri, burjuvaziyle ittifaklar yapılarak gerçekleştirilmiştir. Hatta kurulan GDH’lerinde de burjuvalar yer almıştır. Ancak, oralardaki komünistler ve devrimciler ellerinde bulundurdukları silahlı güçlere dayanarak devrimi sürdürmüşler, kazanımları korumuşlar ve burjuvaları iktidardan adım adım uzaklaştırmışlardır.

Bu kısa açıklamadan sonra devam edelim.

16 Temmuz 79’da devrim son aşamasına girdi. Aynı gün Leon, Estelli, Metagalpa, Diriamba gibi önemli şehirler FSLN’nin eline geçti. Ancak FSLN’nin eline geçen bu şehirler, Somoza tarafından top ateşine tutularak yerle bir edildi.

17 Temmuz’da Somoza, babası Anastasio Somoza Garcia’nın mezarından kemiklerini de alarak ülkeden kaçtı. Somoza’nın yerine, onun yakın akrabası olan Fransisco Urkuyo kendini Cumhurbaşkanı ilan etti ve Geçici Hükümetle görüşmeyeceğini, 1981’e kadar görevde kalacağını söylediye de,

kendi can güvenliği açısından o da ülkeden kaçmayı yeğledi.

19 Temmuz'da FSLN başkent Managua'yı ele geçirdi. Ulusal Muhafızlar'ın bir kısmı Honduras'a kaçtı, kaçamayan 7 bin Ulusal Muhafız ise tutuklandı ve silahları alındıktan sonra Kızıl Haç'a teslim edildi. FSLN, bir büyük hatayı da bu şekilde hümanistlik oynayarak yapmıştır. Halkı katleden işkencecileri enerjik bir şekilde cezalandıracağı yerde, hümanizm adına ve diplomatik yönden sıkıştırılmamak için bu işkenceci halk düşmanlarını Kızıl Haç'a teslim etmiştir. Bu katillerin daha sonra ABD tarafından yeniden örgütlenip devrime karşı sabotaj, katliam vb. saldırılarda kullanıldığı bugün herkesin bildiği bir gerçektir. Bu saldırılarda 1985 rakamlarına göre, 11 bin Nikaragalı yaşamını yitirmiş ve 1,3 milyar dolar maddi zarar meydana gelmiştir.

Devrimden bir gün sonra 20 Temmuz'da kurulan Ulusal Yeniden İnşa Hükümeti'nde FSLN azınlıkta olmasına rağmen, bu hükümetin yürütmesi durumunda olan 5 kişilik Ulusal Yeniden İnşa Cuntası'nda çoğunluğu ele geçirmişti. Daha önce aktardığımız gibi, kamulaştırma işleri sadece Somoza ailesininkilere yöneldiği için, burjuvalar ve emperyalistler halen umutluydular. Zaten GDH programına "...bağımsız, bloksuz" ibaresi konmuş, böylece uluslararası sermaye ve emperyalizme gereken mesaj verilmiştir. Bütün bunların nedeni, en başından beri FSLN'nin (özellikle Tercerastaların) "en geniş anti-somozist cephe" adına burjuvaziyle geliştirdiği ilişkilerdir. Bu ilişkiler nedeniyledir ki, burjuva güçlere taviz üstüne taviz verilmiş, hatta devrimi sürdürmek, korumak, karşı-devrimin üzerinde dolsaysız bir zor ve baskı uygulamak için halkın silahlı gücüne dayanacağı yerde;

"...FSLN tüm yurttaşlara Temmuz ayında Ulusal Muhafız kışkıllarından ele geçirdikleri silahları teslim etmelerini emretti." (Nikaragua Sandinist Devrimi, Henri Weber, sf. 86)

Tüm bu hatalar, burjuvaziye verilen tavizler, Nikaragua'nın bugünkü noktaya gelmesinin sebepleridir. ABD emperyalizmi, gördüğü bu esnek tavırlar karşısında daha da umutlanmış ve devrimden sonra Nikaragua'ya 500 milyon dolar yardım yap-

mıştır. Ancak Sezar'ın hakkı Sezar'a; yapılan bunca hatalara rağmen, FSLN, özellikle geçiş sürecinde otoritesine ve silahlı gücüne dayanarak bazı olumlu adımlar atmış ancak bunu devam ettirememiştir. Örneğin 1980'de grev ve toprak işgalleri örgütlemeye çalışan "İşçilerin Cephesi" adlı oluşum dağıtıldı. El Pueblo gazetesi yasaklandı. Yine 1980'de Devlet Konseyi'nde ayrılan MDN'nin düzenlenmek istediği bir yürüyüş yasaklandı ve MDN'nin merkezi Sandinistler tarafından dağıtıldı.

Sandinistler ulusal sorunda da büyük hatalar yaptılar. Ülkede yaşayan Miskito Kızılderililerini temsil eden "Misurata" adlı örgüt devrimden iki ay sonra kuruldu. Okuma-yazma kampanyası sırasında Miskito kızılderililerine de aynı şey dayatılınca gerginlikler ortaya çıkmaya başladı. Miskito halkı kampanyayı boykot etti. Misurata, Devlet Konseyi'nde temsilcilik talebinde bulundu ve bu nedenle tüm Misurata yönetimi tutuklandı. Bundan sonra Miskitolar ülkeden göç etmeye başladı.

İçte burjuvazinin, dışta da emperyalizmin baskılarına dayanamayan ve boyun eğen Sandinistler, 1984'te seçime gitmeye karar vererek, Nikaragua Devrimi'ni yenilgiye ve çözülmüşe götüren süreci başlattılar. Gerçi 1984 seçimlerini FSLN kazandı ancak, onun seçimlere gitmeyi kabul etmesi, burjuvaziye ve emperyalizmi iştahlandırdı, umutlarını artırdı. Seçimlerden sonra ABD emperyalizmi, Sandinist yönetimi iyice sıkıştırmak için ekonomik ambargoyu ve karşı-devrimciler eliyle geliştirdiği saldırıları, sabotajları iyice sıklaştırdı. Bu sırada burjuvazi de muhalefeti artırarak Sandinistleri yıpratmaya devam etti. Seçimlerden sonra ekonomik kriz derinleşti. Ekonomik kriz, karşı-devrimin saldırıları ve burjuva muhalefetiyle iyice bunalan FSLN, bu süreçte sorunlara çözüm üretemeyince halk desteğini de yavaş yavaş yitirmeye başladı. Bu koşullarda 1990'da yeniden seçimlere gidildi. Burjuvazi kendi içinde güç birliği yaparak FSLN'ye karşı blok halinde seçimlere katıldı ve seçimleri kazandı. Artık Nikaragua burjuvazisinin ve ABD emperyalizminin yıllardır beklediği an gelmişti, devrimin kazanımları yavaş yavaş ortadan kaldırılmaya başlandı. Tabi ki ABD, yeni

hükümete sınırsız “krediler” için kesenin ağzını açtı, ambargoyu kaldırdı. ABD tarafından örgütlenen ve beslenen karşıdevrimciler silahlarıyla birlikte ülkede istihdam edilmeye başlandı. FSLN’nin başta gelen komutanları ve gerillaları “faili meçhul” cinayetlerle ortadan kaldırılmaya başlandı. Ve bunun gibi birçok olumsuz gelişme ‘90 seçimlerinden sonra yaşamaya başlandı.

Nikaragua Devrimi, silahla kazanılanın seçimle kaybedilmesi olarak şimdiden dünya devrim tarihine geçti. Nikaragua Devrimini başaranlar, daha devrimden önce, salt anti-emperyalizm, anti-Somozizm ve ulusal bağımsızlık temelinde bir devrim düşündükleri için yanlış politikalar ürettiler, yanlış ittifak güçleri seçtiler. Bu küçük-burjuva düşünüş tarzı, onları burjuvaziyle ittifak yapmaya ve bu süreçten sonra da işçi sınıfı iktidarı, sosyalizmin kuruluşu, sosyalizme geçiş vb. sorunları görmezden gelmeye götürdü. Sonuçta hepimizin bildiği gibi, devrimden önce yapılan hatalara devrimden sonra yapılan hataları da ekleyerek devrimi büyütmeyi, işçi sınıfı iktidarını kurmayı ve sosyalizme geçişi başaramadılar.

Bugün Nikaragua’da işçi, emekçiler ile devlet güçleri arasında yaşanan çatışmalar, bize henüz bu kapışmanın son raundunun oynanmadığını, tüm uzlaşma çabalarına rağmen devrimin asıl sahiplerinin onu ve kazanımlarını korumaya niyetli olduklarını gösteriyor.

ALTINCI BÖLÜM

EL SALVADOR

Çevresindeki hemen bütün ülkeler gibi El Salvador da İspanyol sömürgeciliğini yaşamıştır. Ve yine çevresindeki ülkeler gibi, yavaş yavaş ekonominin kahve üretimine bağlı olduğu bir ülke haline geldi. Öyle ki, 1930'lu yıllarda, tüm ihracatın %95'ini kahveyle gerçekleştiren bir ülke durumundaydı. Bu süreçte yerlilerin topraklarına el konulmuş ve kahve üretimi, büyük toprak sahibi 10-15 ailenin elinde toplanmıştı.

Topraksız köylülerin kentlerde, madenlerde, inşaatlarda çalışmaya başlaması, doğal bir süreç olan kapitalizmin gelişimini ve işçi sınıfının ortaya çıkışını hızlandırdı. Gerek kentlerde, gerek kırlarda iş gününün, çalışma saatlerinin arttırılması ve ücretlerin düşük tutulması kitlelerin hoşnutsuzluğunu arttırıyordu. Bu hoşnutsuzluklar kitlelerin örgütlenmesini de beraberinde getirdi. 21 Eylül 1924'de, El Salvador Bölgesel İşçi Federasyonu (FRTS) kuruldu. FRTS üyelerine Regionaller deniyordu. Bu örgütlülük, kurulduktan sonra birçok gelişmeye ve hak kazanımına öncülük etti. Örneğin dört yıllık mücadelesi sonucunda sekiz saatlik iş gününü kabul ettirdi, topraksız köylülere toprak dağıtımını sağlandı, bir halk üniversitesi kuruldu, tarım sendikaları ve köylü kooperatifleri kuruldu.

Ancak, emperyalistlerin ihtiyaçları doğrultusunda, geç-

mişte üretilen manyoka, tütün, muz vb. ürünler yerine sadece ve sadece kahve yetiştirilmeye başlanması, yani tek ürüne bağımlılık devletin ve toplumun en ufak bir krizde tamamen çökmesi gibi bir “tehlikeyi” de beraberinde getiriyordu.

Sovyetler Birliği hariç tüm dünyayı derinden etkileyip sarsan 1929 dünya ekonomik bunalımı, Orta Amerika'nın yüzölçümü bakımından en küçük ve aynı zamanda tek ürüne bağlı ülkesi El Salvador'u yıkıp geçti. Ülkenin en önemeli ihracat ürünü kahvenin fiyatı %60 oranında düştü ve 1930-32 arasında kahveden elde edilen gelir 34 milyon Colon'dan (Colon: El Salvador'un para birimi) 13 milyon Colon'a düştü. Burjuvalar için kriz demek olan bu durum, işçi-emekçi ve yoksul köylüler için işsizlik, sefalet, açlık vb. anlamına geliyordu. İşçilerin günlük ücreti yarı yarıya düşürüldü, kiracı köylüler borç nedeniyle topraklarından atıldı, küçük ve orta köylüler topraklarını büyük toprak sahiplerine ucuz fiyata devretmek zorunda kaldılar, tüm bunların sonucunda da işsizlik çığ gibi büyüdü.

FARABUNDO MARTİ, EL SALVADOR KOMÜNİST PARTİSİ (PCS) VE 1932 AYAKLANMASI

El Salvador Komünist Partisi'nin liderlerinden olan Agustín Farabundo Martí 1893'te doğdu. El Salvador Ulusal Üniversitesi'nde hukuk ve sosyal bilimler eğitimi aldı. 1920'li yıllarda Orta Amerika'nın birliği için çalışmalar yürütüyordu ve bu çalışmaları sırasında birçok kez tutuklandı, sürgün edildi. Bu yıllarda Amerika kıtasında güçlü bir devrim ve sosyalizm rüzgarı esiyordu. Ancak, komünist ve devrimciler arasında egeyen olan düşünce “Orta Amerika'nın Birliği” idi. Egeyen olan bu düşüncenin de etkisiyle, 1925'te kurulan Orta Amerika Sosyalist Partisi (Partido Socialista Centro Americano)'nin kurucuları arasında Farabundo Martí de yer aldı. En önemli özellikleri, mükemmel bir ajitatörlük ve örgütleyicilik olan Martí, 1928'de Nikaragua'ya geçerek Sandino'nun yanında Amerika emperyalizmine karşı savaşmaya başladı. Savaşta başarılar gösterdi. Sandino'nun yardımcısı oldu. Ve kendisine albaylık rütbesi verildi. Sandino'yla birlikte savaşırken onu

etkilemeye, düşüncelerini dar ulusal çerçeveden çıkarmaya çalıştı. Uzun çabalar sonucu buna başaramayınca Sandino'nun ordusundan ayrıldı ve Meksika'ya geçti. Farabundo Marti, Sandino'yla anlaşmazlığını daha sonra şöyle açıklıyordu:

“Sandino ile anlaşmazlığım, zaman zaman söylediği gibi, moral ilkelerdeki farklılıktan veya yol gösterici normlara muhalefetten ötürü değildi... Kendisi benim komünist programını benimsemiyordu. Bayrağı, sadece ulusal bağımsızlığın bayrağıydı... toplumsal devrimin değil... Resmen ilan ediyorum ki, General Sandino dünyanın en büyük yurtseveridir.” (Aktaran: James Dunkerley, Uzun Savaş, Belge yay. Sf. 41)

Haziran 1930'da ülkesi El Salvador'a Uluslararası Kızıl Yardım (SRI- Socorro Rojo International) temsilcisi olarak dönen Marti, yeni kurulmuş olan El Salvador Komünist Partisi (PCS) saflarında mücadeleye atıldı ve kısa sürede bu partinin önderi konumuna geldi.

1917'de Rusya'da gerçekleştirilen Büyük Ekim Sosyalist Devrimi, tüm dünyada olduğu gibi Amerika kıtasındaki ülkelerde de büyük yankılar uyandırdı ve komünizmden etkilenmeler ortaya çıkmaya başladı. Bu etkileşim 1920'lerde El Salvador'da öyle bir hale gelmişti ki; San Salvador (başkent) esnafları “Bolşevik ayakkabıları”, “Bolşevik tatlıları” ve “Bolşevik ekmeği” satıyorlardı. FRTS bürolarına, Arjantin, İtalya, Fransa, ABD, Hollanda ve Meksika'dan propaganda malzemeleri geliyor, işçilere gece derslerinde Lenin'in ve diğer devrimci önderlerin kitapları okutuluyordu. El Salvador'da bir komünist parti kurma girişimi ilk olarak 1925'te denendi, ancak bu girişim başarısızlıkla sonuçlandı. Fakat sınıf mücadelesinin gelişimi, komünist partiye olan ihtiyacı yakıcı biçimde hissettiriyordu. Bu ihtiyaç doğrultusunda El Salvadorlu komünistler Mart 1930'da El Salvador Komünist Partisi (PCS)'ni kurdular. Başlangıçta çok küçük ve politik bakımdan yetersiz olan PCS, 1929 dünya ekonomik bunalımının El Salvador ekonomisini de çökertmesi, yığınların sefaletle itilmesi ve tüm bunların sonucunda sınıf mücadelesinin kızışması nedeniyle, kısa süre sonra hızla büyüdü, mücadelenin önderliğini ele geçirdi.

Bir süre sonra da PCS FRTS'yi kontrolü altına almayı başardı. Ekonomik krizle birlikte tüm sınıf ve katmanlarda bir hareketlenme başladı. La Patria gazetesi kitlelerin içinde bulunduğu durumu şöyle anlatıyordu.

“Ayakkabı işçileri, demir yolu işçileri, dükkanlarda çalışanlar, finca (küçük çiftlik) yöneticileri, küçük toprak sahipleri, kısaca sermaye aristokrasisi dışında herkes sokaklarda.”

PCS kitleler içindeki etkinliğini hızla artırmaya devam ediyordu. Öyle ki 1930 1 Mayıs kutlamalarında, nüfusu 90 bin olan San Salvador'da 80 bin kişiyi toplamıştı. Sınıf mücadelesinin kızgınlaşmaya başlaması ve komünist partinin hızla güç kazanması egemenleri harekete geçirdi. Devlet Başkanı Pio Romero bütün gösterileri ve devrimci yayınların basın-dağıtımını yasakladı. Tüm ülkede işçi-emekçi ve köylülerin üzerine terörle gidildi, kitlesel tutuklamalar gerçekleştirildi. Kasım 1930 ile Şubat 1931 arasında 1200 eylemci tutuklandı. Tutuklananlar arasında PCS'li komünistler olmakla birlikte (Farabundo Marti de tutuklananlar arsındaydı), çoğunluğu işçi ve köylüydü.

1931 baharında liberal Araujo iktidara geldi, fakat krize çözüm bulması eylemleri bitirmesi mümkün değildi. Nisan ve Mayıs 1931'de büyük köylü grevleri gerçekleşti. Temmuz'da gerçekleştirilen bir öğrenci eylemi sonucu ülkede sıkıyönetim ilan edildi. Ordunun ön plana çıkarılması başkan Araujo'nun sonunu getirdi. Uzun süredir maaşlarını alamayan subay ve askerler Kasım ayı sonlarında greve başladıklarını ilan ettiler. 2 Aralık 1931'de bir grup albay, Eylül ayından beri planladıkları darbeyi gerçekleştirdiler. Üç gün süren çatışmalar sonunda askeri cunta iktidarı tamamen ele geçirdi. Askeri cunta eski başkan Araujo'nun Savaş Bakanı General Maximiliano Hernandez Martinez'i devlet başkanlığına getirdi. Martinez'de iktidara yeni gelen tüm başkanlar gibi, hemen halk yanlısı, liberal tavırlar sergilemeye başladı. Amaç belliydi: komünistlerin etkisine giren ve eylem halinde olan geniş kitleleri tekrar düzene bağlamak... Yeni iktidarın yüzündeki bu sahte maske 1932 seçimleri sayesinde çabuk düştü. 2 Aralık albaylar darbesinden sonra da, cuntanın tüm halkçı görünme çabalarına karşın eylemler hızın-

dan bir şeyler kaybetmeden devam etti. Darbeden kısa süre sonra, cunta seçimleri gündeme getirip PCS'nin de seçimlere katılmasını istedi. Bu, daha önce birçok ülkede egemenler tarafından sınıf mücadelesini boğmak için tezgahlanmış bir oyunun El Salvador'da tekrarlanmasından başka bir şey değildi. Seçimlerden PCS'nin üstün çıkacağı kesindi. Bu aşamadan sonra seçimler iptal edilecek, kitle eylemlerinin ve halkın üzerine terörle gidilecek kitleler bir erken ayaklanmaya kışkırtılarak hazırlıksız yakalanıp katliamla sindirilecekti. Nitekim öyle de oldu.

Martinez hükümetinin Ocak 1932'de yapacağı belediye ve meclis seçimlerine katılıp-katılmama sorunu PCS'de tartışmalara yol açtı. Partinin bir bölümü –Miguel Marmol'un başını çektiği genç kanat- hükümetin seçimlerde kesinlikle hile yapacağını, hazırlık için zaman olmadığını, seçime katılmak yerine kırsal bölgelerde çalışma yapmanın ve devrimci şiddet eylemlerinin seçimden daha fazla yarar sağlayacağını savunurken; diğer bölümü ise, seçimlerin, kitlelerle daha derin ilişkiler kurması için bir fırsat olduğunu savunuyorlardı. Sonuçta, partinin önderi konumunda olan Farabundo Marti'nin seçimlere katılmayı savunan grubu desteklemesiyle birlikte PCS'nin seçimlere katılması kararlaştırıldı. 3 ve 5 Ocak'ta seçimlerin ilk turu yapıldı. Komünistlerin kazanma şansı oldukça yüksekti. Ulusal Muhafızların sıkı denetimi altında yapılan seçimlerin sonuçları değiştirildi, basına katı bir sansür uygulanmaya başlandı. Bir hafta sonra yapılması gereken seçimlerin ikinci turu iptal edildi ve halk üzerine terörle gidilmeye başlandı. Toprak işgalleri, grev vb. eylemler baskı, zor ve cinayetlerle engellenmeye çalışıldı. Bütün bunlar sonucunda ülkede bir ayaklanma durumu meydana geldi. Bazı bölgelerde halkın kendiliğinden ayaklanması an meselesiydi. Bunun üzerine PCS karşı saldırı ve katliam ihtimalini hesaba katarak, ayaklanmak üzere olan bölgelere özel temsilciler gönderip kitleleri yatıştırmak zorunda kaldı.

Ülkede oluşan ayaklanma durumunu değerlendiren PCS yönetimi, 7 Ocak'ta yaptığı toplantıda, "*seçimle iktidara gelme yolunun tıkanmış olduğu ve iktidarın ancak ayaklanma yolu ile*

ele geçirilebileceği”ni belirterek 16 Ocak’ta silahlı bir halk ayaklanması başlatma kararı aldı ve bunun için hazırlıklara başlandı, ayaklanmanın önderliğini Farabundo Marti üstlendi fakat hazırlıklar tamamlanamadığı için ayaklanma önce 19 Ocak’a, sonrada 22 Ocak’a ertelendi. Bu sırada, 18 Ocak’ta yapılan bir polis baskınında ayaklanma planları ele geçirildi. Yerel liderlerin çoğu vuruldu. Farabundo Marti, yardımcıları Luna ve Zapata adlı iki öğrenciyle birlikte tutuklandı. Bu durumu değerlendiren PCS yöneticileri, “geri çekilmenin felakete yol açacağı, harekete geçmenin ise zafer imkanı sağlayacağı” görüşünde birleşerek, sadece en temel askeri hazırlıkları tamamlayıp 22 Ocak’ta ayaklanmayı başlattılar.

Daha önceden ayaklanma planlarını ele geçiren ve ayaklanmaya karşı önlemlerini alan devlet, ayaklanmanın ilk saatleri içinde PCS’nin geri kalan liderlerini ele geçirdi. Cunta, ayaklanma planını daha önceden ele geçirmiş olması sayesinde, Ulusal Muhafızlar içindeki PCS sempatzanı subayların harekete geçmesini engelledi. Böylece ayaklanma büyük kentlerde kesin başarısızlığa uğradı. Kırsal bölgelerde birkaç gün daha süren ayaklanma, esas olarak PCS’nin etkisinden uzak ve kendiliğinden biçimde devam etti.

Kırsal bölgelerde ayaklanmacıların esas hedefi büyük toprak sahipleri, belediye başkanları ve çiftlik kahyaları oldu. Girilen her kasabada öncelikle bunlar öldürülüyor, dükkanlar yağmalanıyor ve sonra eğlenceler başlıyordu. Ordunun elindeki ağır makinalı silahlara karşılık, az sayıda eski tüfek ve genel olarak palalarla savaşıyan ayaklanmacılar 24 Ocak’ta ele geçirdikleri yerleri kaybetmeye başladılar. Ayaklanma planlarında bir bölümünün ayaklanmacılara destek vereceği açığa çıkan Ulusal Muhafızlar’a güveni sarsılan General Martinez, Sivil Muhafızlar’ın (Guardias Civicas) oluşturulmasını teşvik etti ve ayaklanmayı bastırma görevini General Jose Tomas Calderon’a verdi.

General Martinez tarafından kurdurulan Sivil Muhafızlar, kısa sürede karşı-devrimin en aktif vurucu gücü haline geldi. Özellikle şehirlerde PCS kadrolarını ve sempatzanlarını bul-

mak için seçmen listelerini kullanan Sivil Muhafızlar, kısa sürede bu kadroları ve sempatanları toplayıp kitlesel katliamlar gerçekleştirdiler. Kırsal kesimde de durum pek farklı değildi. Köylerde evler ateşe veriliyor ve köylüler kaçarken taranıyordu. Tüm ülkede idamlar, infazlar, katliamlar haftalarca sürdükten sonra devrim cephesi ve PCS ezildi, hareket geriye düştü.

1932 Ayaklanması sırasında ve sonrasında katledilen insan sayısı 20 bin civarındaydı. Bu, El Salvador gibi küçük bir ülke için çok büyük bir rakamdır. 1932 yenilgisi, PCS üzerinde uzun sürecek olumsuz bir etki bıraktı. Öyle ki, PCS, silahlı mücadeleyi ancak 40 yıl sonra yeniden düşünecekti. Elbette bu 40 yıl boş geçmedi. İlerlemenin olmadığı yerde gerileme olur. PCS de bu süreçte ilerleme sağlayamadı ve geriledi. Örneğin, 14 Temmuz 1970’de “futbol maçı” nedeniyle Honduras’la El Salvador arasında çıkan savaşta, PCS açıkça kendi burjuvazisi yanında yer aldı. (Buna ileride tekrar değineceğiz.)

Sonuç olarak 1932 Ayaklanması’ndan PCS ders çıkarmasını bilemedi. Olumlu dersler çıkarıp “bir daha nasıl yapmalı”ya yanıt arayacağı yerde, tam zıt noktaya savrulup “bir daha asla”nın teorisini yaptı. Bu günden bakıldığında, 1932 Ayaklanması’nın yenilgiye uğramasının öznel ve nesnel nedenleri daha rahat görülebilmektedir. PCS’nin yaptığı hatalar -örneğin, egemenlerin erken bir ayaklanma için seçimlerde hile yaparak ve seçimlerin ikinci turunu iptal ederek kitleleri kışkırtması, PCS’nin de bu oyuna gelmesi- ayaklanmanın başarısızlığındaki öznel nedenlerdir. İşçi sınıfının çok zayıf oluşu ve harekete damgasını vuramaması da başarısızlığın nesnel nedenini oluşturmaktadır.

Çeşitli ülkelerin devrim deneylerinin evrensel derslerinden biri şudur ki, gelişmeler hızla devrime doğru akmaya başladığında burjuvazi, emekçileri hazırlıksız-erken bir ayaklanma için kışkırtmakta ve ayaklanmayı büyük bir vahşetle ezmektedir. Burjuvazi, yaklaşan devrim tehlikesine karşı, henüz kendini güçlü hissettiği, güçlerin derli-toplu olduğu bir dönemde, çeşitli provokasyonlarla, baskılarla, saldırılarla kitleleri kışkırtarak onları ayaklanmaya teşvik eder ve sonra da onları vahşi

biçimde ezerek uzun süre güçlerini toplayamayacak hale getirir. Komün de dahil olmak üzere, günümüze kadar bir çok ülkede böyle erken ayaklanmalar ve sonrasında katliamlar gerçekleşmiştir. Kitlelerin PCS'nin denetimine girdiğini fark eden El Salvador egemenleri, seçimlere PCS'nin katılmasını teşvik etmiş ve ardından seçimlerde hile yaparak ve ikinci turu iptal ederek açıkça kitleleri kışkırtmıştır.

Buradan bizim çıkaracağımız temel derslerden birisi de, ayaklanmanın bir sanat olarak ele alınması gerektiğidir. PCS, seçimle iktidara gelemeyeceğini anlayınca, bir toplantı yapıyor ve dokuz gün sonra ayaklanma kararı alıyor. Ayaklanma organları, silahlanma, milis... hazırlıklarının hiçbiri gündemde yok. Üstelik olsa bile, dokuz günde hazırlık yapmak imkansız. İkinci hata, ayaklanmadan dört gün önce, ayaklanmanın başlama tarihini devlet ele geçiriyor. Ayaklanmanın önderi ve birçok önemli kadro polis eline geçiyor, hatta ayaklanmacılara sempati besleyen askerlerin de nerelerde olduğu devlet tarafından öğreniliyor ve denetim altına alınıyor. Buna rağmen hazırlıksız, silahsız bir şekilde ayaklanma başlatılıyor. Oysa ayaklanmanın bir sanat olarak ele alınması gerekiyordu. PCS böyle yapmadığı için ayaklanma yenilgiye uğradı ve Engels'in yıllar önce söyledikleri onun başına geldi: *"Oysa, ayaklanma, savaş ya da her hangi bir başka sanat kadar bir sanattır; savsaklanmaları, bunları savsaklayan partinin yıkımına yol açan bazı pratik kurallara bağlıdır."* (abç)

YENİLGİ SONRASI DURUM

Ayaklanmanın ezilmesi sonucu El Salvador uzun bir sessizliğe gömüldü. General Martinez, bu sessizlik ve devlet terörü ortamında 12 yıl daha iktidarda kaldı. 1944 yılında bazı subaylar darbe girişiminde bulundu. Bu darbe girişimi kısa sürede bastırıldı ve darbeye girişenler idam edildi. Ancak, bu idamlar ve yeni baskı dalgası, 12 yıldır baskı ve terör altında yaşayan halkın hoşnutsuzluğunu açıkça dile getirmesine sebep oldu. Şehirlerdeki işçiler, küçük burjuvalar, orta kesimler, öğrenciler diktatörlüğü ve darbeci subayların idamını protesto

etmek için greve başladılar. Kitlelerdeki hoşnutsuzluğu gören ve bunun sistemi tehdit edecek bir boyuta geldiğini fark eden bazı burjuvalar ve büyük toprak sahipleri de, alttan alta bu eylemlere destek vererek, eylemlerin sistemi tehdit edecek noktaya gelmesini önlemeye çalıştılar. Eylemlerin artması üzerine, ABD devreye girdi ve Martinez, iktidarı bir başka generale, Andres Ignacio Menendez'e bıraktı.

Martinez'in çekilmesi ve yerine Menendez'in gelmesi kitle hareketini görece yavaşlattı. Menendez, göreve başladıktan sonra bilinçli olarak baskıyı azalttı. Bu, kitlelerde yanılısama yarattı ve Martinez'in gidişi büyük bir zafer gibi görüldü. Tam da bu sırada kitle hareketini daha da gevşetmek için Menendez seçim çağrısı yaptı. Seçim ortamından yararlanan ve diktatörlüğün biraz gevşemesini fırsat bilen devrimciler ve ilericiler hemen Ulusal İşçiler Birliği'ni (UNT) kurdular. UNT'nin seçimlerde Demokratik Birlik Partisi'ni (PUD) desteklemesi ve seçimleri PUD'un kazanma ihtimalinin yüksekliği sonucu, ABD destekli yeni bir darbe yapıldı. Darbeden sonra seçimler ertelenmedi ancak bilinen yöntemlerle General Salvador Casteneda Castro'nun Tarım Partisi iktidara getirildi. PUD yandaşlarının Guetamala'dan 800 kişilik bir işgal hareketi denemesi de sonuçsuz kalınca Castro'nun iktidarı sağlamlaştı.

Castro'nun 4 yıl iktidarda kalmasının ardından 1948'de Binbaşı Oscar Osorio önderliğinde yeni bir darbe gerçekleştirildi ve 1949'da Devrimci Demokratik Birlik Partisi (PRUD) kurularak görünürde parlamenter sisteme geçildi. Bu dönemde, insan hakları, emek ve sermaye arasındaki ilişkiler, iş günü, dernek kurma, toplu sözleşme, asgari ücret vb.lerini yeniden düzenlemek üzere kanunlar çıkarıldı. Hatta toprak reformu bile kabul edildi. Fakat bunların hepsi kağıt üzerindeydi. Kitlelerin yaşamında hiçbir değişiklik yoktu. Hatta tam tersine, Osorio, var olan mevcut hakları da gasp etmek için "gerektiği zaman" bütün demokratik hakları askıya almayı sağlayan "Demokratik Düzeni ve Anayasayı Savunma Yasası"nı çıkardı.

Oscar Osorio, ekonomik krizin olmadığı bir dönemde 1956'ya kadar iktidarda kaldı. Görev süresinin bitiminde İçiş-

leri Bakanı Albay Jose Maria Lemus'u %93'lük bir oy oranıyla seçti. Lemus, iktidara gelir gelmez reform yapmaya girişti. Önce, muhalefete kabineye katılma çağrısı yaptı, sonra sürgünlerin dönmesine izin verdi, "Demokratik Düzeni ve Anayasayı Savunma Yasası"nı kaldırdı, grev hakkı olmayan sendikaların kurulmasına izin verdi. 1959'dan sonra artmaya başlayan ekonomik kriz ve Küba Devrimi'nin El Salvador gençliğine ve devrimci hareketine moral verip ivme katması, diktatörlüğün gerçek yüzünü göstermesini sağladı. 17 Ağustos 1960'da, bir öğrenci yürüyüşünde çatışmalar çıktı, yüzlerce öğrenci tutuklandı ve sıkıyönetim ilan edildi. 26 Ekim 1960'ta, kitle hareketindeki gelişmelerden korkan ve El Salvador'un yeni bir Küba olmasını engellemek isteyen bir grup subay Newsweek gazetesinin tanımıyla "Latin Amerika tarihinin en temiz, en barışçı hükümet darbelerinden birini" gerçekleştirdiler. Ve ardından kitleleri aldatmak ve oyalamak için meclisi ve anayasa mahkemesini dağıttılar, siyasi tutsakları serbest bıraktılar. Sol'un da katılabileceği serbest seçimleri savundular. PCS'nin faaliyetlerine izin verilmedi, fakat devrimci ve komünistlerin Nisan ve Mayıs Devrimci Partisi (PRAM) içinde çalışmalarına göz yumdular. Cuntanın bu düşünceleri açığa çıkınca, ABD emperyalizmi ve El Salvador'lu bazı subaylar hemen bir karşı darbe tezgahladılar. Üç ay sonra yeni darbe gerçekleşti. Bu darbenin lideri Albay Julio Rivara'ydı. Albay Rivara darbeden sonra kendi kurduğu Ulusal Uzlaşma Partisi (PCN) eliyle, partinin kurulduğu Eylül 1961'den 1979'daki Ekim darbesine kadar ülkeyi 18 yıl yönetti.

EL SALVADOR'DA

DEVİRİMİN YENİDEN YÜKSELİŞİ VE İÇ SAVAŞ

El Salvador, Latin Amerika'nın en küçük ülkelerinden biri olmasına rağmen, kitle örgütleri de dahil olmak üzere, gerek devrimci, gerekse de karşı-devrimci örgütlerin fazlalığı ile ilk bakışta insanı şaşırtan bir zenginliğe sahiptir. Silahlı veya silahsız, devrimci veya karşı-devrimci, işçi, öğrenci, burjuva,

köylü, küçük burjuva vb. örgütlülüklerin sayısı 50'den fazladır. Elbette, tüm bu örgütlülükleri uzun uzadıya anlatmamız mümkün değil. Ancak önemli olanlarını, El Salvador'daki devrim mücadelesine damgasını vurmuş devrimci örgütlerin kısa tarihini ve mücadelesini buraya aktarmaya çalışacağız.

Daha önceki bölümde El Salvador Komünist Partisi'ni (PCS) kısaca görmüştük. Şimdi, ileride değineceğimiz dediğimiz PCS'nin savaştaki tutumuna kısaca bakalım. Özellikle 1932 Ayaklanması'nın yenilgisinden sonra PCS uzun süre silahlı mücadeleye yanaşmadı. Küba Devrimi'nden sonra, bu devrimden belirli bir moral güç bulan PCS, zayıf bir gerilla mücadelesi deneyi yaşadı, fakat kısa sürede başarısızlığa uğrayınca yine silahlı mücadeleden vazgeçti. İdeolojik politik geriliği ve istikrarsızlığı aşamayan PCS, bu süreçte meydana gelen Honduras'la savaşta tarihine "yüz kızartıcı" bir leke olarak geçen sosyal-şoven bir tavır takındı.

Demokrasi denince, aklına ilk gelen burjuva demokrasisi olan PCS, "oligarşi"ye karşı sanayi burjuvazisine güveniyor, sanayi burjuvazisini "oligarşi"nin sol kanadı ve emperyalizmden bağımsız "ulusal burjuvazi" olarak görüyordu. Honduras ile El Salvador arasında "maç nedeniyle" çıkan savaşa bu sanayi burjuvazisinin önderlik edeceğini, "ulusal bağımsızlığı" savunacağını ve sonuçta iktidarı "oligarşi"den alarak "demokrasiye" geçileceğini düşünüyordu. Sonuç ortada... Emperyalizmle işbirliği içerisinde gelişen kapitalizmin bir "iç olgu" haline geldiği tüm ülkelerde bir "ulusal burjuvazi" aramak, burjuvazinin bir kesimi ile ittifak yapmaya çalışmak; işçi sınıfı ve emekçi halkı, burjuva sınıf içerisinde ilerici bir kesim olacağı yalanıyla aldatmak ve bu yolla onları burjuvaziyle birleştirmek anlamına gelir. Bu, oportünist sınıf işbirliği politikasının en belirgin biçimidir.

İşte bu oportünist anlayış sonucu PCS, Honduras ile savaşta kendi burjuvazisinin safında yer tuttu. Hatta bu yer tutma, sadece lafla sınırlı kalmadı, pratiğe de geçti. Öyle ki, PCS, öğrenci militanlarına "ulusal egemenliği savunmak için ordu çevresinde saf tutma" emri vererek onları savaşa gönderdi. Daha

da ileri gidip, illegal militan ve kadrolarını da başkent sokaklarında savaşa gönüllü toplayan karakollara göndererek oportünizmini derinleştirdi.

Hatırlanacağı üzere, geçmişte bizde de yine TKP benzer bir oportünist çizgiye sahipti. Birebir denk düşmese de, 1974'te Kıbrıs'ı işgal hareketi sırasında TKP, egemen olduğu DİSK aracılığıyla işçi ve emekçileri savaşa alet etmiştir. İşçi-emekçiler içerisinde, savaşı iç savaşa çevirme ve iktidarı alma propagandası yapacağı yerde, şovenizm dalgasına kapılıp işçilerin birer günlük yevmiyelerini keserek savaşa akıtmış, onları da sosyalşoven tutumuna alet etmiştir. Bu, bir dış savaşta oportünizmin nasıl olgunlaşarak kendi burjuvazisinin yanında yer aldığına ve böylece sosyal-şovenizme dönüştüğüne tipik bir örnektir. Dış savaşların özelliğidir bu; olgunlaşmış oportünist çıbanı patlatır ve içindeki tüm irini dışarıya akıtır. Burjuva sınıfla her türlü bağı kesmeyen tüm sol-devrimci hareketlerin özellikle dış savaş gibi derin bunalım dönemlerinde geleceği yer burasıdır.

Bu kısa hatırlatmadan sonra yeniden El Salvador'a dönelim. Bu süreçte PCS, "politik-askeri öncüye programı ile bağlı, ama gerilla faaliyetinden çok halkın örgütlenmesine yönelik bir kitle cephesi veya halk örgütü" diye nitelenen Demokratik Milliyetçi Birlik (UDN)'i kurdu. Bu birlik, daha sonra gerilla faaliyeti yanında kitle örgütleri de kurmak isteyen diğer örgütlere örnek teşkil etti. İlk dönemlerde sadece seçim zamanı yapılacak çalışmalar için kurulan bu "kitle cephesi" veya "halk örgütleri", daha sonra mücadelenin kızışmasıyla birlikte, ekonomik-demokratik talepler için savaşan ve çeşitli birlikleri, mahalle komitelerini, köylü gruplarını, öğrenci ve meslek gruplarını, çeşitli sendikaları, vb.'lerini de içine alan geniş cephe haline aldı.

FPL-FM (HALK KURTULUŞ GÜÇLERİ – FARABUNDO MARTİ)

PCS içerisinde daha Honduras savaşından önce tartışmalar yaşanıyordu ve bu tartışmalar bölünme noktasına gelmişti. Vi-

etnam devriminden etkilenen ve El Salvador’u bağımlı kapitalist bir ülke olarak tanımlayan grup, devrimin karakterini de anti-emperyalist ve anti-oligarşik olarak belirliyor, uzun süreli halk savaşı stratejisini savunuyordu. Uzun tartışmalar sonucu bu grup, Nisan 1970’te PCS’de demokratik merkezizetçiliğin olmadığını ilan ederek partiden ayrıldı. Bu grup iki yıl sessiz ve gizli bir hazırlık döneminden sonra kendini Eylül 1972’de FPL (Halk Kurtuluş Güçleri) olarak ilan etti.

FPL, ulusal burjuvazi konusunda PCS’den epey farklı düşünüyordu:

“(Bu topluma) ‘emperyalist burjuvazi ile ittifak halinde bulunan (creole) melez burjuvazi’ egemendi. ‘Bu burjuvazi emperyalist burjuvaziye bağımlıdır ve ona boyun eğmiştir. O ULUSAL bir burjuvazi DEĞİLDİR, çünkü emperyalizmden bağımsız bir ulusal proje geliştirme kapasitesine sahip değildir.’” (Uzun Savaş, sf.136)

Bu düşünce temelinde işçi sınıfının, zengin, orta ve yoksul köylülerin, küçük burjuvazi ve orta sınıflar da dahil bütün sömürülenlerin öncüsü olduğunu savunan FPL, işçi sınıfı önderliğindeki tüm sömürülenlerin burjuva devleti yıkararak, tamamıyla sosyalist olmayan, fakat işçi sınıfının hegemonyası altında “devrimci halk hükümeti” ve “devrimci halk diktatörlüğü” kurulacağını ve bu diktatörlüğün kitlelerin durumunu iyileştirecek radikal önlemleri alacağını, kapitalizmin kalıntılarını zamanla ortadan kaldırarak, sosyalizme geçişin koşullarını yaratacağını belirtiyor; bunların anti-emperyalist ve anti-oligarşik karakterli, uzun süreli halk savaşı stratejisine dayanan bir devrimle gerçekleşeceğini ve devrimin ancak bu durumda anti-kapitalist ve sosyalist içeriğe kavuşacağını düşünüyordu.

Bu düşüncelere sahip FPL, disiplinli ve hücre sistemini temel alan bir örgütlenme modelini benimsedi. Bu örgütlenme sayesinde yavaş gelişti, fakat örgüt büyük darbelerden de korunmuş oldu. FPL, ilk eylemlerini önceden belirlediği yerleri bombalamakla gerçekleştirdi. Daha sonra ise önemli faşistleri cezalandırmaya başladı ve eylemlerin giderek artmasıyla adını iyice duyurdu. FPL’nin eylemleri 1977 yılında doruğa ulaştı;

Dışişleri Bakanı Mauricio Borganovo, devlet eski başkanı Albay Osmin Aguirre, iki önemli askeri birliğin komutanları, büyük toprak sahibi ve üniversite rektörü Dr. Carlosa Alfaro Castillo FPL tarafından sorgulanıp cezalandırıldı. Bu yöntem FPL tarafından yerel yöneticiler için de uygulandı.

El Salvador devrimci hareketi, geçmişin ölü toprağını yavaş yavaş üzerinden atıp silahlı mücadeleye atılırken; kitlelerin devrimci potansiyelini örgütlemek için kitle örgütleri kurmayı da ihmal etmiyordu. Bu eğilimin sonucunda, hemen her örgüt gibi FPL de kendi kitle örgütünü kurdu: Devrimci Halk Bloğu (BPR).

BPR'nin kökenleri, 1964'te kurulan Hıristiyan Salvador Köylüleri Federasyonu (FECCAS) ve bağımsız bir köylü sendikası olan Tarım İşçileri Sendikası (UTC)'na dayanmaktadır. Bu iki gücün 1975'te ittifak yapması ve hemen ardından FPL'ye yönelmeleri Devrimci Halk Bloğu (BPR)'nin doğmasına yol açtı. BPR kısa zamanda El Salvador'daki kitle örgütlerinin en radikali ve en geniş haline geldi. Daha sonraki süreçte, Gecekondu Sakinleri Sendikası (UPT), Salvadorlu Eğitimciler Ulusal Birliği (ANDES), 19 Temmuz-Üniversiteli Devrimciler (UR-19) ve Devrimci Liseli Öğrencileri Hareketi (MERS) de BPR'ye katılarak Bloğu güçlendirdi, harekete gençliğin enerjisini taşıdı ve damgasını vurdu.

BPR iki yıl gibi kısa sayılabilecek bir sürede çabucak güçlendi ve kitle örgütlerinin en büyüğü haline gelerek üye sayısını 60 bine ulaştırdı.

ERP-PRS (DEVİRİMCİ HALK ORDUSU- SALVADOR DEVİRİMCİ PARTİSİ)

El Salvador'da savaştan güçlerin bir diğeri de ERP'dir. ERP, 1972 yılında, PDC (Hıristiyan Demokrat Parti) içerisindeki küçük burjuva ve orta katmanlara mensup radikal Hıristiyan Demokratlar tarafından kuruldu. Bu sırada, ülkenin en tanınmış şairi, deneme yazarı, tarihçi ve PCS'nin en tanınmış üyelerinden biri olan Raque Dalton Garcia, PCS'den ayrılıp yeni kurulan

ERP'ye geçti ve kısa sürede ERP'nin liderliğine yükseldi.

Başlangıçta Sebastian Uguilla ve Mario Vladimir Rogel tarafından kurulan, daha sonra Raque Dalton'un lider olduğu ERP, kuruluşunun ilk üç yılını örgüt içi tartışmayla geçirdi. İlk iki liderin önderlik ettiği kanat fokoculuğu savunurken; Dalton, kitle içinde örgütsel çalışma yapılmasını savunuyor ve "işçi sınıfı üzerindeki politik etkilerine bakılmaksızın başarılı bireysel cezalandırma operasyonları"nı eleştiriyordu. Bir süre sonra fokocu kanat Mao'nun görüşlerini benimseyerek Küba'yı eleştirmeye, Sovyetler Birliği'ne "sosyal emperyalist", Dalton ve grubuna da "işçi kuyrukçusu" demeye başladılar.

1975'e gelindiğinde örgüt içi tartışmalar şiddetlendi ve çatışmaya dönüştü. 13 Nisan 1975'te Dalton ve bir yoldaşı örgüt içinde silahlı isyan çıkarma suçlamasıyla tutuklandılar, Dalton, önce Küba, sonra da CIA ajanı olmakla suçlandı ve sonrasında her ikisi de vurularak öldürüldü. Bu olaydan sonra örgüt ikiye bölündü. Dalton taraftarları örgütün önemli bir kısmını da peşlerinden götürerek Ulusal Direniş güçleri (FARN)'ni kurdular.

ERP ise sol içinde tecrit edilmiş, kitle içinde pek itibarı olmayan bir örgüt durumuna düştü. Hatta bu dönemde Fidel Castro tarafından "emperyalist polisin bir kolu" olarak da suçlandı. Bütün demokratik güçlerin faşizme karşı birleşmesini öneren Salvador Devrimci Partisi (PRS)'ni kuran ERP, 75-77 döneminde de askeri faaliyetlerini şehirlerde bombalı saldırılar biçiminde sürdürdü. Uzun süreli halk savaşını ve fokoculuğu reddedip halk ayaklanmasını savunmaya başlayan ERP, bu nedenle 28 Şubat Halk Birliği (LP-28) ile ittifak yaparak, bu birliği kendi kitle örgütü durumuna dönüştürdü.

FARN (VEYA RN)-ULUSAL DİRENİŞ GÜÇLERİ

1975'te ERP'den ayrılanların kurduğu FARN, gerillayı ayaklanmadan çok sağın yükselişini önlemek, kitlelerin örgütlenmesini geliştirmek ve birleşik bir sol hareket inşaa etmek için askeri öncü olarak değerlendiriyordu. PCS'yi oportünistlikle suçlayan FARN, ulusal burjuvazi olmadığını, bu nedenle böyle bir sınıfın önderliğinde ulusal, demokratik, anti-feodal,

anti-emperyalist bir devrimin imkânsızlığını savunuyordu.

Gerillayı diğer örgütlerden farklı değerlendiren ve daha az radikal görünen FARN, 70'lerin sonunda tıpkı FPL gibi adam kaçırmalarla adını tüm dünyaya duyurdu. Önce Salvadorlu zengin işadamlarını kaçırmaya başladılar. 1978'de İsrail Konsolosu Ernesto Liebes'i kaçıırıp öldüren FARN, adını iyice duyurdu. Ardından da yabancı işadamlarını kaçıırıp hem propaganda, hem de önemli maddi kaynak elde ettiler. Kaçırılan yabancı işadamları dünyaca ünlü tekellerin; Suzuki, Philips, Ericson, Lloyd International'in temsilcileriydi.

FARN'ın kitle örgütü, Birleşik Halk Gücü Cephesi (FAPU)'ydi. FAPU, FCS'yle görüş ayrılığına düşen STECEL (Elektrik İşçileri Sendikası) ile FENASTRAS'ın 1974'te birleşmesiyle kuruldu. FAPU, *“asgari bir program üzerinde geniş bir cephenin kurulması gerektiğini; bu cephenin temel ekonomik çıkarları ve demokratik özgürlükleri güvenceye alacağını ve faşizmin yükselmesini önleyeceğini, bütün demokratik ve devrimci güçler ve parlamenter ile parlamento dışı eylemi birleştireceğini ve ‘temsili devrimci hükümet’ için mücadele edeceğini savunuyor; hem ulusal burjuvazinin hem de devrimde bir burjuva demokratik aşamanın varlığını reddediyordu”*.

FAPU, başlangıçta hiç bir partiyle ve gerilla hareketiyle ilişki kurmadı. Fakat daha sonraları 1975'te kurulan FARN ile birleşti.

PRTC

(ORTA AMERİKALI İŞÇİLERİN DEVRİMCİ PARTİSİ)

PRTC 1975 yılında Kosta Rika'da kuruldu. Bu örgütü kuran kadrolardan bazıları, El-Salvador-Honduras savaşına kadar PCS içerisinde mücadele yürütmüşler, fakat savaşta PCS'nin izlediği politika sonucunda ayrılmışlardı. PRTC, her ülkenin kendi devrim dinamiklerinin ve nesnel koşullarının farklı olacağını göz ardı ederek, tüm Orta Amerika ülkelerinde aynı politik çizgi ve mücadele geliştirilerek devrime ulaşılacağını savunuyordu. Bu yanlış düşünce nedeniyle gelişim gösteremedi. Kuruluşundan 1979'a kadar geçen dört yıl içerisinde

ancak birkaç eylem gerçekleştirebildi.

1979 yılında kendi kitle örgütü olan Halk Kurtuluş Hareketi (MLP)'ni kurarak adını duyurmaya başladı. Ancak diğer hareketler gibi mücadeleye damgasını vurmaya zaman bulamadı, çünkü kısa bir süre sonra iç savaş başladı.

İÇ SAVAŞIN BAŞLANGICI

20 Eylül 1979'da, PDC, MNR, LP-28 ve FENASTRAS bir araya gelerek, serbest seçimler, politik çoğulculuk, insan haklarına saygı ve ekonomik reformlar için Foro Popular'ı (Halk Forumu) kurduklarını ilan ettiler.

Ekim 1979'da ordu içindeki bazı subaylar devlet başkanı Romero'yu bir darbeyle devirdiler. Geçmişteki bütün suçlar ve olumsuzluklar kişilere (Romero vb.), ekonomik ve sosyal yapının kötülüğüne bağlandı. Cunta, şiddeti ve rüşveti ortadan kaldıracak, faşist örgütleri dağıtacak, insan haklarını garanti altına alacak ve herkesin katılacağı serbest seçimleri yapacaktı. Hem genel af ilan edilecekti, sendikalara güvence verilecek, toplantı yapma ve düşünce özgürlüğü tanınacaktı vb. vb... Elbette tüm bunlar, son dönemlerde faaliyetlerini arttıran gerilla hareketlerine, devrimci kitle hareketlerine ve yaklaşan devrime karşı başlatılacak olan karşı-devrimci iç savaşa hazırlık için zaman kazanma taktiği idi. Bu süreç, üç aşama olarak hayata geçirildi.

Birinci aşamada, darbeyi yapan subaylar, ülkeyi Foro Popular (Halk Forumu) içinden seçtikleri küçük burjuva ve burjuvalarla birlikte yönettiler. Böylece egemenler, devrimci hareketin tabanına ve halka "şirin" gözükersen, askeri yöntemlerle elde edemedikleri zaferi bu yolla elde etmeye çalışıyorlardı. Egemenlerin devrimi ezmek için başlattıkları bu manevrada bilerek ya da bilmeyerek devrimci hareketin bir kısmı onlara yardım ediyordu. Cunta, kurduğu hükümette UDN'ye (Demokratik Milliyetçi Birlik) beş bakanlık veriyordu. UDN'nin hükümette yer alması, PCS'nin hükümete girmesi anlamına geliyordu. Diğer devrimci örgütler tarafından eleştirilen bu durumu, PCS, Lenin'i de alet ederek kararlı bir şekilde savunuyordu. Daha önce belirttiğimiz, PCS'nin ulusal burjuva an-

layışı burada da kendini gösterdi. PCS'ye göre "oligarşi bölünmüş durumda"ydı. Ve "oligarşinin sağ kanadından gelen tehditler boşa çıkarılmalı"ydı. Ayrıca PCS hükümete katılarak, Lenin'in öğretisi olan "askeriyenin bir kesimini tarafsızlaştırma görevini" yerine getiriyordu(!)

Diğer devrimci hareketlerin hepsi bu tutumu eleştirdi ve reddetti. Kısa bir süre sonra cuntanın verdiği hiçbir sözü yerine getirmediği ve getirmeyeceği yavaş yavaş açığa çıkmaya başladı. Faşist şiddet artarak sürüyordu. İşçilerin üzerine silahla gidildi, birçok işçi katledildi. Mitinglerde göstericilerin üzerine makineli tüfeklerle ateş ediliyordu. Bu dönemde her türlü gösterinin üzerine silahla gidildi. Hükümette yer alan PCS'nin genel sekreteri Şefik Handal, katıldığı bir televizyon programında, cuntanın vahşice katliamlar gerçekleştirdiğini kabul ediyordu, ancak bu katliamları hükümet görevlilerinin değil, "hükümet içine sızmış faşistler"in gerçekleştirdiğini iddia ediyordu. Sonuçta PCS hükümete katılmanın bedelini tabanından büyük kayıplar vererek ödemeye başladı. PCS ve hükümetin diğer sivil üyeleri cuntanın ve egemenlerin gerçek niyetini anladıklarında hemen istifa ettiler ve hükümet çöktü.

İkinci aşamada, cuntanın kurduğu hükümetin düşmesiyle birlikte, Hıristiyan Demokratlar ön plana çıkarıldı. Vaatler yine aynıydı, ancak artık birinci aşamadaki gibi davranılmayacak, devrimci hareketin üzerine yok etmek üzere gidilecekti. Bu süreçte, Foro Popular aracılığıyla hükümete katılan ve büyük prestij kaybına uğrayan devrimci hareket, bu durumu düzeltmek için CRM'yi (Kitlelerin Devrimci Koordinatörlüğü) kurarak yeniden bir araya geldi.

CRM; BPR, FAPU, LP-28, UDN ve MLP'nin bir araya gelmesi sonucunda oluşturuldu.

Üçüncü aşamada, egemenler artık yüzlerindeki peçeyi atarak gerçek yüzlerini gösterdiler. Saldırıları, katliamları, kayıpları sıradan günlük şeyler haline almaya başladı. Egemenler iç savaş hazırlıklarını tamamlamış ve gerekli gücü toplamışlardı. Vahşette sınır tanınmıyordu. Öyle ki, şiddete karşı çıkan ve hükümeti eleştiren CRM dışında kalan örgütler Demokratik Salvador

Cephesi (FDS)'ni kurdular ardından da CRM ile aynı programda anlaşarak Demokratik Devrimci Cephe'yi (FDR) kurdular.

Burada dikkat edilmesi gereken yön, burjuvazinin karakterinin, sinsiliğini, zaman ve mekan farklı olsa da değiştirmedir. Devrim cephesini bastırmak, ezmek ve yok etmek için aynı kurnazlık, sinsilik ve sonrasında aynı vahşi yöntemler, sınıflar mücadelesi tarihinde hep birbirinin tekrarıymış gibi karşımıza çıkıyor. Fakat burada dikkat edilmesi ve bizim dikkat çekmek istediğimiz asıl yön oportünizmin tutumudur. Nasıl ki, değişik ülkelerin burjuvalarının tavrı birbirine benziyorsa; farklı ülkelerdeki reformizm ve oportünizmin tavrı da şaşırtıcı şekilde benzerlik taşıyor. Burjuvazi ile oportünizmin tutumlarının benzerliği açısından El Salvador iç savaşının başlangıç aşaması ile Türkiye-K.Kürdistan'daki iç savaşın başlangıcı arasında müthiş benzerlikler görülmektedir. Yukarıda El Salvador iç savaşının başlangıcını ve egemenlerin tutumunu anlattık. Şimdi Türkiye ve K.Kürdistan'a bir bakalım...

90'lı yılların başında, Kürt halkının yıllardır verdiği ulusal-sınıfsal kurtuluş savaşının yanında, Türkiye işçi ve emekçileri de uyanmış, harekete geçmeye başlamıştı. Ortaya çıkan devrimci durumu ve bunun varacağı noktayı birçok devrimci cepheden daha iyi gören tekeli sermaye, Türkiye ve Kürdistan halklarına karşı iç savaşı başlatma kararı aldı. Önce, tıpkı El Salvador'daki gibi bir "yumuşama" ve "demokrasi" havası estirildi, sayısız vaatte bulunuldu. Hatta "Kürt realitesi" bile tanındı(!). Amaç belliydi: İdeolojik-politik netsizlik ve çapsizlik içindeki oportünizmi peşinden sürüklemek... Öyle de oldu. Birçok çevre bu vaatlere kandı, hatta 91 seçimlerinde kimisi bağımsız adaylarla düzene kan taşıırken, kimisi de daha sonra iç savaşın bir ayağını oluşturacak olan SHP ile ittifak yaptı. Türk tekeli sermayesi de tıpkı El Salvador burjuvazisi gibi düşünüyordu: Oyalamak, zaman kazanmak, güçlerini toparlamak ve saldırıya geçmek. Sonucu hepimiz biliyoruz. 91 seçimlerinden sonra yüzlerini örten demokrasi peçesini hemen attılar. Bugün gelinen aşamada, binlerce ölü, yakılıp-yıkılan ve boşaltılan bin-

lerce köy, yüzlerce kayıp, yüzlerce faili meçhul(!) cinayet, yerinden yurdundan edilmiş milyonlarca insan, açlık, sefalet ve çöplükten beslenen insanlar... İç savaş sürüyor, hem de tüm şiddetleyle...

BREMEN MIZIKACILARI: FMLN

Karşı-devrimci iç savaşın ve katliamların başlaması, devrimci hareketi birbirine yakınlaşmaya zorladı. 10 Ocak 1980'de FPL, RN, PCS ortak bir bildiri ile silahlı halk devrimi ve "şerefli subayları" devrim cephesine katılmaları çağrısı yaptılar. ERP, RN ile aralarındaki sorun nedeniyle bildiriye önce imza atmadı, ancak birlik için yapılan baskılar sonucunda daha sonra o da birliğe katıldı.

Ekim 1980'de ise El Salvador'da silahlı mücadele yürüten 5 örgütün bir araya gelerek oluşturduğu Farabunda Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi (FMLN) kuruldu. FMLN, her örgütten bir kişinin katılımıyla 5 kişilik Yürütme Komisyonu (Yüksek Komuta) tarafından yönetiliyordu. Bu 5 kişi; Salvador Caytano (FPL), Şefik Handal (PCS), Joaguin Villalobos (ERP), Ferman Cienfuegos (RN) ve Roberto Roca (PRTC) idi.

FMLN'yi oluşturan bu örgütlerin görüşlerini yukarıda kısaca aktarmaya çalışmıştık. FMLN'ye Bremen Mızıkacıları dememizin nedeni, onu oluşturan beş örgütün görüşleri arasındaki derin farklardan kaynaklanıyor. Burjuva demokrasisi görüşünü savunan PCS, halk demokrasisi ve sosyalizm diyen FPL, Maoçulukla fokoculuk arasında gidip-gelen ERP, fokoculuktan ağzı yanıp "ulusal direniş" diye bir çizgi geliştiren FARN ve Orta Amerika devrimini savunan PRTC bir araya gelip FMLN'yi oluşturmuşlardı. Bu örgütlerden özellikle PCS, başından beri uzlaşmacı ve yasalıcı mantığa sahipti. Daha önce gördüğümüz gibi, 79'da askeri cuntanın kurduğu hükümete bile girmişti. Ancak, nesnel koşullar ve iç savaş onu devrimci olmaya ve FMLN'ye katılarak gerilla mücadelesi vermeye zorladı.

Nesnel koşulların zorlaması sonucu bir araya gelerek FMLN'yi oluşturan bu güçler, yine kendilerinin (aynı beş örgüt) daha önce biraraya gelerek oluşturdukları FDR'nin (Demokra-

tik Devrimci Cephe) 18 Nisan 1980’de kabul edilen programını benimsediler. Karşı devrimin vahşi saldırıları ve iç savaşın yeni başladığı bir dönemde, bunların da etkisiyle ortaklaştıkları, ancak daha sonra FMLN’nin uzlaşmacı, sağ oportünist çizgiye girmesiyle “yumuşatılacak” olan program kısaca şöyleydi:

“El Salvador devriminin görev ve amaçları şunlardır:

1- Oligarşi ve ABD emperyalizminin, Salvador halkının isteğine karşın, 50 yıldan beri iktidarını sürdüren gerici askeri diktatörlüğü yıkılacaktır; gerici askeri diktatörlüğün suçlu politik-askeri aygıtı parçalanacak, bunun yerine devrimci demokratik güçler, halk ordusu ve Salvador halkının birliği ile devrimci demokratik bir hükümet kurulacaktır.

2- Büyük sermaye ve toprak sahiplerinin politik, ekonomik ve toplumsal egemenliğine son verilecektir.

3- Ülkemizin ABD emperyalizmi ile ekonomik, politik ve askeri tüm bağımlılığı nihai olarak ortadan kaldırılacaktır.

4- Demokratik hak ve özgürlükler, başta onlara şimdiye dek en az sahip olan işçiler olmak üzere, bütün halk için güvence altına alınacaktır.

5- Şimdiye dek oligarşi ve ABD tekellerinin ellerinde tuttuğu önemli üretim ve savunma araçları millileştirilerek halka devredilecek, birlikler ve kooperatif işletmeleri kurulacaktır.

(...)

Bu, orta ve küçük işletmelere dokunulmadan yapılacaktır ve gerekli teşvik ve yardımlar ulusal ekonominin çeşitli alanlarından sağlanacaktır.

6- Halkın maddi ve kültürel yaşam düzeyi yükseltilecektir.

7- Ülkemizin yeni ordusu kurulacaktır. Bu ordu devrimci sürecin akışı içinde ortaya çıkan ve bugünkü ordunun yurtsever ve değerli unsurlarını da kapsayan halk ordusu temeli üzerinde kurulacaktır.

8- Halkın her düzeyde, her alanda ve her biçimde örgütlenmesi sağlanacaktır. Bu, halkın devrimci sürece aktif, yaratıcı ve demokratik katılımını sağlamak ve halk ile hükümeti arasında mümkün olan en yüksek işbirliğine ulaşmak için yapılacaktır.” (El Salvador’da Devrim, Wolfram Bröner, Sf. 15-16)

abç)

Bu programın nasıl “yumuşatıldığını”, uzlaşma ve teslimiyete nasıl gidildiğini ilerde göreceğiz. Şimdi FMLN’nin iç savaştaki rolü ve askeri başarılarına bir göz atalım. FMLN oluşturulurken, bu, gerilla birliklerinin veya örgütlerin birleştirilmesi biçiminde olmadı. FMLN bir parti değil, bir cepheydi. Cephenin karakterine uygun olarak her örgüt kendi politik ve askeri varlığını korudu. Yapılan şey, aynı program etrafında, tek cephe çatısı altında düşmana karşı mücadele etmektir. Sonuçta, her örgüt kendi güçlü olduğu bölgede FMLN’nin bir bileşeni olarak düşmana darbeler vuruyordu. Örneğin, FPL Chalatenango’da, ERP Morazan’da, FARN Norazan ve ALA Union’da güçlüydü, vb.

FMLN’nin oluşumundan sonra, askeri teknik hazırlıklar tamamlandı ve faşist orduya karşı saldırılar başladı. Hemen hemen her saldırı FMLN’nin başarısıyla bitiyordu. Kısa süre sonra El Salvador ordusu karakolları boşaltıp büyük garnizonlara kapanmak zorunda kaldı. Hatta denetimini kaybettiği bölgelerde, ORDEN (sivil faşist katillerin örgütlendiği kuruluş) üyeleri ve aileleri için geniş güvenlik önlemleri kamplar kurmak zorunda kaldılar. FMLN’nin başarılı saldırıları ve gerilla savaşı sonucu ülke fiili olarak üçe bölündü. Bunlar:

1-Tamamen FMLN’nin denetiminde olan bölgeler. Bu bölgeler FMLN tarafından kurulan ve denetlenen Poder Popular (Halk İktidarı) tarafından yönetiliyordu.

2-Faşist El Salvador devletinin denetimi altında olan bölgeler. Başkent San Salvador, diğer büyük kentler ve ülkenin doğusunun büyük kısmı bu bölgelere dâhildir.

3- Ne FMLN’nin ne de devletin egemenlik kurduğu, her iki gücünde üzerinde denetim kurmak için savaştığı ara bölgeler...

Geçerken belirtelim, FMLN her ne kadar bazı bölgeleri denetim altına almış ve buralarda halk iktidarı kurmuşsa da, kurtarılmış bölge mantığını savunmamaktadır. “Bütün ülke kurtarılmadan, merkezi iktidar ele geçirilmeden tam kurtarılmış bölge olmaz ve olmayacaktır” görüşü hakimdir.

FMLN böylesine başarılı ve güçlü bir gerilla savaşı verirken, daha kuruluşunda bağrında taşıdığı çelişkiler de yavaş yavaş su yüzüne çıkmaya başladı. Daha önce Nikaragua’da FSLN’de gördüğümüz “devrim mücadelesine herkesi katma” adına geliştirilen “en geniş cephe” fikri, El Salvador’da FMLN’de de hakimdir. Böyle olduğu için, bu bakış açısıyla kurulan birliklerin ve cephelerin hemen tümü, başlangıçta radikal bir silahlı mücadeleyi başlatmalarına rağmen; karmaşık sınıf yapılarından dolayı, her sınıf ve tabaka kendi sınıf çıkarları uğruna hareket ettiği için sonuçta “silahlı reformizm” halini alarak uzlaşma, sınıf işbirliği ve devrimden vazgeçme noktasına geliyor. FMLN’de de bu süreç yaşandı. 1980’de “gerici askeri diktatörlüğü yık...”mak üzere yola çıkan FMLN, “faşizme karşı çıkan ve demokrasi isteyen herkesi” programı altında toplamak için, içlerinde “en sosyalist” olan Salvador Cayetano Carpio (FPL’den) aracılığıyla şöyle diyordu:

“Programımız sosyalist bir hükümet için değil, demokratik, devrimci bir hükümet içindir. Demokratik bir hükümet için program çok geniştir. Avrupa’daki demokratik hükümetlerinkinden daha geniş.

“El Salvador’da şeref ve ulusal egemenliğin kazanılması çabasında, büyük işadamlarından küçük çiftçilere ve tüccarlara kadar herkesin katkısı için -ülkenin bağımsız gelişmesini destekleyen, faşizme karşı çıkan ve demokrasi isteyen herkes için yer vardır. Bu geniş programın sosyalizm ile veya sosyalist bir hükümet ile herhangi bir ilişkisi olduğuna inanmıyoruz.” (Uzun Savaş, Sf. 303, abç)

Bu düşünceler sonucunda 4 yıl başarıyla sürdürülen savaşa rağmen, 31 Ocak 1984’de kabul edilen yeni cephe programı, yukarıda aktardığımız 8 maddelik programın “yumuşatılmış” haliydi. Çünkü FMLN, artık “Geniş Katılımlı Hükümet (Gobierno de Amplio Participacion-GAP)”i hedef olarak önüne koymuştu. GAP programının 1980’de kabul edilen ilk programdan farkları kısaca şöyleydi: Eski programda büyük toprak sahiplerinin ve sermayenin politik, ekonomik ve toplumsal egemenliğine son verileceği belirtilirken; yeni programda bu konuyla

ilgili tek satır bile yok. Yine eski programda oligarşi ve ABD tekkellerinin elinde tuttuğu önemli üretim ve savunma araçlarının millileştirilerek halka devredileceği belirtilirken; yeni programda bunlar kaldırılmıştır. İki program arasındaki en önemli fark ise, eski programda gerici askeri diktatörlüğün yıkılması ve parçalanmasından bahsedilirken; yeni programda bu kavramlar kaldırılmış, yerine, “ taraflar arasındaki anlaşma” vb. kavramlar getirilmiştir. Tabii hal böyle olunca, eski programda bahsedilen “halk ordusu”da, sermaye ile yapılan “anlaşmalar” sonucunda faşist katillerden “temizlenmiş” eski ordunun bir devamı niteliğinde olacak.

FMLN kendi kendini böyle değiştirirken ve barışa endekslerken, karşı-devrim cephesi ise tüm barış çağrılarına kulak tıkayıp, tüm gücünü FMLN’yi yok etmeye yöneltmişti. Görüldüğü gibi, içerisinde hemen hemen her sınıf ve katmanı barındıran FMLN, başlattığı silahlı mücadelede biraz mesafe kat edince (yani burjuva devleti biraz sıkıştırınca) hemen uzlaşma ve barış çağrıları yapmaya başladı. Faşist devletin ve sermaye egemenliğinin yıkılması hedefi, yerini, demokratik bir cumhuriyet hedefine bırakıverdi. Ancak FMLN’nin tüm barış çağrılarına rağmen, El Salvador devleti, ABD tarafından “ikna” edilene kadar bu çağrılara silahla karşılık verdi. ABD’nin “ikna” süreci ise 89-90 sürecinde başladı. Daha önce ABD emperyalizmi, özellikle bu kıtadaki devrimci güçleri hep askeri zor yoluyla ezmeyi planlamıştı. Askeri zor yoluyla devrimci güçleri ezemeyeceğini anlayan ABD emperyalizmi, sosyalist bloktaki sorunların da gündeme gelmesiyle birlikte, geçici olan bu üstünlüğünden yaralanarak karşı-ayaklanma stratejisini geliştirdi ve “barışçı” planlarını devreye soktu. Nikaragua’yla başlayan süreç, G. Afrika, Filistin, El Salvador, Guetamala ile devam etti. Son süreçte ise İrlanda ve Kolombiya’da “barışçı” strateji hayata geçirilmeye çalışılıyor.

Bu “barışçı” stratejinin bir parçası olarak, ABD’nin yönlendiriciliğinde, Ocak 1992’de El Salvador devleti ve FMLN arasında bir “Barış Anlaşması” imzalandı ve 12 yıllık iç savaşa “son verildi”. Tahmin edileceği üzere, “iç savaşa son verme”

tek taraflı oldu. FMLN gerilla mücadelesinden vazgeçti ama devlet aynı militarist ve faşist yapısını korudu. FMLN yöneticileri bunu daha sonra şöyle itiraf ediyorlardı:

“Bizim hedefimiz orduyu tamamen tasfiye etmektir, olmadı. Şimdi yavaş yavaş tasfiyeye devam ediyoruz. Ordunun üst kademelerinin kafaları ise hiç değişmedi, ama ağızları değişti.” (Gerilla ve Sonrası, Bireşim Yay, sf, 32-33, Aktaran Devrimci Emek, sayı 41, sf.19)

Buradaki “şimdi yavaş yavaş tasfiyeye devam ediyoruz.” cümlesinin kendilerini ve kitleleri kandırmak için söylendiğini belirtmeye gerek yok sanırız. Burjuva devlet aygıtını yıkmaktan vaz geçerek, onunla uzlaşma, reformla düzeltmeye çalışmanın kaçınılmaz sonucu budur. İç savaşlar nasıl ki birilerinin isteği ya da kötü niyeti sonucu değil de, nesnel koşulların dayatması sonucu ortaya çıkıyorsa; yine birilerinin isteği ya da “barış anlaşmaları” sonucu ortadan kalkmaz ve uzlaşmayla sona ermez. İç savaşlar, savaşan sınıflardan (tarafardan) birinin ezilmesi, yenilmesi ve eğer yenilen taraf işçi sınıfı ise, onun “köle” durumuna gelmesi; yok eğer yenilen taraf burjuvazi ise, onun yok olmasıyla son bulur. Bu nedenle;

“İktidar için mücadele sorunu, birçok başka sorunla, özellikle devrimin yolu ve biçimi sorunuyla bağlantılıdır. Eğer, Latin Amerika’da sosyalist devrimin uyguladığı görüşünden yola çıkılırsa, burjuvazinin iktidarını elinden almak ve onun bürokratik-askeri aparatını parçalamak gerekmektedir. Bugünkü koşullarda -bu koşullar uzun erimde değişmez kalacaktır- buna barışçı yoldan ulaşılamaz. Bu, Latin Amerika’da zafere ulaşmış iki silahlı devrim ile Şili ve Uruguay gibi gelişmiş demokrasilere sahip iki ülkede barışçı yol denemelerinin yenilgisindeki deneyimlerle kanıtlanmıştır. Her iki ülkede de ‘anayasaya sadık’ ve ‘profesyonel’ silahlı kuvvetler ve kıtımızda sık rastlanmayan ‘Goril Ordusu’ barışçı yol denemesini ve bu konudaki ilerlemeyi sona erdirmiştir.” (El Salvador’da Devrim, sf.85. abç.) diyerek bir zamanlar inanç dolu sözlerle, burjuva iktidarı yıkmak, parçalamak gerektiği üzerine ve barışçı geçişin, barışçı yolun mümkün olmadığı üzerine neredeyse

yemin eden FMLN yöneticilerinden Şefik Handal'ın veya FMLN'nin tümünün savaşı bırakması, iç savaşı ve sınıf mücadelesini sona erdiremez, erdiremedi de. Bugün emperyalizmin karşı-ayaklanma stratejisi sonucu ortaya çıkan sahte "barış"lara ve uzlaşmacı önderliklere rağmen El Salvador'da savaş sürüyor ve iktidar halk tarafından fethedilene kadar da sürecek...

YEDİNCİ BÖLÜM

PORTEKİZ

25 Nisan 1974'te Portekiz'de gerçekleşen Karanfil Devrimi, dünyanın en eski sömürgeci devletlerinden birinin ve aynı zamanda Avrupa'da en uzun süre ayakta kalan Slazar faşizminin yıkılışını müjdeliyordu.

15. yüzyılda keşiflerin, dolayısıyla da sömürgeciliğin başlangıç noktası Portekiz olmuştu. 1488'de Bartolomeu Dias'ın Ümit Burnu'nu dönmesi, 1500'de Pedro Alvares'in Brezilya'ya ulaşarak burayı Portekiz topraklarına katması ve 1548'de Vasco de Gama'nın deniz yoluyla Hindistan'a gitmesi, Portekiz'in Asya, Afrika ve Amerika'ya değin uzanan topraklara sahip bir sömürgeci ülke olmasını sağladı. Öyle ki bugün nasıl Türk burjuvazisi toplumdaki şoven ve ırkçı dalgayı yükseltmek için sık sık "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne" nostaljisi yapıyorsa; Salazar faşizmi de sömürgelerinden birçoğunu kaybettiği ve gücünü iyice yitirdiği 1960'lı yıllarda Portekiz halkına, "Portekiz'in eski toprakları yan yana bulunduğu Brest'ten (Fransa'daki Brest, bn.) Moskova'ya dek tüm Avrupa'yı kapladığını" propaganda ediyordu.

1578'de İspanya ile girdiği savaşı kaybeden ve 1640'a değin İspanya'nın egemenliği altında kalan Portekiz'de, 1820'ye gelindiğinde Fransız Devrimi'nin etkisiyle burjuva cumhuriyet kuruldu. Geçmişin güçlü ve görkemli Portekiz'ini yeniden kurma planlarının yapıldığı bu dönem, esas olarak çeşitli burjuva kesimlerin birbirleri üzerinde egemenlik kurmak

için başlattıkları iç savaşlarla geçti. Sonunda, 1910 yılında Fransa ve İsviçre'den sonra Avrupa'nın üçüncü cumhuriyeti Portekiz'de kuruldu.

Fakat cumhuriyet, burjuvazinin “ilerici” olduğu çağda değil, onun her alanda gericileştiği bir çağda kurulduğu için, diğer Avrupa ülkelerinden daha farklı ve sorunlu oldu. Bunun dışında, sanayinin gelişmemiş olması, ücretlerin düşüklüğü, çalışma saatlerinin uzunluğu vb. nedenlerden dolayı daha kurulsundan itibaren istikrarsız ve bunalımlı bir süreç izledi. Bu süreçte işçi-emekçilerin mücadelelerini yükseltmeleri sonucu General Costa 28 Mayıs 1926'da faşist bir darbe gerçekleştirdi. Böylece, 25 Nisana 1974'teki Karanfil Devrimi'ne kadar Avrupa'nın en eski ve en uzun süre ayakta kalan, tarihe Salazar diktatörlüğü olarak geçen faşist diktatörlüğün temeli atılmış oldu.

Darbeden sonra cunta bir “Milli Hükümet” kurdu. Bu hükümetin Maliye Bakanlığı'na, o sırada üniversitede iktisat profesörü olan Antonio SALAZAR getirildi. Önce mali konularda tam yetki isteyen Salazar, bu yetkiyi alamayınca istifa etti. Ancak ekonomik sıkıntıları aşamayacağını anlayan cunta, Salazar'ın uzun vadeli çözümüne olumlu bakarak ona tam yetki verdi ve yeniden Maliye Bakanlığı'na getirdi. Salazar, cunta döneminde askeri güce dayanarak işçi sınıfının azgınca sömürülmesini sağladı, ücretleri düşürdü ve bu sayede Portekiz'in dış borçlarını ödemeye başladı. Bu “başarılarından” dolayı cuntanın güvenilir adamlarından biri haline geldi. 1930'da “Milli İttifak” adlı örgütü kurdu ve devrime kadar Portekiz'in tek yasal-siyasal gücü bu örgüt oldu. Yine aynı yıl Başbakan olan Salazar, Mussolini'ye özenerek yeni bir anayasa hazırladı. 1936'da savaş ve dışişleri bakanlıklarını da üstlenen Salazar, kendi şahsında somutlanan faşizmi Portekiz'de kurumlaştırmaya başladı. Aynı süreçte Mussolini ve Franco'yla dayanışma içerisine girdi. İspanya iç savaşında, 20 bin Portekiz askeri faşist Franco'ya destek olarak gönderildi. Cumhuriyetçilerin yenilgisinden sonra ise Portekiz'e sığınmak isteyen cumhuriyetçiler geri çevrilerek faşist Franco birliklerine teslim edildi.

Salazar faşizmi II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sırasında da tıpkı o dönemin Türk egemenleri gibi kişilsiz ve ikiyüzlü bir politika izledi. “Tarafsızlık” maskesi altında faşist devletleri destekleyen Portekiz burjuvazisi, Sovyetler Birliği’nin belirleyici etkisiyle savaşın seyrinin müttefik devletler lehine değişmesinden sonra, hiçbir şey olmamış gibi büyük bir ikiyüzlülükle hemen taraf değiştirerek Azor adalarındaki askeri üslerini, başını ABD emperyalizminin çektiği müttefiklerin kullanımına açtı.

Bu vesileyle biz de yeniden hatırlatalım. Aynı süreçte Türk egemenleri de faşist Nazi Almanyasına örtülü bir destek vermiş, ancak daha sonra savaşın seyrinin değişmesiyle birlikte Salazar faşizmi gibi hemen taraf değiştirerek müttefik devletlerini desteklemeye başlamıştı. TC’nin bu ikiyüzlü politikası emperyalist devletleri bile rahatsız etmiş ve Türk devletini “güvenilmez unsur” olarak değerlendirmişlerdir. Bu kısa hatırlatmadan sonra yeniden Portekiz’e dönelim.

Emperyalizmle geliştirdiği ilişkiler sonucunda Portekiz, 1949’da NATO’ya, birkaç yıl sonra da BM’ye üye yapıldı. 30’lu yılların başından itibaren adı Portekiz’de ve sömürgelerde baskı, katliam, işkence ile anılan, Avrupa’da en uzun süre ayakta kalan faşist diktatörlüğe adını veren Salazar 1970’te öldü. Ama onun kurumlaştırdığı Portekiz faşizmi, 1974’te Karanfil Devrimi’yle yıkılana kadar ayakta kaldı.

PORTEKİZ EKONOMİSİNİN DURUMU VE İŞÇİ SINIFININ MÜCADELESİ

Portekiz, Avrupa’nın her bakımdan en geri kalmış ülkesidir. Karanfil Devrimi’ne kadar sanayi sektöründe 40 bin işletme faaliyet yürütüyordu. Bunlardan (168’i yani %0,4’ü) toplam sermayenin %53’ünü elinde tutuyordu. Elektrik üretiminin %82’sini bir şirket tek başına gerçekleştiriyordu. Tekelleşmenin en yoğun olduğu alanlar ise bankacılık, makine imalatı, motorlu araç montajı, elektronik ve kimya sanayi idi. Örneğin, 17 bankadan 7’si tüm yatırımların %83’ünü karşılıyordu. Kimya sanayiinde faaliyet gösteren 124 şirketten biri olan CUF toplam

gelirin %35'ini ve 6 şirket de %63'ünü paylaşıyordu. Tarım alanında da durum farklı değildi. 800 bin üretici çiftçinin 650 bininin toprağı 5 hektarı geçmezken, 3500 üretici 20 bin hektardan daha fazla toprağı sahipti. Çiftçilerin sadece %10'u verimli toprakların % 70'ini ellerinde bulunduruyorlardı.

Daha başka birçok sektörde de durum aynıydı. Bu tablonun sonucunda, Portekiz'deki imalat, sanayi, tarım, ticaret, bankacılık vb. alanlar birbirleriyle akrabalık bağları da bulunan 200 ailenin elinde toplanmıştı. Elbette, sermayenin bu derece merkezileşmesi ve tekelciliğın artması, işçi sınıfı, emekçi halk ve sömürge halklarının azgınca sömürülmesi, soyulması sayesinde gerçekleşiyordu. Bu soygunu gerçekleştirebilmek için 1910'da kurulan ve küçük burjuvazinin iktidarı olan cumhuriyet, 1926'daki faşist darbeyle yıkıldı. Faşist terör politikasıyla kitleler ve sömürge halkları azgınca sömürüldü. Böylece burjuvazi güçlendirildi, tekelleşme oluşmaya başladı ve sermayenin merkezileşmesi sağlandı.

48 yıl süren faşist diktatörlük boyunca işçi sınıfı ve emekçi halklar da faşizme karşı sürekli mücadele ettiler. Faşist terör altında sendika kurma, örgütlenme, toplanma vb. tüm hakları ellerinden alınan ve vahşice sömürülen işçi-emekçiler birçok eylem biçimini kullanarak faşizme karşı mücadeleyi kesintiye uğratmadılar.

Portekiz'de faşizmin iktidara gelmesinden önceki dönemde işçi sınıfı içerisinde anarko-sendikalist mücadele çizgisi hakimdi. 1921'de kurulan, fakat baskılar, takipler, polis darbeleri ve faşist terör altında illegal şartlar nedeniyle ancak 1940-41 yıllarında güçlü bir çıkış yapabilen Portekiz Komünist Partisi (PKP)'nin mücadeleye ağırlığını koymasıyla birlikte, bu anarko-sendikalist hareket etkisini yitirdi ama tümünden ortadan kalkmadı.

PKP'nin güçlendiğı ve II Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın sürdüğü 40'lı yılların başlarında, savaşın işçi-emekçilere getirdiğı ağır yükler ve açlığın giderek yayılması, tarım proletaryası ile işçi sınıfının hareketlenmesine yol açtı. Grevler, gösteriler artmaya başladı. Savaş sonunda Hitler faşizminin yenilmesi

üzerine yüzbinlerce Portekizli sokaklara dökülerek sevinç gösterilerinde bulundu. Elbette bu sıralar faşist devlet de boş durmuyordu. Baskılar, işkenceler, saldırılar, komünistlere karşı polis operasyonları artırıldı. Bu operasyonlar sırasında PKP Genel Sekreteri Alvora Cunhal da tutuklandı ve ancak 1962 yılında firar ederek özgürlüğüne yeniden kavuşabildi. Faşist devletin tüm baskı, tutuklama ve işkencelerine rağmen işçi ve emekçilerin mücadelesi çeşitli biçimler altında sürdü. Mücadele, bazen NATO'ya ve Portekiz'in NATO'ya girmesine karşı gösteriler, eylemler biçiminde, bazen de ücretlerin artırılması ve 8 saatlik işgünü için eylemler biçiminde hep sürdü. Mücadele yükseldikçe de faşist baskılar ve polisiye tedbirler artmaya başlıyordu. 1962-1969 yılları arasında işçi sınıfının eylemleri arttı. Bu eylemler daha çok demiryolları işçileri, balıkçılar, banka ve üniversite memurları tarafından yapılıyordu. Yine bu yıllarda faşist iktidarı rahatsız eden farklı bir gelişme de orduda oldu. Sömürge savaşlarına karşı çıkan, savaştan bıkan askerler ve subayların ordudan firarları dalga dalga yayılmaya ve kitlesel bir hareket halini almaya başladı.

Burada bir parantez açarak, Portekiz işçi sınıfı tarafından uygulanan bir örgütlenme biçimine kısaca değinmek gerekiyor.

Portekiz'de 1926'da gerçekleştirilen bir darbeden sonra işçi sınıfı ve halkın elindeki tüm demokratik hakları alınmıştı. Elbette buna işçilerin sendikal örgütlenmeleri de dahildi. Salazar işbaşına geldikten sonra ilk iş olarak, işçi sınıfının o güne kadar mücadele ederek kurduğu sendikaları kapattırdı. Yerine "Korporatif" denilen faşist sendikalar kuruldu ve işçiler zorla bunlara üye yapıldılar. Fakat işçiler yasal olarak bu sendikalara bağlı olmalarına rağmen, hiçbir zaman bu sendikaları kendi örgütleri olarak görmediler ve bunları kaldırıp eski sendikaları geri getirmek için sürekli mücadele ettiler. Portekiz işçilerinin sendikalarındaki bu mücadelesi şu şekilde gerçekleşiyordu: Öncelikle öncü devrimci işçiler kendi aralarında, "illegal sendikalar"ı kurdular. Bu "illegal sendikacılık" aracılığıyla faşist baskılara karşı direnmeye, hakları için mücadele etmeye başladılar. Bu arada devletin kurduğu faşist sendikalarda da çalışmaya devam edi-

yorlardı. Hem ordaki geri bilinçli işçileri geliştirmek, devrimcileştirmek ve “illegal sendikalar” a katmak için, hem de iş koşullarının düzeltilmesi ve ücretlerin artırılması için mücadele veriyorlardı. “İllegal sendikacılık”ın güçlenmesi ve büyümesi sonucu, II. Emperyalist Paylaşım Savaşı yıllarında “Birlik Komiteleri” kuruldu. Bu “Birlik Komiteleri” Karanfil Devrimi’nden sonra yönetime ağırlığını koyan “işçi komisyonları”nın ilk hali, nüvesiydi. Devrimden sonra işçiler hem ekonomik talepleri için, hem de diğer sorunları için bu “işçi komisyonları” ve “mahalle komisyonları” örgütlenmeleriyle sürece müdahale ediyorlardı.

Portekiz’in bu dönemi bize, faşizmin ağır baskı koşullarında, komünist hareketin ve sınıf bilinçli öncü işçilerin mücadelede ve örgütlenmede yaratıcı faaliyetlerinin bir örneğini veriyor. Bir yandan en geri sendikalarda çalışırken, öte yandan gelecekte ayaklanma ve iktidar organlarına dönüşecek olan komite, konsey, komisyon gibi örgütlenmelere gitmek, bu faaliyetin en önemli yönüydü. Portekiz komünistleri bu örnek çalışmalarıyla, kendilerini hiçbir zaman faaliyetin tek biçimiyle sınırlamadıklarını ve işçi sınıfını devrimci çizgiye çekecek örgüt ve mücadele biçimlerinin arayışı içinde olduklarını gösteriyorlar. İşçi sınıfını sendikal bilinçle devrime hazırlamak mümkün değildir. Sendikalar, ekonomik mücadele organları olarak doğmuşlardır ancak bunlar sınıf mücadelesinin her aşamasının ihtiyaçlarını karşılayamazlar. Sınıf mücadelesinin sertleştiği ve koşulların devrimcileştiği dönemlerde işçi sınıfının mücadelesi daha ileri gidebilmek için artık yeni araçlara, yeni örgüt biçimlerine ihtiyaç duyar. Komite, konsey, milis tipi örgütlenmeler bu ihtiyacın ürünü olarak karşımıza çıkarlar. Sınıf mücadelesinin daha ileriye götürülmesinin ve sürdürülmesinin örgütlü biçimleri olarak karşımıza çıkan komite, konsey, milis, meclis gibi örgütler öncelikle, birer savaş organları olarak doğarlar, ayaklanma zamanında ayaklanma organlarına ve devrim sonrasında ise devrim organlarına dönüşürler. Bu, bugüne kadar gerçekleşmiş pek çok devrimin ortak çizgisidir.

Devrimin somut bir olgu olarak ortaya çıktığı tüm ülke-

lerde, burjuvazi devrimci dalgayı etkisizleştirebilmek için çeşitli manevralara girişir ve devrim güçlerine çeşitli tuzaklar kurar. Bu, bugüne kadar hemen hemen tüm devrimlerde ortaya çıkmış, yaşanmış bir olgudur. Sınıf mücadeleleri tarihi bize defalarca göstermiştir ki; egemen güçlerin egemenlikleri sarsıldığı zaman veya egemenliklerini yitireceklerini anladıkları anda vermeyecekleri söz, vaat ve taviz kalmaz. Hatta, esas olanı (ekonomik egemenliği) elde tutmak kaydıyla, politik egemenliğin biçimini bile değiştirebilir.

Portekiz’de de, 1969 yılında Salazar’ın yerine geçen halefi Caetano, yükselişte olan devrim dalgasının etkisiyle, işbaşına gelir gelmez manevralara girişti. İlk iş olarak, adı baskı, işkence ve katliamla anılan ve bundan dolayı halkın nefret ettiği PIDE (Policia Internacional de Defesa de Estado-Devlet ve Dış İstihbarat Polisi)’nin feshedilmesini gündeme getirirken, tüm dünya burjuvazisi gibi Portekiz burjuvazisi de, dikkatleri gelişen devrim mücadelesinden uzaklaştırmak, kendisini PIDE’yi kaldırmak gibi bir manevraya zorlayanın yaklaşan devrim olduğunu gizlemek için, “uygar dünyayı yakalamak, onun bir parçası olabilmek” gibi nedenleri ileri sürüyor, bunları öne çıkarıyordu.

Sonuçta PIDE kaldırıldı, ancak yerine aynı işlevleri gören DGS (Direcção Geral de Segurança – Güvenlik İçin Merkez Yönetim) getirildi. Faşizmin bu manevrası kısa süreliğine de olsa Portekiz devrim güçlerinin yalpalamasını, bazı kesimlerin bu tür tuzaklara düşmesini sağladıysa da, devrimci yükseliş durdurulamadı.

KARANFİL DEVRİMİ

Portekiz dünyanın en eski sömürgeci devletlerinden biridir. Sömürgelerin, askeri olarak işgal edilmesi, sömürge halklarının boyunduruk altına alınması, köle olarak kullanılması ve sömürgelerin yeraltı ve yerüstü kaynaklarının sömürgeci ülke tarafından talan edilmesi olarak tanımlayabileceğimiz klasik sömürge döneminde altın çağını yaşayan Portekiz, bu dönemde köle ticaretini kendisi için bir kaynak olarak kullanıyordu. Ka-

pitalizmin eşitsiz gelişim yasası sonucu, geçmişte sömürge elde edecek gücü olmayan ama daha sonra güçlenen Avrupa'nın bir çok ülkesi de bu pazarlardan pay istemeye başlayınca, önce Portekiz'in 'büyümesi' durdu, ardından da gerilemeye, birçok sömürgesini kaybetmeye başladı. Zambiya, Rodezya, Brezilya, Malawi gibi bir çok sömürgesini kaybeden Portekiz'in elinde 1960'lı yıllarda şu sömürgeler kalmıştı: Mozambik, Angola, Gine-Bissau, Capo-Verde adaları, Sao Tome, Principe, Makao, Timor, Goa, Diu, Damao... Portekiz, dört yüzyıldır bu ülkeleri vahşi bir sömürüye tabi tutuyordu. Buralarda yaşayan sömürge halkları, bu sömürüyü, işkenceleri, kötü yaşam koşullarını ortadan kaldırmak, ulusal kaderlerini tayin hakkını elde etmek ve dört yüzyıldır süren bu boyunduruğa son vermek için 1900'lü yılların başından itibaren örgütlenmeye, haklarını aramaya, sömürgecilere karşı mücadele etmeye başladılar.

İlk olarak, 1910 yılında Angola halkı sömürüye ve kötü yaşam koşullarına karşı yavaş yavaş harekete geçmeye başladı. Örgütsüz, dağınık ve öncüsüz olarak halkın tepkileri ancak 1950'li yılların sonunda örgütlü bir güce dönüşebildi. Angola halkının barışçıl mücadele girişimlerine faşist Portekiz devleti PIDE (Devlet ve Dış İstihbarat Polisi) aracılığıyla baskı ve şiddetle karşılık verdi. Kısa sürede Angola cezaevleri yurtseverlerle dolduruldu. Baskıya, işkenceye, vahşi sömürüye maruz kalan Angola halkı en sonunda silaha sarıldı ve MPLA (Angola'nın Kurtuluşu İçin Halk Hareketi) öncülüğünde harekete geçti. 4 Şubat 1961'de Angola'nın en büyük cezaevi olan Luanda Cezaevi'ne yapılan baskınla ilk kez bir Portekiz sömürgesinde Portekiz'e karşı silahlı kurtuluş savaşı başlatılmış oluyordu. Salazar faşizminin Angola halkının bu çıkışına yanıtı çok sert oldu. Luanda Cezaevine yapılan baskından sonraki iki gün içinde üç binden fazla Angolalı ya tutuklanmış ya da öldürülmüştü. Birkaç gün sonra da Cessenge Ovası'nda beş bin Angolalı vahşice katledildi. Bundan sonra Angola'daki ulusal kurtuluş savaşı MPLA öncülüğünde güçlenerek sürdü.

Angola'da 1910'da başlayan gelişmeler Portekiz'in bir başka sömürgesi olan Mozambik'te 1920'de başladı. Başlan-

gıçta aydınların örgütlenmesiyle ve eşit haklar talebiyle başlayan hareket, 50'li yıllardan itibaren öğrencilerin, halklarının bağımsızlığı için mücadeleye atılmalarıyla birlikte yaygınlaşmaya ve gelişmeye başladı. 1960 yılında, Cabo Delgado bölgesi halkı su sorunlarının kesin çözümünü isteyerek valiye dilekçe vermek için harekete geçti. Sonuç tıpkı 1905 yılında Papaz Gapon öncülüğünde Çar'a dilekçe vermeye giden Rus halkı gibi katliama uğramak oldu. Binden fazla kişi katledildi, halkın temsilcileri ve yüzlerce kişi tutuklandı. Mozambik'te halk faşizme karşı silahlı mücadeleden başka yol olmadığını anlayınca, 1963'te FRELİMO'yu (Mozambik Kurtuluş Cephesi) kurarak ulusal kurtuluş savaşına başladı. Kısa bir ön hazırlıktan sonra silahlı mücadeleyi başlatan FRELİMO, birkaç yıl sonra sekiz bin kişilik bir gerilla ordusuna ulaşarak büyük bir gelişme gösterdi.

Gine'de ise halk, 1920'li yıllardan itibaren dernekler, spor kulüpleri ve aydın çevrelerinde örgütlenerek hak arama mücadelesi veriyordu. Hak arama mücadelesinin ve örgütlenmesinin artmasıyla birlikte faşist Portekiz devleti Gine'deki bu tür dernek ve kulüpleri yasakladı. Faşist baskılarla ve yasaklarla engellenmeye çalışılan Gine halkının mücadelesi bu baskı ve yasaklarla durdurulamayınca katliamlar başladı. 1959'da Pidjiguiti liman işçileri greve gidince sömürgeci faşist Portekiz büyük bir katliam gerçekleştirdi. Bissau'da iki binden fazla kişi tutuklandı. Bu ve benzeri katliamlardan sonra Gine-Bissau halkı da Angola ve Mozambik halkları gibi barışçıl yoldan kurtuluşun olamayacağını gördü, silaha sarıldı. 1961'de PAIGC (Gine ve Capo-Verde Adaları için Bağımsızlık Partisi) ve onun lideri Amilcar Cabral önderliğinde savaşa atılan Gine halkı kısa sürede savaşını büyüttü, faşist Portekiz devletine karşı ulusal kurtuluş savaşı veren diğer halklar gibi faşist Portekiz'in yıkılmasına katkıda bulundu.

Sömürgelerinde ulusal kurtuluş savaşlarının başlaması, on iki yıl içinde başta ekonomi olmak üzere Portekiz'in herşeyini etkiledi. Portekiz sömürgeciliğine karşı silahlı ulusal kurtuluş savaşımı 4 Şubat 1961'de Angolalı devrimcilerin Luanda Cezzevine yaptıkları baskınla başlamasından sonraki on iki yılda

onbini aşkın Portekiz askeri öldürülmüştür. Bunun yanında 30 bin yaralı, 20 bin sakat, ruhsal durumu bozulan ve askerden kaçan 250 bin kişi de Portekiz sömürgeciliğinin kurbanı olmuştur.

Sömürgelerdeki savaş, sadece evlatlarını kaybeden Portekizlileri etkilemekle sınırlı değildi elbette. Savaşa harcanan para Portekiz halkının sömürülmesinden elde ediliyordu. Sömürge savaşları kısa sürede Portekiz'in ekonomik durumunu bozdu. Enflasyon yükseldi, temel ihtiyaç maddelerinin fiyatı arttı, halkın alım gücü düştü. Portekiz bütçesinin yüzde 4'ü sağlığa ve yüzde 8'i eğitime ayrılırken, yüzde 45'i savaşa ayrılmıştı. Bu da Portekiz halkı için daha fazla sefalet, işsizlik, açlık, hastalık ve eğitimsizlik anlamına geliyordu. Faşist Portekiz devleti emperyalistlerin ve bir avuç tekelin çıkarları uğruna bu savaşı sürdürürken, Portekiz halkı, okulsuz, hastanesiz, hatta evsiz bir şekilde yaşamak zorunda kalıyor, yüksek vergiler altında eziliyor ve diğer Avrupa ülkelerine gidip, oralarda çalışmak zorunda kalıyordu.

Portekiz halkı bu şekilde yaşamak zorunda bırakılırken, savaş sayesinde daha da zenginleşen, karlarına kar katan emperyalist ve onların işbirlikçisi tekeller, hem sömürgeleri kaybetmemek ve hem de savaşın devam etmesi için çabalıyorlardı. Durumun bu şekilde sürmesi her bakımdan onların çıkarınaydı. Sömürgelerin varlığı onlar için kahve, petrol, şeker, elmas, meyve, çay, manganez, boksit, uranyum vb. hammaddelere el konması ve sömürge halklarının kölece çalıştırılarak sömürülmesi anlamına gelirken; savaşın sürmesi yine bu tekellerin işine geliyordu. Çünkü, bu sefer de savaş sayesinde Portekiz işçi emekçileri aşırı derecede sömürülüyor, düşük ücretle çalıştırılıyor ve bütçeden savaşa ayrılan payın önemli bir kısmı yine onların kasalarına akıyordu. Sömürgeciliğin ve sömürge savaşlarının devam etmesi sayesinde gittikçe büyüyen ve zenginleşen emperyalist ve Portekizli tekeller şunlardı: Büyük Alman, Amerikan, Belçikalı, Fransız, İngiliz ve Güney Afrikalı emperyalist tekeller ile CUF, Champalimaud grubu, Sakor ve Milli Denizsızı Bankası, Portekiz Atlantik Bankası, Fonsecase Burnay ve

Esprito Santo borsa bankaları gibi Portekizli işbirlikçi tekeller...

Portekiz sömürgelerinde başlayan ulusal kurtuluş savaşları da tıpkı değişik zamanlarda ve değişik yerlerde verilen diğer ulusal kurtuluş savaşlarında olduğu gibi sömürgeci devlet tarafından çarpıtılarak kendi halkına ve dünya halklarına aktarılıyordu. Örneğin, ulusal kurtuluş savaşları ilk başladığında sanki sömürgecilikten Portekiz işçi-emekçilerinin bir çıkarı varmış gibi 'Portekiz sömürsüz yaşayamaz' demagojisi geliştirilerek Portekiz halkı ezilen ve sömürülen sömürge halklarına karşı kıskırtılmaya çalışıldı. Bu tutmayınca, 'Anavatan üzerinde tartışılmaz' diyerek şovenizmi körüklemeye çalışmış; gerek sömürge halklarına gerekse de Portekiz halkına bütün suçun, başlarına gelen herşeyin, işsizliğin, açlığın, sağlık sorunlarının, eğitimsizliğin, baskıların, işkencelerin, binlerce Portekizlin ve binlerce zencinin ölümünün nedenini bir avuç caninin silaha sarılması olarak göstermeye çalışmıştır. Hatta, savaşta ölen askerlerin ailelerinin duygularını ve çocukları askerde olan ailelerin korku ve endişelerini kullanarak şovenizmi kıskırtmış, Portekiz'de zencilere karşı bir ırkçılık havası estirmiştir. Daha bunlar gibi pek çok şey, değişik yerlerdeki ulusal kurtuluş savaşlarıyla benzerlik taşımaktadır.

Portekiz'in sömürgelerdeki savaşı uzadıkça ve birçok Portekizli yakınlarını bu savaşta kaybetmeye başlayınca, faşist devletin tüm şovenist ve ırkçı propagandalarına rağmen hoşnutsuzluklar, kıpırdanmalar ve savaş karşıtlığı alttan alta gelişmeye başladı. Evlatları savaşta ölen veya henüz savaşan askerlerin ailelerinin 'Savaş daha ne kadar sürecek?' sorularını faşist Portekiz devleti 'Sömürgelerden vazgeçilemeyeceği ve gerekirse savaşın birkaç oniki yıl daha süreceği' biçiminde yanıtladı. Portekiz'de işçi ve emekçiler tarafından, sömürgelerde ise sömürge halkları tarafından sıkıştırılan faşist Portekiz devleti, uluslararası alanda ve platformlarda da sıkıştırılmaya, tecrit edilmeye başlandı. Sömürgelerde ve sömürgelerdeki bu savaşta tek çıkarı olan Portekiz değildi. Portekiz ve dolayısıyla sömürgeleri, birçok emperyalist ülkeyle ekonomik-siyasal ilişki içine girmiş, onlara bağımlı hale gelmişti. Sömürgelerdeki pet-

rolü ABD, elması Belçika, kahveyi Fransızlar alıyordu. Portekiz tekelleri ise, bankaları, limanları, çimentoyu, şekeri ve pamuğu tekellerine almışlardı. Sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerinin büyümesi ve bu savaşta Portekiz'in yenilgiye uğrama olasılığının yükselmesi sonucu emperyalistler, yeni kurulacak bağımsız devletleri elden kaçırmamak için yavaş yavaş Portekiz'e sırtlarını dönmeye başladılar. 1970'lerin başında 'modern' devletler Portekiz'in sömürgelerinde uyguladığı katliamları, işkenceleri ve vahşeti Birleşmiş Milletler aracılığıyla 'kınadılar'. ABD ve 'demokratik' Avrupa artık Portekiz'in vahşetini savunamıyordu. Bu koşullarda Portekiz'in iyice sıkıştığını gören ABD, bu durumdan yararlanmak için hemen harekete geçti. 1972'de Portekiz'i destekleme karşılığında Azor adalarında üs isteyen ABD, Portekiz devlet başkanı Castano'ya, içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için bir de kurtuluş planı sundu. Bu planda ABD şunları öneriyordu:

"1. Kimsenin hiçbir çıkarı bulunmadığı Gine'yi bırakın. Ona özgürlük verin. Biz zaman, siz prestij kazanırsınız.

2. Angola'da baskıyı artırın, o bizimdir, sonra gereğini düşünürüz.

3. Mozambik'i Vietnam'a çevirin: kuzeyini FRELİMO'ya verin, Güney bizde kalmalı..." (Portekiz Dün-Bugün, J. Kuntz, Payel Yay, sf. 73)

Hiçbir burjuva devlet kendi çıkarlarını böylesine zedeleyen ve sömürgelerini kaybetme aşamasının başlangıcı anlamına gelen bir planı kabul edemezdi, Portekiz de etmedi.

"Castano reddetti, Gine'yi asla vermeyecekti, ne de Mozambik'in bir parselini, zira o zaman sömürgesizleşme hareketi başlamış demektir ve ipin ucu kendi elinden kaçardı. Gerekirse Gine'yi savaşıarak yitirirdi." (age, s.73).

İçte Portekiz işçi-emekçileri, sömürgelerde sömürge halkları ve uluslararası alanda da emperyalistler tarafından sıkıştırılan ve tecrit edilen Portekiz'e en büyük darbe, çok güvendiği ordusundan geldi. Savaşmak ve ölmek istemeyen yüz bin gencin kaçtığı orduda itaatsizlikler, savaş aleyhtarlığı başgöstermeye başladı. Bunun en büyük nedenlerinden biri ise, yüksek

okul mezunu gazetecilerin, öğretmenlerin, doktorların geçici subay olarak askere alınıp sömürgelere gönderilmesi idi. Çünkü artık özenle seçilen ve sömürgelerdeki savaşa gönderilen faşist subayların çoğu ölmüştü. Portekiz devletinin zorunlu olarak savaşa sürdüğü öğretmen, gazeteci, doktor... subaylardan komünist, anti-faşist ve ilerici olanları hemen diğer subayları ve erleri örgütlemeye başladılar. Ve kısa süre sonra orduda, özellikle de sömürgelerde savaşanlar arasında direnişler yükselmeye başladı. Örneğin, pilotlar Gine'nin bazı bölgelerine uçmayı reddediyor, Angola'daki astsubaylar iş yavaşlatma eylemi yapıyor, bir tümenin ondört bin askeri bayrak yemini yapmamak için direnişe geçiyordu.

Orduda yaşanan bu ve benzeri gelişmeler sonucu Temmuz 1973'te MFA (Silahlı Kuvvetler Hareketi) kuruldu. Ordu içindeki devrimci, komünist, anti-faşist, ilerici subay ve erler tarafından kurulan MFA, programında amacını şöyle açıklıyordu:

“Portekiz halkının büyük çoğunluğunun istek ve çıkarlarını içeren barış, ilerleme ve ulusun esenliği için mevcut siyasi sistemin değişmesinin ancak içindeki bir devrimle gerçekleşeceğine inanan, eylemlerinin ülkenin kurtuluşu için olduğunu, Portekiz'i kapsayan krizin çözümü için aşağıdaki tedbirleri almayı kendilerine görev bilen ve resmen ilan eden Portekiz Silahlı Kuvvetlerinin, halkımız tarafından askerlerine tüm yetkilerin devredilmesinin zorunlu olduğunu görüyoruz...” (Bugün Portekiz'de Sınıflar Savaşı, B. Schilling, Sorun Yayınları, sf.63).

MFA'nın kurulduğu dönemde Portekiz'de kitle hareketi faşizmi sarsmaya başlamıştı. Portekiz Komünist Partisi ve anti-faşist demokratik muhalefet bu durumu değerlendirerek, tüm Portekiz'e yayılan grev, direniş, eylem ve kitle hareketinin MFA'yı desteklemek için seferber edildiğinde faşizmin yıkılacağı sonucuna vardılar. Ve Portekiz'deki tüm anti-faşist güçler MFA içindeki sol kanadı desteklemeye başladılar. Nitekim, MFA kurulduktan sekiz ay sonra, 25 Nisan 1974'te tanklar Lizbon sokaklarına girdi. Aynı gün başbakan ve bakanlar teslim alındı, ertesi gün PIDE'nin genel merkezi ele geçirildi. Yıllardır faşizmin baskısı altında yaşayan halk sokaklara döküldü ve

faşizmin yıkılışını kutlamaya başladı. Devrimin hemen ertesinde birçok demokratik önlem alındı. Bunlar; gizli polisin dağıtılması, sansürün kaldırılması, siyasi tutsakların serbest bırakılması, sendikal faaliyetlerin önündeki engellerin kaldırılması, asgari ücretin kabulü, sömürge savaşlarının sona ermesi gibi önlemlerdi. Geçmişte anti-faşist mücadele içinde yer alan birçok siyasal gücün oluşturduğu bir de Geçici Hükümet kuruldu. Bu Geçici Hükümet'e PKP de katıldı. Amaçları, Geçici Hükümet'in alacağı önlemleri daha da ilerletmek, sosyalizme ulaşmak için mücadele etmektir. Geçici Hükümet içerisinde yer alan komünistler ve MFA'lı askerler ilk iş olarak hemen ordu içindeki faşist general ve subayları temizlemeye başladılar. Şili'de yaşanan faşist darbe olayından ders almışlar ve benzer bir olayla karşılaşmamak için bu yolu seçmişlerdi. Haziran ve Temmuz aylarında faşist generallerin listesi hazırlandı ve yaşanan uzun tartışmalardan sonra Eylül ayında orduda bir tek faşist general bile kalmadı.

Devrimden sonra burjuvazi yine büyük bir tehlike olarak kalmaya devam etti. Elinde ne devleti ne de ordusu vardı. Fakat ekonomik güç ve uluslararası ilişkileri onun Portekiz ekonomisini elinde tutmasına yetiyordu. Nitekim, Avrupa ve ABD emperyalizmi devrim sonrası seçim yapılmasını istiyor ve bunun için baskı yapıyordu. Portekiz'in sosyalist ülkelerle de ilişki geliştirmesi emperyalizmi iyice korkutmuş ve kendince önlem almaya itmişti. İngiltere, Almanya, Fransa ve ABD, o sırada Portekiz'e verilmesi gereken kredileri vermediler, beklemeye başladılar. Portekiz sosyalizme yönelirse bu abluka daha da artacaktı.

Karanfil Devrimi'nden bir yıl sonra yani 25 Nisan 1975'te yapılan seçimleri liberal, uzlaşmacı ve alınan birçok demokratik önleme emperyalizmin ürkütülmemesi için karşı çıkan Sosyalist Parti kazandı. Mario Soares'in liderliğindeki Sosyalist Parti kazandı. Mario Soares'in liderliğindeki Sosyalist Parti, 1973'te, Batı Almanya'daki Sosyalist Parti'nin desteğiyle kurulmuştu. Seçimlerden sonra MFA'da görüş ayrılıkları ortaya çıktı ve bölünme yaşandı. Artık MFA'nın bir bölümü ılımlı, uz-

laşmacı; diğer bölümü de radikal ve devrimin sürdürülmesinden yanaydı. İlimli kanat Sosyalist Parti'yi, devrimci kanat ise Komünist Parti'yi destekliyordu. Sosyalist Parti seçimlerden birinci parti olarak çıktığında kamulaştırmaların durdurulmasını, PKP'nin ve sendikaların etkinliklerinin kısıtlanmasını, emperyalizmin daha fazla korkutulmamasını ve böylece bekletilen kredilerin alınmasını savunmaya başladı. Seçimlerde birinci parti olan SP'nin bunları savunması ve MFA'nın da bölünmüş olması, ekonomik olarak ve uluslararası ilişkiler bakımından halen güçlü olan burjuvaziye cesaret verdi. Portekiz'in kuzeyinde Komünist Parti'nin ve sendikaların büroları yakıldı, yıkıldı, talan edildi. Gericiler ve SP, Başbakan Gonçalvez'in istifa etmesi için baskı yapmaya başladılar ve çoğunluğunu komünistlerin oluşturduğu hükümet Eylül 1975'te çekilmek zorunda kaldı. Yerine yeni bir Geçici Hükümet kuruldu. Bu hükümette ise çoğunluğu sosyal-demokratlar ve liberaller oluşturuyordu. Bu hükümet ilk iş olarak işçi sınıfının kazanımlarını ve sosyal haklarını geri almaya başladı. Emperyalist devletlerin beklediği kredileri alabilmek için de onlara çekici gelecek koşulları hazırlamaya girişti. Burjuvazi, komünistlere ve MFA'nın devrimci kanadına son darbeyi vurmak için beklediği fırsatı da sonunda yakaladı; 25 Kasım 1975'te MFA'nın devrimci kanadını destekleyen bazı paraşütçü birlikleri ayaklandı. Hükümet bu ayaklanmayı kısa sürede bastırdı ve hemen ardından MFA'nın devrimci kanat lideri Carvalho ile diğer önderleri ev hapsine alındılar, birçok komünist yedeğe ayrıldı, bazıları yurt dışına kaçtı, bazıları da tutuklandı.

Bir yıl sonra, Nisan 1976'da yeniden seçimler yapıldığında, yine Sosyalist Parti kazandı. Artık kazanılan haklara daha rahat saldırıyorlardı. Anayasa'daki reformların tümü kaldırıldı, tarım alanında oluşturulan kolektif işletmelere verilen krediler kaldırıldı. Kamulaştırılan ve işçi denetimine verilen sanayi işletmelerine devlet tarafından sağlanan kaynaklar kesildi, devlet işletmelerinde işçi denetimi kaldırıldı. Tüm bu saldırı ve hak gasplarına karşı Portekiz işçi ve emekçileri ise tarihsel bir hata işleyerek ses çıkarmadılar, pasif davrandılar. Tek tepkileri, Ha-

ziran 1976’da yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılmamak oldu.

Sonuç olarak; ordunun bölünüp-parçalandığı, faşist polis örgütü ve PIDE’nin dağıtıldığı, bin ikiyüz işletmeyi devletin denetimine alan, temel sektörleri ulusallaştıran, büyük tekellerin bir kısmına el koyan, büyük toprakları, büyük mülkleri ve kooperatifleri emekçilerin denetimine veren Karanfil Devrimi yenilgiye uğradı. Buradan çıkarılacak en önemli derslerden biri şudur:

Devrim, şiddetli, sert ve acımasız bir iç savaştır. Dış savaşlarda olduğu gibi iç savaşlarda da, savaşan taraflar için yenilgi ihtimali sürekli vardır. Ancak, dış savaşlardan farklı olarak, iç savaşların sonucu birdenbire belli olmaz. Bu anlamıyla burjuva iktidarın yıkılması iç savaşın kesin sonucuna bağlıdır. Sınıflar savaşı sadece burjuva egemenlik koşullarında değil, devrim anında ve devrimden sonra da devam eder. İktidar proletaryanın elinde olsa da, sınıf mücadelesi devam eder ve burjuvazi eskisinden yüz kat daha şiddetli bir şekilde savaşı sürdürmeye çalışır, çünkü yenildi miydi, bir daha ortaya çıkmamak üzere tarihin çöplüğüne gideceğini çok iyi bilir. Ona bu savaşında yardım eden deneyimleri, tecrübeleri, uluslararası ilişkileri vardır.

Portekiz Karanfil Devrimi, gerçekleştirdiği tüm demokratik önlemlere rağmen, işte böylesi bir iç savaş sonucu yenilgiye uğradı. Türkiye ve Kürdistan devrimcileri de yaşanan bu deneyimden gerekli dersleri çıkarmalı ve proletaryanın büyük ustası Engels’in şu öğretisine bir kez daha kulak vermelidir:

“Devrim, kuşkusuz, dünyanın en otoriter şeyidir; devrim, halkın bir bölümünün kendi iradesini, halkın öteki bölümlerine, top, tüfek, süngüyle, otoriter araç olarak ne varsa hepsiyle, zorla kabul ettirdiği bir eylemdir; ve zafer kazanan yan, boş yere savaşmış olmak istemiyorsa, iktidarını, silahlarının gericilere saldırdığı korku ile elde tutmalıdır”. (Engels, Anarşizm ve Anarko Sendikalizm, sf.128)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ŞİLİ

“Paris Komünü, özellikle bir şeyi, ‘işçi sınıfının hazır bir devlet mekanizmasını eline geçirip onu kendi amaçları için kullanmakla yetinemeyeceğini kanıtlamıştır.” (abç)

Komünizmin iki büyük ustası Marx ve Engels, Komünist Manifesto’nun 1872 tarihli Almanca Baskıya Önsözü’nde böyle söylüyorlardı. Bunu belirtmelerinin nedeni ise; modern sanayinin hızlı bir şekilde gelişmesi işçi sınıfının örgütlülüğünün artması, Avrupa’da yaşanan devrim girişimlerinden ve özellikle de proletaryanın politik egemenliği iki ay elinde tuttuğu Paris Komünü deneyiminden sonra, Komünist Manifesto’nun bazı ayrıntılarının “eskimiş” olmasıdır. Hatta Marx, bu değişikliği daha önce, 12 Nisan 1871’de, yani tam da Komün sırasında Kugelmann’e yazdığı mektupta şöyle belirtiyordu:

“Benim 18-Brumaire’in son bölümünde, eğer yeniden okursan göreceğin gibi, Fransa’da gelecek devrim girişiminin, şimdiye dek olduğu gibi artık bürokratik askeri makineyi başkalarına geçirmeye değil, onu yıkmaya dayanması gerektiğini belirtiyorum. Kıta üzerinde gerçekten halkçı her devrimin ilk koşuludur bu. Kahraman Parisli arkadaşlarımızın giriştikleri şey de, işte budur.”

Fakat, tüm dünyadaki oportünistlerin özelliğidir; tam da en gerekli olduğu anda Marksizmin bu en temel ilkelerini “unutuverirler” veya çekmecelerinde saklarlar. Bu, ele aldığımız ülke

olan Şili için de geçerlidir. İleride göreceğimiz gibi, Şilili komünistler Marksizmin bu en temel ilkesinin gözardı etmişler ve sosyalizme nasıl geçilemeyeceğini tüm dünyada devrimci proletaryaya ve komünistlere kanıtlamışlardır. Bu kanıtlama; 35 bin ölü, binlerce sakat, binlerce tutsak, binlerce kayıp, yüz binlerce mülteci, bugün bile süren işkenceler, katliamlar, baskı, faşist terör ve yoğun bir sömürüye mal olmuştur.

Bugün, aradan geçen 25 yıla rağmen Şili’de yaşananlar hafızalardaki tazeliğini korumaya devam ediyor. Kuşkusuz bunda en büyük etken; varolan burjuva devlet mekanizmasını parçalayıp yıkmak yerine, onu “ele geçirip” kendi yararına kullanmayı ve onu dönüştürmeyi düşünenlerin içine düştükleri trajik durumdur. Bizdeki durum daha farklı olmakla birlikte, özsel olarak birbirine yakındır. Şöyle ki, Şili’de reformist ve oportünistler bilerek ya da bilmeyerek, burjuva devlet mekanizması karşısında takınılacak marksist tavrı “unutmuşlar” ve iktidara seçimle gelip, burjuva devleti yıkmadan onu dönüştürmeye çabalamışlardı. Bizdeki sosyal-reformistlerin böyle bir sorunları ve düşünceleri bile olmadığını öncelikle belirtelim. Fakat burada bir parantez açarak şunu da söylemekte fayda var: İleride de göreceğimiz gibi, Unidad Popular’ın seçimleri kazanmasıyla devlet başkanı olan Salvador Allende bir reformistti. Ancak, inançları ve halkı için 65 yaşında olmasına rağmen, faşistlerle elde silah yedi saat çatışarak ölen bir reformist... Bizdeki hiç bir sosyal-reformistin, hiç bir “ödlek” ve “dönek”in olamayacağı kadar inançlı, cesaretli ve onurlu bir reformist...

ŞİLİ’NİN KISA GEÇMİŞİ

Şili, 1536’da Diego de Almagro komutasındaki İspanyol sömürgecileri tarafından işgal edildi ve sömürgeleştirildi. Bu tarihten sonra hemen tüm sömürge ülkelerde yaşanan direnişler, mücadeleler, savaşlar Şili’de de gerçekleşti. Ve bu direnişler sonucu, Bernardo O’Higgins komutasındaki koloni güçleri İspanyol sömürgecileri yenerek 1818’de Şili’ye bağımsızlığını kazandırdılar. Bu döneme kadar çeşitli değişikliklerin yanında etnik ve sosyal yapıda da değişimler yaşandı. Şili ilk istila edil-

diğinde ülkede Kızılderililer yaşıyordu. Bunların en önemlileri; Araukan, Çango ve Fuegia'lardı. Ülkeyi istila eden sömürgecilerin yerli halkla kaynaşması sonucu Mestizo denilen (Avrupalı ve Kızılderili soyundan gelen) melez ırk ortaya çıktı. Ve toplumun her düzeyine yerleştiler. Yine de ülke bağımsızlığını kazandığında sosyal piramidin en üstünde Avrupalılar, ardından Mestizolar, Kızılderililer ve Afrika'dan getirilen köleler bulunuyordu.

Bağımsızlıktan sonraki dönemde, kilisenin bağımsızlığını savunan muhafazakarlarla, kilisenin tüm ayrıcalıklarının kaldırılmasını isteyen "laik"ler arasındaki çatışma yoğunlaştı. 1861'deki seçimlerle kilise karşıtı güçlerin ittifakıyla Joaguin Perez'in seçimi kazanması sonucu bu dönem sona erdi ve İngiltere ile ilişkiler başladı. İngiltere, Şili'nin yapacağı birçok yatırıma finans sağlıyor karşılığında da ayrıcalıklar elde ediyordu. Bolivya ve Peru sınırındaki nitrat madenleri nedeniyle savaşa giren Şili 5 yıl süren bu savaşta (Pasifik Savaşı) iki ülkeyi de bozguna uğrattı. Ve nitrat madenlerinin bulunduğu bölgeleri işgal etti. 1891'de başkanlık sisteminden parlamenter sisteme geçilmesiyle birlikte, çeşitli sınıf ve tabakalara dayanan partiler de kurulmaya başladı. Yine bu yıl içerisinde Şili'de çok önemli bir değişim yaşandı: Bu dönem giderek güçlenen ABD emperyalizmi, o sırada Şili'de bir limanda bulunan "Baltimore" gemisinde birkaç kişinin ölümüyle sonuçlanan olayları bahane ederek, kendisine teminat verilmesini, aksi takdirde asker göndereceğini belirtti. Elbette "teminat" ayrıcalık anlamına geliyordu ve bu istem Şili tarafından kabul edildi. Böylece İngiliz emperyalizminin yerini ABD emperyalizmi almaya başlamıştı. Birkaç yıl içinde birçok maden işletmesi ve değişik sektörlerde İngiliz firmalarının yerini ABD firmaları almaya başladı. 1973 askeri faşist darbesinde büyük rolü olduğu anlaşılan ITT'nin (International Telegraph and Telephone) Şili'ye girmesi işte bu yıllarda gerçekleşti.

1920-38 yılları arasında bunalımlar, darbeler ve çalkantılar yaşayan Şili, 1938'de Sosyalist, Komünist ve Radikal Partiden oluşan Sol Koalisyon (Halk Cephesi) adayı Pedro Aguirre Cer-

da'nın başkanlık seçimini kazanmasıyla yeni bir döneme giriyordu. Şili demokratik geleneğinin başlangıcı olan bu dönem, 1973'teki darbeye kadar birçok yanlış ve yanlışlamayı da beraberinde getirdi. Örneğin, 1938'de sağ ve sol partilerin bunalım dönemlerinde darbe çağrısı yapmamaları konusunda uzlaşmaları ve bu süreçten sonra ordunun etkisinden uzak bir parlamenter sistemin varlığı, Unidad Popular iktidarını da yanıltmış ve burjuva orduya gereksiz bir güven beslemelerine neden olmuştur.

1964'te sağ partiler, özellikle Küba Devrimi'nin yarattığı etkiyle tüm dünyada olduğu gibi Şili'de de yükselişe geçen devrim hareketine ve "sol" partilere karşı ittifaka girdiler. Bu ittifak, Şili'yi Küba'nın alternatifi yapmayı düşünen ABD tarafından da desteklendi. Ve başkanlık seçimini Hıristiyan Demokrat Parti'nin adayı Eduardo Frei kazandı. Frei her şeyden önce Şili'yi endüstri alanında geliştirmek için işe başladı. Bu nedenle yabancı sermayeyi imalat sanayine çekmek için bazı kolaylıklar ve toprak reformu başta olmak üzere bir dizi reform uygulamaya girişti. Frei'in sanayiye geliştirmek için uyguladığı metod, La Piranas (Pirana Balıkları) adı verilen sanayi ve finans burjuvazisinin de ortaya çıkmasına neden oldu. Bu burjuvaziyle, özellikle toprak reformuna karşı çıkan eski oligarşik kesim arasındaki mücadeleye ve çıkar çatışmaları ülkeyi istikrarsız bir ortama sürükledi. İşte bu istikrarsız ortamdan "yararlanmasını" bilen Şili'li sol güçler 1970 başkanlık seçimlerinde Unidad Popular'la seçimleri kazandılar.

ŞİLİ'DE PARTİ VE ÖRGÜTLER ŞİLİ SOSYALİST PARTİSİ (PS):

Sosyalist Parti, 19 Nisan 1933'te sosyalist grupların birleştirilmesiyle oluşturuldu. Sosyalist Partinin önemli özelliklerinden biri içinde çok farklı ideolojik eğilimleri; Marksistleri, anarşistleri, sosyal-demokratları, halkçıları, troçkistleri barındırmasıdır. PS, kuruluşunun ilk yıllarında orta katmanların radikal kesiminin temsilcisiydi ancak daha sonra, hem işçi ve köylüler üzerinde hem de küçük-burjuvazi üzerinde etkili ol-

maya başladı.

Sosyalist Partiyi Komünist Partiden ayıran temel özelliklerden biri, “Latin Amerikalılık ruhu”dur. Bu düşünceye göre, “Latin Amerikalılık ruhu” sayesinde, devrimci bağımsızlık savaşının kıtasal karakterini savunan düşünce ve değişmez bir tarihsel amaç olan Latin Amerika halklarının birliği sağlanacaktır. PS’yi Komünist Partiden ayıran bir diğer özellik ise; PS’nin, Şili devriminin sosyalist bir karakter taşıyacağı konusundaki görüşleridir.

1973’teki askeri darbeden en çok etkilenen ve en ağır darbeleri yiyen parti PS’dir. Yöneticileri, kadroları ve birçok üyesi katledilmiş, birçoğu da cezaevlerine konulmuştur. Önderlerin katledilmesi sonucu, bir süre sonra partide farklı görüşler ortaya çıkmaya başladı ve PS bölünmelere uğradı. Bu bölünmeler sonucunda şu guruplar ortaya çıktı.

- 1-Ampuero grubu
- 2- Bölgelerin Ulusal Koordinasyonu
- 3- Altamirano grubu
- 4 Almeyda grubu
- 5- Aniceto-Rodriuez grubu

PS’nin kuruluşundan itibaren damgasını vurduğu önemli evreler ise şunlardır: 1938’de iktidara gelen Halk Cephesi içinde yer alması, 1952’ de Carlos Ibenez’in desteklenerek hükümette bir kaç bakanlıkta yer alması, 1957’ de Komünist Parti ile birlikte FRAP’ın (Halk Eylem Cephesi) kurulması, FRAP aracılığıyla 1958 ve 1964 yıllarındaki başkanlık seçimlerinde Salvador Allende’yi desteklemek.

ŞİLİ KOMÜNİST PARTİSİ (PCC):

1921’de Luis Emilio Recabarren’in liderliğinde kurulan Sosyalist İşçi Partisi, 1922’ de Şili Komünist Partisi’ne dönüşmüştür. PCC sendikalarda, dolayısıyla da işçi sınıfı içerisinde güçlü örgütlenmeler yaratmış ve kök salmıştır. En önemli örgütlenme alanı ise ülkenin kuzeyindeki gübre sanayi işçileri ve güneydeki kömür ocaklarında çalışan maden işçileridir. PCC’yi Latin Amerika’daki diğer komünist partilerden ayıran

en önemli özellik de proletarya arasındaki bu derece güçlü örgütlenmesidir. Ancak Komünist Parti, proletarya arasındaki bu güçlü örgütlenmesine rağmen yanlış politikaları ve yasalçılıkla sakatlanmış görüşleri sonucu 1973' teki askeri faşist darbeye karşı bir varlık gösterememiştir.

Komünist Parti, geçmişten beri, kurulacak olan bir anti-faşist cephede öncelikle Hıristiyan Demokratlarla ittifak yapmaya çalışmıştır. Ancak Hıristiyan Demokrat Parti hiçbir zaman böyle bir birliğe gelmemiş, hatta çağrılara cevap bile vermemiştir.

HIRİSTİYAN DEMOKRAT PARTİ (PDC):

Hıristiyan Demokrat Parti'nin geçmişi 1935 yılına dayanmaktadır. 1935' te Muhafazakar Parti' den kopan gençler ve başka bağımsız gençlik guruplarının katılımıyla "Falange Nacionol" adlı örgüt kuruldu. Bu örgüt, Muhafazakar Parti'yi "Hıristiyanlığın toplumsal görüşlerinin egemen kılarak" değiştirmeyi düşünüyordu. Bunlara göre, "kapitalizmin yarattığı toplumsal eşitsizlikler Hıristiyanlığın toplumsal görüşlerinin uygulanmasıyla aşılabildi". Bir süre sonra muhafazakar partiyi dönüştüremeyeceğini anlayınca bu partiyle ilişkilerini kestiler. Bu süreç 1950'li yılların sonlarına dek sürdü. Bu yıllarda "Falange Nacional - Muhafazakar Parti"den kopan ve ilerici sayılabilecek Sosyal Hıristiyanlar ile birleşti ve bu birleşme sonucu Hıristiyan Demokrat Parti oluştu.

PDC, 1964 yılında diğer sağ partilerin ve ABD'nin de desteğiyle seçimleri kazandı. PDC'nin lideri Eduardo Frei devlet başkanı oldu. PDC sanayii geliştirme ve çeşitli reformlar uygulamak istediye de başarı olamadı ve giderek gücünü yitirdi. 1970' teki başkanlık seçimlerini kaybetti ve yönetime gelen Unidad Popular'a yaklaşım sorunu partide görüş ayrılıklarını meydana getirdi. Unidad Popular'a ılımlı yaklaşan kanat ile geleneksel sağ ve tutucu görüşlerde ısrar eden kanat arasındaki görüş ayrılığı 1973 darbesinde doruğa çıktı. Geleneksel sağ kanat darbeyi desteklerken; ılımlı kanat ise darbeden iki gün sonra yayımladığı bir bildiri ile "darbeye karşı olduğunu, cuntayı tanımadığını ve cuntaya silahla karşı koyarken hayatını

kaybeden Allende'ye saygı duyup tavrını desteklediğini" belirtmiştir.

Faşist cunta da PDC içindeki bu görüş ayrılıklarını bildiği için, PDC'ye karşı iki ayrı tutum sergiledi. Öncelikle, PDC diğer sol partiler gibi yasaklanmadı, sadece faaliyetleri geçici bir süre durduruldu. Cunta, darbeyi destekleyen partinin sağ kanat yöneticilerine dokunmazken; ılımlı kanat yöneticileri üzerinde baskı ve yoğun bir denetim uyguladı. Bu yüzden ılımlı kanattan birçok kişi yurt dışına kaçmak zorunda kaldı.

DEVRİMCİ SOL HAREKET (MİR) :

Küba Devriminin estirdiği devrim fırtınası kendini Şili' de de gösterdi ve bu devrimden etkilenen gençlik gurupları oluşmaya başladı. Bu guruplar özellikle radikal öğrencilerden oluşuyordu. Sosyalist Partiden kopan radikal gençlerin bu guruplarla birleşmesi sonucu 1965' te MİR kuruldu.

Başlangıçta sadece radikal bir öğrenci hareketi durumunda olan MİR, giderek maden ve tarım işçileri arasında da örgütlenmeye başladı. 68-69 yıllarında silahlı mücadeleyi benimseyen ve yoğunlaştıran örgüt, Unidad Popular'ın Allende'yi aday göstermesi sonucu, seçim yoluyla iktidara gelinemeyeceğini savunmasına rağmen, Unidad Popular ve Allende'nin adaylığına zarar vermemek için silahlı eylemlerini durdurdu. Unidad Popular'a katılmayarak bağımsız örgütlenmesini sürdüren ve Allende ile Unidad Popular'ın programını eleştiren MİR, Allende'nin seçimleri kazanmasından sonra özellikle proletaryanın alt tabakaları, yoksul ve topraksız köylüler, gecekondu emekçileriyle ilişkiye geçti ve onlar arasında örgütlenmeye başladı. Çünkü yasal yollarla hükümete gelen UP bu kesimlerin ihtiyacını karşılayacak ekonomik programa sahip değildi, olamazdı da. Bu kesimlerin talepleri ancak bir devrimle karşılanabilirdi.

Unidad Popular yönetimi boyunca örgütlenmesini geliştiren MİR' in bu süreçte Komünist Parti ile ilişkileri gerginleşti. Komünist Parti MİR' i maceracılıkla suçluyordu. Hem bu gerginlik hem de MİR'in örgütlenmesini geliştirmesi ve burjuva-

ziyi tehdit eder hale gelmesi sonucu yasaklanması gündeme gel-
diyse de, bizzat Allende bunu engelledi.

Faşist darbeden hemen sonra silahlı direniş örgütlemeye çalışan MİR diğer partilerin ve halk hareketinin tamamen yasal olmaları, bütün mücadele araç ve biçimlerini buna göre şekil-
lendirmiş olmaları sonucu beklediği desteği bulamadı. Darbe sonrası süreçte faşist diktatörlüğün vahşi saldırıları ve terörü al-
tında birçok kadro-yönetici ve üyesini yitirdi, uzun süre kendi-
sini toparlayamayacak duruma geldi. Bütün bunlara rağmen, darbe öncesinde Unidad Popular'a katılan diğer parti ve örgüt-
lerden en azından söylemde farklı olduğunu belirtmemiz gere-
kiyor. MİR, özellikle barışçı geçiş ve seçimler konusunda diğerlerinden farklı görüşlere sahipti. Bu nedenle Unidad Po-
pular içinde yer almıyordu. MİR' in seçimler ve iktidar konu-
sundaki görüşleri şöyledir:

*“Parlamento, (burjuvazinin öteki sınıflar üzerinde haki-
miyetini sürdürdüğü araç) özellikle kapitalist devlet cihazının
bir unsuru ve bir aracıdır. (...) bir seçim başarısı ya da parla-
mentodaki bir çoğunluk hiçbir zaman iktidarın işçi sınıfı tara-
fından ele geçirildiğini ve burjuva hakimiyet sisteminin yıkılmış
olduğunu ifade etmez.*

*“Bazıları, seçim başarısı ile devlet cihazının içinde, git
gide iktidar ‘parça’larını elde edeceklerini iddia etmektedirler.
Bunlar, burjuva kurumlarının sınırları içinde, devlet cihazına
ve ekonomiye git gide, ‘reformlar’ uygulayabileceklerini ‘ikti-
dar’ yoluna doğru ‘yavaş yavaş’ ilerleyeceklerini hayal edip
duruyorlar. (...) onlar, pratikte, Marx ve Engels’in ‘parlamento
salaklığı’ diye nitelendirdiklerini geliştirmekten başka bir şey
yapmamaktadırlar.*

(...)

*“Devrimciler, seçim mücadelelerini kullanabilirler ve kul-
lanmalıdırlar, fakat devrimci bir siyasetin hizmetinde, taktik
araçlar gibi kullanmalıdırlar, yani işçi sınıfı ve halkın siyasi ik-
tidarı elde etme mücadelesini güçlendirmek ve genişletmek için
kullanmalıdırlar.” (Şili İhtilalci Sol, Belgeler 1971-1975, a yay.,
sf. 53-54)*

MİR, yazılı ve sözlü propaganda faaliyetinde bunlara yer verip Unidad Popular'ı eleştirerek devrimci bir çizgide gözük-meye çalışsa da, pratikte Unidad Popular'ın peşinden sürük-lenmekten başka bir şey yapamadı. Örneğin seçimlere katılmadı ama askeri faaliyetlerini durdurdu, seçimlerde Allende'ye gizli destek sundu. Seçimleri Unidad Popular'ın kazanması ise MİR' in iyice gevşemesine yol açtı. Daha önce seçim mücadelesi do-layısıyla eleştirdiği Unidad Popular seçimi kazanınca, MİR bütün gücünü ve enerjisini “seçim zaferinin korunması” için harcadı. Kitle cephesindeki görevini ise “Unidad Popular'ın programının uygulanması için verilecek mücadele” olarak be-lirledi. Oysaki MİR' in en çok eleştirdiği şeylerden birisi Uni-dad Popular' ın programıydı. Ama MİR, seçimi Unidad Popular'ın adayı Allende'nin kazanmasından sonra aniden çark ederek şu sığ değerlendirmeyi yapıyordu:

“Emekçiler, yabancı şirketleri, bankaları, fabrikaları ve büyük toprak işletmelerini bütün halkın ortak malı haline ge-tirme hakkını elde ettiler. Emekçiler Salvador Allende' yi seçti-ler ve bu hiçbir şekilde tartışılmaz. Bu günkü ana görev seçim başarısını emperyalizmin ve burjuvazinin manevralarından ko-rumaktır. Halkın hareketini bu amaca doğru yönlendirip, yedek subay ve askerlere karşı izleyebileceğimiz politik çizgiyi saptamaktır.” (Şili İhtilalci Sol, Belgeler 1971- 1975 sf. 37, abç.) MİR için seçimden önce “parlamento salaklığı” olan şey bir anda değişivermiş ve bu “parlamento salaklığı”yla halk fabri-kaları, bankaları, şirketleri, büyük toprak işletmelerini kamu-laştırma hakkını elde edivermiş (!) ti.

Elbette Unidad Popular'ın peşinden sürüklenen ve gücünü, enerjisini yasal yolla “iktidara” gelen bir hükümeti korumaya harcayan MİR'in askeri faşist darbeden sonraki durumu da di-ğerlerinden farksızdı. 3 yıllık Unidad Popular iktidarı sırasında söylediklerinin aksine kendisini seçim başarısının rehabetine kaptıran MİR, askeri örgütlenmesini yeterince geliştirmede. Daha önce söylediğimiz gibi, askeri faşist darbeden sonra si-lahlı mücadeleye devam etti, ancak ağır darbeler yiyerek uzun süre kendisini toparlayamadı. Ve faşist darbeden iki yıl sonra

MİR iyice sağa kayarak, en azından daha önce teoride reddettiği Hıristiyan Demokratlarla ittifakı da kabul etti. MİR'e göre; "diktatörlük devrildikten sonra, diktatörlüğe karşı olan tüm güçlerin içinde yer alacağı geçici bir hükümet kurulmalı ve bu hükümetin anayasayı hazırlamak üzere görevlendireceği kurul, işçi sınıfı ve bütün halkın katılacağı özgür seçimler yoluyla yeni devletin biçimini belirlemelidir."

Peki, MİR'in zaafı neydi? Kısaca söyleyecek olursak, devrimci proletaryaya dayanmaması, devrimci proletaryanın bağımsız sınıf siyasetini temel almaması onun tüm varlığının temel zaafıdır. Modern kapitalist üretim ilişkileri bir kez ortaya çıktıktan ve belli bir gelişme kaydettikten sonra, böyle bir toplumda devrimci kalabilmenin tek yolu, devrimci proletaryaya dayanmak, komünist dünya görüşünü temel alarak mücadele etmektir. Modern sınıf ilişkilerine dayalı bir toplumda proletaryaya değil de küçük-burjuvaziye, "emekçi halk" adı altında küçük köylüye, küçük mülk sahibine dayanan politik hareketler kaçınılmaz olarak onların davranış özelliklerini de taşıyacak ve bu özellikleri politikalarına yansıtacaklardır. Toplumsal yaşamda "canlı bir çelişki" olarak sürekli yalpalayan, proletarya ile büyük burjuvazi arasında gidip gelen küçük-burjuvazi, politik yaşamda da bu özelliği gösterir. MİR, Marksizm-Leninizm'den güçlü biçimde etkilenmiş olmasına rağmen, gerçekte kapitalizmin bu ara sınıfına dayandığı ve onun görüş açısından hareket ettiği için işte bu zikzaklı çizgiyi izlemiş ve kapitalizm tarafından her gün dağıtılan, parçalanan, büyük bölümü proletarya saflarına düşürülerek, çok küçük bir azınlığı büyük burjuvazi saflarına gönderilerek ufalanan küçük-burjuvazi gibi dağılmak, yok olmak zorunda kalmıştır. Bu, tüm "halkçı" politik akımların asla kaçınmayacakları bir sonudur. Tıpkı, 1890-1900'lü yılların Rusya'sındaki Narodnikler gibi.

SALVADOR ALLENDE VE UNİDAD POPULAR (HALK BİRLİĞİ) HÜKÜMETİ

Geçmişten beri, komünist, sosyalist ve diğer sol partilerin yasal olarak varlıklarını sürdürdükleri Şili, 1938'de Halk Cep-

hesi adayının başkan olmasıyla “demokratik” geleneğini pekiştirmiştir. Örneğin Unidad Popular’ın 1970 seçimlerindeki bakan adayı Allende, ilk defa 1937’de milletvekili seçilmiş ve bu tarihten ölümüne kadar da aralıksız olarak Temsilciler Meclisi’nde ya da Senato’da görev yapmıştır.

Asıl mesleği doktorluk olan Salvador Allende, zengin bir aileden gelmesine rağmen, halkın çektiği acıları görmüş ve kendisini halkın kurtuluşuna adamıştır. 1933 yılında kurulan Sosyalist Parti’nin kurucuları arasında olan Allende, 1937’de 29 yaşında bu partiden milletvekili seçilmiş, 38’deki Halk Cephesi iktidarında Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır. 1952, 58 ve 64’te üç kez başkan adayı olan Allende, bu üç seçimde de başkanlık seçimlerini kaybetti. 1970’teki dördüncü adaylığında ise oyların %36,3’ünü alarak başkan oldu.

Emperyalist sermayenin ve Şili burjuvazisinin mülksüzleştirilmelerine ses çıkarmayacağını zanneden Allende, yavaş yavaş Unidad Popular’ın programındaki reformları gerçekleştirmeye başladı. Ancak, kısa süre sonra gerek emperyalist sermayenin gerekse de Şili burjuvazisinin ekonomik ve siyasal ablukası ile birlikte karşı-devrimci terörle karşılaşınca, reformları gerçekleştirmek bir yana, burjuvaziye tavizler vermeye başladı. Ve 11 Eylül 1973 sabahı, kendisinin baskılar sonucu göreve getirmek zorunda kaldığı Pinochet’in CIA destekli darbesine karşı direnirken katledildi.

Şili örneğinde, leninist emperyalizm teorisini temel almanın bir partinin ve bütün bir emekçi halkın başına ne tür felaketler getireceği dersi karşımıza çıkmaktadır. Burjuva devlet hakkında küçük-burjuva reformist hayaller besleyen ve bu yüzden onu yıkıp parçalamak yerine dönüştürerek kullanma yolunu seçen Allende, emperyalizm hakkında da aynı küçük-burjuva reformist hayalleri beslemiş; emperyalist mali sermayenin sosyalist dönüşümlere ses çıkarmayacağı hayaline kapılmıştır. Şili deneyi, emperyalist mali sermayenin tüm varlığına devrimci yoldan son vermeden ve mali sermayenin faaliyetini devrimci yöntemlerle ortadan kaldırmadan hiçbir sosyalist iktidarın uzun süre ayakta kalamayacağını binlerce insanın yaşamı pahasına

öğretmiştir. Sosyalist iktidarın söz konusu olduğu bir ülkede, emperyalist mali sermaye eski konumunu korur ve eski serbest faaliyet koşullarını sürdürürse, rüşvet, adam satın alma, şantaj, tehdit, sabotaj, ekonomik abluka... binbir yoldan iktidarı kuşatır; karşı-devrime tekrar iktidarı ele geçirmesi için büyük bir güç verir. Şili deneyi işte bunun somut örneği olmuştur. Başka birçok dersin yanı sıra, Şili deneyiminden çıkarılacak en önemli ders şudur: Emperyalist mali sermaye ile tüm bağları kesecek ve onun faaliyetini devrimci yöntemlerle ezecek bir proletarya diktatörlüğü ve bu diktatörlüğün en önemli yürütme organı olan Geçici Devrim Hükümeti olmadan sosyalist bir iktidarın uzun süre ayakta kalması söz konusu olamaz. Küçük-burjuva reformist hayallerle hareket eden Allende'nin en büyük hatalarından biri ABD mali sermayesine dokunmaması, onun serbest faaliyetine karşı, devrimci önlemler almaması idi.

1960'lı yılların sonlarına gelindiğinde Şili, emperyalizme bağımlı tüm ülkelerde olduğu gibi derin bir bunalım ve istikrarsızlık içindeydi. ABD emperyalizminin Şili'yi ne hale getirdiğini şu sözler çok iyi anlatıyor:

"... Yüksek bir borç, ihracatın yüksek bir oranının dışarıdan denetlenmesi, endüstriyel kesimin hızla gayri millileştirilmesi ve çok yetersiz bir teknolojik kapasite." (Kara Kitap, Şili'de Amerikan Darbesi, sf.35)

Aslında, genelde tüm Latin Amerika'yı, özelde ise Şili'yi ABD emperyalizminin bir laboratuvarına benzetmek mümkün. ABD, burnunun dibindeki Küba'yı kaybettikten sonra, kıtada böyle bir devrimin bir daha gerçekleşmemesi için elinden gelen tüm faaliyetlere girişti. Darbeler, suikastlar, komplolar, askeri müdahaleler, maddi-teknik yardımlar, askeri yardımlar vb. faaliyetler bunların başında geliyordu.

Ancak ABD emperyalizminin kendi planlarını uygulayabilmesi için, müdahale etmeyi düşündüğü ülkelerin sosyal yapısını da iyi bilmesi gerekiyordu. Bunun için emperyalizme bağımlı ülkelerin hemen hepsine, resmi ve gayri-resmi Kuzey Amerika büroları, dostluk dernekleri, kültür ve barış dernekleri kurma, iş adamlarının karşılıklı gidip gelmesi, üniversite gö-

revlilerinin ABD’de eğitilmesi vb. çalışmalarla yerleşmeye ve oraları denetlemeye başladı. Şili’de de aynı şeyler gerçekleşti. ABD emperyalizmi “herhangi bir aksilik anı”nda çıkarlarını koruyabilmek için kendi “aygıtlarını” Şili’ye yerleştirmeye başladı. Daha 1956’da ABD, “Camelod Planı” adı altında, sosyal bilimler örtüsünü kullanarak Şili’de bir proje gerçekleştirmeye başladı. Açığa çıktığı için plan tam olarak gerçekleşmedi ama alttan alta planın ana hatları uygulandı. Planın konusu, daha doğrusu amacı şuydu:

“Bir ülkenin toplumunu, devrimci kapasitesini önlemek için bütünüyle incelemek; toplumsal saldırganlık eğilimlerini deşerlendirmek ve bastırma güçlerini saptamak, tek sözcük ile bütün bir ulusu gammazlamak!” (Kara Kitap, Şili’de Amerikan Darbesi, sf.45)

Böylece, sosyal bilimler perdesiyle gizlenen projenin bir ayağı olan anketler gerçekleştirildi. Bu anketler, emekli generaller, siviller, subaylar ve çeşitli mesleklere mensup birçok kişinin siyasi görüşünü, askerlerin hangi durumlarda müdahale yapmasını haklı bulacaklarını ve buna benzer daha birçok konuyu araştırıyordu. “Bütün bir ulusun gammaz”lanması işte böyle gerçekleştiriliyordu. Bu istatistiki bilgiler ve sosyal yapıyı iyi tanımanın verdiği avantajla ABD emperyalizmi gerek Şili’de gerekse de daha başka birçok ülkede işbirlikçilerine askeri darbeler gerçekleştirtti ve faşizmi bu ülkelerde kurumlaştırdı.

Daha önce söylediğimiz gibi, 60’lı yıllarda Şili istikrarsız ve kriz içindeki bir ülke durumundaydı. Şili’li sol güçler, geçmişten gelen demokratik gelenek sayesinde halk içinde örgütlenmiş durumdaydılar. Ancak bu örgütlenme esas itibariyle yasal biçimde ve yasal mücadele araçlarına dayanılarak kurulmuştu. Şili’li reformistler “parlamenter budalalık”ı kapılarak yıllar boyu halkın devrimci enerjisini ve potansiyelini hep yasal burjuva kanallara akıttılar. En sonu, 1970’te Sosyalist Parti, Komünist Parti, Radikal Parti, Sosyal Demokrat Parti, Hıristiyan Hareket ve Bağımsız Halkçı İttifakın bir araya gelerek kurduğu ve programını onayladıkları Unidad Popular’la (Halk Birliği)

“iktidara” geldiler. Ancak daha 1970 seçimlerinden bir yıl önce, Amerika Senatosu Dış İşleri Komisyonu üyesi Karl Mundt’la yapılan bir röportaj, Unidad Popular’ın seçimi kazanması durumunda ABD’nin neleri göze aldığını gösteriyordu:

“Kuşkusuz Allende kazanırsa çok sıkıntılı bir duruma düşeriz; Şili’de, birçok çıkarlarımız var. Bu adamlar bunların sahiplerinin, -Kuzey Amerikalı sahiplerinin- zararlarını karşılamaksızın, bunlara hemen el koyacaklardır. Ellerine fırsat geçer geçmez Birleşik Amerika Devletleriyle ticaret ilişkilerini kesecekler; buna karşılık komünist blok ile ilişkilerini geliştireceklerdir. (...) bu korkunç bir şey olur, böyle bir olasılık bizim için gerçekten yalnızlık politikası izleme, silahlanma üslerimizi (askeri) geri çekme zorunluluğunu, doğuracak, o zaman bir çekirdeksel (nükleer) çatışmadan kaçınmak zor olacaktır. Bunu düşünmeye cesaret edemiyorum”. (Kara Kitap, Şili’de Amerikan Darbesi, sf.58)

Bu sözlerden de anlaşılacağı üzere, ABD emperyalizmi ve Şili burjuvazisi, daha Unidad Popular seçimi kazanmadan tüm olasılıkları hesaplayarak “gerekli tedbirleri” almışlardı.

ABD’nin tüm çabalarına rağmen seçimi kazanan Unidad Popular (Halk Birliği) programını uygulamak için var olan devlet kurumlarını dönüştürmek gerektiğini belirtiyordu. Programın önemli bölümleri özet olarak şöyleydi:

“... aşağıdakiler derece derece halk sektörüne geçecektir:

1-) Zengin bakır, nitrat, iyot, demir ve kömür madenleri.

2-) Ülkenin mali sistemi, öncelikle de özel bankalar ve sigorta şirketleri.

3-) Dış ticaret

4-) Büyük çok hisseli şirketler ve tekeller.

5-) Stratejik sınai tekeller.

6-) Elektrik enerjisinin üretim ve dağıtımı, demiryolu, karayolu, deniz ve hava taşımacılığı, haberleşme, petrol, yan ürünleri ve sıvı gaz üretimi, arıtımı, dağıtımı, çelik, çimento, petrokimya sanayii, kimya sanayi, selüloz ve kağıt imalatı sanayi gibi genel olarak ülkenin iktisadi ve toplumsal gelişimini etkileyecek alanlar.”

Tarımda da benzer önlemler içeren program, bu önlemlerin hedeflerini ise şöyle belirliyordu:

“a- Büyük çoğunluğun acil sorunlarını çözmek.

b- Çalışma çağına gelmiş her Şili yurttaşının uygun bir ücret karşılığı çalışmasını güvence altına almak

c- Şili’yi yabancı sermayenin egemenliğinden kurtarmak (...)”

Unidad Popular’ın programı özet olarak buydu. Ve bu programın (örneğin sınaî tekellerin, büyük şirket ve tekellerin, dış ticaretin, özel bankalar ve sigorta şirketlerinin, bakır vb. maden işletmelerinin kamulaştırılmasını) uygulamak için Unidad Popular hükümetinin dayanağı, sözde halk olmakla birlikte, esasında burjuva devlet aygıtıydı. Yani, Unidad Popular, burjuvaziyi mülksüzleştirmek için onun devlet aygıtını kullanacaktı (!)Unidad Popular büyük bir saflık içinde, burjuvazinin kendisini mülksüzleştirenlere, ses çıkarmayacağına hem kendisi hem de halkı inandıra dursun, ABD emperyalizmi ve onun işbirlikçisi Şili burjuvazisi halk hareketini boğmak için işe koyulmuştu bile. Daha seçimlerden önce, ABD, kimin kazanacağına göre değişen olasılıkları ve buna göre neler yapacağını planlamaya başlamıştı. Esas olarak bekleyip yeni hükümetin atacağı somut adımlara göre politika oluşturmayı yeğleyen ABD’nin, yine de en çok üzerinde durduğu olasılık şuydu:

“4-Alessandri (Muhafazakarlarla Liberallerin başkan adayı, bn.) Hükümeti durumu denetim altına almayı başaramazsa, Birleşik Devletler, bir askeri hükümet darbesi için işbirliğine hazırlanacaktı. Bu darbe aşağıdaki üç amaçtan birine yönelecekti: a) bazı Sol politik akımları kanun dışı eden tedbirleri aldıktan sonra askerlerin denetimi altında yeni seçimlere gitmek; b) Kapitalistlere yandaş kesimlere dayanan sağcı bir askeri hükümeti hemen kurmak; c) Görünüşte Kuzey Amerika karşıtı bazı tedbirler alabilecek, fakat gerçekte Birleşik Devletler Hükümetine sağlam politik ve ekonomik garantiler verebilecek diktatorya, askeri ya da sivil ‘yalancı sol’ bir hükümet kurmak”. (Kara Kitap, Şili’de Amerikan Darbesi, sf.87)

4 Eylül 1970 başkanlık seçimlerinden Nisan 1971 deki

yerel seçimlere kadar Unidad Popular hükümetinin bazı reform ve iyileştirmeler yapmasına izin verildi. Ancak bundan sonra, hükümet bakır madenlerini kamulaştırmak için işe girişince, ABD emperyalizmi ve Şili burjuvazisi düğmeye basılmışçasına harekete geçti ve Unidad Popular hükümetini sıkıştırmaya başladılar.

Yaptıkları ilk şey, ekonomik abluka ve psikolojik savaş yöntemiyle darbeye uygun ortam yaratmaya çalışmak oldu. Önce, burjuvazi arz-talep dengesiyle oynayarak karaborsayı yarattı. Enflasyon yükseldi, hükümet yeni yatırım yapacak sermaye bulamaz oldu. Tam da bu süreçte hükümet orta sınıflarla ittifak yapmak ve bu yolla bunalımını biraz atlatabilmek için yeni kamulaştırmalardan vazgeçti. Unidad Popular hükümeti bunalımdan çıkabilmek için devrimci yöntemler arayacağı yerde, sürekli burjuvaziye taviz üstüne taviz vermeye başladı. Hatta bu tavizler öyle bir noktaya geldi ki; programında tekel-leri, bankaları, şirketleri, madenleri vb. kamulaştıracağını ilan eden Unidad Popular, özel mülkiyete dokunmayacağına dair güvence vermek ve yine burjuvazinin sıkıştırmaları sonucu kendisini yıkacak olan generalleri kabineye almak zorunda kaldı. Hükümet, özellikle “komünistler” ve “sosyalistler”, önceki bölümde gördüğümüz 1938’de sağ ve sol partilerin bunalım dönemlerinde darbe çağrısı yapmamak konusunda anlaşmaları ve geçmişten gelen “demokratik bir geleneğin” varlığına dayanarak büyük bir yanılısama içindeydiler. Onlara göre, “Şili ordusu anayasaya ve yasal hükümetlere bağlıydı”

Elbette, Şili burjuvazisi ve ABD emperyalizmi, bunalımı derinleştirmek, darbe ortamı hazırlamak için sadece ekonomik yöntemlere başvurmakla kalmadı, psikolojik savaş ve faşist terör yöntemlerini de yoğun olarak kullandı. Psikolojik savaşın temel araçlarından biri olan basın, Tv ve diğer iletişim araçları yoğun olarak kullanıldı. CIA’nın denetiminde Şili burjuvazisinin bunu nasıl ustaca becerdiğini görmek için şu örnekler bakmak yeterlidir:

“Örneğin ‘Mercurio’ gazetesi, bir reklam duyurusunda, bir üniversite öğrencisini iki kılıkta -bir sivil olarak, bir de göz alıcı

'gerilla' giysileriyle - yan yana gösteren bir fotoğraf yayınladı. Resmin altında şunlar yazılıydı: 'Oğlunuz mu... yoksa düşmanınız mı?' (...) bir başka reklam duyurusunda bir ölüm cezasının yerine getirilmesi gösteriliyordu. Başlık şuydu: 'İşte Komünizm!'. Altında da iri puntolarla şunlar okunuyordu: 'Şili'de de böyle olmasını ister misiniz? Şili'yi komünizmden kurtarınız!' Radyo da aynı şeyi yapıyordu. Örneğin, silah sesleri ve bir kadın çığlığı: 'Komünistler oğlumu öldürdüler!'. Ve arkasından spikerin sesi: 'Komünistlerin eline geçerse böyle şeyler Şili'de de olabilir'. Bir yandan da çocukların korunması ve savunulması öğütleniyordu: 'bırakmayın sokakta oynamasın çocuklarınız!', 'onlarla okullara kadar gidin!'" (Venceremos, Konuk yay. sf.55)

Bunların yanında, faşist terör ve katliamlar, burjuva, orta burjuva ve küçük burjuvazinin bir kesiminin grevleri, büyük burjuvazinin bu grevlerle dayanışma hareketi, okul işgalleri, burjuvazinin örgütlediği boş tencere eylemleri, gösteriler, mitingler, hükümet karşıtı gericilerin yürüyüşleri, burjuva semtlerine barikatların kurulması vb. eylemleri de saymamız gerekiyor. Ancak bunların içinde en çok bilinen ve öne çıkan Ekim 1972'deki "Kamyoncular Grevi"dir. CIA'nın organize ettiği ve desteklediği bu grev bir ay sürdü. Grevin amacı hükümete geri adım attırmak değil, hükümeti düşürmektir. ABD, bu eylemin başarıya ulaşması için kamyonculara 8.8 milyon dolar para yardımı yapmıştı. Bu ve bunun gibi grevler, eylemler Unidad Popular hükümetini düşürmese de, ABD ve Şili burjuvazisinin istediği ortamı yaratmıştı.

VE ASKERİ FAŞİST DARBE

İşte böylesi bir ortamda, uygun anın geldiğine karar veren CIA ve Şili burjuvazisi 11 Eylül 1973'te faşist darbe için start verdi. Şili'deki darbeyi gerçekleştirenler silahlı kuvvetler komutanı Augusto Pinochet, Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Merine Castro, Hava Kuvvetleri Komutanı Cuzman ve Jandarmanın Genel Komutanı Mendoza Duran'ın oluşturduğu faşist cuntaydı.

11 Eylül 1973 sabahı darbe başladığında, Başkan Salvador Allende'nin ilk işi muhafızlarıyla birlikte Başkanlık Sarayına gelerek silahlı darbeye karşı koymak oldu. Şili'nin reformist devlet başkanı, başta yapması gereken silaha sarılmayı, ne yazık ki son anlarında yaptı. Ancak artık çok geçti ve bu umutsuz ama bir o kadar da kahramanca ve onurluca süren silahlı çarpışma sonunda Salvador Allende, yanındakilerle birlikte katledildi. Artık Şili'de faşizm hüküm sürecekti. Faşist cuntanın ilk işi (bütün darbelerde olduğu gibi) halkı korkutmak ve sindirmek için "emirnameler" yayımlamak oldu. Bu emirlerden bazıları şöyle:

"Cuntaya karşı herhangi bir direniş, hemen ve kesinlikle önlenecektir. (1 nolu bildiri)

"1 nolu bildiriye göre herhangi bir sabotaj hareketinin anında ve kesinlikle önleneceği teyit olunur. (2 nolu emirname)

Herhangi bir direniş hareketi karşısında Cunta, La Moneda'ya (Başkanlık Sarayı) -bn. yapılan saldırıda kara ve hava birliklerinin yaptığı uygulamayı tekrarlayacaktır.

Cunta emirlerine uyulmaması halinde, herkesin çok iyi bildiği yöntemle havadan ve karadan hemen ve kesinlikle harekete geçileceğini açıkça bilinmesini ister. (7 nolu emirnameden)" (Venceremos, sf.158-159)

Görüldüğü gibi, faşist şiddetle gelen cunta, kullandığı faşist şiddeti örnek göstererek kitleleri korkutmak ve sindirmek istiyor. Faşist cunta ve bugün Şili faşizmiyle özdeşleşmiş olan cuntanın başı General Pinochet, bu korku ve sindirme işinde başarıya da ulaştılar. Silahlanmamış olan halk kitleleri pasifize edildi ve faşist şiddetle sindirildi. Zaten MİR dışındaki parti ve örgütlerin hepsi yasaldı. Bu parti ve örgütlerin liderleri, yöneticileri, üyeleri hemen ya tutuklandı, ya katledildi, ya da ülkeden kaçmaya zorlandı. MİR ise silahlı direniş başlattıysa da yediği darbeler sonucu dağılma noktasına geldi.

Sonucu, Türkiye ve Kürdistan'da 12 Eylül ve sonrasını yaşayan hemen herkes biliyor: işkenceler, katliamlar, kaybetmeler, cezaevleri... Şili'de faşizm kitle hareketini ve "demokratik ge-

lenek” denen yanılsamayı öyle bir ezdi ki; aradan geçen 25 yıla rağmen kitle hareketi ancak cılız bir şekilde yeni yeni ortaya çıkmaya başladı.

ŞİLİ’NİN ACI DENEYİNDEN ÇIKARILMASI GEREKEN DERSLER

Şili’de yaşananlar, bugünden bakıldığında, kapitalist bir ülkede yasal yollar kullanılarak proletaryanın ve ezilen halkların iktidara gelemeyeceklerinin, daha başka bir ifadeyle, proletaryanın burjuva devlet aygıtını ele geçirecek onu kendi hesabına kullanamayacağına en net kanıttır. Seçimle başa gelmek, olsa olsa bir devrimin ilk adımı olabilir. Bu adımı halkın doğrudan silahlanması, burjuva devlet aygıtının, en başta da militarist yapının tamamen tasfiyesi izlemelidir. Bu ise iç savaş demektir. Bu adımlar atılmaksızın iktidarın emekçilere geçtiği iddiası boş bir safsatadan başka bir anlama gelmez. Şili’deki Unidad Popular seçimleri kazandığında, reformistler ve oportünistler bunu “silahsız devrim”, “barışçı yol” ve benzeri safsataların başarısı olarak yutturmaya çalıştılar. Oysa;

“Devrim, kuşkusuz, dünyanın en otoriter şeyidir; devrim, halkın bir bölümünün kendi iradesini, halkın öteki bölümlerine top, tüfek, süngüyle, otoriter araç olarak ne varsa hepsiyle, zorla kabul ettirdiği bir eylemdir; ve zafer kazanan, boş yere savaşmış olmak istemiyorsa, iktidarını, silahlarının gericilere sağladığı korku ile elde tutmalıdır.” (Engels, Otorite Üzerine adlı makale, abç)

İşte devrim budur. Burjuvazi, kendi cennetini bu güne kadar gönüllü biçimde terketmedi, bundan sonra da terk etmeyecektir. Proletaryanın davasına ihanet etmek istemeyenler, devrimde zorun rolünü kabul etmek zorundadırlar. Sosyalizme barışçı geçişi savunanlar, dogmatik bir anlayışla Marx’ın geçtiğimiz yüzyılda verdiği İngiltere ve Amerika örneğine sarılmaktadırlar. O dönemin İngiltere ve Amerika’ında militarizmin ve bürokratik devlet yapısının kurumlaşmamış olmasından yola çıkan Marx’ın örnek verdiği bu iki ülkede durum daha sonra değişmiştir. Marx’ın zora dayalı devrim teorisi bu iki ülke için

de geçerli olmuştur.

Biz, her şeye rağmen Unidad Popular'ın kazandığı 1970 seçimlerini bir "başarı" olarak kabul etsek bile, Şili'deki devrimci güçlerin bu "başarı"dan yararlanamadıklarını görüyoruz. Seçimlerden sonra elde edilen olanaklardan yararlanılarak, "gerçek bir devrim" için iç savaşı göze alarak halkı silahlandırılmaları gerekiyordu. Ancak Şili'li reformist ve oportünistler "meşruluk", "anayasal hükümet", "anayasaya bağlılık" adına bunları yapmadılar ve Şili halkını bildiğimiz acılara sürüklediler. Şili'nin reformist ve oportünistlerinde anayasal safsatalara inanç öyle bir boyuttaydı ki, bunu en iyi Salvador Allende'nin faşistlerle çatışma anında radyodan halka hitaben söylediği şu sözler anlatır:

"...dilerim ki sözlerim, ettikleri yemini ayaklar altına alan Şili ordusu mensuplarına, kendi kendini görevli ilan eden Amiral Merino'ya, daha dün hükümete bağlılığını bildiren ve kendi kendini Jandarma Genel Komutanlığına atayan aşâğılık General Mendoza'ya bir manevi ceza olacaktır." (abç)

Bu sözleri duyan Pinochet ve faşist generalleri hüngür hüngür ağlamışlardır herhalde (!). Burjuva yasallığına bu kadar saflik derecesinde bir güveni, burjuvazinin kendisinin bile beslemediğine eminiz. Yaşanan deneyimlerden dersler çıkarmak tüm devrimcilerin görevi olduğu gibi, deneyimin yaşandığı ülkenin devrimcilerinin birincil ve acil görevidir. Ama ne yazık ki, Şili'de yaşanan bu acı deneyimden bizzat Şili devrimcilerinin olumlu ders çıkaramadıklarını, hatalarında ısrar ettiklerini görüyoruz. 1973 faşist darbesinden sonra bile, geçmişte yaptıklarını savunan ve yine aynı yöntemlerde ısrarlı olduklarını belirten kitaplar (örneğin Venceremos, Konuk yay.çevirisi) yayınladıklarını görüyoruz.

Yukarıda, Engels'ten yaptığımız alıntının son bölümünden de anlaşılacağı üzere, amacımız olan sosyalizme, oradan da komünizme gitmek istiyorsak sadece devrim yapmakla yetinmeyiz. Nihai hedefimiz olan komünizme varıncaya dek sömürücüler eski getirmek umudunu terk etmezler ve bu Sovyetler Birliği'ndeki gibi eskiyi getirme çabasına dönüşebilir. Bu

nedenle;

“Kapitalist toplum ile Komünist toplum arasında, birinden ötekine devrim yoluyla geçiş dönemi yer alır. Buna bir siyasal geçiş dönemi tekabül eder ki, burada devlet, proletaryanın devrimci diktatörlüğünden başka bir şey olamaz” (Marx-Engels, Godha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi, sf.41)

Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın burjuvaziye karşı zor kullanarak kazandığı, zor kullanarak sürdürdüğü ve kendini hiç bir yasayla sınırlamadığı yöntemidir. Ve bu yöntem bir zorunluluktur, olmazsa olmaz bir koşuldur. Biçimi ülkeden ülkeye farklılık gösterse de özü hep aynıdır: Egemen sınıf olarak örgütlenmiş ve iktidarını, silahlarının düşmanlarında uyandırdığı korkuyla sürdüren proletaryanın iktidarı...

Şili deneyiminin kafalarımıza silinmezcesine kazıdığı bu gerçek, 90’lı yıllarda SSCB ve Doğu Avrupa’da yaşanan eskiyi geri getirme çabalarıyla birkez daha kanıtlanmıştır. Şili halkı yenilgilerinden dersler çıkaracak ve faşizmi devrimci yoldan ezecektir.

Elinizdeki çalışma, kolektif bir çalışmadır ve 1999 yılında “Mücadele Birliği” dergisinde dizi olarak yayımlanmış yazıların derlenmesinden oluşmaktadır.

Sürelî bir yayında yer alan bu yazıların, evrensel tarihimizin belirli uğrakları hakkında bilgi edinmek, deneyimlerden faydalanmak isteyen okura derli-toplu sunulması bir zorunluluktur.

Öte yandan böyle bir derli-toplu sunuş, bazı küçük değişiklikleri kaçınılmaz olarak gerektirdi. Sürelî bir yayında bölümler halinde yayımlamak, ister istemez sık tekrarları gerektirir.

Bu çalışmada tekrarların önemli bir bölümü çıkarılmıştır.

Öte yandan sürelî yayında güncel politik gelişmelere paralel olarak göndermelerde bulunmak, okura sık sık ülke gerçekliğini anımsatmak, güncel politikalarla bağlar kurmak gerekli ve yerindedir.

Ama böylesi bir toplu sunum, politik ortamın dinamik yapısı göz önünde tutulacak olursa, gereksiz yinelemelere ve isabetsiz vurgulara sebep olur. Üstelik çalışmanın üzerinden yıllar geçmiş ve sınıflar savaşımının güçler dengesinde çeşitli değişiklikler olmuşken...

Redaksiyon sırasında bu noktalar dikkate alındı. Ve ayrıca anlatımda akıcılık sağlanmaya çalışıldı. Öz olarak öneminden hiçbir şey yitirmeyen bu çalışma, yukarıdaki sebeplerden ötürü bazı küçük biçim değişikliklerine uğradı.